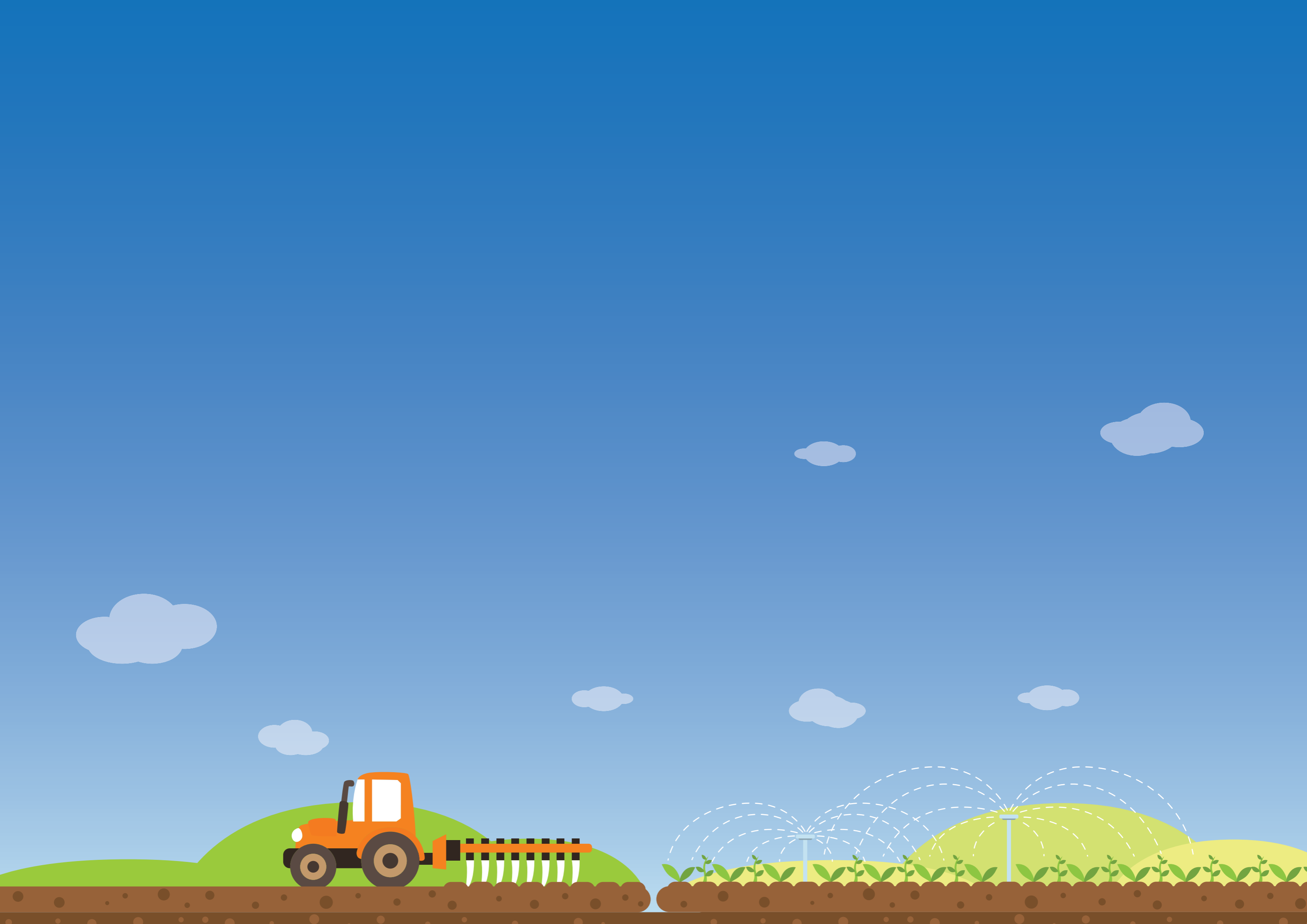

GÜNEY EGE BÖLGESİ'NDE
ÜRETİM ODAKLI KOOPERATİFLERİN
MEVCUT DURUM ANALİZİ VE
GELİŞME STRATEJİLERİ
2016

GÜNEY EGE BÖLGESİ'NDE
ÜRETİM ODAKLI KOOPERATİFLERİN
MEVCUT DURUM ANALİZİ
VE GELİŞME STRATEJİLERİ

2016

ÇALIŞMA EKİBİ

Pamukkale Üniversitesi Teknokent:

Prof. Dr. M. Ensar Yeşilyurt

PAÜ İİBF, İktisat Bölümü

Doç. Dr. Selçuk Burak Haşiloğlu

PAÜ İİBF, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü

Prof. Dr. Hakan Aygören

PAÜ İİBF, İngilizce İşletme Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Atalay Çağlar

PAÜ İİBF, Ekonometri Bölümü

Doç. Dr. Simay Karaalp

PAÜ İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Güney Ege Kalkınma Ajansı:

Süleyman ALATA

Genel Sekreter

Barış KIYAK

Ekonomik Araştırmalar ve Planlama Birimi Başkanı

Dilşad AKAR

Ekonomik Araştırmalar ve Planlama Birimi Uzmanı

Emrah ÇELİK

Ekonomik Araştırmalar ve Planlama Birimi Uzmanı

Emre KEMİK

Ekonomik Araştırmalar ve Planlama Birimi Uzmanı

Harun KAPTANER

Ekonomik Araştırmalar ve Planlama Birimi Uzmanı

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	18
GİRİŞ	21
KISIM-I TEORİK ÇERÇEVE	22
1. BÖLÜM: KOOPERATİFÇİLİK KAVRAMI, KAPSAMI VE ÖNEMİ	22
1.1.Kooperatifçilik Kavramı	22
1.2.Kooperatifçiliğin İlkeleri	22
1.3.Kooperatifçiliğin Önemi	23
2. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE KOOPERATİF TÜRLERİ	23
2.1.Tarım Kooperatifleri	23
2.2.Tek Amaçlı Tarım Kooperatifleri	23
2.2.1.Tarım Alım Kooperatifleri	23
2.2.2.Tarım Kredi Kooperatifleri	24
2.2.3.Tarım Sigorta Kooperatifleri	24
2.2.4.Tarım Satış Kooperatifleri	24
2.2.5.Tarım İşleme Kooperatifleri	24
2.2.6.Tarım Hizmet Kooperatifleri	24
2.3.Çok Amaçlı Tarım Kooperatifleri	24
2.4.Tarım Dışı Kooperatifler	24
3. BÖLÜM: KOOPERATİFÇİLİK UYGULAMALARI VE BAŞARILI ÖRNEKLER	25
3.1.Dünyadan Kooperatifçilik Uygulamaları	25
3.2.Dünyadan Başarı Örnekleri	27
3.3.Türkiye'de Kooperatifçilik Uygulamaları ve Başarılı Örnekler	28
4. BÖLÜM: ULUSAL VE BÖLGESEL PLANLARDA KOOPERATİFÇİLİĞE DAİR HEDEFLER VE STRATEJİLER	29
4.1. Kooperatifçiliğin Ulusal Planlardaki Yeri	29
4.2. Kooperatifçiliğin Bölgesel Plandaki Yeri	30
5. BÖLÜM: KOOPERATİFLERİN BAŞLICA SORUNLARI	31
5.1. Dünyada Kooperatiflerin Başlıca Sorunları	31
5.2. Türkiye'de Kooperatiflerin Başlıca Sorunları	34

KISIM-II SAHA ÇALIŞMASI SONUÇLAR	38
1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ, KAPSAMI VE YÖNTEMİ	38
1.1. Gerekçe	38
1.2. Kapsam	38
1.3. Yöntem	39
2. BÖLÜM: GÜNEY EGE BÖLGESİ KOOPERATİFÇİLİK MEVCUT DURUMU	42
2.1. Yönetim ve Organizasyon	42
2.1.1. Faaliyet Yeri ve Kuruluş Yılı Dağılımları	42
2.1.2. Görüşülen Kişi ve Kooperatif Başkanının Özellikleri	44
2.1.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin Özellikleri	46
2.1.4. Denetim Kurulu Üyelerinin Özellikleri	49
2.1.5. Kooperatiflerin Konumu ve Genel Özellikleri	50
2.2. Yasal Yükümlülükler ve Hukuki İşlemler	54
2.2.1. Genel Kurula İlişkin Durumlar	54
2.2.2. Denetlenmeye İlişkin Durumlar	55
2.2.3. Hukuki Olaylara İlişkin Durumlar	55
2.3. Önem Verilen Faaliyetler	56
2.4. Kooperatifçilik ve Faaliyetlerine Gösterilen İlgi	58
2.5. Altyapıları, Taşınır ve Taşınmaz Malları	61
2.5.1. Kooperatiflerin Sahip Olduğu Taşınmazlar	61
2.5.2. Kooperatiflerin Sahip Olduğu Taşınır Mallar	64
2.5.3. Kooperatiflerin Sahip Olduğu Ofis Malzemeleri	69
2.6. Araştırma Geliştirme ve İşbirlikleri	73
2.6.1. Kooperatiflerin İşbirliği Faaliyetleri	73
2.6.2. AR-GE ve Eğitim Faaliyetleri	74
2.7. Profesyonel İnsan Kaynağı	83
2.8. Muhasebe ve Finansman Durumları	84
2.8.1. Kredi Destek Mekanizmalarından Yararlanma	84
2.8.2. Kooperatiflerde Sermaye Yeterliliği ve Finansal Konular	85
2.8.3. Maliyetler	87
2.9. Üretim	91
2.9.1. Sorunlar ve Kaynağı	91
2.9.2. Güncel Gelişmeleri Takip Etme Durumları	92
2.9.3. Ürünleri İşleme Durumları	93
2.9.4. Üretimde KnowHow Eğilimleri	95
2.9.5. İyi Tarım ve Organik Tarım Eğilimleri	96
2.9.6. Yatırım Eğilimleri	96

İÇİNDEKİLER

2.10.	Pazarlama	97
2.10.1.	Pazarlamada Kullanılan Araçlar	97
2.10.2.	Satışa Yönelik Sorunlar	98
2.10.3.	Dağıtım Kanalları	98
2.10.4.	İnternet Kullanımları	99
2.10.5.	İhracat Yapma Durumları	99
2.10.6.	Rekabetçilik Yapıları	99
3. BÖLÜM:	ANKET SONUÇLARINDA DEĞİŞKENLER ARASI İLİŞKİLER	104
3.1.	Yönetim-Organizasyon Bulguları	104
3.2.	Üretim Sorunlarına İlişkin Bulgular	110
3.3.	Finansal Faaliyetler Bulguları	120
3.4.	Ar-Ge Faaliyetlerine İlişkin Analizler	121
3.5.	Danışmanlık Hizmetleri Bulguları	122
3.6.	Mikro Çevreye İlişkin Bulgular	128
3.7.	İnsan Kaynakları Bulguları	133
3.8.	Pazarlama Bulguları	134
4. BÖLÜM:	GÜNEY EGE BÖLGESİNDE KOOPERATİFÇİLİK SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	144
4.1.	KURUMSAL KAPASİTE	144
4.1.1	PROFESYONEL YÖNETİM SİSTEMİNİN BULUNMAMASI	144
4.1.2	YÖNETİCİ, ÜYE VE ÇALIŞANLARIN EĞİTİM DÜZEYİNİN DÜŞÜKLÜĞÜ, EĞİTİMLERİN YETERSİZLİĞİ	145
4.1.3	DENETİM MEKANİZMASININ ETKİN ÇALIŞMAMASI	146
4.1.4	AYNI FAALİYET ALANINDA ÇOK SAYIDA KOOPERATİF OLMASI VE İŞBİRLİĞİNİN AZ OLMASI	147
4.1.5	KOOPERATİFLERİN GÖREV TANIMLARI VE ÇEŞİTLERİNE GÖRE FARKLI MEVZUAT SORUNLARI	148
4.1.6	KOOPERATİF ÜYELERİNİN VE GENÇLERİN KOOPERATİFÇİLİĞE İLGİSİNİN AZ OLMASI	149
4.2.	ÜRETİM	150
4.2.1	SOĞUK HAVA VE DEPOLAMA İMKÂNLARININ YETERSİZLİĞİ	150
4.2.2	ÜNİVERSİTE, ARAŞTIRMA MERKEZİ VE KAMU KURUMLARI İLE ORTAK ÇALIŞMA EKSİKLİĞİ	154
4.2.3	ÜRETİM YÖNTEMİ VE TEKNOLOJİLERİ KONUSUNDA GÜNCEBİLGİLERİN TAKİP EDİLMEMESİ	155
4.2.4	ÜRETİMDE YENİ YÖNTEMLER KULLANILMAMASI	158
4.2.5	ÜRÜNÜN İŞLENMİŞ ÜRÜNE DÖNÜŞTÜRÜLEMESİ	161
4.2.6	İYİ TARIM VE ORGANİK TARIM YAPMA EĞİLİMİ BULUNMAMASI	170
4.2.7	ENTEGRE SÜT TESİSLERİNİN YAYGIN OLMAMASI	171
4.2.8	MALİYETLERDEN DOĞAN SORUNLAR	172
4.3	FİNANSAL KURUMSALLAŞMA	174
4.3.1	KREDİ/TEŞVİK/HİBE MEKANİZMALARINDAN YARARLANAMAMA	174
4.3.2	MEVCUT SERMAYE YETERSİZLİĞİ	175
4.3.3	BANKA KREDİLERİNDEN YARARLANAMAMA	176
4.3.4	TAHSİLAT SORUNLARI	176
4.4	PAZARLAMA	178
4.4.1	PAZARLAMA FAALİYETLERİNDE KULLANILAN ARAÇLARIN YETERSİZLİĞİ	178
4.4.2	DAĞITIM KANALLARINDA KOMİSYONCULARA BAĞIMLILIK	179
4.4.3	İHRACAT YAPAMAMA	180
4.4.4	MARKA VE COĞRAFİ İŞARET EKSİKLİĞİ	182
4.4.5	KOOPERATİFLERİN TURİZM ODAKLI PAZARLAMADAN YETERİNCE FAYDALANAMAMASI	182
5.BÖLÜM: GÜNEY EGE BÖLGESİ GELİŞİM HEDEFLERİ VE STRATEJİLERİ	184	
5.1	BÖLGE KOOPERATİFLERİNDE YÖNETİM VE ORGANİZASYON ETKİN HALE GETİRİLECEKTİR.	185
5.2	BÖLGEDE ÜRETİM ODAKLI FAALİYET GÖSTEREN KOOPERATİFLERİN ÜRETİM KAPASİTESİ GELİŞTİRİLECEKTİR.	185
5.3	BÖLGE KOOPERATİFLERİNDE FİNANSMANA ERİŞİM KAPASİTESİ ARTTIRILACAKTIR.	186
5.4	BÖLGE KOOPERATİFLERİNDE PAZARLAMA KAPASİTESİ ARTIRILACAKTIR.	187
6.BÖLÜM: GELİŞİM HEDEFLERİ VE STRATEJİLERİNE YÖNELİK PROGRAM VE PROJE ÖNERİLERİ	188	
KAYNAKLAR	194	
EK-1	ANKET	196
EK-2	KOOPERATİFLER KANUNU	213
EK-3	KALKINMA KOOPERATİFLERİ YÖNETMELİĞİ	236
EK-4	SULAMA KOOPERATİFLERİ YÖNETMELİĞİ	259

TABLolar

Tablo 1. Yarattığı Hasılaya Göre En Büyük 10 Kooperatif	25	Tablo42: Kooperatifin Son 3 Yıldaki Genel İşletme Performansı	53
Tablo 2. Bulunduğu Ülkenin Hasılasına En Fazla Katkıya Göre En Büyük 10 Kooperatif	26	Tablo43: Kooperatifte İdari İşleri Kimin Tarafından Yapıldığı	53
Tablo 3. İlk 300 Kooperatifin Ülkelere Göre Dağılımı	26	Tablo44: Kooperatifte Muhasebe İşlerinin Sorumlusu	53
Tablo 4. Dünyada Kooperatiflerin Karşı Karşıya Olduğu Sorunlar	33	Tablo45: Son Yapılan Genel Kurulun Tarihi	54
Tablo 5. Türkiye'de Kooperatiflerin Karşı Karşıya Olduğu Sorunlar	36	Tablo46: Son 5 Yılda Olağanüstü Genel Kurul Yapan Kooperatifler	54
Tablo 6. İllere ve Türlerine Göre Kooperatif Sayıları	39	Tablo47: Son 5 Yılda Olağanüstü Genel Kurul Yapılma Nedeni	54
Tablo 7. İl Kooperatif Yöneticisi ile Görüşme Sayısı	39	Tablo48: Kooperatifin İlgili Bakanlık Tarafından Son Üç Yıl İçinde Denetimi	55
Tablo 8. İlçelere Göre Tarımsal Kalkınma ve Su Ürünleri Kooperatiflerinde Görüşülen Kooperatif Yönetici Sayısı	40	Tablo49: Son Üç Yıldaki Bakanlık Denetlemesinin Nedeni	55
Tablo 9. İlçelere Göre Görüşme Yapılan Kooperatif Yönetici Sayıları	41	Tablo50: Son 3 yılda Kooperatifin Yönetimi ve Ortaklar/Üyeler Arasında Anlaşmazlık Durumu	55
Tablo 10. Kooperatifin Bulunduğu İl	42	Tablo51: Kooperatifte Son 3 Yıl İçindeki Hukuki (Mahkeme/ Soruşturma) Sorun	55
Tablo 11. Kooperatifin Kuruluş Yılı	43	Tablo52: Hukuki Sorunu Çözme Yolu	56
Tablo 12. Görüşülen Kişinin Kooperatifteki Görevi	44	Tablo53: Kooperatifin Faaliyetleri İçerisinde Girdi Temininin Önemli Bir Faaliyet Olduğu Konusundaki Yargı Hakkındaki Düşünce	56
Tablo 13. Kooperatif Başkanlarının Eğitim Durumu	44	Tablo54: Kooperatifin Faaliyetleri İçerisinde Kredi Temininin Önemli Bir Faaliyet Olduğu Konusundaki Yargı Hakkındaki Düşünce	56
Tablo 14: Kooperatif Başkanlarının Yaş Durumu	44	Tablo55: Kooperatifin Faaliyetleri İçerisinde Ürün Alımının Önemli Bir Faaliyet Olduğu Konusundaki Yargı Hakkındaki Düşünce	57
Tablo 15. Kooperatif Başkanlarının Meslek Dağılımı	45	Tablo56: Kooperatifin Faaliyetleri İçerisinde Ürün Pazarlamanın Önemli Bir Faaliyet Olduğu Konusundaki Yargı Hakkındaki Düşünce	57
Tablo 16. Başkanın Başkanlık Sayısına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	45	Tablo57: Kooperatifin Faaliyetleri İçerisinde Teknik Bilgi Desteğinin Önemli Bir Faaliyet Olduğu Konusundaki Yargı Hakkındaki Düşünce	57
Tablo 17. Başkanın Cinsiyeti	45	Tablo58: Kooperatifin Faaliyetleri İçerisinde Sosyal Kültürel Etkinliklerin Önemli Bir Faaliyet Olduğu Konusundaki Yargı Hakkındaki Düşünce	58
Tablo 18. Başkan Yardımcısının Cinsiyeti	46	Tablo59: Kooperatif Ortaklarının Genel Kurula Katılım Düzeyi	58
Tablo19: Başkan Yardımcılarının Yaşı	46	Tablo60: İllere Göre Genel Kurula Katılım	58
Tablo20: Kooperatif Başkan Yardımcılarının Meslek Dağılımı	46	Tablo61: Kooperatif Türlerine Göre Genel Kurula Katılım	59
Tablo21: Başkan Yardımcısının Eğitim Durumu	47	Tablo62: Bölgedeki İnsanların Kooperatifçiliğinin Geleceğine Dair Genel Görüşü	59
Tablo22: Başkan Yardımcısının Göreve Seçilme Sayısı	47	Tablo63: Bölgede Kooperatifçiliğinin Geleceği İle İlgili Beklentiler	59
Tablo23: Muhasip Üye Cinsiyet Durumu	47	Tablo64: Bölge Gençlerinin Kooperatifçiliğe İlgisi	60
Tablo24: Muhasip Üyelerin Yaş Durumu	47	Tablo65: Bölge İnsanlarından Üniversite Eğitimini Tamamladıktan Sonra Kooperatifte Çalışanların Varlığı	60
Tablo25: Kooperatif Muhasip Üyelerinin Meslek Dağılımı	48	Tablo66: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınmaz Sayısı (Bina)	61
Tablo26: Muhasip Üye Eğitim Durumu	48	Tablo67: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınmaz Sayısı (Arazi)	61
Tablo27: Muhasip Üyelerin Göreve Seçilme Sayısı	48	Tablo68: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınmaz Sayısı (Kapalı Depo)	61
Tablo28: Denetim Kurulu Üyelerinin Cinsiyeti	49	Tablo69: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınmaz Sayısı (Açık Depo)	62
Tablo29: Denetim Kurulu Üyelerinin Yaş Durumu	49	Tablo70: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınmaz Sayısı (Soğuk Hava Deposu)	62
Tablo30: Kooperatif Denetim Kurulu Üyelerinin Meslek Dağılımı	49	Tablo71: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınmaz Sayısı (Diğer)	62
Tablo31: Denetim Kurulu Üyelerinin Eğitim Durumu	50	Tablo72: Soğuk Hava Depolama İmkânının Yeterliliği	62
Tablo32: Denetim Kurulu Üyelerinin Seçilme Sayısı	50	Tablo73: Soğuk Hava Deposu Yeterli Olmayan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	63
Tablo33: Faaliyet Bölgesinin Yaklaşık Nüfusu	50	Tablo74: Soğuk Hava Deposu Yeterli Olmayan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	63
Tablo34: Faaliyet Bölgesinin Yaklaşık Üretici Sayısı	51	Tablo75: Depolama İhtiyacı Durumu	63
Tablo35: Kooperatifin Ortak ya da Üye Sayısı	51	Tablo76: Depolama İhtiyacı Duyan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	64
Tablo36: Kooperatif Mevcut Ortaklık Yapısı	51		
Tablo37: Kooperatifte Organizasyon/Yönetim Şemasının Varlığı	51		
Tablo 38. Kooperatifte İş Tanımları ve Planlarına İlişkin Dokümantasyonun Varlığı	52		
Tablo39: Kooperatife Giriş Aidatı	52		
Tablo40: Üyelerin Düzenli Aidatı	52		
Tablo41: Kooperatifte Finansal Konularla İlgili Önemli Kararları Kimin Verdiği	52		

TABLolar

Tablo77: Depolama İhtiyacı Duyan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	64	Tablo118: Bu Kooperatif(Ler) İle İşbirliği Yapma Durumu	73
Tablo78: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Traktör)	64	Tablo119: Yapılan İşbirliği Türü	73
Tablo79: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Otomobil)	64	Tablo120: Üniversite, Araştırma Merkezi, Kamu Kurumu ya da	
Tablo80: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Minibüs)	65	Başka Bir Kuruluşla Ortak Çalışma(Lar) ya da İşbirliği	73
Tablo81: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Midibüs)	65	Tablo121: Kooperatifin AR-GE (Proje) Faaliyet(ler)i	74
Tablo82: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Kamyon)	65	Tablo122: Son 3 Yılda Kooperatifin Yönetim ve Çalışanları İçin Alınan Eğitim	74
Tablo83: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Tır)	65	Tablo123: Son 3 Yılda Yönetim Ve Çalışanları İçin Eğitim Alan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	74
Tablo84: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Çapa Makinesi)	66	Tablo124: Son 3 Yılda Yönetim Ve Çalışanları İçin Eğitim Alan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	74
Tablo85: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Çayır Bıçme Makinesi)	66	Tablo125: Yönetim ve Organizasyon Eğitimi Alan Kişi Sayısı ve Eğitimin Süresi	75
Tablo86: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Ekim Makinesi)	66	Tablo126: Üretim ve İlyleştirme Eğitimi Alan Kişi Sayısı ve Eğitimin Süresi	75
Tablo87: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Gübre Dağıtma Makinesi)	66	Tablo127: Pazarlama Eğitimi Alan Kişi Sayısı ve Eğitimin Süresi	75
Tablo88: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Harman Makinesi)	66	Tablo128: Muhasebe ve Finansman Eğitimi Alan Kişi Sayısı ve Eğitimin Süresi	75
Tablo89: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve (Kültivatör)	66	Tablo129: Proje Yazma Eğitimi Alan Kişi Sayısı Ve Eğitimin Süresi	76
Tablo90: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Orak Makineleri)	67	Tablo130: Web Tasarımı ve Yönetimi Eğitimi Alan Kişi Sayısı ve Eğitimin Süresi	76
Tablo91: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Ot Balya Makinesi)	67	Tablo131: Diğer Konularda Eğitimi Alan Kişi Sayısı ve Eğitimin Süresi	76
Tablo92: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Ot Silaj Makinesi)	67	Tablo132: Kooperatifin Yönetim ve Çalışanlarının Önümüzdeki 3 Yıl İçinde Eğitim İhtiyacı	76
Tablo93: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Pancar Motoru)	67	Tablo133: Önümüzdeki 3 yılda yönetim ve çalışanları için	
Tablo94: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Peletleme Makinesi)	67	Eğitim İhtiyacı Duyan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	77
Tablo95: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Pulluk)	68	Tablo134: Önümüzdeki 3 yılda yönetim ve çalışanları için	
Tablo96: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Römork)	68	Eğitim İhtiyacı Duyan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	77
Tablo97: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Su Pompası ve Motoru)	68	Tablo135: Kooperatif İçin Son 3 Yılda Alınan Danışmanlık Hizmet(ler)i	77
Tablo98: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Süt Sağma Makinesi)	68	Tablo136: Son 3 yılda Alınan Danışmanlık Hizmeti Alan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	78
Tablo99: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Talaş Hazırlama Makinesi)	68	Tablo137: Son 3 yılda Alınan Danışmanlık Hizmeti Alan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	78
Tablo100: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Tırmık)	69	Tablo138: Önümüzdeki 3 Yılda İhtiyaç Duyulan Danışmanlık Hizmeti	78
Tablo101: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Tırpan Makinesi)	69	Tablo139: Önümüzdeki 3 yılda Danışmanlık Hizmeti Almak İsteyen Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	78
Tablo102: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Yem Karma Mak.)	69	Tablo140: Önümüzdeki 3 Yılda Danışmanlık Hizmeti Almak İsteyen Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	79
Tablo103: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Yem Kıрма Ezme Mak.)	69	Tablo141: Son 3 yılda Kooperatif Ortaklarına (Üyelerine) Verilen Eğitim ve/veya Danışmanlık Hizmetleri	79
Tablo104: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Traktör ve Tarım Ataşmanı)	69	Tablo142: Son 3 yılda Ortaklarına Eğitim veya Danışmanlık Hizmeti Veren Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	79
Tablo105: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Masaüstü Bilgisayar)	69	Tablo143: Son 3 yılda Ortaklarına Eğitim veya Danışmanlık Hizmeti Veren Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	80
Tablo106: Masaüstü Bilgisayar Sayısı	70	Tablo144: Üyelerden Gelen Eğitim, Danışmanlık Vb. Destek Talebi	80
Tablo107: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Dizüstü Bilgisayar)	70	Tablo145: Üyelerden Eğitim, Danışmanlık vb. Destek Talebi Gelen Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	80
Tablo108: Dizüstü Bilgisayar Sayısı	70	Tablo146: Üyelerden Eğitim, Danışmanlık vb. Destek Talebi Gelen Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	81
Tablo109: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Tablet)	70	Tablo147: Önümüzdeki 3 Yılda Kooperatif Üyelerine /	
Tablo110: Tablet Sayısı	71	Ortaklarına Verilmesi Planlanan Eğitim ve/veya Danışmanlık Hizmet Planı	81
Tablo111: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Yazıcı)	71	Tablo148: Önümüzdeki 3 Yılda Üyelere Eğitim ve/veya	
Tablo112: Yazıcı Sayısı	71	Danışmanlık Hizmeti Planlayan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	81
Tablo113: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Faks)	71	Tablo149: Önümüzdeki 3 Yılda Üyelere Eğitim ve/veya	
Tablo114: Faks Sayısı	72	Danışmanlık Hizmeti Planlayan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	82
Tablo115: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Diğer Teçhizat)	72	Tablo150: Kooperatifte Kalite Yönetim Sistemi (ISO, TSE vb) Uygulaması	82
Tablo116: Diğer Teçhizat Sayısı	72	Tablo151: Kalite Yönetim Sistemi Konusunda Eğitim ya da Danışmanlık Hizmeti Alma Durumu	82
Tablo117: Çalışma Bölgesinde Faaliyet Konusu Aynı Olan Kooperatif(ler) Varlığı	73	Tablo152: Kooperatifteki Profesyonel İnsan Kaynağı	83

TABLOLAR

Tablo153: Profesyonel İnsan Kaynağının Görevi	83	Tablo192: Diğer Kooperatiflere Göre Üretimde Farklı Bir Yöntem/Teknik Kullanımı	95
Tablo154: Kooperatifte Profesyonel Eleman İstihdam Etme Düşüncesi	83	Tablo193: Üretimde Kullanılan Yönetmelere İlişkin Yeni Bilgileri Takip Etme	95
Tablo155: Devletten Alınan Kredi/Teşvik/Hibe Kullanımı	84	Tablo194: Kooperatifte İyi Tarım ya da Organik Tarım Yapılma Durumu	96
Tablo156: Devletten Kredi/Teşvik/Hibe Alan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	84	Tablo195: Bölgede İyi Tarım ya da Organik Tarım Yapılma Durumu	96
Tablo157: Devletten Kredi/Teşvik/Hibe Alan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	84	Tablo196: Yeni Yatırım Yapmayı Planlayan Kooperatifler	96
Tablo158: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunu Bilgi Sahibi Olan Kooperatifler	84	Tablo197: Yeni Yatırım Yapmayı Planlayan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	96
Tablo159: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun Desteğinden Yararlanma Durumu	85	Tablo198: Yeni Yatırım Yapmayı Planlayan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	97
Tablo160: Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA) ve Faaliyetleri Hakkında Bilgi Sahipliği	85	Tablo199: Pazarlama Faaliyetinde Kullanılan Araçlar	97
Tablo161: Mevcut Sermayesi Yeterli Olanlar	85	Tablo200: Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşanma Durumu	98
Tablo162: İşletme Finansman İhtiyaçlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	86	Tablo201: Ürünlerin Satışından Kaynaklı Tahsilat Sorunu Yaşayanlar	98
Tablo163: Son 3 Yılda Banka Kredisi Kullan Kooperatifler	86	Tablo202: Dağıtım Kanalları	98
Tablo164: Kooperatiflerin Toplam Varlık ve Toplam Borcuna İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	86	Tablo203: İnternet ve Sosyal Medya Araçlarını (Twitter, Facebook vb.) Takip ve Kullanma Düzeyi	99
Tablo165: Kooperatifin en önemli ilk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Kira)	87	Tablo204: İhracat Yapma Durumu	99
Tablo166: Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Hammadde)	87	Tablo205: Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Ürün Çeşidi)	99
Tablo167: Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (İşgücü)	87	Tablo206: Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Ürün Kalitesi)	100
Tablo168: Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Makina/Ekipman)	88	Tablo207: Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Hizmet Kalitesi)	100
Tablo169: Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Pazarlama)	88	Tablo208: Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Satış Sonrası Hizmet)	100
Tablo170: Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Enerji)	88	Tablo209: Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Yönetim Biçimi)	101
Tablo171: Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Yönetim)	89	Tablo210: Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Kaliteli İşgücü)	101
Tablo172: Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Nakliye)	89	Tablo211: Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Pazarlama Stratejisi)	101
Tablo173: Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Depolama)	89	Tablo212: Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Fiyat Politikası)	102
Tablo174: Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Eğitim/Danışmanlık)	90	Tablo213: Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Diğer)	102
Tablo175: Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Teknoloji)	90	Tablo214: Kooperatifin rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajını Önem Derecesine Göre Sırası (1. Sırada Tercih Edilenler)	102
Tablo176: Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Ar-Ge)	90	Tablo215: Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajını Önem Derecesine Göre Sırası (2. Sırada Tercih Edilenler)	103
Tablo177: Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Finansman)	90	Tablo216: Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajını Önem Derecesine Göre Sırası (3. Sırada Tercih Edilenler)	103
Tablo178: Üretimde Sorun Yaşama Durumu	91	Tablo217: Ortakların Genel Katılım Düzeyine Göre Genel İşletme Performansının Değerlendirilmesi	104
Tablo179: Üretimde Sorun Yaşayan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	91	Tablo218: Organizasyon Yönetim Şeması Varlığına Göre Genel İşletme Performansı	105
Tablo180: Üretimde Sorun Yaşayan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	91	Tablo219: Dokümantasyon Varlığına Göre Genel İşletme Performansı	105
Tablo181: Üretimde Yaşanan Sorun Kaynağı	92	Tablo220: Profesyonel Eleman İstihdamı Planına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma	106
Tablo182: Üretim Yöntemi ve Teknolojileri Konusunda Güncel Gelişmeleri Takip Etme Durumu	92	Tablo221: Yönetim Şeması Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma	106
Tablo183: Üretim Yöntemi Ve Teknolojileri Konusunda Güncel Gelişmeleri Takip Eden Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	92	Tablo222: Dokümantasyon Varlığına Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama	107
Tablo184: Üretim Yöntemi Ve Teknolojileri Konusunda Güncel Gelişmeleri Takip Eden Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	93	Tablo223: Organizasyon Şeması Varlığına Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama	107
Tablo185: Güncel Gelişmelerin Takip Edildiği Araçlar	93	Tablo224: Dokümantasyon Varlığına Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama	108
Tablo186: Üretimin İşlenmiş Ürüne Dönüştürülmesi	93	Tablo225: Kalite Yönetim Sistemi Uygulanırlığına Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama	108
Tablo187: İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Faaliyetinin İllere Göre Dağılımı	94		
Tablo188: İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Faaliyetinin Kooperatif Türlerine Göre Dağılımı	94		
Tablo189: Üretimin İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı	94		
Tablo190: İşlenmiş Ürün Faaliyeti Planı Yapan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	94		
Tablo191: İşlenmiş Ürün Faaliyeti Planı Yapan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	95		

TABLolar

Tablo226: Profesyonel İnsan Kaynağının Varlığına Göre İhracat Yapma	109	Tablo266: Üniversite Mezunu Kooperatif Çalışanı Varlığına Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci	129
Tablo227: Profesyonel Eleman İstihdam Etme Planına Göre Yeni Yatırım Planlama	109	Tablo267: Faaliyet Konusu Aynı olan Kooperatiflerin Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma	129
Tablo228: Kalite Yönetim Sistemi Varlığına Göre Yeni Yatırım Planlama	110	Tablo268: Üniversite Mezunu Kooperatif Çalışanı varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma	130
Tablo229: Üretimde Farklı Teknik Kullanımının Diğer Kooperatiflerle Karşılaştırılması İle Genel İşletme Performansı	110	Tablo269: Faaliyet Konusu Aynı Olan Kooperatiflerin Varlığına Göre Yeni Yatırım Planlama	130
Tablo230: Profesyonel Eleman İstihdam Planına Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci	111	Tablo270: Ortakların Genel Katılım Düzeyine Göre Sosyal Medya Araçlarını Takip Ve Kullanım Düzeyi	131
Tablo231: Kalite Yönetim Sistemi Varlığına Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci	111	Tablo271: Bölge İnsanının Kooperatifçiliğın Geleceğı Hakkındaki Genel Görüşüne Göre Bölge Gençlerinin Kooperatifçiliğı İlgisi	131
Tablo232: Üretimde Farklı Yöntem Kullanımına Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci	112	Tablo272: Genel İşletme Performansına Göre Bölge Gençlerinin Kooperatifçiliğı İlgisi	132
Tablo233: Üretim Yönteminde Teknolojik Gelişme Takibine Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı	112	Tablo273: Bölge Kooperatifi Geleceğinin Değerlendirilmesine Göre Bölge Gençlerinin Kooperatifçiliğı İlgisi	132
Tablo234: Üretim Yöntemleri Hakkında Takip Edilen Yeniliklere Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı	113	Tablo274: Bölge İnsanının Kooperatifçiliğın Geleceğı Hakkındaki Genel Görüşüne Göre Genel İşletme Performansının Değerlendirilmesi	133
Tablo235: Üretimde Yaşanan Sorunların Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma	113	Tablo275: Profesyonel İnsan Kaynağı Varlığına Göre Genel İşletme Performansı	133
Tablo236: Üretimde Teknoloji Takibinin Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma	114	Tablo276: Profesyonel Eleman İstihdam Etme Planına Göre İşlenmiş ürüne Dönüştürme Planı	134
Tablo237: Üretim Yöntemlerinde Yeni Bilgilerin Takibine Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma	114	Tablo277: Ürünlerin Satış Yöntemi (Diğeri) İle İlgili Olan Anlaşmazlıklar	134
Tablo238: Üretimde Farklı Yöntem Kullanımının Varlığına Göre Pazarlama Faaliyetlerinde Sorun Yaşama	115	Tablo278: Satış Faaliyetinde Sorunların Varlığına Göre İşbirlikleri	135
Tablo239: Üretimde Kullanılan Yöntemlere Dair Yeni Bilgi Takibine Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama	115	Tablo279: Ürünlerin Satış Yöntemine (Tüketiciye) Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci	135
Tablo240: Üretimde Yaşanan Sorunların Varlığına Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama	116	Tablo280: Ürünlerin Satış Yöntemine (E-Ticaret) Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci	136
Tablo241: Güncel Gelişmeleri Takip Etmeye Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama	116	Tablo281: Ürünlerin Satış Yöntemine (E-Ticaret) Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma	136
Tablo242: Yeni Bilgilerin Takibine Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama	117	Tablo282: Ürünlerin Satış Yöntemine (E-Ticaret) Göre Pazarlama Faaliyetlerinde Sorun Yaşama	137
Tablo243: Üretimde Yaşanan Sorunların Varlığına Göre İhracat Yapma	117	Tablo283: Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşamının Varlığına Göre Pazarlama Faaliyetlerinde Sorun Yaşama	137
Tablo244: Güncel Gelişmelerin Takibine Göre Kredi/Teşvik/Hibe Alma Durumu	118	Tablo284: Ürün Satış Yöntemine (Tüketiciye) Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama	138
Tablo245: Üretimde Yaşanan Sorunların Varlığına Göre Yeni Yatırım Planlama	118	Tablo285: Ürün Satış Yöntemine (Tüccar) Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama	138
Tablo246: Güncel Gelişme Takibinin Varlığına Göre Yeni Yatırım Planlama	119	Tablo286: Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Varlığına Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama	139
Tablo247: Yeni Bilgi Takibinin Varlığına Göre Yeni Yatırım Planlama	119	Tablo287: Ürün Satış Yöntemine (E-Toptancı) Göre İhracat Yapma	139
Tablo248: Yatırım Planı Varlığına Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı	120	Tablo288: Ürün Satış Yöntemine (Tüccar) Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama	140
Tablo249: Alınmış Kredi/ Teşvik/ Hibenin Varlığına Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama	120	Tablo289: Ürün Satış Yöntemine (Toptancı) Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama	140
Tablo250: Organizasyon/Yönetim Şemasının Varlığına Göre İşbirlikleri	121	Tablo290: Ürün Satış Yöntemi (Doğrudan Tüketiciye) İle Genel İşletme Performansı	141
Tablo251: Dokümantasyonların Varlığına Göre İşbirlikleri	121	Tablo291: Pazarlama Faaliyetlerinde Sorun Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma	141
Tablo252: Ar-Ge Faaliyetleri Varlığına Göre Genel İşletme Performansı	122	Tablo292: Pazarlama Faaliyetlerinin Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma	142
Tablo253: Alınan Danışmanlık Hizmetlerinin Varlığına Göre İşbirlikleri	122	Tablo293: Pazarlama Faaliyetinin Varlığına Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama	142
Tablo254: Alınmış Danışmanlık Hizmetlerine Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci	123	Tablo294: Pazarlama Faaliyetlerinde Sorun Yaşamaya Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama	143
Tablo255: Alınması Planlanan Danışmanlık Hizmetine Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci	123	Tablo295: Pazarlama Faaliyetinin Varlığına Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci	143
Tablo256: Alınan Danışmanlık Hizmetlerine Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı	124	Tablo 296. Güney Ege Bölgesi Kooperatifçilik Gelişim Hedef ve Stratejileri	184
Tablo257: Alınmasına İhtiyaç Duyulan Danışmanlık Hizmetlerine Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı	124	Tablo 297. Üretim Odaklı Kooperatif Altyapısının Geliştirilmesi Örnek Mali Destek Programı	188
Tablo258: Ortaklara Verilmesi Planlanan Danışmanlık Hizmetlerinin Varlığına Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı	125	Tablo 298. Üretim Odaklı Kooperatiflerde Markalaşma ve Tarım Belgelendirmeleri için Örnek Mali Destek Programı	189
Tablo259: Alınmış Danışmanlık Hizmetlerine Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma	125	Tablo 299. Kooperatifçilikte Kurumsallaşma ve İnsan Kaynakları Altyapısının Geliştirilmesi için	190
Tablo260: Ortaklara Verilmesi Planlanan Danışmanlık Hizmetlerine Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma	126	Tablo 300. Güney Ege Kooperatifçilik Lobi ve Mentörlük Projesi	191
Tablo261: Pazarlama Faaliyetlerinde Sorun Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma	126	Tablo 301. Turizmde Kooperatifçiliğın Etkinleştirilmesi Örnek Mali Destek Programı	192
Tablo262: İhtiyaç Duyulan Danışmanlık Hizmeti Varlığına Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama	127	Tablo 302. Kooperatifçilik Teknik İnceleme Ziyaretleri	193
Tablo263: Alınmasına İhtiyaç Duyulan Danışmanlık Hizmetlerinin Varlığına Göre Yeni Yatırım Planlama	127		
Tablo264: Ortaklara Verilmesi Planlanan Danışmanlık Hizmetlerinin Varlığına Göre Yeni Yatırım Planlama	128		
Tablo265: Faaliyet Konusu Aynı Olan Kooperatiflere Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci	128		

ŞEKİLLER

Şekil 1: Profesyonel Yönetim Sistemine İlişkin Göstergeler	144
Şekil 2. Kooperatiflerde Eğitim Durumu Göstergeleri	145
Şekil 3. Kooperatiflerin Son 3 Yılda Bakanlık Denetimi Geçirme Durumu	146
Şekil 4. Kooperatiflerde İşbirliği Durumu	147
Şekil 5. Bölgede Kooperatifçiliğe Olan İlgiye Dair Göstergeler	149
Şekil 6. Soğuk Hava Depolama İmkânı	150
Şekil 7. Soğuk Hava Depolama İmkânı	150
Şekil 8. Soğuk Hava Deposu İhtiyacı Olan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	151
Şekil 9. Soğuk Hava Deposu Yeterli Olmayan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	151
Şekil 10. Depolama İhtiyacı Duyan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	152
Şekil 11. Depolama İhtiyacı Duyan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	152
Şekil 12. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Depolama)	153
Şekil 13. Kooperatiflerde Üniversite, Araştırma Merkezi ve Kamu Kurumu ile İşbirliği Durumu	154
Şekil 14. Üretim Yöntemi ve Teknolojileri Konusunda Güncel Gelişmeleri Takip Etme Durumu	155
Şekil 15. Üretim Yöntemi Ve Teknolojileri Konusunda Güncel Gelişmeleri Takip Eden Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	155
Şekil 16. Üretim Yöntemi Ve Teknolojileri Konusunda Güncel Gelişmeleri Takip Eden Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	156
Şekil 17. Güncel Gelişmelerin Takip Edildiği Araçlar	156
Şekil 18. Diğer Kooperatiflere Göre Üretimde Farklı Bir Yöntem/Teknik Kullanımı	158
Şekil 19. Üretimi İşlenmiş Ürüne Dönüştürme ve Üretimi İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı	161
Şekil 20. İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Faaliyeti/Planı Yapan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı	162
Şekil 21. İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Faaliyeti Yapan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	162
Şekil 22. İşlenmiş Ürün Faaliyeti Planı Yapan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı	163
Şekil 23. Ürünlerini İşlenmiş Ürüne Dönüştüren ve Dönüştürmek İsteyen Kooperatif Sayısı	166
Şekil 24. İl Bazında Kooperatiflerin Araştırma Merkezleri ile İletişimi ve İşlenmiş Ürün Faaliyetlerine İlişkin Eğilimi	167
Şekil 25. İl Bazında Kooperatiflerin AR-GE Faaliyetleri	168
Şekil 26. Kooperatifte/Kooperatif Bölgesinde İyi Tarım ya da Organik Tarım Yapılma Durumu	170
Şekil 27. Kooperatiflerde Organik ve İyi Tarım Uygulamaları	170
Şekil 28. Üretimde Yaşanan Sorun Kaynağı	172
Şekil 29. Kooperatiflerin 1. Derecede Önemli Maliyetleri	172
Şekil 30. Kooperatiflerin İl Bazında Hibe/Teşvik/Kredi'den Yararlanma Oranları	174
Şekil 31. Kooperatiflerde Finansman Kaynakları	175
Şekil 32. Pazarlama Faaliyetinde Kullanılan Araçlar (%)	178
Şekil 33. Ürün Satış Yöntemine (Toptancı) Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama	179
Şekil 34. İhracat Yapma Durumu	180
Şekil 35. İhracatın Varlığına Göre Pazarlama Faaliyetlerinde Sorun Yaşama	181

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği
ABD: Amerika Birleşik Devletleri
ANTBİRLİK: Antalya Pamuk ve Narenciye Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
AR-GE: Araştırma ve Geliştirme
BAKA: Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
Cogeca: Comite Général de la Coopération Agricole
CSB : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
ÇUKOBİRLİK: Çukurova Pamuk Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
DGRV: Alman Kooperatifler Konfederasyonu
Dr.: Doktor
EDAK: Eczacılar Üretim Temin ve Dağıtım Kooperatifi
FAO-SEARCA: Food and Agriculture Organization of the United Nations Regional Office for Asia
FIBL: Research Institute of Organic Agriculture
FİSKOBİRLİK: Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
GAPBİRLİK: GAP Tarım Satış Kooperatifler Birliği
GEKA: Güney Ege Kalkınma Ajansı
GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GÜLBİRLİK : Gül-Gülyağı ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
GÜNEYDOĞUBİRLİK: Güneydoğu Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
HAYKOOP: Türkiye Hayvancılık Kooperatifleri Merkez Birliği
ICA: Uluslararası Kooperatif Birliği
IFOAM: Organics International
ISO: Uluslararası Standart Teşkilatı
JA: Japan Agriculture Group
KARADENİZBİRLİK: Karadeniz Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
KASDP: Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi
KAYISIBİRLİK: Kayısı Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
KOOP-GEP : Kooperatifçilik Geliştirme ve Uyum Eğitim Programı

KOZABİRLİK: Bursa Koza Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
KÖY-KOOP: Türkiye Köy Kalkınma ve Diğer Tarımsal Amaçlı Kooperatif Birlikleri Merkez Birliği
LTD: Limited
M.Ö: Milattan Önce
MARMARABİRLİK: Marmara Zeytin Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
Ort. : Ortalama
ÖRKOOP: Türkiye Orman Kooperatifleri Merkez Birliği
PANKOBİRLİK: Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği
Prof.: Profesör
RAP PUBLICATION: Regional Office For Asia and The Pacific Publication
S.S: Sınırlı Sorumlu
SHİB: Stratejik Hedef İzleme Birimi
SMMM: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
SOK : The Suomen Osuuskappojen Keskuskunta
Std. Sapma : Standart Sapma
STK: Sivil Toplum Kuruluşu
T.C: Türkiye Cumhuriyeti
TARİŞ: Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
TASKOBİRLİK: Nevşehir Üzüm ve Mamülleri Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
TİFTİKBİRLİK: Tiftik ve Yapağı Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
TKDK: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TR32: Ege Bölgesi (Aydın, Denizli, Muğla)
TRAKYABİRLİK: Trakya Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği
TSE: Türk Standartlar Enstitüsü
TSK: Türk Silahlı Kuvvetleri
TV: Televizyon
UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü
VS: Vesaire

YÖNETİCİ ÖZETİ

Sosyal Yardımlaşma, dayanışma ve birlikte iş yapma fikrine dayalı olan kooperatifler, günümüzde özellikle kırsalda verimliliği artırıp maliyetleri azaltmakta ve güç birliği ile yeni yatırımlar yaparak önemli ekonomik faaliyetler yaratmaktadır. Bu ekonomik faaliyetler kırsal kalkınmayı sağlamakta ve kooperatiflerin bulunduğu bölgelerde sosyo-ekonomik farkları azaltmaktadır. Dünya örnekleri incelendiğinden kooperatiflerin yarattığı etki dikkat çekmektedir.

Ülkemizdeki kooperatifçilik anlayışı birkaç başarılı örnek dışında amatör işbirliklerinin ötesine geçememektedir. Bu amaçla kooperatifçiliğin önemine değinen ve kooperatifçiliğin geliştirilmesine dikkat çeken 2014-2018 Onuncu Kalkınma Planı doğrultusunda hazırlanan 2012-2016 Türkiye Kooperatifçilik Strateji ve Eylem Planı bu alanda ulusal politikalarımıza ışık tutmaktadır.

Ulusal politikalar doğrultusunda bölgesel dinamiklerin nabzı tutularak hazırlanan 2014-2023 Güney Ege Bölge Planı ise başta tarım olmak üzere tekstil, turizm gibi alanlarda yoğun olan bölge kooperatifçiliğinin önemine ve ivme kazandırılması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Bu itibar ile bölgenin kooperatifçilik mevcut durumuna, sorunlarına, ihtiyaçlarına yakından bir fotoğraf çekmek ve bu mevcut duruma ilişkin stratejileri belirlemek amacı ile söz konusu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir.

Daha önce bölgesel olarak bu denli ayrıntılı bir mevcut durum analizi yapılmamış ve bölgesel nitelikte stratejik çözüm önerileri getirilmemiş olması çalışmanın özgünlüğü için büyük bir önem arz etmektedir.

P.Ü. Pamukkale Teknokent Yönetici A.Ş. ile birlikte yürütülen çalışmanın birinci kısmında teorik çerçeve çizilmiş ve kooperatifçiliğe ilişkin genel kavramlar ve kooperatifçilikle ilgili gelişmeler anlatılmıştır. Dünya ve Türkiye yanında TR32 bölgesindeki başarı örnekleri üzerinde durularak doğru kurgulandığında kooperatifçiliğin başarıya götürebilecek bir organizasyon türü olduğu vurgulanmıştır. Kooperatifçiliğin ulusal ve bölgesel politikadaki yeri üzerinde durulmuş ve kooperatiflerin dünya ve ülkemizde karşılaştığı sorunlara genel bir çerçeve çizilmiştir.

Çalışmanın ikinci kısmında ise bölgemizde gerçekleştirilen saha araştırması sonuçları üzerinde durulmuştur. Saha araştırmasında, bölge kooperatiflerinden ilçe ve faaliyet alanları göz önünde bulundurulacak seçilen kooperatiflerle, anket ve odak grup görüşmeleri

yapılmıştır. Bu şekilde bölgenin kooperatifçilik mevcut durumu meydana getirilmiş, sorunlar tespit edilmiş ve birlikte çözüm önerileri üzerinde fikir alışverişinde bulunulmuştur.

Tespit edilen tanımlayıcı bazı ilgi çekici özellikler şu şekildedir. Genel kurula katılım genel olarak düşüktür başka bir deyişle kooperatiflerin üyeler tarafından sahiplenilmesi konusunda eksiklikler vardır. Kooperatif yöneticilerinin çoğu erkektir ancak işlenmiş ürün elde etme eğilimi kadınlarda daha yüksektir. Kooperatif başkanlarının ortalama okullaşma süresi yaklaşık olarak 7,56 yıl iken Aydın ilinde yaşayanlar için ortalama okullaşma yılı 6.48, Denizli için 6.72 Muğla için 6,78'dir. Başka bir deyişle kooperatif yöneticilerinin ortalama okullaşma yılı TR32 bölgesindeki okullaşma yılından daha yüksektir. Bu yönüyle bölgede gerçekleşen atılımların kooperatiflerde olması için ortalama eğitim altyapısı yeterli olarak gözükmektedir.

Daha sonra elde edilen tanımlayıcı bilgiler ışığında gerçekleştirilen çapraz sorgulamalardan da oldukça yararlı ve etkileyici sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin organizasyon şeması olan ve iş tanımlarının yapıldığı kooperatiflerin satış faaliyetlerinde ve üretim faaliyetlerinde daha fazla sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Yine işlenmiş ürün satmaya çabalayan kooperatifler de üretim ve satış ile ilgili sorunlar yaşamaktadır. Ancak bu sonuçlar son derece doğal ve anlamlıdır. Çünkü üretimi ham olarak tüccar ve sanayiciye devreden kooperatifler modern anlamda bir üretim, satış ve pazarlama faaliyeti yürütmediği için herhangi bir üretim, satış ve pazarlama sorunu yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla atılım yapmak, farklı ve katma değerli ürünler üreten kooperatifler doğal olarak bu süreçlerle ilgili sıkıntı yaşamışlardır.

Çalışmanın istatistiksel analizlerinin tamamlanmasının ardından yüz yüze görüşmelerden çıkan sonuçlar da ele alınarak bölgenin kooperatifçilik sorunları belli başlıklar altında ortaya konmuştur: "Kurumsal Kapasite", "Üretim", "Finansal Kurumsallaşma" ve "Pazarlama". Bu başlıklar altında Bölüm 4'te belli başlı sorunlar istatistikler ve yorumlar eşliğinde ayrıntılı olarak açıklanmış ve çözüm önerileri getirilmiştir. 5. Bölüm'de ise söz konusu çözüm önerileri ışığında bölgenin kooperatifçilik gelişim hedefleri ve stratejileri hazırlanmıştır. Bunlar 4 hedef ve toplam 18 stratejiden oluşmaktadır. Bu dört gelişim hedefi ve stratejiler aşağıdaki gibidir:

● Bölge kooperatiflerinde yönetim ve organizasyon etkin hale getirilecektir.

o Kooperatiflerde kalite yönetim sistemi yaygınlaştırılacaktır.

o Kooperatif yönetimleri, üyeleri ve çalışanlarının bilgi ve becerileri artırılacaktır.

o Kooperatiflerde nitelikli eleman sayısı artırılacaktır.

o Faaliyet alanı ve mekânsal olarak birbirine yakın olan kooperatiflerin birleştirilmesi ve güçlendirilmesi teşvik edilecektir.

o Ulusal ve uluslararası piyasalarda başarı kazanmış kooperatifler ve modeller bölgede tanıtılacaktır.

o Kooperatiflerin denetim mekanizmasının etkinliği başta olmak üzere gerekli mevzuat değişikliklerine yönelik lobi faaliyetleri yürütülecektir.

● Bölgede üretim odaklı faaliyet gösteren kooperatiflerin üretim kapasitesi geliştirilecektir.

o Üretimde katma değeri artırmaya yönelik olarak kooperatiflerin makine ve ekipmanlarının modernizasyonu desteklenecektir.

o Kooperatiflerin üretim alanlarında iyi tarım ve organik tarım özendirilecek ve teşvik edilecektir.

o Üye sayısı fazla olan ya da birbirine yakın durumdaki kooperatiflerin ortak ihtiyaçlarına yönelik depolama ve lojistik altyapısı geliştirilecektir.

o Kooperatiflerin üniversite, araştırma merkezi ve kamu kurumları ile ortak çalışmalar yürütmesi teşvik edilecektir.

o Kooperatiflerde üretim yöntemi ve teknolojileri alanında yenilikçilik yaygınlaştırılacaktır.

o Süt kooperatiflerinde entegre tesisler geliştirilecektir.

o Kooperatiflerin üretim ile ilgili maliyetlerinin düşürülmesine yönelik işbirliği çalışmaları desteklenecektir.

● Bölge kooperatiflerinde finansmana erişim kapasitesi arttırılacaktır.

o Kooperatiflerin destek mekanizmalarından daha fazla yararlanması sağlanacaktır.

o Kooperatiflerde finansal kurumsallaşma sağlanacaktır.

● Bölge kooperatiflerinde pazarlama kapasitesi artırılacaktır.

o Kooperatiflere dış ticaret eğitimleri verilecektir.

o Kooperatiflerin ürünlerine yönelik coğrafi işaretlerin alınması ve marka yaratılması sağlanacaktır.

o Kooperatiflerin pazarlama kanalları oluşturmada bölgenin turizm potansiyelinden faydalanması sağlanacaktır.

6. Bölüm'de ise gelişim hedefleri ve stratejilerin gerçekleştirilmesine yönelik Ajansın uygulayabileceği mali ve teknik destek önerileri ile gerçekleştirilebilecek projelere yer verilmiştir.

Çalışmada kooperatifçiliğin ülkede ve bölgede hedeflenen noktalara ulaşarak kırsal kalkınmaya ve bölgeler arası farklılıkları azaltmaya katkıda bulunması umut edilmektedir.

GİRİŞ

Sosyal Yardımlaşma, dayanışma ve birlikte iş yapma fikrine dayalı olan kooperatifler bugünkü anlamda ilk defa 21 Aralık 1844 yılında İngiltere’de ortaya çıkmıştır. Ülkemizde ise Mithat Paşa tarafından 1863 yılında kurulan “memleket sandıkları”, kooperatifçiliğin temeli olarak kabul edilmektedir. Günümüzdeki kooperatifçilik anlamında kurulan ilk kooperatif 1924 yılında kurulan “Aydın İncir Müstahsilleri Kredi ve Satış Kooperatifi” olup, İlk kanun 1924 yılında 498 sayılı “İtibari Zirai Birlikleri Kanunu”dur. Daha sonra, 1929 yılında 1470 sayılı “Zirai Kredi Kooperatifleri”, 1933’de 2836 sayılı “Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu”, 2834 sayılı “Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu” çıkarılmıştır. Türkiye’de kooperatifçilik özellikle 24 Nisan 1969 tarih ve 1163 sayılı Kooperatifler özel kanunu çıkarılması ile birlikte hız kazanmıştır.

2015 yılı itibarıyla Türkiye genelinde 37 ayrı türde 69.665 kooperatif, 517 birlik bulunmaktadır. Kooperatiflerin kayıtlı ortak sayısı 7.433.108’dir Fortune Dergisi’nin 2015 yılı için yayınladığı en büyük 500 şirket arasında 3 kooperatif ve/veya kooperatif birliği yer almaktadır. Bunlar 142. sırada yer alan S.S. Bursa Eczacılar Üretim Temin ve Dağıtım Kooperatifi; 184. sırada yer alan S.S. İzmir Eczacılar Üretim Temin ve Dağıtım Kooperatifi (EDAK); 192. sırada yer alan S.S. Trakya Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliğidir.

Kooperatifçilik, özellikle Japonya, Fransa, ABD ve Almanya’da çok etkin bir yapıya ulaşmıştır. Dünya genelinde ise sadece en büyük 300 kooperatif dünyanın en büyük 6. ekonomisi olan Fransa’ya denk bir hasıla yaratmakta dünyada kooperatiflerin yaratmış olduğu hasıla giderek artmaktadır.2013 yılı verilerine göre; özellikle Hindistan ve Güney Kore’deki tarım ve gıda kooperatifleri, Japonya’daki sigorta ve Brezilya’daki sağlık ve sosyal bakım kooperatifleri, ülkelerin GSYH’larına çok önemli katkılar bulunmaktadır.

Rekabet koşullarının zorlaştığı ve büyük ölçekli üreticilerin piyasayı domine ettiği günümüzde kooperatifçilik küçük birimlerin var olabilmesi ve kaynaklarını etkin kullanabilmesi için dayanabilecekleri en önemli organizasyonlardan birisi olarak görülmektedir. Kırsal kesimdeki üretime yönelik girdi temini, ürün pazarlama, yerel ürünlerin yerelde işlenmesine katkıda bulunmak ve temel tüketim maddelerini ucuza temin etme gibi faydala-

rın yanı sıra kooperatifler tarımsal gelişme ve gıda güvenliği için önemli bir dayanak oluşturmaktadır.

Ülkemizdeki az gelişmiş yörelerin kalkınması, gelir dağılımındaki adaletin sağlanması son yıllardaki yetersiz hayvansal ürün arzı gibi sorunların iyi organize olmuş, etkin işleyen bir kooperatifçilik mekanizması ile bir nebze olsun çözüme ulaşabileceği tüm kesimler tarafından kabul edilmektedir.Etkin işleyen bir kooperatifçilik ile kırsal bölgede yaşayan nüfusun geliri, istihdamı ve yaşam standardı artacak, dolayısıyla verimli çalışan kooperatifler bir yönüyle kırsal kesimden kentlere olan kontrolsüz göçün önünde bariyer görevi görecektir. Bu gibi nedenlerle Türkiye’de kooperatifçiliğin daha profesyonel ve etkin bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.

Ülkemizde kooperatifçiliğin yoğun olarak yapıldığı bölgelerden birisi olan TR32 bölgesinde de önemli bir potansiyel bulunduğu bilinmekte fakat kooperatiflerin üretim, pazarlama, finansman, yönetim süreçlerinde sıkıntılar yaşandığı gözlenmektedir. Bu çerçevede kooperatiflerin mevcut durumunun belirlenmesi, rekabet potansiyeli ve gelişme yönünün değerlendirilmesi, ulusal düzeyde kıyaslanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu doğrultuda 2016 yılı itibarıyla kamu kurum ve kuruluşlarının kayıtlarına göre bölgede üretim odaklı faaliyet gösteren 590 kooperatif içinden tabakalı örnekleme yaklaşımına göre görüşülecek kooperatif sayısı 106 olarak belirlenmiş fakat çalışmalar sırasında 159 kooperatif yöneticisiyle görüşme olanağı bulunmuştur. Ayrıca kooperatif üyeleri ve yöneticileriyle odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Bu görüşmelerde kritik sorunlar belirlenmiş ve bunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Bu kapsamda çalışmanın takip eden bölümlerinde öncelikle kooperatifçilikle ilgili temel bilgiler gözden geçirilmiş,; daha sonra saha araştırmasında elde edilen veriler çerçevesinde tanımlayıcı özellikler tablolar yardımıyla açıklanmıştır. Daha sonra çapraz sorgulamalara ilişkin analiz sonuçları üzerinde durulmuştur. Takip eden bölümlerde ise bölgede tespit edilen sorunlar, bunlar için geliştirilen çözüm önerileri ortaya konmuş ve bölgesel kooperatifçilik gelişim hedef ve stratejileri belirlenmiştir.

1.BÖLÜM:KOOPERATİFÇİLİK KAVRAMI, KAPSAMI VE ÖNEMİ

Üçüncü Sektör olarak adlandırılan kooperatifçiliğin özellikleri ve yapısı yanında zayıf ve kırılgan küçük ekonomik birimler üzerinde yaratabileceği olumlu katkı giderek daha fazla anlaşılmaktadır. Kooperatif kavramını ve kooperatiflik aktivitesini doğru temellere oturtabilmek için aşağıda kooperatifçiliğin kavramsal özellikleri, kapsam ve önemi üzerinde durulmuştur.

1.1. KOOPERATİFÇİLİK KAVRAMI

Farklı bilim dalları için farklı anlamlar ifade eden kooperatifçilik için çeşitli tanımlar yapılmış olup temelinde "iş birliği" kavramı yatmaktadır. Latince "cooperatio" kelimesinden türemiştir. Kooperatifçilik birbirinden farklı amaçları gerçekleştirebilmek için aynı ve ortak çabaları ortaya koyan koordineli çalışma biçimidir (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2012). Bu çalışma biçiminde kişiler gönüllü olarak bir araya gelerek tek başlarına yapamayacakları ya da birlikte daha verimli olabilecekleri ekonomik ve sosyal hedeflerini gerçekleştirebilme amacıyla bir araya gelmektedirler. Bu bağlamda kooperatifler, ortak amaca yönelmiş kurumlardır.

Bünyesinde tarımdan yapı kooperatiflerine kadar birçok kooperatif sektörünü bulunduran Uluslararası Kooperatifler Birliğinin (International Co-operative Alliance) (ICA) tanımına göre, kooperatifler ortak ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaç ve istekleri müşterek sahip olunan ve demokratik olarak kontrol edilen bir işletme yoluyla karşılamak üzere gönüllü olarak bir araya gelen insanların oluşturduğu özerk teşkilatlardır (Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, 2013). Fındıkoğlu tarafından yapılan tanıma göre üretim, kredi, tüketim ve konut temine gibi başlıca ekonomik ihtiyaçları sağlamak amacıyla kendi arzu ve iradeleriyle bir araya gelen, bu ihtiyaçları karşılamak için kendi ekonomik gayretleriyle bir işyeri ve işletme vücuda getiren insanların birleşme teşebbüsüne kooperatif denilmektedir (Çıkin ve Karacan, 1994).

Kooperatiflerin amaçlarından birisi de tekelciliği ortadan kaldırmak olduğu için ortak sayısında herhangi bir kısıtlama yoktur. Kooperatifin amacı aynı zamanda ortakların amacı anlamına gelmektedir. Gönüllü kişiler tarafından kurulmuş olup her ortağın bir oy hakkı bulunmakta, her ortak eşit bir biçimde temsil edilmektedir. Kooperatifçilik demokratik bir sistem özelliği göstermekte olup, her üyenin sahip olduğu haklar aynıdır ve yöneticiler seçimle işbaşına gelmektedir. Üyelerin iş birliğinde bulunduğu özerk bir yapıda faaliyet göstermektedir (Çayabatmaz, 2014).

1.2. KOOPERATİFÇİLİĞİN İLKELERİ

23 Eylül 1995 tarihinde İngiltere'de yapılan 31. Uluslararası Kooperatifler Birliği Kongresinde kooperatifçilik ilkeleri yedi başlık altında kabul edilmiştir. Bunlar:

1. Gönüllü ve Serbest Giriş İlkesi,
2. Ortağın Demokratik Yönetimi İlkesi,
3. Ortağın Ekonomik Katılımı İlkesi,
4. Özerklik ve Bağımsızlık İlkesi,
5. Eğitim, Öğretim ve Bilgilendirme İlkesi,
6. Kooperatifler Arası İşbirliği İlkesi ve
7. Toplumsal Sorumluluk İlkesi'dir.

Bu evrensel ilkeler sadece basit tanımlamalar değildir. Kamu, kanun yapıcılar, üreticiler ve toplumda yaşayan herkes için kooperatifçiliğin aktif ve yararlı bir organizasyona dönüşebilmesi için temel özellikleri, sınırları ve kapsamını özgün bir şekilde ifade etmektedir.

1.3. KOOPERATİFÇİLİĞİN ÖNEMİ

Kooperatifler ekonomik olarak etkin olmayan, verimliliği düşük birimlerin daha etkin bir biçimde faaliyette bulunmalarını sağlamaktadır. Kooperatifçilikte dağıtım yapılırken sermayeden ziyade üyelerin kooperatif için yapmış oldukları faaliyetler göz önünde bulundurulmaktadır. Bu nedenle ekonomik büyümeye katkısı olan ve rekabeti korumada önemli payı olan kurumlar olarak görülmektedirler. Kooperatifçilik işbirliği ve dayanışmaya dayanan bir yapıya sahip olduğu için halka kendi işini kendisinin yapabilmesi için fırsatlar sunmaktadır. Etkin bir kooperatifçilik bölgelerarası dengesizliğin azaltılmasında ve az gelişmiş yörelerin kalkınmasında etkili olacaktır. Ülkemizde etkin bir tarımsal kooperatifçilik ile özellikle ihraç edilen tarım ürünlerinin fiyatının dünya fiyatlarına göre dengelenmesini sağlamak ve ihracattan elde edilen gelirin büyük kısmının araçlar yerine üreticinin eline geçmesi amaçlanmaktadır.

2. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE KOOPERATİF TÜRLERİ

Günümüzde 3476 sayılı kanunla değişik 1163 sSayılı Kooperatifler Kanununa göre kurulan Gümrük Ticaret Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve Çevre Şehircilik Bakanlığının görev ve sorumluluk alanında faaliyet gösteren 36 ayrı türde 74.000 civarında kooperatif vardır. Aşağıda çeşitli özelliklerine göre farklılaşan kooperatif türleri yer almaktadır.

Bu çalışmada TR32 bölgesinde en fazla aktif olan ve üretime odaklanan kooperatifler üzerinde durulmuş olsa da genel olarak kapsamının görülebilmesi için aşağıda kooperatiflerin türlerine kısaca değinilmiştir.

2.1. TARIM KOOPERATİFLERİ

Tarımsal amaçlı kooperatifçilik milli geliri arttırmak, çiftçilerin gelir düzeyini yükseltmek, üretimde verimlilik artışı sağlamak, kaynak israfını önlemek ve kırsal kesimde istihdam imkânı yaratmayı amaçlamaktadır. Türkiye'de tarım kooperatifleri tek amaçlı (sadece satın alma, kredi sağlama, satış, işleme, sigorta gibi belli konuda örgütlenen kooperatifler) ve çok amaçlı

(ortaklarının çeşitli türden ihtiyacını karşılamak üzere kurulan kooperatifler) olmak üzere iki grupta incelenebilmektedir (Köroğlu, 2003; İnan, 2008).

2.2. TEK AMAÇLI TARIM KOOPERATİFLERİ

Tek Amaçlı Tarım Kooperatifleri altı başlık altında incelenebilir. Bunlar; 1. Tarım Alım Kooperatifleri, 2. Tarım Kredi Kooperatifleri, 3. Tarım Sigorta Kooperatifleri, 4. Tarım Satış Kooperatifleri, 5. Tarım İşleme Kooperatifleri, 6. Tarım Hizmet Kooperatifleridir.

2.2.1. Tarım Alım Kooperatifleri

Tarım alım kooperatiflerinin amacı, üreticilere en uygun fiyattan kimyasal gübre, ıslah edilmiş tohum, zirai mücadele ilaçları, alet ve makineler gibi üretim girdileri ve ürün sağlama yanında teknik danışmanlık vermektir.

Türkiye'de tarım alım kooperatifleri adı altında bağımsız tarım kooperatifleri bulunmamaktadır. Tarımsal girdi ve araçlarının dağıtımı Türkiye Zirai Donatım Kurumu, Zirai Mücadele, Yem Sanayii, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü gibi devlet kuruluşları tarafından yapılmaktadır. Türkiye'de tarım alım kooperatifi hizmetini gören kooperatifler, tarım satış, tarım kredi, pancar ekicileri, çay ekicileri ve köy kalkınma kooperatifleri olarak sayılabilir (Köroğlu, 2003).

2.2.2. Tarım Kredi Kooperatifleri

Tarım kredi kooperatiflerinin amaçları, mevduat toplamak, kredi sağlamak, faiz oranını düşürmek, ortaklarına kredi konusunda önerilerde bulunmak ve alınan kredinin üretimde kullanılmasını gerçekleştirecek tarımsal üretimin artmasını sağlamaktır (Köroğlu, 2003). Tarım kredi kooperatifleri sadece üretim amacıyla kullanılmak üzere kredi vermektedir. Özellikle küçük çiftçilerin ihtiyacı olan krediyi uygun şekilde temin edilmesinde aracılık etmektedir.

2.2.3. Tarım Sigorta Kooperatifleri

Sigortacılık tarım alanında çok fazla yaygın değildir. Tarımda, hayvan hayatı ve hastalıkları, dolu, kuraklık, sel, ihtiyarlık, fiyat düşmesi gibi hususlar sigorta konusunu oluşturmaktadır.

2.2.4. Tarım Satış Kooperatifleri

Tarım satış kooperatiflerinin amacı üreticilerin tarım ile ilgili yürütmüş oldukları faaliyetlerde kolaylık sağlamak, üreticilerin ürünlerini en iyi şekilde değerlendirmek, ürünlerin değer fiyatında satışını gerçekleştirmek ve araçların elde ettiği kazancı olabildiğince azaltarak, tüketicilerin ödediği paranın çiftçilere aktarılmasını sağlayarak ortaklarının ekonomik menfaatlerini korumaktır.

Türkiye'de tarım satış kooperatifçiliği açısından en iyi örgütlenmiş olan bölge Ege Bölgesi olup, TARİŞ çatısı altında hem yurt içi hem de yurt dışı satışında kuru incir, çekirdeksiz üzüm, zeytin ve pamuk satışını gerçekleştirmektedir. Akdeniz Bölgesi'ndeki ÇUKOBİRLİK ve ANTBİRLİK pamuk, narenciye, soya ve yerfıstığı konularında faaliyet göstermektedir. Karadeniz Bölgesinde fındık, ayçiçeği ve soya alanında FİSKOBİRLİK ve KARADENİZBİRLİK faaliyet göstermektedir. Marmara Bölgesinde ipek kozası, zeytin, zeytinyağı ve ayçiçeği konularında faaliyet gösteren tarım satış kooperatifleri KOZABİRLİK, MARMARABİRLİK ve TRAKYABİRLİK'dir. İç Anadolu Bölgesi'ndeki tarım satış kooperatifleri çekirdekli kuru üzüm, yaş üzüm, şarap, gül çiçeği ve tiftik alanlarında çalışan TASKOBİRLİK, GÜLBİRLİK ve TİFTİKBİRLİK'tir. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bakliyat, antepfıstığı, kırmızıbiber, çekirdekli kuru ve yaş üzüm, zeytinyağı ve pamuk konularında faaliyet gösteren kooperatifler GÜNEYDOĞUBİRLİK ve GAPBİRLİK'dir. Doğu Anadolu bölgesinde faaliyet gösteren tek tarım satış kooperatifi KAYISIBİRLİK'tir (Köroğlu, 2003).

2.2.5. Tarım İşleme Kooperatifleri

Tarım işleme kooperatifleri, süt, üzüm, zeytin, domates, meyve, sebze gibi uzun süre muhafaza edilmesi mümkün olmayan ve çabuk bozulan ürünlerin işlenerek daha dayanıklı işlenmiş tarım ürünleri haline getirilerek satışının yapılmasıdır. Türkiye'de ayrıca tarım işleme kooperatifi adında kooperatif bulunmamakla birlikte tarım satış kooperatifleri ve birliklerinden bazıları sattıkları ürünlerin işlenmesiyle de uğraşmaktadır. Türkiye'de tarımsal ürünlerin işlenmesinde kooperatiflerin payı içinde en çok bitkisel yağ, hayvan yemi, zeytinyağı, süt ve şarap gelmektedir (Köroğlu, 2003). Bunlar arasında Pancar Ekicileri Kooperatifleri PANKOBİRLİK, sütçülük, şarapçılık, zeytinyağı üretim, değirmencilik kooperatifleri sayılabilmektedir.

2.2.6. Tarım Hizmet Kooperatifleri

Türkiye'de etkili olan tarım hizmet kooperatiflerinin başında Sulama Kooperatifleri ve Su Ürünleri Kooperatifleri gelmektedir.

2.3. ÇOK AMAÇLI TARIM KOOPERATİFLERİ

Çok amaçlı tarım kooperatifleri olarak Türkiye'de Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri sayılabilmektedir. Tarımsal kalkınma kooperatifleri, tek amaçlı kooperatiflerin tümünün ayrı ayrı sağladıkları alım, tüketim, satış, işleme, kredi, sigorta gibi bütün hizmetlerin hepsini ortaklarına sağlama amacını gütmektedir (Köroğlu, 2003). Ortaklarının her türlü bitkisel, hayvancılık, ormancılık konularındaki üretimini geliştirmek ve ihtiyaçları ile ilgili temin, tedarik, işleme, pazarlama ve değerlendirme faaliyetlerinde bulunmak, ortaklarının ekonomik ve sosyal yönden gelişmesine yardımcı olmak olarak sayılabilir (Toparlan, 2009).

2.4. TARIM DIŞI KOOPERATİFLER

Tarım dışı kooperatifler ortaklarının ihtiyaçlarını karşılamak ve dayanışmayı sağlamak amacıyla kurulan kooperatiflerdir. Bu amaçla ortaklarının küçük tasarrufları ve devletten alınan kredi olanaklarıyla ihtiyaçlarını daha kolay ve daha ucuza karşılamaya çalışır. Bu gruba giren kooperatifler Tüketim Kooperatifleri, Konut Kooperatifleri, Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri, Tarım Dışı Hizmet Kooperatifleri (Taşıma Kooperatifleri, Küçük Sanat Kooperatifleri, Ecza Kooperatifleri, İş Yeri Yapı Kooperatifleri, Turizm Kooperatifleri, Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi)'dir (CSB, 2015).

3. BÖLÜM: KOOPERATİFÇİLİK UYGULAMALARI VE BAŞARILI ÖRNEKLER

Kooperatifçiliğin devamlılığı diğer iş kollarında olduğu gibi başarıya bağlıdır. Bunun için ise sıkı çalışma ve disiplin gerektirmektedir. Hem dünyada hem de Türkiye'deki başarı örneklerinin temel özellikleri faaliyetlerden hem kooperatif hem de ortakların kazanması, piyasadaki rakipleriyle rekabet edecek güçte olmasıdır. Ayrıca kooperatif piyasayı yakından izlemeli ve değişen koşullara ayak uydurabilmeli, ortaklar görev ve yetkileri ile çıkarlarının farkında olmalı ve deneyimli, nitelikli liderlere ve yöneticilere sahip olmalıdır.

Bir kooperatifin başarılı olabilmesi için 10 temel özellik aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Bir ihtiyacı karşılar.
2. Kurucu bir gruba sahiptir.
3. Vizyona sahiptir.
4. Fizibil bir çalışma planı vardır.
5. Amaçları açıkça belirlemiştir.
6. İş planı yapmıştır.
7. Üyelerinin desteğini almıştır.
8. Uygun lokasyon belirlemiştir.
9. Doğru yönetim tarzı benimsemiştir.
10. Üye ve yöneticileri eğitim ve pratik yapmayı hiçbir zaman bırakmaz.

Aşağıda bu ilke ve prensipleri takip eden ve başarıya ulaşan Dünya ve Türkiye örnekleri incelenmiştir.

► Tablo 1. Yarattığı Hasılaya Göre En Büyük 10 Kooperatif

2013 Sıra	2012 Sıra	İsim	Ülke	2013 Gelir (Milyar \$)	Sektör
1	1	Zenkyoren	Japonya	63.34	Sigorta
2	5	ACDLED - E.Leclerc	Fransa	62.94	Toptan ve Perakende Satış
3	4	State Farm	ABD	60.96	Sigorta
4	9	Kasier Permanente	ABD	58.73	Sigorta
5	7	Rewe Group	Almanya	57.93	Toptan ve Perakende Satış
6	8	NH Nonghyup (NACF)	G. Kore	55.05	Tarım ve Gıda
7	2	Nippon Life	Japonya	50.81	Sigorta
8	6	ZEN-NOH	Japonya	48.37	Tarım ve Gıda
9	12	CHS Inc.	ABD	44.48	Tarım ve Gıda
10	11	Groupe Credit Agricole	Fransa	43.03	Bankacılık ve Finans Sektörü

Kaynak: <http://monitör.coop/> Erişim 20.03.2016

3.1. DÜNYADAN KOOPERATİFÇİLİK UYGULAMALARI

Çeşitli ülkelerde başarılı kooperatifçilik örnekleri bulunmaktadır. Bazı ülkelerde tek bir kooperatif ülkenin hasılasında önemli bir yer tutarken, bazılarında kooperatiflerin toplamının ülke ekonomisinde önemli bir yeri vardır. En son yayımlanan verilere göre dünyadaki en büyük 300 kooperatifin toplam geliri yaklaşık olarak 2,4 trilyon dolardır ve dünyanın 6. büyük hasılaya sahip ekonomisine (Fransa) eşdeğerdir (<http://monitör.coop/>).

Dünyada kooperatifler çok çeşitli sektörlerde hizmet vermektedir. Bunlar arasında Tarım, Bankacılık, Finans, Perakende ve Toptan Satış, İşgücü Birliği, Sağlık ve daha pek sektörde çalışan kooperatifler vardır.

2013 yılında ilk 10 sırada yer alan kooperatiflere ilişkin bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır. İlk sırada Japonya'da Sigortacılık sektöründe hizmet veren ve yaklaşık olarak 63 milyar dolar hasıla yaratan Zenkyoren isimli kooperatif yer almaktadır. İlk 10 içerisinde Japonya ve ABD'den 3'er, Fransa'dan 2, Almanya ve Güney Kore'den 1'er kooperatif yer almaktadır.

2012 yılında ilk 10 içerisinde yer alan bazı kooperatifler yerini 2013 yılında yeni kooperatiflere bırakmıştır. Örneğin CHS Inc ve Groupe Cr dit Agricole 2013'te ilk 10 içerisine girmiştir. Diğer sekiz kooperatif yine ilk on içerisinde yer almaya devam etmiş ancak bazılarının sırası değişmiştir.

Tablo 2 ise faaliyette buldukları ülkelerin hasılası içerisinde en büyük paya sahip 10 kooperatifi göstermektedir. 2012 ve 2013'te Hintli kooperatif Indian Farmers Fertiliser Cooperative Ltd. ilk sırada yer almaktadır. 2012 yılında ilk 10 içerisinde yer almayan Brezilya'dan Conferera o Nacional das Cooperativas M dicas Unimed do Brasil ve ABD'den Kaiser Permanente ve 2013 yılında ilk 10'a girmiştir.

► Tablo 2. Bulunduğu  lkenin Hasılasına En Fazla Katkıya Göre En Büyük 10 Kooperatif

2013 Sıra	2012 Sıra	İsim	�lke	2013 Gelir (Milyar \$)	Sektör
1	1	INDIAN FARMERS FERTILISER COOPERATIVE LTD.	Hindistan	2.36	Tarım ve Gıda
2	2	NH Nonghyup	Güney Kore	2.12	Tarım ve Gıda
3	3	Zenkyoren	Japonya	1.64	Sigorta
4	-	Conferera�o Nacional das Cooperativas M�dicas Unimed do Brasil	Brezilya	1.63	Sağlık ve Sosyal Bakım
5	4	ACDLEC - E.Leclerc	Fransa	1.48	Toptan ve Perakende Satış
6	5	Nippon Life	Japonya	1.32	Sigorta
7	7	Rewe Group	Almanya	1.25	Toptan ve Perakende Satış
8	8	ZEN-NOH	Japonya	1.25	Tarım ve Gıda
9	9	State Farm	ABD	1.15	Sigorta
10	13	Kaiser Permanente	ABD	1.11	Sigorta

Kaynak: <http://monitör.coop/> Erişim 20.03.2016

Ülkelerin kooperatiflikteki başarısının bir başka kriteri de ilk öz yüz kooperatif içerisinde yer alan kooperatif sayıdır. İlk 300 içerisinde yer alan kooperatiflerden 74 tanesi ABD, 38 tanesi Fransa, 33 tanesi Almanya, 18'er tanesi, Japonya ve Hollanda'dandır. Kalan 119 kooperatif ise 20 ülkeye aittir (Tablo 3).

Genel sıralamalara ait bu değerlendirmelerden sonra dünya genelinde çok büyük başarılar imza atan kooperatiflere kısaca değinilecek daha sonra yerel çapta başarı gösteren ve Türkiye ve TR32 bölgesi için de rol model olabilecek yerel kooperatiflerle ilgili bilgi verilecektir.

► Tablo 3. İlk 300 Kooperatifin  lkelere Göre Dağılımı

�lke	Adet
ABD	74
Fransa	38
Almanya	33
Japonya	18
Hollanda	18
İtalya	13
Finlandiya	11
Belçika	10
Kanada	10
Danimarka	10
İspanya	7
İsviçre	7
İngiltere	7
Norveç	7
Yeni Zelanda	6
İsveç	6
Brezilya	6
Avusturya	5
Avusturya	4
İrlanda	3
Singapur	2
Güney Kore	2
Hindistan	1
S.Arabistan	1
Kolombiya	1

Kaynak: <http://monitör.coop/> Erişim 20.03.2016

3.2. DÜNYADAN BAşARI ÖRNEKLERİ

Kooperatiflikte başarı örnekleri iki bölüme ayrılabilir. Birincisi kooperatif birliklerinin başarısı diğer ise kooperatiflerin başarısıdır.

Birlik anlamında en başarılı örneklerden birisi Alman Kooperatif ve Raiffeisen Konfederasyonu'dur (DGRV). Bu birlik dünyadaki diğer birliklere örnek gösterilmektedir. DGRV, Alman kooperatif sektörünün ulusal üst örgüt ve en üst düzey denetim federasyonudur. Yaklaşık 5.300 birim kooperatif, çeşitli sektörleri kapsayan (tarım, bankacılık, k c k ölçekli sanayi mal ve hizmetleri) Alman kooperatif sisteminin bir parçasıdır. Almanya'da anonim şirketlerin sahip olduğu ortakların 5 katından daha fazla üyeye sahiptir (17,8 milyon kişi). Etkin bir şekilde denetim ve organizasyon yapmaktadır.

Kooperatiflerin bireysel başarıları ile ilgili çok sayıda örnek bulunmaktadır. Dünya genelinde en başarılı kooperatif örnekleri arasında Japon Zen-Noh ve Japon Zenkyoren yer almaktadır. Cr dit Agricole Grup ise Fransa'daki en büyük kooperatif olup Bankacılık ve Finans sektöründe faaliyet göstermektedir. Bir diğer önemli örnek, sigorta ve finans sektöründe on bir ülkede faaliyet gösteren ve yirmi binden fazla insana istihdam sağlayan Hollandalı kooperatif işletmesi EU-REKO' dur. Finlandiya'nın ikinci büyük ticari işletmesi olan ve perakende sektöründe faaliyet gösteren SOK Corporation ile Hollandalı kooperatif işletmesi olan ve öz milyondan fazla kişiye sağlık sigortası sağlayan VGZ-IZA-Trias' da dikkat çekici örneklerdir.

Diğer ülkelerde yerel düzeyde başarı sağlayan bazı  rnekler TR32'deki kooperatiflerin çapı dikkate alınınca daha dikkat çekici olabilir:

Bunlardan birincisi Reichenau Sebze Kooperatifidir. Reichenau adası 4.300 dekarlık bir alana sahiptir. Bu kooperatif 110 üyeye sahiptir. 1939 yılında sebze kooperatifi olarak kurulmuştur. Kooperatif 1990'lı yıllara kadar pazarlama zafiyeti göstermiştir. Daha sonra yapısal bir dönüşüm geçirmiş ve adadaki k c k sera ve tarlalar toplulaştırılarak daha büyük üretim birimleri oluşturulmuştur. Bu genişlemeye dayalı olarak modern paketleme tesisi kurulmuş ve hizmete sokulmuştur. Paketleme işlemi birlikte yapıldığı için maliyet azalmıştır. Pazarlama stratejisi geliştirilmiş ve hizmetler koordineli bir şekilde sunulmuştur. Yıllık sebze üretimi 16. 000 ton kapalı sera alanı 500 dekar, tarla alanı 1.000 dekar'dır. Yıllık cirosu 15 milyon Euro civarındadır. Bu kooperatifte sözleşmeli çiftçilik yapılmamaktadır, ortaklara kooperatif tarafından bir alım güvencesi verilmemektedir. Ortaklar tüm ürünlerini kooperatif aracılığıyla pazarlamak zorundadır.

Başarının altında yatan nedenler arasında kooperatif ortaklarına üretim konusunda danışmanlık hizmeti sunması, üyelerin görüşlerinin alınması, kalite sıkı bir şekilde denetlenmesidir.  r nler sertifikalandırılmakta ve bu şekilde şik yetler kolaylıkla takip edilebilmektedir. Böylelikle organik sebze konusunda büyük bir  ne sahip olmuşlardır.

İlginç örneklerden bazıları Maleny-Avusturya'dadır

(<http://proutglobe.org/2012/10/what-makes-cooperatives-successful/>). Maleny 5.000 nüfuslu bir kasabadır ve 20 kooperatiflik dalında çok başarılı örneklerle sahiptir. Bunlardan birisi de Maleny Kredi birliğidir ve 1984 yılında faaliyete başlamıştır. Bu birlik yerel halkın projelerini desteklemek için kurulmuştur. Başlangıçta gönüllülerin hizmet verdiği bu kooperatif 5.500'den fazla üyeye ve 52 milyon dolardan daha fazla varlığa sahip hale gelmiştir. Disiplinli  alışma ve standart üretim başarılarının sırrı olarak gösterilmektedir.

Bir diğer başarılı uygulama ise yine Avusturya'dan Consumers' Food Cooperative'dir. Bu kooperatifte Maleny'nin ana caddesinde faaliyet göstermekte ve haftanın yedi günü hizmet vermektedir. 40 çalışanı vardır ve 4.500'den daha fazla sağlıklı ürün sunmaktadır. 2 milyon dolarlık ciro yapmaktadır. Zaman içerisinde ticari bir firmayla ortaklık yapmıştır. İhtiyaç duyulan bir ürün belirlemiş ve buna yönelik kaliteli sunuma önem vermiştir.

3.3. TÜRKİYE'DE KOOPERATİFÇİLİK UYGULAMALARI VE BAŞARILI ÖRNEKLER

Türkiye'de de hem üst birlik olarak hem de bireysel kooperatifler olarak başarılı örnekler vardır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Günümüzde TORKU markasında sahip olan PANKO-BİRLİK 1951 yılında kurulmuştur. Temel amacı şeker pancarı ekim sahaları genişletmek olan kooperatif pek çok tarımsal ürünü işleyip satmaktadır. Son yıllarda atılım yapmış ülke genelinde bilinen bir marka haline gelmiştir.

Özellikle markalaşma yolunda önemli adımlar atmış kooperatiflerden birisi 1967 yılında kurulan Tire Tarımsal Kalkınma Kooperatifidir. Bu kooperatif bir üretici kuruluşudur. Yaklaşık olarak 2.000 süt üreticisinin bir araya getirmiştir. 1979 yılında kurulan ÖRKOOP'da başarılı örneklerden birisidir. Kooperatif 2015 yılı itibarıyla yaklaşık olarak 3.000 üyeye sahip ve yaklaşık olarak 140 ton süt toplayı dağıtması yanında, kendi mandırasında yoğurt, peynir, tereyağı, ayran üretip pazarlamaktadır. Üretimde standardizasyona ve markalaşmaya yolunda önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Piyasa da önemli bir etkiye ve prestije sahiptir.

Denizli Acıpayam S.S. Yumrutaş Sulama Kooperatifi ise 2003 yılında Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (K.A.S.D.P.) kapsamında 200 başlık Süt Sığırçılığı Projesi uygulamıştır. Sulama faaliyeti ile süt toplama ve yem pazarlamanın dışında ortaklarının makine araç ihtiyaçlarını karşılama konusunda hizmet vermektedir. 1976 yılında kurulan Denizli Çameli S.S. Kızılyaka Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Çameli Merkez ile Kızılyaka, İmamlar, Bıçakçı, Sofular ve Arıkaya mahallelerinde faaliyet göstermektedir. Farklı ürünler üretip pazarlamaktadır. Denizli Acıpayam S.S. Aladdin Tarımsal Kalkınma Kooperatifi: süt toplama, yem pazarlama, market işletmeciliği ve ortaklarına makine ekipman hizmeti vermektedir. Denizli Pamukkale S.S.Gözler Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ise kekik işlemekte ve kekik yağı üretimi yapmaktadır. Denizli Kale S.S.Gökçeören Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ise hem zeytin sıkma tesisi işletmesi yanında Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (K.A.S.D.P.) kapsamında 152 başlık süt sığırçılığı projesi uygulamıştır. 2013 yılında ise Tarıma dayalı Ekonomik Yatırımlardan hibe olarak zeytin sıkma tesisini yenileyerek kapasitesini 60 ton/Gün'e çıkarmıştır.

4. BÖLÜM: ULUSAL VE BÖLGESEL PLANLARDA KOOPERATİFÇİLİĞE DAİR HEDEFLER VE STRATEJİLER

Ulusal ve bölgesel planlarda kooperatifçiliğe verilen önem ve atıflar ile kooperatifçiliğin kırsal kalkınmadaki yeri için oldukça önemli bir dayanak oluşturmaktadır. Aşağıda kooperatifçiliğin ulusal ve bölgesel planlardaki önemi ve yeri tartışılmıştır.

4.1.KOOPERATİFÇİLİĞİN ULUSAL PLANLARDAKİ YERİ

Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018 dönemini kapsamaktadır. Onuncu Kalkınma Planı 30.10.1984 tarihli ve 3067 sayılı Kanun gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 01.07.2013 tarihli 127. birleşiminde onaylanmıştır. Ayrıca Resmi Gazete'nin 6 Temmuz 2013 tarihli 28699 sayılı mükerrer sayısında yayımlanmıştır.

Bu planda pek çok ekonomik konuyla birlikte kooperatifçiliğe de değinilmiştir. Kooperatifçiliğin önemi ve desteklenmesine ilişkin düşünceler üç ayrı yerde geçmektedir.

Bunlardan birincisinde önceki dönemde diğer faaliyetlerle birlikte kooperatifçilik konusunda neler yapıldığı "plan döneminde KOBİ'ler, esnaf ve sanatkarlar ile kooperatiflere yönelik strateji ve eylem planları hayata geçirilmiş, girişimcilik konseyi oluşturulmuş, girişimcilere yönelik çeşitli destek ve ödül programları başlatılmış ve kümelerin desteklenmesine yönelik mevzuat ve kapasite oluşturma çalışmaları sürdürülmüştür" maddesiyle ifade edilmiştir.

Bu plan dönemi için yol gösterici maddeler "ortak iş yapma kültürüne, sermaye birikimine ve gelir dağılımına olumlu katkıları açısından önem taşıyan kooperatifçiliğin geliştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır" ve "bireylerin ve küçük işletmelerin ekonomik ve sosyal refaha katkılarını artırmak üzere kooperatifleşme faaliyetleri özendirilecektir" şeklindedir.

Daha geniş bir çerçeve Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı 2012-2016'da yer almaktadır ve bu Plan 17.10.2012 tarih ve 28444 sayılı Mükerrer Resmi Gazete'de yer alan 31.07.2012 tarih ve 2012/14 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı eki olarak yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu Plan kooperatifçilik konusuna özellikle odaklanan temel belgedir. Bu planda 7 adet stratejik hedef belirlenmiştir. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- 1.Örgütlenme kapasitesi ve kooperatifler arası işbirliği olanakları arttırılacaktır.
- 2.Eğitim, danışmanlık, bilgilendirme ve araştırma faaliyetleri geliştirilecektir.
- 3.Kamu teşkilatlanması ve kooperatiflere hizmet sunum biçimi yeniden yapılandırılacaktır.
- 4.Sermaye yapısı ile kredi ve finansmana erişim imkânları güçlendirilecektir.
- 5.İç ve dış denetim sistemleri tümüyle revize edilecektir.
- 6.Kurumsal ve profesyonel yönetim kapasitesi arttırılacaktır.
- 7.Mevzuat altyapısı uluslararası esaslara ve ihtiyaçlara göre geliştirilecektir.

Bütün bu hedefleri gerçekleştirebilmek için bir eylem planı oluşturulmuştur. Bu eylem planının etkin çalışması ve hedeflerin gerçekleşmelerini izleyebilmek için bir sekreteryaya kurulmuştur. Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı'nın uygulama, izleme ve koordinasyon sistemine ilişkin sekreteryaya görevini Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü'nün yürütmesine karar verilmiştir.

Bu kapsamda ayrıca söz konusu sekreteryanın çalışmalarına yardımcı olmak üzere Kooperatifçilik Stratejisi İzleme Birimi kurulmuştur. Yine Çalışma Birimleri Eylem Planında ilgili stratejik hedef başlığı altında yer alan her bir öncelikli faaliyet için sorumlu kuruluşun başkanlığında bir Çalışma Birimi oluşturulmuştur.

Ayrıca belgenin paydaşı olan Bakanlıkların sorumluluğunda, Eylem Planında ilgili stratejik hedef başlığı altında yer alan faaliyetlerden sorumlu kurum ve kuruluşların genel müdür veya genel müdür yardımcısı düzeyinde temsilcilerinin katılımıyla her bir stratejik hedef için "Stratejik Hedef İzleme Birimi" (SHİB) oluşturulmuştur.

Bütün bunlar dışında Kooperatifçilik Stratejisi'nde yer alan strateji ve eylemlerin uygulamaya konulması ve izlenmesi faaliyetlerini koordine etmek amacıyla, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Müsteşarı'nın başkanlığında, belgenin paydaşı olan diğer Bakanlıkların Müsteşarları; Kalkınma Bakanlığı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürü ile Türkiye Milli Kooperatifler Birliği Genel Başkanı ve Türk Kooperatifçilik Kurumu Başkanının katılımlarıyla toplanacak bir "Değerlendirme ve Yönlendirme Komitesi" oluşturulmuştur.

4.2.KOOPERATİFÇİLİĞİN BÖLGESEL PLANDAKİ YERİ

TR32 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı 2014-2023 Aydın, Denizli ve Muğla illerini kapsayan Bölgesel Plandır. Bu planda Tarım ve Gıda başlığı altında öncelikle TR32 bölgesinde Tarım sektörünün mevcut durumu tartışılmıştır. Bu kapsamda üretim planlaması ve modern üretim ve sulama tekniklerine duyulan ihtiyaç vurgulanmıştır. Ayrıca katma değeri yüksek ve iyi tarım ve organik üretimin önemine değinilmiştir. Bu gelişimi sağlayacak unsurlardan birisi de kooperatifler olduğu için kooperatifçiliğe yönelik değerlendirmeler de yapılmıştır. Buna göre Bölgede kooperatifçiliğin ve üretici birliklerinin yeterli düzeyde gelişmemiş olmasının bölge tarımının en önemli sorunlarından birisi olduğu, üretici örgütlerinin özellikle mali yapı ve kurumsal kapasitelerinin zayıf olması nedeniyle üreticilerin beklediği finansman, pazarlama, girdi temini gibi konulardaki desteklerin yeteri kadar sunulmadığı açıkça belirtilmiştir.

Bu araştırmanın da bütün bu ulusal ve bölgesel hedeflerle bölgesel ihtiyaç ve gerekliliklerin yerine getirilmesine yönelik önemli bir altyapı olacağı ve dolayısıyla ulusal ve bölgesel planlarla uyumlu olacağı düşünülmektedir.

5. BÖLÜM: KOOPERATİFLERİN BAŞLICA SORUNLARI

Kooperatifçiliğin Dünya ve Türkiye'de tecrübe ettiği sorunlardan bir kısmı benzer özelliklere sahiptir. Aşağıda önce Dünya'da ve daha sonra Türkiye'de kooperatifçilikte yaşanan tecrübe edilen sorunlar araştırmalara dayalı olarak gözden geçirilecek daha sonra kategorik olarak sunulmuştur.

5.1. DÜNYADA KOOPERATİFLERİN BAŞLICA SORUNLARI

Dünya'da kooperatifler çok çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır. Bunlardan bir kısmı ülkelerden bağımsız ve kooperatiflerin yapısından kaynaklanmaktadır. Bir kısmı ise ülkeye özel sorunlardır. Bu başlık altında önce farklı ülkelere ilişkin yapılan çalışmalardan dikkat çekenler üzerinde durulacak daha sonra sorunlara ilişkin genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Bu çalışmalardan birincisi ABD'deki kooperatifleri ele almaktadır. Gray ve Kraenzle (2002) hazırlamış olduğu raporda ABD'de Appalachian, Corn Belt, Delta States, Lake States, Mountain, Northeast, Northern Plains, Pacific, Southeast ve Southern Plains olmak üzere 10 bölgede çiftçi kooperatiflerinin karşılaştığı sorunlar ele alınmıştır. İncelenen kooperatifler, pazarlama, tarımsal girdi, hizmet, hububat, meyve ve sebze, mandıra, yün ve şeker ile pamuk çırçırılama kooperatifidir. Kooperatiflerin geçmişteki ve gelecekteki sorunlarını sınıflandırmak için 17 sorun alanı belirlenmiştir. Bunlar; ticari alacaklar, tarım ekonomisi, rekabet, konsolidasyon, teknoloji, genetiği değiştirilmiş ürünler, Hükümet düzenlemeleri, hükümet programları, artan maliyetler, işçilik, düşük emtia fiyatları, operasyonel, ulaşım, iklim, üyeler ve düşük karlar. Bütün kooperatiflerin son bir yıl içinde karşılaştığı ve yakın gelecekte de karşılaşmaya devam edeceği en önemli sorunlar tarım ekonomisi, operasyonel konular ve artan maliyetlerdir. Diğer taraftan ikinci en önemli sorun olarak rekabet, düşük karlar ve işgücü gelmektedir.

Zhou (2004)'ün Çinli çiftçiler arasındaki kooperatifçilik üzerine yapmış olduğu çalışmasına göre, 1950'lerdeki kalkınma sürecinden sonra, tarım kooperatiflerinin günümüzde çok fazla gelişmediği ve çiftçiler üzerinde etkili olmadığı belirtilmiştir. Günümüzde çiftçi kooperatiflerinin önemli bir biçimi olan tarım kooperatifleri Çin'de halen oldukça gereklidir. Fakat tarım kooperatifleri halen gelişme aşamasında olup, Çinli çiftçiler tarafından büyük ölçüde kullanılmamaktadır. Zhou'ya göre tarım kooperatiflerinin gelişmemesinin altında yatan nedenler çiftçi dirençleridir.

Çiftçiler 1950'li yıllarda yaşamış oldukları olumsuz tecrübeler nedeniyle kooperatifleşmeye direnç göstermişlerdir. İkinci olarak hükümet tedbirlerinin olmamasıdır. Son önemli faktör ise diğer işbirliği türleridir. Artan tarım hizmetleri ve diğer işbirliği olanaklarının varlığı çiftçilerin kooperatiflere olan ihtiyacını azaltmıştır.

Yine Garnevska, Liu ve Shadbolt (2011) Çin'deki sorunlar üzerinde durmuştur. Kuzeybatı Çin çiftçi kooperatiflerinin gelişiminde karşılaştığı sorunlardan birincisi üyelerin kooperatife yatırım yapmak yerine daha fazla gelire sahip olmak istemeleridir. Kooperatife üye sayısının artması ile birlikte bedavacı sorunu ortaya çıkmaktadır. Büyük ve küçük üreticiler arasındaki açığın büyümesi, kooperatifte karar alıcıların büyük üreticilerden oluşması küçük üreticilerin zamanla güveninin bozulmasına neden olmaktadır. Kooperatif büyüdükçe kontrol problemi ortaya çıkmakta, üyeler yöneticiler ve devlet arasında yanlış anlaşılmalara ortaya çıkmaktadır.

Hong (2005)'ün Kore tarım kalkınma kooperatiflerinin incelendiği çalışmasında kooperatiflerin üstesinden gelmesi gereken sorunlardan bahsedilmektedir. Günümüzde küreselleşme, teknolojiye hızlı değişim, ticaretin serbestleşmesi klasik kooperatifçilik anlayışını tehdit etmektedir.

Das, Palai ve Das (2006) çalışmasında Hindistan'daki kooperatifçiliğin sorunları ve beklentilerini incelemiştir. 100 yıl boyunca çok hızlı ilerlemeler kaydeden kooperatifçilik hareketinin durumu Hindistan'da çok etkiyleyici değildir. Hindistan'da kooperatifçilik hareketinin geri kalmasının arkasında yatan nedenler şu şekilde sıralanmaktadır: Devlet müdahalesi, yanlış yönetim ve manipülasyon, farkındalığın eksik olması, kapsama alanının kısıtlı olması ve fonksiyonel zayıflık.

Cogeca (2010) raporuna göre, İspanya tarım kooperatiflerinin zayıflıkları arasında şunlar bulunmaktadır. Tarım kooperatiflerinin yapısı halen üretime dayanmaktadır, bu durum kooperatiflerin rekabet gücünü azaltarak, gıda zincirindeki katılımını tehdit etmektedir. Kendi kendini finansman sisteminde esneklik yoktur: Kooperatiflerin finansman ihtiyacını kırsal kesimde bulunan kredi kooperatifleri ve kırsal tasarruf bankaları sağlamaktadır. Sosyal taban eşit değildir ve çok fazla profesyonelleşmemiştir. Ortakların çıkarları ve kooperatifin çıkarları arasında çatışma yaşanmaktadır. Kooperatif başkanı ve yönetim kurulu üyelerinin girişimcilik eğitimi bulunmamaktadır. İspanya tarım kooperatiflerinin karşılaştığı tehditler şunlardır: AB ortak tarım politikasında devam eden değişiklikler daha az yasal korumaya neden olmaktadır. Kooperatifin stratejisi ile kısa dönem vizyonu arasında uyumsuzluk bulunmaktadır. Kooperatif üyeleri uzun dönemli yatırım stratejilerinden ziyade ürünlerine iyi fiyat verilmesini tercih etmektedirler.

Cogeca (2010) raporuna göre, Slovenya'daki tarım kooperatifinin karşılaştığı sorunlar şunlardır: Kooperatifler yerleşmiştir ve Slovenya pazarına uyum sorunu yaşamaktadır ve kooperatiflerin kendi markası bulunmamaktadır. Kooperatifler tarım politikasına aşırı bağımlıdır. Diğer özel şirketlere göre tarım kooperatiflerinin rekabet gücü düşüktür. Tarım kesimindeki nüfusun yaşı ve eğitim düzeyi büyük bir dezavantajdır. Kooperatif üyeleri ve kooperatif arasındaki ilişkiler gevşek ve ilgisiz, üyelerin ilgi alanları ise heterojendir. Kooperatif etkin olamayan bir pazarlama stratejisine sahiptir. Diğer taraftan yatırımlar için sermayenin yeterli olmaması, hükümetin kooperatifin hareketlerine destek olmaması, mevsimlik etkiler, perakende piyasasındaki güçlü rekabet ve süpermarketlerin dominant pozisyonu, kooperatif kanununda kooperatif denetiminin düzenlenmemiş olması Slovenya tarım kooperatiflerinin karşılaştığı tehditler arasındadır.

Cogeca (2010) raporuna göre, Almanya'daki tarım kooperatiflerinin karşılaştığı sorunlar ise şunlardır: Ortakların işletmedeki payları vasıtasıyla tarım kooperatiflerinin finansmanında kullanılan klasik enstrümanlarda kısıtlılık bulunmaktadır. Büyük kooperatiflerde işletme politikasına kooperatif ortaklarının katılımının sağlanması için çok büyük çaba sarf etmek gerekmektedir. Gerek gıda perakende sektörü gerekse girdi sanayinin (bitki koruma ürünleri, gübreler, tarım teknolojisi) çok hızlı ilerlemesi, maliyetlerdeki (enerji) artışın her zaman alıcıya yansıtılmaması, küresel tarım piyasasındaki dalgalanmaların kooperatifleri artan fiyat riskine maruz bırakması (bunun için kooperatifler uygun risk yönetimi sistemi uygulamalıdır) Almanya tarım kooperatiflerinin karşılaştığı tehditler arasındadır.

Birey (2014) Japonya'daki tarım kooperatiflerini (Japan Agriculture Group JA) incelediği çalışmada aşağıdaki hususlara değinmiştir: JA'ların karşılaştığı sorunlar, yaşanan çiftçi sayısının fazla olması, gençlerin çiftçiliğe sıcak bakmaması, üyelerinin ürünlerini hızlı ve çeşitli ekonomik avantajlarla pazarlama ihtiyaçlarının gitgide artmasıdır. Bunun sonucu olarak; üyeler piyasaya direk erişimi tercih etmekte, üyeler tarım topraklarını tarımsal olmayan alanlara çevirmekte ve üyelerin biriktirmek için artan paraları olmamaktadır.

Bu ve burada değinilmeyen diğer çalışmalardan çıkarılan temel sorunlar maddeler halinde sıralandığında bunların elliden fazla olduğu görülmektedir. Bunlar birkaç kategoride sınıflandırılabilir:

► Tablo 4. Dünyada Kooperatiflerin Karşı Karşıya Olduğu Sorunlar

Maliyet-Finansman Sorunları	<ul style="list-style-type: none"> - Artan maliyetler, - İşçilik niteliği ve maliyetleri, - Düşük karlar, - Düşük emita fiyatları, - Ticari alacaklar, - Yatırımlar için sermayenin yeterli olmaması, - Kendi kendini finansman sisteminde esneklik olmaması, - Finansmanında kullanılan klasik enstrümanlarda kısıtlılık
Piyasa-Rekabet Sorunları	<ul style="list-style-type: none"> - Artan rekabet, - Piyasalarda yaşanan manipülasyon, - Hızla gelişen teknoloji, - Genetiği değiştirilmiş ürünler, - Gerek gıda perakende sektörü gerekse girdi sanayinin çok hızlı ilerlemesi, - Perakende piyasasındaki güçlü rekabet ve süpermarketlerin dominant pozisyonu, - Maliyetlerdeki (enerji) artışın her zaman alıcıya yansıtılmaması, - Küresel tarım piyasasındaki dalgalanmalar - Küreselleşme, - Ticaretin serbestleşmesi
Hükümet ile İlgili Sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> - Hükümet düzenlemeleri, - Hükümet programlarının kooperatiflerle ilgili olmaması, - Hükümet tedbirlerinin olmaması - Devlet müdahalesi, - Hükümetin kooperatif hareketlerine destek olmaması,
Yönetimsel Sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> - Fonksiyonel zayıflık, - Operasyonel konular, - Yanlış yönetim - Eksik profesyonelleşme, - Tarım kooperatiflerinin yapısının genelde üretime dayanması, - Etkin olamayan pazarlama stratejisi, - Kooperatiflerin kendi markasının bulunmaması, - Kooperatifte karar alıcıların büyük üreticilerden oluşması, - Kooperatif büyüdükçe kontrol probleminin ortaya çıkması, - Kooperatiflerin yerleşmesi ve pazara uyum sorunu yaşamaması, - Kooperatiflerin rekabet gücü düşük olması, - Kooperatif üyeleri uzun dönemli yatırım stratejilerinden ziyade ürünlerine iyi fiyat verilmesini tercih etmesi, - Kooperatif üye sayısının artması ile birlikte bedavacı sorunu ortaya çıkması, - Kooperatifin stratejisi ile kısa dönem vizyon arasında uyumsuzluk bulunmasıdır.
Kısıtların Olması	<ul style="list-style-type: none"> - Kapsama alanının kısıtlı olması - Sosyal tabanın homojen olmaması, - Ortakların çıkarları ve kooperatifin çıkarları arasında çatışma yaşanması, - Daha az yasal koruma olması, - Tarım politikasına aşırı bağımlı olması - Mevsimlik etkilerdir.
Üyelerin Özelliklerinden Kaynaklanan Sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> - Yaşlanan çiftçi sayısının fazla olması, - Gençlerin çiftliğe sıcak bakmaması, - Üyelerin ortalama yaşının yüksek olması, - Üyelerin ilgi alanlarının heterojen olması, - Büyük ve küçük üreticiler arasındaki açığın büyümesi, - Kooperatif üyeleri ve kooperatif arasındaki ilişkilerin gevşek olması, - Üyelerin piyasaya direk erişimi tercih etmesi, - Üyelerin tarım topraklarını tarımsal olmayan alanlara çevirme ihtiyacı, - Üyelerin kooperatife yatırım yapmak yerine daha fazla gelire sahip olmak istemesi, - Farkındalığın eksik olması, - Çiftçi dirençleri, - Diğer işbirliği olanaklarıdır.
Mevzuat ve Diğer Sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> - Kooperatif kanununda kooperatif denetiminin düzenlenmemiş olması - Ulaşım sorunları, - İklimden kaynaklanan sorunlar

Görüldüğü gibi dünya genelinde sorunlar homojen değildir. Örneğin kamu desteğinin olması da olmaması da sorun olarak belirtilmiştir. Başka bir deyişle kooperatifçiliğin sorunları standart değildir.

5.2.TÜRKİYE'DE KOOPERATİFLERİN BAŞLICA SORUNLARI

Türkiye'nin çeşitli yerlerinde faaliyet gösteren farklı türdeki kooperatiflerle ilgili çok sayıda araştırma yapılmıştır. Dünyadaki gelişmelerin tartışıldığı gibi bu bölümde de önce ilgili çalışmaların sonuçları ayrı ayrı değerlendirilecek daha sonra sorunlar kategorilere göre sınıflandırılacaktır.

Kubaş (1992)'in yapmış olduğu çalışmaya göre; Çukurova Pamuk, Yer fıstığı ve Yağlı Tohumlar Satış Kooperatifleri Birliği Anamur Kooperatifinin (ÇUKOBİRLİK) temel sorunları eğitim, finansman, yönetmelik, yönetim, denetim ve üst örgütlenmedir.

Gülse Bal (2003) çalışmasında KARADENİZBİRLİK kapsamındaki 4 ilde (Amasya, Samsun, Çorum, Tokat) ayçiçeği yetiştiren işletmelerin ekonomik yapısı ve kooperatif-üretici-işleyici entegrasyonunu incelemiştir. Karadenizbirlik, finansal sorunlar, depolama yetersizlikleri, pazarlama sorunu, sanayi işleme aşamasındaki yetersizlikler ve alımlardaki yetersizlikler gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Kooperatifler ile ortaklar arasında entegrasyon sağlanamamıştır. Ortaklar fiyat konusunda hassas davranıp diğer alıcılara yönelmektedir. Hammadde sorunu yaşamaları, kooperatif dışı kuruluşların daha cazip olması, ortaklarla iletişim kopukluğu diğer sorunlardır.

Uslu ve Ertan (2004) çalışmasında FİSKOBİRLİK (FKB)'in idari, pazarlama ve finans sorunlarını incelemiştir. Ortakların kooperatifle ilişkisi zayıftır. Ortaklar ürün teslim ve taahhüdünde disiplinsiz davranmakta, işler hakkında bir fikre sahip olmamakta ve işler iyi gitmediğinde ilgilenmemektedir. FKB'de almış olduğu fındıkları pazarlayamamakta ve dolayısıyla stoklamaktadır. Bunun üzerine stok maliyetleri aşırı derecede artmakta ve stoklar bozulmaktadır. Bu sorun FKB'de nakit ihtiyacını ortaya çıkarmakta ve FKB bunu borçlanma yoluyla gidermeye çalışmaktadır. Pazarlama probleminden ötürü FKB'nin mali yapısı düzelemektedir.

Sağlam (2006)'nın Ağrı ilinde faaliyet gösteren Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde gerçekleştirdiği çalışmaya göre kooperatiflerin henüz gelişme aşamasında olduğu ve kooperatifçilik bilincinin yeterince yerleşmemiş olduğu, sadece bakanlık projeleriyle kredi kullanmak amacıyla kurulmuş olduğunu tespit edilmiştir. Kooperatiflerinin en önemli sorunları pazarlama, girdi temini ve eğitimidir. Kooperatifler arasında işbirliği yoktur. Var olan süt soğutma tankı sütün pazarlanması için herhangi bir girişimde bulunulmadığı için aktif halde kullanılmamaktadır. Ortaklar sorumluluklarını yerine getirmemekte, yalnız kalan başkanlar süreçte yorulmakta ve uğraşmak istememektedir.

Günşen (2006) çalışmasında Kastamonu ilinde faaliyet gösteren ormancılık kooperatiflerinin sorunlarını ele almaktadır. Bu sorunlar ormancılık kooperatiflerinin, tek bir konuda çalışmaları, kooperatif başkanlarının eğitim seviyesinin düşük olması, profesyonel yönetici eksikliği, ortakların yeni üretim tekniklerini öğrenmeye yönelik gayret göstermemeleri, denetim eksikliği, kooperatif içinde ve kooperatifler arasında güvensizlik duygusunun olması, kooperatif içinde katılımın ve demokrasinin sağlanamaması ve kooperatif ortaklarının sosyal güvenlik hizmetlerinden faydalanamaması, hem kooperatiflerin hem de kooperatiflerle ilgili kamu kuruluşlarının çalışmalarında siyasi müdahaleye maruz kalmaları olarak sıralanmaktadır.

Köksal (2006) arıcılık kooperatifini incelediği çalışmasında temel sorun olarak pazarlamayı tespit etmiştir.

Sürmeli (2006) tarafından Afyon Başmakçı 2 No'lu Tavukçuluk Tarımsal kooperatif işletmesinin karşılaştığı sorunlar Yumurta depolama kapasitesinin tam olarak kullanılamaması yumurtaların pazarlanmasının toptancılar ve perakendeciler tarafından yapılması, kooperatif işletmesinin satış karlarının az olması olarak belirlenmiştir.

Kendirlioğlu (2008) TARİŞ Zeytin ve Zeytinyağı Birliği'ne bağlı, Aydın ilinde bulunan 13 kooperatifte yapmış olduğu çalışmasında zeytin verimlerinin azalması ve ortak sayılarındaki azalmayı temel sorunlar olarak göstermektedir. TARİŞ'in, teknik destekleri ortaklar tarafından yeterli bulunmamıştır.

Everest (2009) tarafından Çanakkale ilinde tarımsal ürünlerin pazarlanmasında tarımsal kalkınma kooperatiflerinin rolünün incelendiği çalışmada kooperatiflerin pazarlama kanalında belli aşamalara kadar rol aldığı, ürün fiyatlarının belirlenmesinde ise rol almadıkları tespit edilmiştir. Kolay bozulabilecek yapıya sahip olan sütte fiyatların düşük olduğu ve süt üreticisinin emeğinin karşılanmadığı belirtilmektedir. Çalışmaya göre kooperatifler soğuk hava deposu hizmeti vermekten öteye gidememektedirler. Ürünleri boylara ayırma, paketleme imkanı olmayışı kooperatiflerin en önemli sorunlarıdır. Meyveci kooperatiflerinin profesyonel yardım alması gerekmektedir. Orman ürünleri üzerine faaliyet gösteren kooperatifler ürün pazarlama kanalında etkin değillerdir. Ayrıca bu kooperatiflerin en büyük sorunu kesim işinde çalışan kooperatif ortaklarının sosyal güvencelerinin olmasıdır.

Burdur ilinde yapılan Burdur'da Tarım Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı'nda BAKA (2010) tarafından tespit edilen Burdur tarım sektörünün sorunları arasında üretici kooperatiflerindeki yönetim faaliyetlerinin profesyonel kişilerce yerine getirilmemesi gelmektedir.

Seyfioğlu (2010) yapmış olduğu araştırmanın sonuçlarına göre, Tarım Kredi Kooperatiflerinin yeterince etkili olamayışının temel nedeni finansman sorununu çözmemiş olmasıdır.

Özcan (2011) Malatya Bölge Birliği ile ilgili gerçekleştirdiği çalışmasında kooperatifçilikte beklenen fonksiyonları yerine getirmesi konusunda zorluklar ve problemler yaşadığı tespit edilmiştir. Malatya Bölge Birliği'nin karşılaştığı temel sorunlar kredi ve finansman sorunlarıdır.

Ertan ve Kaya (2012)'nin Çünür Sulama Kooperatifinde gerçekleştirdiği çalışmalarında tespit ettiği sorun-

lar eğitim ile ilgilidir. Kooperatif üyelerinin çoğunluğu ilkokul mezunudur. Ortakların çoğu üye olmadan önce kooperatif ana sözleşmesini okumadığını ve kooperatifçilik ile ilgili herhangi bir yayını okumadığını belirtmiştir. Ortakların beklentileri olarak birinci sırada pazarlama gelmektedir. İlgili kooperatif faaliyetlerinden yararlandığını söyleyen az bir oranın (% 9) çoğu, yönetim ve denetim kurullarının görevini tam olarak yerine getirmediğini düşünmektedir. Buna karşın üyeler yönetim ve denetim kurullarında görev almak istememekte ve kooperatifin mali yapısıyla ilgilenmemektedirler.

Karademir ve Arat (2014) İstanbul il sınırları içindeki 172 su ürünleri kooperatifinin sorunlarını incelemiştir. Buna göre sorunlar yönetim, pazarlama-satış, faaliyet ortamı, yasal düzenlemeler ve muhasebe-finance başlıkları altında toplanmıştır. Yönetim boyutuyla ilgili olarak en önemli sorun, aynı yöneticilerin tekrar tekrar yönetici olmasıdır. Pazarlama ve satış ile ilgili sorunlar kooperatiflerde soğuk hava deposu bulunmaması, balık satışlarının kooperatif üzerinden yapılamaması, mezat sisteminin mevcut durumu, pazarlama sorunları, balık satışlarında fiyat belirlenmemesi, işleme tesislerine yeterli miktarda balık satışı yapılamaması ve kota uygulamasıdır. Yasal düzenlemelerle ilgili sorunlar ise yetersiz devlet desteği, ortakların üyelik amaçları, muhatap eksikliği bürokrasi, av sahasından kaynaklı sorunlar, teknik çalışan yetersizliği ve ortakların hak ve sorumluluklarının yeterince bilincinde olmamasıdır. Muhasebe-finance ilgili sorunlar, gelir kaynaklarının sınırlı olması, kredi kullanımının yetersiz olması, eğitim faaliyetleri için kaynak tahsis edilememesi, sermaye ve iç denetim yetersizliğidir.

Aşağıda Türkiye'deki kooperatiflerle ilgili çalışmalarındaki sorunlar kategorik olarak sınıflandırılmıştır:

► Tablo 5. Türkiye'de Kooperatiflerin Karşı Karşıya Olduğu Sorunlar

Yönetim, Denetim ve Pazarlama	<ul style="list-style-type: none"> - Kooperatif içinde katılımın ve demokrasinin sağlanamaması - Yönetim ve denetim eksikliği - Hammade ve girdi temininde yaşanan sorunlar - Depolama yetersizlikleri - Sanayi işleme aşamasındaki yetersizlikler - Pazarlama ve satış alanındaki yetersizlikler - Ortaklar arasında entegrasyon sağlanamaması - Makine teçhizat eksikliği - Profesyonel ve teknik çalışan eksikliği - Kooperatif başkanlarının eğitim seviyesinin düşük olması - Gelir kaynaklarının sınırlı olması - Tek bir konuda çalışmaları - Aynı yöneticilerin tekrar tekrar yönetici olması - (balık) Satışlarının kooperatif üzerinden yapılmasının cazip olmaması - Verimlerinin azalması - Düşük fiyatlar - Kooperatifler arasında işbirliğinin olmaması - Makinelerin etkin kullanılmaması - Üst örgütlenmede yaşanan sorunlar ve eksiklikler
Finansman	<ul style="list-style-type: none"> - Finansman temininde yaşananlar sorunlar - Kredi kullanımının yetersiz olması - Sermaye yapısındaki zayıflık
Kamu	<ul style="list-style-type: none"> - Alımlardaki yetersizlikler - Yetersiz devlet desteği - Teknik desteklerin eksiklikleri - Kooperatif ortaklarının sosyal güvenlik hizmetlerinden faydalanamaması - Muhatap eksikliği bürokrasi
Üyeler	<ul style="list-style-type: none"> - Kooperatifçilik bilincinin yeterince yerleşmemiş olması - Formel ve enformel eğitim eksikliği - Ortakların sorumluluklarını yerine getirmemesi - Ortaklarla arasındaki iletişim kopukluğu - Ortakların ürün teslim ve taahhüdünde disiplinsiz davranması - Ortakların kooperatifle ilişkisinin zayıf olması - Ortakların işler hakkında fikre sahip olmaması - Ortakların işler iyi gitmediğinde ilgilenmemesi - Yönetim ve denetime katılma konusunda ilgisizlik - Ortakların yeni üretim tekniklerini öğrenmeye yönelik gayret göstermemeleri - Ortakların hak ve sorumluluklarının yeterince bilincinde olmaması - Kooperatif içinde ve kooperatifler arasında güvensizlik duygusunun olması - Ortakların üyelik amaçlarının kooperatifçiliğe uygun olmaması - Ortak sayılarındaki azalma - Sadece bakanlık projeleriyle kredi kullanmak amacıyla kurulmuş olması - Ortakların fiyat konusunda hassas davranıp diğer alıcılara yönelmesi - Kooperatif dışı kuruluşların daha cazip görülmesi
Diğer	<ul style="list-style-type: none"> - Faaliyet ortamından kaynaklanan sorunlar - Hem kooperatiflerin hem de kooperatiflerle ilgili kamu kuruluşlarının çalışmalarında siyasi müdahaleye maruz kalmaları
Mevzuat	<ul style="list-style-type: none"> - Yasal düzenlemelerden kaynaklanan sorunlar - Mezat sisteminin mevcut durumundan kaynaklanan sorunlar - Balık satışlarında fiyat belirlenememesi - İşleme tesislerine yeterli miktarda balık satışı yapılamaması ve kota uygulaması - Balık av sahasından kaynaklı sorunlar

Türkiye genelinde yönetim, finansman, kamu ve mevzuat ile üyelere kaynaklanan sorunlar kooperatifler ve kooperatifçiliğin önündeki en önemli engellerdir. Bu kadar geniş alana yayılmış sorunlar çözülmeden kooperatiflerin atılım yapması zor görünmektedir.

İlerleyen bölümlerde TR32 bölgesindeki sorunlar üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda Türkiye ve Dünyadaki sorunlar ve TR32'deki sorunlar bir arada tekrar değerlendirilmiştir.

1. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

1.1. GEREKÇE

GEKA koordinasyonunda hazırlanan 2014-2023 Güney Ege Bölge Planında bölgede "bilgi ve kalite odaklı üreten, örgütlülüğü, verimliliği ve pazarlama kapasitesi yüksek tarım sektörü oluşturulması" ve "yenilik, teknoloji, tasarım ve markalaşma kapasitesi yüksek sanayi dönüşümünün sağlanması" hedeflenmiştir. Kooperatiflerin de bu hedefe ulaşılması noktasında önemli araçlardan birisi olduğu değerlendirilmektedir. Gerçekten de kooperatiflerin sermayelerinin tabana yayılması sağlanarak gelir çeşitliliğinin sağlanması, bölgede kooperatifçilik işletme modelinin güçlendirilmesi, verimli, etkin ve sürdürülebilir ekonomik girişimler niteliği kazanmış kooperatifçilik yapısına geçiş kırsal kalkınmanın araçlarından birisidir.

Sadece Türkiye'de değil dünya genelinde de kooperatifler sahip oldukları zayıflıklara dayalı olarak kendilerinden beklenen etkiyi yaratmakta güçlük çekmektedir. Benzer şekilde TR32 bölgesinde yer alan kooperatiflerin üretim, pazarlama, finansman, yönetim süreçlerinde sıkıntılar yaşadığı gözlenmektedir. Bu nedenle kooperatiflerin mevcut durumunun belirlenmesi, rekabet potansiyeli ve gelişme yönünün değerlendirilmesi amacıyla ulusal ve uluslararası kıyaslamalara da atıf yapacak bir araştırmaya duyulan ihtiyaç nedeniyle bu çalışma yapılmıştır.

Bunun sonucunda sadece güçlü ve zayıf yönler veya olan durumun tasvir edilmesi yanında geleceğe yönelik neler yapılması gerektiği, mali destek sağlayan kurum ve kuruluşların kooperatiflere yönelik desteklerinin tasarımına ilişkin değerlendirmeler de yer almaktadır.

1.2. KAPSAM

Çalışma kapsamında aşağıdaki görüldüğü gibi neredeyse bütün üretim odaklı kooperatif türlerine odaklanılmıştır:

1. Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri
2. Su Ürünleri Kooperatifleri
3. Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifleri
4. Küçük Sanat Kooperatifleri
5. Üretim Pazarlama Kooperatifleri
6. Kadın Girişimi İşletme Kooperatifleri

Bütün bu kooperatif türlerinde Aydın, Denizli ve Muğla illerinde toplam 590 kooperatif bulunmaktadır. İllere ve türlerine göre kooperatif sayıları Tablo 6'da yer almaktadır.

► Tablo 6. İllere ve Türlerine Göre Kooperatif Sayıları

Kooperatifler	İller			
	Aydın	Denizli	Muğla	TR32
Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri	111	194	150	455
Su Ürünleri Kooperatifleri	21	4	27	52
Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifleri	21	17	23	61
Küçük Sanat Kooperatifleri	0	4	1	5
Üretim Pazarlama Kooperatifleri	1	10	1	12
İşletme Kooperatifleri (Kadın İşletme Koop)	2	1	2	5
Toplam	156	230	204	590

Toplamda Denizli'de 230, Muğla'da 204 ve Aydın'da 156 kooperatif bulunmaktadır. Türlerine göre 455 kooperatif ile Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri en büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu kooperatif türünü Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi, Su Ürünleri Kooperatifleri, Üretim Pazarlama Kooperatifleri, Küçük Sanat Kooperatifleri ve İşletme Kooperatifleri takip etmektedir.

Bu kooperatiflerle yapılan görüşmeler ve uygulanan anket (Ek 1) ile kooperatiflerin Yönetim ve Organizasyon, Üretim ve Pazarlama ile Finansman alanlarında temel özellikleri elde edilmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra kooperatiflerin bu konularda karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri ele alınmış ve bu çerçevede aşağıdaki başlıklarla ilgili çıkarımlar yapılması amaçlanmıştır.

► Tablo 7. İl Kooperatif Yöneticisi İle Görüşme Sayısı

Kooperatifler	İller			
	Aydın	Denizli	Muğla	TR32
Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri	17	29	22	68
Su Ürünleri Kooperatifleri	4	1	5	10
Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifleri	4	3	5	12
Küçük Sanat Kooperatifleri	0	4	1	5
Üretim Pazarlama Kooperatifleri	1	4	1	6
İşletme Kooperatifleri (Kadın İşletme Koop)	2	1	2	5
Toplam	28	42	36	106

1.3. YÖNTEM

Kooperatiflerin yapısal özelliklerini, güçlü ve zayıf yönlerini ve geleceğe yönelik yapabilecekleri katkıları tartışmak, stratejik hedefleri belirlemek ve kurumsal destekleri planlayabilmek için kooperatif yöneticileriyle doldurulan anket formu ve odak grup görüşmelerinden elde edilen sonuçlar kullanılmıştır.

Bu amaçla Tablo 6'da belirtilen kooperatiflerden temsil edecek şekilde bir örneklem belirlenmiştir. Bu kapsamda Denizli'de 42, Muğla'da 36 ve Aydın'da 28 kooperatif yöneticisi ile görüşme yapılması planlanmıştır (Tablo 7).

Daha etkin bir analiz yapabilmek için kooperatiflerin yoğunlukları da baz alınarak ilçelere göre örneklem belirlenmiştir. Tablo 8'de ilçelere göre Tarımsal Kalkınma ve Su Ürünleri Kooperatiflerinde kaçar adet kooperatif yöneticisi ile görüşülmesi gerektiği yer almaktadır.

► Tablo 8. İlçelere Göre Tarımsal Kalkınma ve Su Ürünleri Kooperatiflerinde Görüşülen Kooperatif Yönetici Sayısı

İl adı	İlçe adı	Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri	Su Ürünleri Kooperatifleri
AYDIN	Bozdoğan	3	2
	Çine	4	
	Didim	-	1
	Germencik	2	
	Karacasu	2	
	Kuyucak	3	
	Nazilli	2	
	Söke	1	1
	Acıpayam	6	
DENİZLİ	Buldan	2	
	Çal	1	
	Çameli	3	
	Çivril	6	1
	Honaz	1	
	Kale	2	
	Pamukkale	3	
	Tavas	5	
	Bodrum	-	3
MUĞLA	Dalaman	2	
	Fethiye	2	
	Köyceğiz	2	
	Menteşe	5	
	Milas	3	2
	Seydikemer	4	
	Ula	2	
	Yatağan	2	
	Toplam		68

Buna göre 106 olarak belirlenen örnekleme Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri ve Su Ürünleri Kooperatiflerinin 78 tanesi dâhil edilmiş, kalan 28 tanesinin diğer kooperatifler ile tamamlanması planlanmıştır.

Bu çerçevede belirlenmiş olan anket formuyla veri toplanmasına başlanmıştır. 106 kooperatif yöneticisi ile görüşme planı minimum hedef olup mümkün olduğunca geniş bir görüşme hedefi belirlenmiştir. Sonuç olarak hedeflenen örneklemin yaklaşık olarak % 50 daha fazlasına denk gelecek şekilde 159 kooperatif yöneticisine ulaşılmıştır. İlçelere göre görüşme yapılan kooperatif yönetici sayıları Tablo 7'de yer almaktadır. Aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Buna göre araştırmadaki kooperatiflerden % 10,1'i (16 tane) Seydikemer, % 6,9'u (11 tane) Fethiye'de bulunurken, % 6,3'ü (10 tane) Acıpayam'da, % 6,3'ü (10 tane) Çine ve % 6,3'ü (10 tane) Bodrum'dadır. Geride kalan % 64,1 ise diğer ilçelerde bulunan kooperatiflerden oluşturulmuştur (Tablo 9)

► Tablo 9. İlçelere Göre Görüşme Yapılan Kooperatif Yönetici Sayıları

	n	%
Seydikemer	16	10,1
Fethiye	11	6,9
Acıpayam	10	6,3
Çine	10	6,3
Buldan	9	5,7
Çameli	9	5,7
Çivril	9	5,7
Bodrum	9	5,7
Tavas	7	4,4
Menteşe	6	3,8
Ula	6	3,8
Yatağan	6	3,8
Bozdoğan	5	3,1
Milas	5	3,1
Kale	4	2,5
Germencik	4	2,5
Köyceğiz	4	2,5
Denizli Merkezefendi	3	1,9
Pamukkale	3	1,9
Didim	3	1,9
Kuyucak	3	1,9
Nazilli	3	1,9
Söke	3	1,9
Çal	2	1,3
Karacasu	2	1,3
Yenipazar	2	1,3
Dalaman	2	1,3
Honaz	1	,6
Aydın Merkez	1	,6
Muğla Merkez	1	,6
Toplam	159	100

2. BÖLÜM: GÜNEY EGE BÖLGESİ KOOPERATİFÇİLİK MEVCUT DURUMU

Sorunların nedenleri ve çözüm stratejilerine odaklanmadan önce kooperatiflerin mevcut durum ve sorunlarına ilişkin bulgular tanımlayıcı bilgiler üzerinde durulması, hedef kitlenin yapısını anlamak açısından önemlidir.

2.1. YÖNETİM VE ORGANİZASYON

Bu kısımda kooperatiflerin yönetim ve organizasyon açısından tanımlayıcı özellikleri ve yapısı ortaya konulmuştur. Genel olarak anket formundan yararlanılarak elde edilen sonuçlar tartışılmıştır. Kooperatif yönetimine ilişkin değerlendirmeler kooperatif başkanı, yönetim kurulu üyeleri ve denetim kurulu üyeleri bağlamında ele alınmıştır. Böylece kooperatif yönetiminin eğitim, durumu, ortalama yaşı, devamlılığı ve benzeri konularda temel bir bilgi sahipliği oluşması beklenmektedir.

2.1.1. Faaliyet Yeri ve Kuruluş Yılı Dağılımları

Görüşme yapılan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 42'si (67 adet) Muğla, % 37'si (58 tane) Denizli ve kalan % 21'i (34 tane) ise Aydın'da bulunmaktadır

► Tablo 10. Kooperatifin Bulunduğu İl

	n	%	Kümülatif %
Denizli	58	36,5	36,5
Aydın	34	21,4	57,9
Muğla	67	42,1	100
Toplam	159	100	

İlçelere göre dağılım ise Tablo 9'da yer almaktadır. İlçelerdeki görüşmeler kooperatiflerin ilçe yoğunlukları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bazı ilçelerde ise odak grup görüşmelerine katılmak isteyen kooperatifler o ilçede ihtiyaç duyulanın üzerinde olsa da görüşmeye memnuniyetle kabul edilmiştir.

Kuruluş yılına göre kooperatifler incelendiğinde en eski kooperatifin 1937 yılında kurulan 1 No'lu Dokuma Küçük Sanat Kooperatifi'dir. Tablo 11'den izlenebileceği gibi 1951 ve 1960 yıllarında kurulan birer kooperatif varken, 2015 yılında kurulan 5 kooperatif çalışmada yer almıştır. 2000 yılı ve sonrasında kurulan kooperatif sayısı 68'dir. 22 kooperatifin kuruluş yılı öğrenilemediği düşünüldüğünde, bilgisi öğrenilenlerin hemen hemen yarısının 2000 yılından önce, yarısının da 2000 yılı ve sonrası kurulduğu görülmektedir (Tablo 11).

► Tablo 11. Kooperatifin Kuruluş Yılı

	n	%	Geçerli %	Kümülatif %
1937	1	,6	,7	,7
1951	1	,6	,7	1,5
1960	1	,6	,7	2,2
1970	2	1,3	1,5	3,6
1972	3	1,9	2,2	5,8
1973	3	1,9	2,2	8,0
1974	4	2,5	2,9	10,9
1975	2	1,3	1,5	12,4
1977	2	1,3	1,5	13,9
1978	6	3,8	4,4	18,2
1979	4	2,5	2,9	21,2
1980	6	3,8	4,4	25,5
1984	3	1,9	2,2	27,7
1985	2	1,3	1,5	29,2
1986	2	1,3	1,5	30,7
1987	2	1,3	1,5	32,1
1988	2	1,3	1,5	33,6
1989	1	,6	,7	34,3
1990	2	1,3	1,5	35,8
1991	2	1,3	1,5	37,2
1992	3	1,9	2,2	39,4
1993	2	1,3	1,5	40,9
1994	5	3,1	3,6	44,5
1995	2	1,3	1,5	46,0
1996	5	3,1	3,6	49,6
1998	1	,6	,7	50,4
2000	3	1,9	2,2	52,6
2001	1	,6	,7	53,3
2002	2	1,3	1,5	54,7
2003	3	1,9	2,2	56,9
2004	5	3,1	3,6	60,6
2005	8	5,0	5,8	66,4
2006	9	5,7	6,6	73,0
2007	7	4,4	5,1	78,1
2008	5	3,1	3,6	81,8
2009	2	1,3	1,5	83,2
2010	7	4,4	5,1	88,3
2011	2	1,3	1,5	89,8
2012	6	3,8	4,4	94,2
2013	1	,6	,7	94,9
2014	2	1,3	1,5	96,4
2015	5	3,1	3,6	100
Toplam	137	86,2	100	
Cevaplanmayan	22	13,8		
Toplam	159	100		

Görüşme yapılan büyük bir çoğunluk (% 92) Başkan veya Başkan Yardımcısıdır. Yaklaşık olarak % 7 oranındaki görüşme ise bir Yönetim Kurulu Üyesiyle yapılmıştır. Dolayısıyla kooperatiflerle ilgili yetkili kişilerle görüşüldüğü ve görüşlerin kooperatifleri temsil ettiği rahatlıkla söylenebilir.

► Tablo 12. Görüşülen Kişinin Kooperatifteki Görevi

	n	%	Kümülatif %
Başkan	134	84,3	84,3
Başkan Yardımcısı	12	7,5	91,8
Yönetim Kurulu Üyesi	11	6,9	98,7
Cevaplanmayan	2	1,3	100
Toplam	159	100	

2.1.2. Görüşülen Kişi ve Kooperatif Başkanının Özellikleri

Görüşülen kişinin eğitim durumu incelendiğinde ilkokul mezunlarının oranı yaklaşık olarak % 48 iken (77 tane), bunu % 23 (36 tane) lise ve % 17 (27 tane) ile ortaokul mezunları takip etmiştir. Ön lisans ve lisans mezunlarının oranı % 11'dir (18 kişi). Önemli bir bulgu ise kooperatifler adına görüşme yapılanların ortalama eğitim süresinin 8 yıl olduğuydu. İllere göre kooperatif başkanlarının eğitim seviyeleri illere göre farklılaşmaktadır. Aydın'daki kooperatif başkanları genel olarak lise ve ön lisans mezunu, Denizli'dekiler ilköğretim ve Muğla'dakiler ortaokul ya da lisans mezunudur (Tablo 13).

► Tablo 13. Kooperatif Başkanlarının Eğitim Durumu

	n	%	Kümülatif %
İlkokul	77	48,4	48,4
Orta	27	17,0	65,4
Lise	36	22,6	88
Önlisans	7	4,4	92,4
Lisans	11	6,9	99,3
Diğer	1	,6	99,9
Toplam	159	100	

İncelenen 154 kooperatifteki başkanların yaşı 29 ile 80 arasında değişmektedir. Kadın başkanların ortalama yaşı 52 iken erkek başkanların ortalama yaşı 50,70'dir. Başkanların ortalama yaşı ise 50,75'tir (Tablo 14).

► Tablo 14. Kooperatif Başkanlarının Yaş Durumu

n	Minumum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
154	29	80	50,75	9,58

Kooperatif başkanlarının yaklaşık olarak % 49,1' i (78 tane) çiftçi iken yaklaşık olarak % 9,4' ü (15 tane) emekli, % 6,3'ü (10 tane) balıkçıdır. Yaklaşık olarak % 22'si (35 tane) kendisini tanımlanmayan diğer mesleklere mensup olduğunu ifade etmiştir. Mesleğini çiftçi olarak beyan eden başkanların tamamı erkeklerden oluşmaktadır.

► Tablo 15. Kooperatif Başkanlarının Meslek Dağılımı

	n	%
Çiftçi	78	49,1
Diğer	35	22
Emekli	15	9,4
Balıkçı	10	6,3
İşçi	6	3,8
Esnaf	6	3,8
Tüccar	3	1,9
Ziraat Mühendisi	3	1,9
Öğretmen	2	1,3
Muhtar	1	,7
Toplam	159	100

Bu soruyu cevaplayan 154 kişi dikkate alınca başkan olarak görevde bulunma sayıları incelendiğinde en fazla başkanlık yapanın 11 kez başkanlık yaptığı görülmektedir. Ortalama yapılan başkanlık sayısı 4,09 olarak bulunmuştur. İlk kez başkanlık yapan 29 başkan (% 18,8) olduğu ve kooperatiflerin yarısında, başkanların 3 ve 3'den daha fazla başkanlık yaptığı belirlenmiştir.

► Tablo 16. Başkanın Başkanlık Sayısına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

n	Minumum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
154	1	11	4,09	5,20

Bilgisine ulaşılan 156 kooperatifin sadece % 3,8' inde (6 tane) kadın başkan vardır. Bunlar Gökova Kadın Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi, Begonvil Kadın Girişim Kooperatifi, Yenipazar Kadın Çevre Kültür İşletme Kooperatifi, Gencelli Kadın Kalkınma Kooperatifi ve Didim Kadın Üretim ve Geliştirme Kooperatifleridir Dolayısıyla büyük çoğunlukla başkanlar (150 tane) erkeklerden oluşmaktadır.

► Tablo 17. Başkanın Cinsiyeti

	n	%	Geçerli%	Kümülatif%
Kadın	6	3,8	3,8	3,8
Erkek	150	94,3	96,2	100
Toplam	156	98,1	100	
Cevaplanmayan	3	1,9		
Toplam	159	100		

2.1.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin Özellikleri

Yönetim Kurulu kooperatif kararlarının alınmasında son derece etkin bir yapıya sahiptir. Bu nedenle kooperatiflerle ilgili yargıya varırken kooperatif yönetim kurulu üyelerinin özellikleri de dikkate alınmalıdır.

Çalışmadaki kooperatiflerdeki başkan yardımcılarının cinsiyetlerine göre dağılımı incelendiğinde, 5 (%3,1) kadın ve 152 (% 95,6) erkek başkan yardımcısı olduğu görülmektedir. Başkan ve başkan yardımcılarının bilgileri detaylı olarak incelendiğinde, başkan yardımcısı kadın olan 5 (% 3,1) kooperatifin başkanlarının da kadın olduğu belirlenmiştir. Başkanı kadın olan 1 kooperatifin başkan yardımcısı erkektir.

► Tablo 18. Başkan Yardımcısının Cinsiyeti

	n	%	Geçerli%	Kümülatif%
Kadın	5	3,1	3,2	3,2
Erkek	152	95,6	96,8	100
Toplam	157	98,7	100	
Cevaplanmayan	2	1,3		
Toplam	159	100		

154 kooperatifin başkan yardımcılarının yaşları 32 ile 80 arasında değişmektedir ve başkan yardımcılarının yaşlarının ortalaması 49,05'tir. Kadın ve erkek başkan yardımcılarının yaş ortalamaları, sırasıyla, 49 ve 49,05 olmak üzere hemen hemen aynıdır. En fazla rastlanan yaş ise 13 kooperatifte 40, 13 kooperatifte 50'dir (Tablo 19).

► Tablo 19. Başkan Yardımcılarının Yaşı

n	Minumum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
154	32	80	49,05	8,96

Kooperatiflerin başkan yardımcılarının meslek dağılımı incelendiğinde, başkanlarda olduğu gibi çoğunlukla (86 tane-% 54,1) çiftçi oldukları görülmektedir. Başkan yardımcısının mesleklerinde ikinci sırayı diğer olarak sınıflandırılan meslektekiler (29 tane-% 18,2) almaktadır. Kadın başkan yardımcılarında 1 tanesi öğretmen iken, kalan 4 tanesi serbest meslek, çiçekçi, ev hanımı, reklam ve halkla ilişkiler gibi mesleklere sahiptir (Tablo 20).

► Tablo 20. Kooperatif Başkan Yardımcılarının Meslek Dağılımı

	n	%
Çiftçi	86	54,1
Diğer	36	22
Emekli	11	6,9
Balıkçı	9	5,7
İşçi	6	3,8
Esnaf	4	2,5
Muhtar	4	2,5
Öğretmen	2	1,3
Ziraat Mühendisi	1	,6
Toplam	159	100

Kooperatiflerin % 69,2' sinde (110) başkan yardımcısı ilkökul mezunudur. İlkokul mezunlarını % 14,5 (23) ile lise mezunları izlerken, ön lisans ve lisans mezunlarının toplamı % 5,7 (9) olmuştur. Kadın başkan yardımcılarının % 60'ı lisans mezunu iken, erkek başkan yardımcılarında bu oran % 2,6'dır. Erkek başkan yardımcılarının % 71,7'si çiftçidir (Tablo 21).

► Tablo 21. Başkan Yardımcısının Eğitim Durumu

	n	%
İlkokul	110	69,2
Lise	23	14,5
Orta	15	9,4
Lisans	7	4,4
Önlisans	2	1,3
Diğer	2	1,3
Toplam	159	100

Başkan yardımcılarının göreve tekrar geliş sayısı en az 1, en fazla 15'tir. Başkan yardımcılarını yaklaşık ortalama 3 kez bu göreve tekrar seçilmiştir. Kadın başkan yardımcılarının tamamı bu göreve ilk kez seçilmişken erkeler çoğunlukla 1. ya da 2. kez seçilmiştir.

► Tablo 22. Başkan Yardımcısının Göreve Seçilme Sayısı

n	Minumum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
153	1	15	3,03	2,56

Kooperatiflerdeki muhasip üyelerin dağılımı incelendiğinde 6 (% 3,8) kooperatifte muhasip üye kadın ve 150 (% 94,3) kooperatifte de erkektir. Kadın muhasip üyelerin görev yaptığı 5 kooperatifin başkan ve başkan yardımcılarını da kadınlardan oluşmaktadır (Tablo 23).

► Tablo 23. Muhasip Üye Cinsiyet Durumu

	n	%	Geçerli%	Kümülatif%
Kadın	6	3,8	3,8	3,8
Erkek	150	94,3	96,2	100
Toplam	156	98,1	100	
Cevaplanmayan	3	1,9		
Toplam	159	100		

Muhasip üyelerin yaş dağılımı incelendiğinde, en genç üyenin 27, en yaşlı üyenin de 89 yaşında olduğu görülmektedir. Kooperatiflerin yarısında muhasip üyeler 45 yaşından küçüktür. En fazla 40 ve 50 yaşında olan (15'er kez-% 9,9) üyelere rastlanırken, bu üyelerin ortalama yaşı yaklaşık 47 olarak bulunmuştur. Kadın muhasip üyelerin ortalama yaşı 44,50 ve erkek muhasip üyelerin ortalama yaşı 47,08 olarak elde edilmiştir (Tablo 24).

► Tablo24: Muhasip Üyelerin Yaş Durumu

n	Minumum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
152	27	89	46,98	9,83

Muhasip üyelerin meslek dağılımı incelendiğinde yine büyük çoğunluğunun (% 59,7) çiftçi olduğu görülmektedir. Kadın muhasip üyelerin 1 tanesi çiftçi, 2 tanesi işçi ve 3 tanesi de diğer meslek mensubudur (Tablo 25).

► Tablo25: Kooperatif Muhasip Üyelerinin Meslek Dağılımı

	n	%
<i>Çiftçi</i>	95	59,7
<i>Diğer</i>	35	22,1
<i>Balıkçı</i>	10	6,3
<i>İşçi</i>	9	5,7
<i>Emekli</i>	5	3,1
<i>Esnaf</i>	3	1,9
<i>Muhtar</i>	1	,6
<i>Ziraat Mühendisi</i>	1	,6
Toplam	159	100

Muhasip üyelerin eğitimleri incelendiğinde, üyelerin 96 tanesinin (%60,4) ilkokul mezunu oldukları görülmektedir. İlkokul mezunlarını 30 üye (% 18,9) ile lise mezunları izlemektedir. Cinsiyetlerine göre bakıldığında kadın üyelerin 3 tanesinin (tüm üyeler içinde % 1,9, kadınlar içinde % 50) lise mezunu, 2 tanesinin (tüm üyeler içinde % 1,3, kadınlar içinde % 33,3) lise mezunu oldukları belirlenmiştir. Erkek üyelerin 95 tanesi (tüm üyeler içinde % 61,7, erkekler içinde % 64,2) ilkokul mezunudur. Lisans mezunu erkek muhasip üye sayısı sadece 4'tür (tüm üyeler içinde % 2,6, erkekler içinde % 2,7) (Tablo 26).

► Tablo 26: Muhasip Üye Eğitim Durumu

	n	%
<i>İlkokul</i>	96	60,4
<i>Lise</i>	30	18,9
<i>Ortaokul</i>	20	12,6
<i>Lisans</i>	6	3,8
<i>Önlisans</i>	2	1,3
<i>Diğer</i>	5	3,1
Toplam	159	100

Muhasip üyeler en az 1, en fazla 15 kez görevlerine tekrar seçilmiştir. Üyelerin tekrar seçilme sayısına ilişkin ortalama 2.57 olarak bulunmuştur. Üyelerin % 38,4'ü (58) bu göreve ilk kez seçilirken, ikinci kez seçilenlerin oranı % 23,8 (36) olmuştur. Kadın üyelerin neredeyse tamamı muhasip üyelik görevine ilk kez seçilmiştir (Kadınların % 83,3'ü) (Tablo 27).

► Tablo27: Muhasip Üyelerin Göreve Seçilme Sayısı

n	Minumum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
151	1	15	2,57	2,21

Kooperatifin üç denetim kurulu üyesine ilişkin bilgiler derlenmek istendiğinde çalışmadaki tüm kooperatiflerden bilgi almak mümkün olmamıştır. Üstelik farklı denetim kurulu üyesinin çalışmada yer verilen cinsiyet, yaş, meslek, eğitim durumu ve göreve seçilme sayısına ilişkin bilgilerin tamamı elde edilememiştir. Cinsiyet bilgisine ulaşılabilen toplam 437 denetim kurulu üyesinin 13 tanesi (% 2,7) kadın ve 424 tanesi (% 88,9) erkektir. 13 kadın denetim kurulu üyesinin 12'sinin görev aldığı kooperatifin başkanı da kadındır (Tablo 28).

► Tablo28: Denetim Kurulu Üyelerinin Cinsiyeti

	n	%	Geçerli%	Kümülatif%
<i>Kadın</i>	13	2,7	3,0	3,0
<i>Erkek</i>	424	88,9	97,0	100
<i>Toplam</i>	437	91,6	100	
<i>Cevaplanmayan</i>	40	8,4		
Toplam	477	100		

2.1.4. Denetim Kurulu Üyelerinin Özellikleri

Denetim kurulu üyelerinin en genci 22 yaşında, en yaşlısı ise 86 yaşındadır. Üyelerin ortalama yaşı 47,28 ve yarısının 48 yaşından büyük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 30 yaşından genç üye sayısı sadece 11 (% 2,7) kişidir. En fazla 50 yaşındakilerin denetim kurulu üyesi olduğu (39 kişi-% 9,6) belirlenmiştir. Kadın ve erkek üyelerin ortalama yaşları hemen hemen aynıdır (47) (Tablo 29).

► Tablo29: Denetim Kurulu Üyelerinin Yaş Durumu

n	Minumum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
408	22	86	47,28	10,21

Denetim kurulu üyelerinin çok büyük kısmı çiftçidir (270-% 56,6). Kadın denetim kurulu üyelerinin 1 tanesi çiftçi, 2 tanesi emekli, 2 tanesi işçi ve kalanı diğer meslek mensubudur. Sayılarının çok olması nedeniyle genel yapıda da belirleyici olan erkeklerin büyük çoğunluğu çiftçi, ikinci sırada diğer meslek mensupları bulunurken, üçüncü sırayı balıkçılar almaktadır (Tablo 30).

► Tablo 30: Kooperatif Denetim Kurulu Üyelerinin Meslek Dağılımı

	n	%
<i>Çiftçi</i>	270	56,6
<i>Balıkçı</i>	28	5,9
<i>Emekli</i>	21	4,4
<i>İşçi</i>	20	4,2
<i>Esnaf</i>	9	1,9
<i>Ziraat Mühendisi</i>	4	,8
<i>Öğretmen</i>	3	,6
<i>Muhtar</i>	1	,2
<i>Meslek belirtmeyen</i>	121	25,4
Toplam	477	100

Eğitim bilgilerine ulaşılabilen 430 üyenin % 66,5' i ilkökul mezunudur. Ön lisans ve lisans mezunları sadece 16 (%3,3) kişidir. Erkeklere ilişkin bilgiler genel yapıya çok benzer bir yapıdayken kadınlara ilişkin bilgiler az sayıda da olsa oldukça farklıdır. Kadınların 2'si ilkökul, 3'ü Lise ve 8'i Lisans mezunudur. Bu durumda kadın üyeler içinde Lisans mezunu olanların oranı % 61,5'tir (Tablo 31).

► Tablo 31: Denetim Kurulu Üyelerinin Eğitim Durumu

	n	%
İlkokul	317	66,5
Lise	60	12,6
Ortaokul	37	7,8
Lisans	15	3,1
Önlisans	1	,2
Toplam	430	90,1
Diğer-Cevaplanmayan	47	9,9
Toplam	477	100

Denetim kurulu üyelerinin tekrar göreve seçilme sayıları incelendiğinde büyük bölümünün göreve ilk kez (159-% 39) ya da ikinci kez (117-% 28,7) seçildiği görülmektedir. Sadece 1 üyenin 13. kez görevde olduğu belirlenirken, 10. kez bu görevi üstlenenlerin oranı % 1'dir (4 kişi). Üyelerin ortalama seçilme sayısı 2,28 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, kadınların neredeyse tamamı (% 77) ilk kez bu göreve seçilmiştir (Tablo 32).

► Tabl 32: Denetim Kurulu Üyelerinin Seçilme Sayısı

n	Minumum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
408	1	13	2,28	1,63

2.1.5. Kooperatiflerin Konumu ve Genel Özellikleri

Çalışmaya katılan kooperatiflerin 76 tanesi süt, 33 tanesi orman, 6 tanesi zeytin, 2 tanesi incir, 11 tanesi su ürünleri, 7 tanesi diğer meyve, 10 tanesi sebze, 19 tanesi yonca, mısır, tarım ürünleri, 4 tanesi balçılık, 3 tanesi gıda, 3 tanesi el sanatları, 2 tanesi tekstil, 4 tanesi küçük sanayi ve inşaat alanlarında faaliyette bulduklarını belirtmişlerdir. Bazı kooperatiflerin aynı anda iki farklı alanda da faaliyette buldukları görülmüştür. Örneğin, tarım, ormancılık ve hayvancılık alanlarında aynı anda faaliyeti olduğunu söyleyen 151 kooperatif bulunmaktadır. Aşağıda bu kooperatiflerle ilgili çeşitli konulara ilişkin tablolar verilmiştir. Kooperatiflerin faaliyet bölgelerine ilişkin nüfus bilgileri 30 ile 980.000 kişi arasında değişmektedir. Kooperatiflerin faaliyet bölgesindeki nüfus incelendiğinde 151 kooperatifin sadece 29 tanesinin faaliyet bölgesindeki nüfus 10.000 kişiden fazla olmasına rağmen ortalaması 21.567,26'dır. Ortalamanın bu derece büyük olmasının nedeni faaliyet bölgesindeki nüfusun 100.000'in üzerinde olan 7 kooperatifin bilgilerinden kaynaklanmaktadır. Faaliyet bölgesine ilişkin ortancaya göre kooperatiflerin yarısının faaliyet bölgesindeki nüfusu 1.720 kişiden azdır (Tablo 33).

► Tablo33: Faaliyet Bölgesinin Yaklaşık Nüfusu

n	Minumum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
151	30	980.000	21567,26	94639,54

Kooperatiflerin faaliyet bölgesindeki üretici sayısı 3 ile 60.000 arasında değişirken, ortalama üretici sayısı 1.028,1 olarak bulunmuştur. Üretici sayısı 1.000 ve üzerinde 23 kooperatif var iken, 10.000 ve üzerinde olan kooperatif sayısı 3 tanedir. Kooperatiflerin yarısının üretici sayısı 200 kişiden daha azdır (Tablo 34).

► Tablo34. Faaliyet Bölgesinin Yaklaşık Üretici Sayısı

n	Minumum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
147	3	60000	1028,01	5090,84

Kooperatiflerin ortak sayısına ilişkin 135 kooperatiften bilgi alınırken; bunların içinde en az 7 ortaklı/üyeli ve en fazla 12.000 ortaklı/üyeli olmak üzere birer kooperatif olduğu tespit edilmiştir. Bu kooperatiflerde ortalama ortak/üye sayısı yaklaşık 273 kişidir (Tablo 35).

► Tablo35: Kooperatifin Ortak ya da Üye Sayısı

n	Minumum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
135	7	12000	273,12	1051,27

Kooperatiflerin mevcut ortaklık yapısı incelendiğinde, kayıtlı ortak sayısının ortalama 167,48 olduğu görülürken, aktif ortak sayısı ortalama 97,83'tür. Kayıtlı kadın ortağı olduğunu belirten 15 kooperatifte ortalama kayıtlı kadın ortak sayısı 21,82'dir. Kayıtlı ortak sayısı ile karşılaştırıldığında kadınların kooperatife kayıtlılığının son derece düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca, aktif kadın ortak sayısının daha düşük (16,33) olduğu da unutulmamalıdır. Bilgileri alınabilen ya da tüzel ortağı olan 16 kooperatifte kayıtlı tüzel ortak sayısının ortalaması 56,81 iken, 12 kooperatifteki aktif tüzel ortak sayısı 31,08 bulunmuştur. Bütün kooperatifte istenen bilgiler yer almadığı için (örneğin bütün kooperatiflerde tüzel ortak bulunmadığı için) n değerleri farklılık göstermiştir (Tablo 36).

► Tablo 36: Kooperatif Mevcut Ortaklık Yapısı

	n	Minimum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
<i>Kayıtlı Ortak Sayısı</i>	153	5	1980	167,48	204,7
<i>Aktif Ortak Sayısı</i>	148	7	1250	97,83	139,45
<i>Kayıtlı Kadın Ortak Sayısı</i>	125	1	200	21,82	32,59
<i>Aktif Kadın Ortak Sayısı</i>	101	1	200	16,33	27,77
<i>Kayıtlı Tüzel Ortak Sayısı</i>	16	1	190	56,81	59,39
<i>Aktif Tüzel Ortak Sayısı</i>	12	1	125	31,08	38,3

Kooperatiflerin yaklaşık %73' ünde organizasyon ya da yönetim şeması bulunmazken (Tablo 37) .yaklaşık % 80'inde ise iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyonun bulunmadığı dikkat çekmektedir (Tablo 38). Bu durum kooperatiflerin yönetim ve organizasyonundaki etkinlik sorununa işaret etmektedir.

► Tablo 37: Kooperatifte Organizasyon/Yönetim Şemasının Varlığı

	n	%	Kümülatif %
Var	42	26,4	26,4
Yok	117	73,6	100
Toplam	159	100	

Kooperatiflerin yaklaşık % 80'inde iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyon yoktur (Tablo 38).

► Tablo 38. Kooperatifte İş Tanımları ve Planlarına İlişkin Dokümantasyonun Varlığı

	n	%	Kümülatif %
Var	32	20,1	20,1
Yok	127	79,9	100
Toplam	159	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin 146 tanesinde ilk giriş aidatı bulunmaktadır. Aidat bilgisini paylaşan 141 kooperatifin 91 tanesinde ilk giriş aidatı 100 TL veya daha düşüktür. En fazla görülen ilk giriş aidatı 100 TL (85 kooperatifte) ortalaması 334,08'dir (genellikle yapı kooperatifine giriş aidatı şeklinde olan en yüksek 5 kooperatif aidatı çıkarıldığına) (Tablo 39).

► Tablo39: Kooperatife Giriş Aidatı

	n	%	Kümülatif %
Var	146	89,9	91,8
Yok	13	8,2	100
Toplam	159	100	

İncelenen kooperatiflerden 12 tanesinde kooperatif ortaklarının düzenli olarak ödedikleri aidat bulunmaktadır. 1 TL ile 600 TL arasında değişen aidatlarda en fazla 100 TL olarak ödenen miktara rastlanmaktadır. Kooperatif ortaklarının düzenli ödedikleri aidatın ortalaması 144,08 TL bulunmuştur (Tablo 40).

► Tablo40: Üyelerin Düzenli Aidatı

	n	%	Geçerli %	Kümülatif %
Var	12	7,5	8,4	8,4
Yok	131	82,4	91,6	100
Cevaplanmayan	16	10,1		
Toplam	159	100		

Kooperatiflerin hemen hemen tamamında (%86,2) finansal konularla ilgili kararları Yönetim Kurulu vermektedir. % 8,2'sinde Genel Kurul Karar alırken, sadece % 3,8'inde Başkan karar vermektedir (Tablo 41). Bölgedeki kooperatiflerin yönetimlerinde karar aşamalarında katılımcılığın ağırlıklı olduğu dikkat çekmektedir.

► Tablo 41: Kooperatifte Finansal Konularla İlgili Önemli Kararları Kimin Verdiği

	n	%	Kümülatif %
Yönetim Kurulu	137	86,2	86,2
Genel Kurul	13	8,2	94,4
Başkan	6	3,8	98,2
Cevaplanmayan	3	1,9	
Toplam	159	100	

Kooperatif yöneticilerinin yaklaşık olarak % 54'ü kooperatifin son 3 yıldaki performansını çok iyi veya iyi olarak tanımlamıştır. Performanstan memnun olmayanların yarıya yakın olması yöneticilerin de var olan problemlerin farkında olduğunu göstermektedir (Tablo 42).

► Tablo42.Kooperatifin Son 3 Yıldaki Genel İşletme Performansı

	n	%	Kümülatif %
Çok İyi	19	11,9	12,6
İyi	68	42,8	57,6
İdare Eder	40	25,2	84,1
Kötü	17	10,7	95,4
Çok Kötü	7	4,4	100
Cevaplanmayan	8	5,0	
Toplam	159	100	

Kooperatiflerin % 64,2' sinde idari işleri kooperatif başkanı yapmaktadır. Sadece % 12,6'sında idari işlerden sorumlu çalışan bulunmaktadır (Tablo 43).

► Tablo43: Kooperatifte İdari İşleri Kimin Tarafından Yapıldığı

	n	%	Kümülatif %
Başkan kedinisi yapıyor	102	64,2	64,2
Diğer	26	16,3	80,5
İdari işlerden sorumlu birisi çalışıyor	20	12,6	93,1
Görevlendirilmiş YK üyelerin biri	11	6,9	100
Toplam	159	100	

Kooperatiflerin % 89,6'sında muhasebe işlerini Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin yaptığı görülmektedir. Cevaplar arasında bulunan "Yönetim Kurulu üyelerinden" ve "üyelerden bir tanesinin yapması" seçeneklerini, herhangi bir kooperatif kullanmamaktadır. Aynı şekilde; "düzenli bir yapısı yok, bir şekilde işler yürüyor" cevabı hiç verilmemiştir (Tablo 44).

► Tablo 44: Kooperatifte Muhasebe İşlerinin Sorumlusu

	n	%	Kümülatif %
SMMM	138	86,8	86,8
Kadrolu muhasebeci	8	5,0	91,8
Diğer	7	4,4	96,2
Başkan	6	3,8	100
Toplam	159	100	

2.2. YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER VE HUKUKİ İŞLEMLER

2.2.1. Genel Kurula İlişkin Durumlar

Kooperatiflerin hemen hemen tamamının (145 tane) son genel kurullarını 2015 yılında, nadiren (8 tane) 2014 yılında yaptıkları görülmüştür. Aydın Bozdoğan'da faaliyet gösteren bir kooperatif son genel kurul tarihi olarak 2010 yılını bildirmiştir (Tablo 45).

► Tablo 45: Son Yapılan Genel Kurulun Tarihi

	n	%	Kümülatif %
2010	1	,6	,6
2014	8	5,2	5,8
2015	150	94,2	100
Toplam	159	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin 28 tanesinin son 5 yılda olağanüstü kurul yaptıkları öğrenilmiştir. Bilgilerine ulaşılabilen kooperatiflerin büyük çoğunluğu (% 71,9) son 5 yılda olağanüstü kurul yapmaya ihtiyaç duymamıştır (Tablo 46).

► Tablo46: Son 5 Yılda Olağanüstü Genel Kurul Yapan Kooperatifler

	n	%	Geçerli%	Kümülatif %
Evet	28	17,6	18,1	18,1
Hayır	127	79,9	81,9	100
Cevaplanmayan	4	2,5		
Toplam	159	100	100	

Son 5 yılda olağanüstü kurul yaptıklarını belirten 28 kooperatiften 20 tanesi olağanüstü kurul nedenini belirtmiştir. 5 kooperatif yönetim, 3 kooperatif başkanlık seçimi nedeniyle olağanüstü kurul yaparken, 2 tanesi GEKA'ya müracaatlarındaki prosedürler nedeniyle olağanüstü kurul yapmıştır. Aralarında dükkân, inşaat, yer alım/satımları gibi nedenlerin bulunduğu 8 kooperatif diğer nedenlerle olağanüstü kurul yapmıştır (Tablo 47).

► Tablo47: Son 5 Yılda Olağanüstü Genel Kurul Yapılma Nedeni

	n	%
GEKA	2	7,1
Yasa Yönetmenlik	2	7,1
Başkan Seçimi	3	10,8
Yönetim	5	17,9
Diğer	16	57,1
Toplam	28	100

2.2.2. Denetlenmeye İlişkin Durumlar

Son üç yıl içinde ilgili bakanlık tarafından denetlenen kooperatif oranı; % 21,4 (33 kooperatif) olarak bulunmuştur (Tablo 48).

► Tablo 48.: Kooperatifin İlgili Bakanlık Tarafından Son Üç Yıl İçinde Denetimi

	n	%	Kümülatif %
Evet	33	20,8	20,8
Hayır	126	79,2	100
Toplam	159	100	

Son üç yılda bakanlık denetlemesi geçirdiğini belirten kooperatiflerden 33 tanesinin cevaplarına göre; bu kooperatiflerin % 30,3'ü rutin denetlemeden geçtiğini belirtirken, % 24,2'sinin şikâyet ve % 24,4'ünün diğer nedenlerden dolayı bakanlık denetiminden geçtiği öğrenilmiştir (Tablo 49).

► Tablo49: Son Üç Yıldaki Bakanlık Denetlemesinin Nedeni

	n	%	Kümülatif %
Rutin	10	30,3	30,3
Şikâyet	8	24,2	54,5
Çevre Düzenlemesi	3	9,1	63,6
Maliye	2	6,1	69,7
Usulsüzlük	2	6,1	75,8
Diğer/Belirtilmemiş	8	24,2	100
Toplam	33	100	

2.2.3. Hukuki Olaylara İlişkin Durumlar

Kooperatiflerin yaklaşık % 15'inde son 3 yılda kooperatif yönetimi ile ortaklar/üyeler arasında anlaşmazlıklar olduğu öğrenilmiştir.

► Tablo50: Son 3 yılda Kooperatifiniz Yönetimi ve Ortaklar/Üyeler Arasında Anlaşmazlık Durumu

	n	%	Kümülatif %
Var	23	14,5	15,1
Yok	136	83,5	100
Toplam	159	100	

Kooperatiflerin % 27,9'unun (43 tanesi); son 3 yıl içinde hukuki sorununun olduğu belirlenmiştir (Tablo 51).

► Tablo 51: Kooperatifte Son 3 Yıl İçindeki Hukuki (Mahkeme/ Soruşturma) Sorun

	n	%	Kümülatif %
Var	43	27	27
Yok	116	73	100
Toplam	159	100	

Son 3 yıl içinde hukuki sorununun olduğu öğrenilen kooperatiflerin % 23,3'ü sorun ile ilgili avukat tutarak, % 27,9'u kooperatif avukatı ile, % 34,9'u diğer bir şekilde sorunu çözme yolunu seçmiştir. Hukuki olarak bir şey yapmayan kooperatiflerin oranı ise % 11,6'dır (Tablo 52).

► Tablo 52: Hukuki Sorunu Çözme Yolu

	n	%	Kümülatif %
Üst Birlik Avukatı yardımcı oldu	1	2,3	2,3
Hukuki olarak bir şey yapılmadı	5	11,6	13,9
Sorun ile ilgili Avukat tayin edildi	10	23,3	37,2
Kooperatif Avukatı takip etti	12	27,9	65,1
Diğer	15	34,9	100
Toplam	43		

2.3. ÖNEM VERİLEN FAALİYETLER

Kooperatiflerin yarısına yakını kooperatif faaliyetleri içerisinde, girdi temininin önemli bir faaliyet olduğu görüşüne katıldıkları, "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" düşüncesinde olanların oranının % 76,5 oranında olduğu belirlenmiştir (Tablo 53).

► Tablo 53: Kooperatifin Faaliyetleri İçerisinde Girdi Temininin Önemli Bir Faaliyet Olduğu Konusundaki Yargı Hakkındaki Düşünce

	n	%	Geçerli%	Kümülatif%
Kesinlikle Katılmayanlar	18	11,3	13,6	13,6
Katılmayanlar	9	5,7	6,8	20,4
Kararsız	4	2,5	3,0	23,4
Katılanlar	38	23,9	28,8	52,2
Kesinlikle Katılanlar	63	39,6	47,7	100
Cevaplamayanlar	27	17,0		
Toplam	159	100		

Kooperatiflerin % 29,5'inin kooperatif faaliyetleri içerisinde kredi temininin önemli bir faaliyet olduğu görüşüne katıldıkları, % 26,4'ünün de kesinlikle katıldıkları öğrenilmiştir. Kooperatif faaliyetleri içerisinde kredi temininin önemli bir faaliyet olduğu görüşüne "kesinlikle katılmıyorum" ve "katılmıyorum" düşüncesinde olanların oranının % 40'ın üzerinde olması da dikkat çekicidir (Tablo 54).

► Tablo 54: Kooperatifin Faaliyetleri İçerisinde Kredi Temininin Önemli Bir Faaliyet Olduğu Konusundaki Yargı Hakkındaki Düşünce

	n	%	Geçerli%	Kümülatif%
Kesinlikle Katılmayanlar	29	18,2	22,5	22,5
Katılmayanlar	23	14,5	17,8	40,3
Kararsız	5	3,1	3,9	44,2
Katılanlar	38	23,9	29,5	73,6
Kesinlikle Katılanlar	34	21,4	26,4	100
Cevaplamayanlar	30	18,9		
Toplam	159	100		

Kooperatiflerin % 33,6'sının kooperatif faaliyetleri içerisinde ürün alımının önemli bir faaliyet olduğu görüşüne katıldıkları, % 32,1'inin de kesinlikle katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre kooperatif faaliyetleri içerisinde ürün alımının önemli bir faaliyet olduğu görüşüne katılan ya da kesinlikle katılanların oranının % 65,7 olması faaliyetin önemi konusunda bir eğilim olduğunu göstermektedir (Tablo 55).

► Tablo 55: Kooperatifin Faaliyetleri İçerisinde Ürün Alımının Önemli Bir Faaliyet Olduğu Konusundaki Yargı Hakkındaki Düşünce

	n	%	Geçerli%	Kümülatif%
Kesinlikle Katılmayanlar	21	13,2	16,0	16,0
Katılmayanlar	19	11,9	14,5	30,5
Kararsız	5	3,1	3,8	34,4
Katılanlar	44	27,7	33,6	67,9
Kesinlikle Katılanlar	42	26,4	32,1	100
Cevaplamayanlar	28	17,6		
Toplam	159	100	100	

Kooperatiflerin % 27,3'ünün kooperatif faaliyetleri içerisinde ürün pazarlamanın önemli bir faaliyet olduğu görüşüne katıldıkları, % 32,6'sının da kesinlikle katıldıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, kooperatif faaliyetleri içerisinde ürün pazarlamanın önemli bir faaliyet olduğu görüşüne katılan ya da kesinlikle katılanların oranının % 60'ın üzerinde olması nedeniyle faaliyetin önemi konusunda, kooperatiflerin olumlu bir görüş belirtme eğilimi gösterdikleri söylenebilir (Tablo 56).

► Tablo 56: Kooperatifin Faaliyetleri İçerisinde Ürün Pazarlamanın Önemli Bir Faaliyet Olduğu Konusundaki Yargı Hakkındaki Düşünce

	n	%	Geçerli%	Kümülatif%
Kesinlikle Katılmayanlar	24	15,1	18,2	18,2
Katılmayanlar	20	12,6	15,2	33,3
Kararsız	9	5,7	6,8	40,2
Katılanlar	36	22,6	27,3	67,4
Kesinlikle Katılanlar	43	27,0	32,6	100
Cevaplamayanlar	27	17,0		
Toplam	159	100		

Kooperatif faaliyetleri içerisinde teknik bilgi desteğinin önemli bir faaliyet olduğu görüşüne katılan ya da kesinlikle katılanların oranının % 72,5 olması nedeniyle, faaliyetin önemi konusunda kooperatiflerin olumlu yönde bir görüş birliğinde olduklarını söyleyebiliriz (Tablo 57).

► Tablo 57: Kooperatifin Faaliyetleri İçerisinde Teknik Bilgi Desteğinin Önemli Bir Faaliyet Olduğu Konusundaki Yargı Hakkındaki Düşünce

	n	%	Geçerli%	Kümülatif%
Kesinlikle Katılmayanlar	12	7,5	9,2	9,2
Katılmayanlar	21	13,2	16,0	25,2
Kararsız	3	1,9	2,3	27,5
Katılanlar	46	28,9	35,1	62,6
Kesinlikle Katılanlar	49	30,8	37,4	100
Cevaplamayanlar	28	17,6		
Toplam	159	100		

Kooperatif faaliyetleri içerisinde sosyal ve kültürel etkinliklerin önemli bir faaliyet olduğu görüşüne katılanların oranı (diğerlerine göre en yüksek) % 32,6 olması ve "ne katılıyorum ne katılmıyorum" görüşünde olanların oranı (en düşük) % 11,4 ile diğer seçeneklerden ayrılmaktadır. Diğer 3 seçenek için oranların hemen hemen aynı olduğunu görülmüştür (Tablo 58).

► Tablo58: Kooperatifin Faaliyetleri İçerisinde Sosyal Kültürel Etkinliklerin Önemli Bir Faaliyet Olduğu Konusundaki Yargı Hakkındaki Düşünce

	n	%	Geçerli%	Kümülatif%
<i>Kesinlikle Katılmayanlar</i>	24	15,1	18,2	18,2
<i>Katılmayanlar</i>	23	14,5	17,4	35,6
<i>Kararsız</i>	15	9,4	11,4	47,0
<i>Katılanlar</i>	43	27,0	32,6	79,5
<i>Kesinlikle Katılanlar</i>	27	17,0	20,5	100
<i>Cevaplamayanlar</i>	27	17,0		
Toplam	159	100		

2.4. KOOPERATİFÇİLİK VE FAALİYETLERİNE GÖSTERİLEN İLGI

Kooperatif ortaklarının genel kurula katılım düzeyi incelendiğinde, cevap verenlerin % 44,7'sinin (71 tane) katılım düzeyinin orta seviyede olduğu öğrenilmiştir. Düşük seviyede katılım olduğu beyan edilen kooperatif oranı en az (% 21,4) olarak göze çarpmaktadır (Tablo 59).

► Tablo 59: Kooperatif Ortaklarının Genel Kurula Katılım Düzeyi

	n	%	Geçerli %	Kümülatif %
<i>Düşük</i>	34	22,4	22,4	22,4
<i>Orta</i>	71	44,7	46,7	69,1
<i>Yüksek</i>	47	29,6	30,9	100
<i>Cevaplanmayan</i>	7	4,4		
Toplam	159	100		

Katılım ile ilgili soruyu cevaplayan 152 kooperatifin iller ve türlere göre dağılımlar Tablo 60 ve Tablo 61'de verilmiştir.

Tablo 60'a göre görüşülen kooperatiflerden Muğla'da bulunanların yaklaşık olarak % 28,1'i genel kurula katılımın düşük olduğunu belirtirken Denizli ve Aydın'da bu oranlar sırasıyla yaklaşık olarak % 20 ve % 15'tir. Denizli'de yüksek katılım olduğunu belirten kooperatifler görüşme yapılan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 33'ünü, Aydın'da % 32'sini ve Muğla'da % 28'ini oluşturmaktadır.

► Tablo 60: İllere Göre Genel Kurula Katılım

	Düşük	Orta	Yüksek	Toplam
Aydın	5 (% 14,7)	18 (% 52,9)	11 (% 32,4)	34
Denizli	11 (% 20,4)	25 (% 46,3)	18 (% 33,3)	54
Muğla	18 (% 28,1)	28 (% 43,8)	18 (% 28,1)	64
Toplam	34 (% 22,4)	71 (% 46,7)	47 (% 30,9)	152

Tablo 61'deki sonuçlara göre ise Üretim/Pazarlama Kooperatif yöneticilerinin yaklaşık olarak % 56'sına göre genel kurula katılım yüksektir. Yapı kooperatiflerinin % 30'unun yöneticisi ise katılımın düşük olduğunu belirtmiştir.

► Tablo61: Kooperatif Türlerine Göre Genel Kurula Katılım

	Düşük	Orta	Yüksek	Toplam
Tarımsal	28 (% 24,3)	55 (% 47,8)	32 (% 27,8)	115
Kadın	0	2 (%50)	2 (% 50)	4
Su Ürünleri	0	8 (% 57,1)	6 (% 42,9)	14
Yapı	3 (% 30)	5 (% 50)	2 (% 20)	10
Üretim/Pazarlama	3 (% 33,3)	1 (% 11,1)	5 (% 55,6)	9
Toplam	34 (%22,4)	71 (%46,7)	47 (% 30,9)	152

Genel olarak değerlendirildiğinde görüşülen kooperatifler baz alındığında Kadın ve Su Ürünleri kooperatiflerinde genel kurula katılım yüksek iken, Tarımsal ve Yapı kooperatiflerinde düşük ya da orta seviyede olduğu görülmüştür. İllere göre ise Muğla'daki kooperatiflerde genel kurula katılım düzeyi düşük; Aydın'daki kooperatiflerde orta ve Denizli'deki kooperatiflerde yüksektir.

Kooperatiflerin % 7,1'i bölgesindeki insanları kooperatifçiliğe bakışının çok olumlu olduğunu söylerken, % 44,2'si bölge insanlarının bakışını olumlu olarak nitelendirmiştir. Kooperatiflerin yaklaşık % 18'i bölge insanının kooperatifçiliğe bakışının olumsuz veya çok olumsuz olduğunu belirtmiştir (Tablo 62).

► Tablo 62: Bölgedeki İnsanların Kooperatifçiliğin Geleceğine Dair Genel Görüşü

	n	%	Geçerli %	Kümülatif %
<i>Çok Olumlu</i>	11	6,9	7,1	7,1
<i>Olumlu</i>	69	43,4	44,2	51,3
<i>Orta</i>	48	30,2	30,8	82,1
<i>Olumsuz</i>	22	13,8	14,1	96,2
<i>Çok Olumsuz</i>	6	3,8	3,8	100
<i>Cevapsız</i>	3	1,9		
Toplam	159	100	100	

Kooperatiflerin % 60'a yakını bölgesindeki kooperatifçiliğin zamanla profesyonel olacağına inanmaktadır. Yaklaşık % 14'ü de bölgelerindeki kooperatiflerin kapanacağını ifade etmektedir (Tablo 63). Kooperatifçilik alanında olumlu beklentilerin çoğunlukta olması dikkat çekicidir.

► Tablo63: Bölgede Kooperatifçiliğin Geleceği İle İlgili Beklentiler

	n	%	Geçerli %	Kümülatif %
<i>Zamanla Profesyonel Olacak</i>	90	56,6	60,8	60,8
<i>Aynı Kalacak</i>	37	23,3	25	85,8
<i>Kapanacak</i>	21	13,2	14,2	100
<i>Diğer/Cevaplanmayan</i>	5	3,1		
Toplam	153	96,1	100	

“Bölgenizdeki gençlerin kooperatifçiliğe ilgisi nasıldır?” sorusuna kooperatiflerin %21,5’i ilgili ya da çok ilgili olarak cevap vermiştir. Kooperatiflerin önemli bir bölümü (%42,5) gençlerin ilgisini orta seviyede olarak nitelendirmiştir. Yaklaşık üçte biri ise olumsuz ya da çok olumsuz şekilde gençlerin ilgisini tanımlamıştır (Tablo 64).

► Tablo 64: Bölge Gençlerinin Kooperatifçiliğe İlgisi

	n	%	Geçerli %	Kümülatif %
<i>Çok İlgililer</i>	8	5,0	5,2	5,2
<i>İlgililer</i>	25	15,7	16,3	21,5
<i>Orta</i>	65	40,9	42,5	64
<i>Olumsuz</i>	38	23,9	24,8	88,8
<i>Çok Olumsuz</i>	17	10,7	11,1	99,9
<i>Toplam</i>	153	96,2	100	
<i>Cevaplanmayan</i>	6	3,8		
Toplam	312	100		

Kooperatiflerin % 19,4’ünde, bölgesindeki insanlardan üniversite eğitimini tamamladıktan sonra kooperatifte çalışan bulunmaktadır. Fakat kooperatiflerin çoğunlukla etkin olmayan yönetim ve organizasyonlarından bu nitelikli işgücü potansiyelini kullanamadıkları gözlenmektedir (Tablo 65).

► Tablo 65. Bölge İnsanlarından Üniversite Eğitimini Tamamladıktan Sonra Kooperatifte Çalışanların Varlığı

	n	%	Kümülatif %
<i>Var</i>	30	18,9	18,9
<i>Yok</i>	129	71,1	100
Toplam	159	100	

2.5. ALTYAPILARI, TAŞINIR VE TAŞINMAZ MALLARI

2.5.1. Kooperatiflerin Sahip Olduğu Taşınmazlar

Çalışmadaki kooperatiflerin 62 tanesinde (% 40) en az 1 bina bulunmaktadır. 48 kooperatifin (binası bulunanların % 77,4’ü) tüm kooperatiflerin (% 30,2’si) bir binaya sahipken, 1 kooperatif 25 binası olduğunu bildirmiştir (Tablo 66).

► Tablo 66: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınmaz Sayısı (Bina)

Bina Sayısı	n	%	Kümülatif %
1	48	30,2	30,2
2	5	3,1	33,3
3	2	1,3	34,7
4	1	,6	35,3
6	2	1,3	36,6
10	1	,6	37,2
12	1	,6	37,8
15	1	,6	38,4
25	1	,6	40
Toplam	62	38,0	

Çalışmadaki kooperatiflerin 42 tanesinde (% 26,4) en az 1 arazi bulunurken, bunların % 85,7’sinde sadece 1 arazi, % 11,9’unda 2 arazi ve % 2,4’ünde 4 arazi bulunduğu belirlenmiştir (Tablo67).

► Tablo 67: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınmaz Sayısı (Arazi)

	n	%	Kümülatif %
1	36	22,6	22,6
2	5	3,1	25,7
4	1	,6	26,3
Toplam	42	26,3	

Çalışmadaki kooperatiflerin 34 tanesinde (% 21,4) en az 1 kapalı depo bulunurken, bunların % 88,2’inde sadece 1, % 8,8’inde 2 ve % 2,9’unda 4 kapalı depo bulunduğu belirlenmiştir (Tablo 68).

► Tablo 68: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınmaz Sayısı (Kapalı Depo)

	n	%	Kümülatif %
1	30	18,9	18,9
2	3	1,9	20,8
4	1	0,6	21,4
Toplam	34	21,4	

Çalışmadaki kooperatiflerin sadece 3 tanesinde (% 1,9) 1 açık depo bulunduğu öğrenilmiştir (Tablo 69).

► Tablo 69: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınmaz Sayısı (Açık Depo)

	n	%	Kümülatif %
1	3	1,9	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 5 tanesinde (%3,8) 1 soğuk hava deposu bulunurken, bir kooperatifte de 2 adet soğuk hava deposu bulunduğu belirlenmiştir (Tablo 70).

► Tablo 70. Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınmaz Sayısı (Soğuk Hava Deposu)

	n	%	Kümülatif %
1	5	16,7	16,7
2	1	83,3	100
Toplam	6		

Çalışmadaki kooperatiflerin 9 tanesinde (% 5,7) en az 1 adet diğer taşınmaz mal bulunurken, bunların sadece 4'ünde 2 adet diğer taşınmaz mal bulunduğu belirlenmiştir (Tablo 71).

► Tablo71: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınmaz Sayısı (Diğer)

	n	%	Kümülatif %
1	5	55,6	55,6
2	4	44,4	100
Toplam	9		

88 kooperatifin (çalışmadaki kooperatiflerin %55,3'ü) cevapları incelendiğinde, bu kooperatiflerin % 78,4' ünün soğuk hava depolama imkânı yeterli olmadığı anlaşılmaktadır (Tablo 72).

► Tablo72.: Soğuk Hava Depolama İmkânının Yeterliliği

	n	%	Kümülatif %
<i>Yeterli</i>	19	21,6	21,6
<i>Yeterli Değil</i>	69	78,4	100
Toplam	88	100	

Toplam 69 kooperatif soğuk hava deposunun yeterli olmadığını belirtmiştir. Bu kooperatiflerin yaklaşık olarak % 23'ü Aydın'da, % 25'i Denizli'de % 52'si ise Muğla'da yer almaktadır. Her bir ilde soğuk hava deposuna ihtiyaç duyan kooperatiflerin o ildeki kooperatiflere oranı da yine aynı tabloda yer almaktadır. Aydın'da soğuk hava deposuna ihtiyaç duyan kooperatiflerin toplam kooperatiflere oranı yaklaşık olarak % 28, Denizli'de soğuk hava deposuna ihtiyaç duyanların oranı % 50 iken bu oran Muğla'da yaklaşık olarak % 54'tür. Buna göre en yüksek oranda soğuk hava deposuna ihtiyaç duyan kooperatifler Muğla'da faaliyet göstermektedir (Tablo 73).

► Tablo73: Soğuk Hava Deposu Yeterli Olmayan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	Kümülatif %
<i>Aydın</i>	16	23,2	27,6
<i>Denizli</i>	17	24,6	50,0
<i>Muğla</i>	36	52,2	53,7
Toplam	69	100	

Tablo 74 ise soğuk hava deposuna ihtiyaç duyan kooperatifleri türlerine göre sınıflandırmaktadır. Beklendiği gibi ilgili tür içerisinde en fazla oranda soğuk hava deposuna ihtiyaç duyan kooperatifler ürünlerinin özelliği nedeniyle yaklaşık olarak % 71'lik oranla su ürünleri kooperatifleridir. En düşük oran ise üretim/pazarlama kooperatiflere aittir.

► Tablo74: Soğuk Hava Deposu Yeterli Olmayan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
Tarımsal	53	76,8	44,9
Kadın	3	4,3	60,0
Su Ürünleri	10	14,5	71,4
Yapı	2	2,9	18,2
Üretim/Pazarlama	1	1,4	11,1
Toplam	69		

Kooperatiflerin yaklaşık %40'ının depolama ihtiyacı duyduğu ürünler bulunduğu öğrenilmiştir (Tablo 75).

► Tablo75 : Depolama İhtiyacı Durumu

	n	%	Kümülatif %
<i>Var</i>	62	39	39
<i>Yok</i>	97	61	100
Toplam	159	100	

Depolama ihtiyacı duyan kooperatiflerin illere göre dağılımı Tablo 76'da yer almaktadır. Muğla'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 55'i depolama ihtiyacı duymaktadır. Bu oran Denizli'de yaklaşık olarak % 32 iken Aydın'da yaklaşık olarak % 24'tür.

► Tablo76: Depolama İhtiyacı Duyan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
Aydın	14	22,6	24,1
Denizli	11	17,7	32,4
Muğla	37	59,7	55,2
Toplam	62		100

Soğuk hava deposu ihtiyacına benzer su ürünleri kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 93'ü depolama ihtiyaçlarının olduğu belirtmiştir. Üretim pazarlama kooperatifleri için bu oran yaklaşık olarak % 11'dir (Tablo 77).

► Tablo77: Depolama İhtiyacı Duyan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
Tarımsal	45	72,6	38,1
Kadın	3	4,8	60,0
Su Ürünleri	13	21,0	92,9
Üretim/Pazarlama	1	1,6	11,1
Toplam	62	100	

2.5.2. Kooperatiflerin Sahip Olduğu Taşınır Mallar

Çalışmadaki kooperatiflerin 25 tanesinde (% 15,7) en az 1 adet traktör bulunurken, bunların % 64'ünde 1 adet, % 32'sinde 2 adet ve % 4'ünde 3 adet traktör olduğu öğrenilmiştir (Tablo 78).

► Tablo78: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Traktör)

	n	%	Kümülatif %
1	16	64	64
2	8	32	96
3	1	4	100
Toplam	25	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin 7 tanesinde (% 4,4) otomobil bulunurken, bunların % 85,7'sinde 1 adet, % 14,3'ünde 3 adet otomobil olduğu tespit edilmiştir (Tablo 79).

► Tablo 79: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Otomobil)

	n	%	Kümülatif %
1	6	85,7	85,7
3	1	14,3	100
Toplam	7	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin 9 tanesinde (% 5,7) minibüs bulunurken, bunların % 88,9'unda 1 adet ve % 11,1'inde 2 adet minibüs olduğu belirlenmiştir (Tablo 80).

► Tablo80: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Minibüs)

	n	%	Kümülatif %
1	8	88,9	88,9
2	1	11,1	100
Toplam	9	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin 3 tanesinde (% 1,9) midibüs bulunurken, bunların tamamında midibüs sayısı 1'dir (Tablo 81).

► Tablo 81. Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Midibüs)

	n	%	Kümülatif %
1	3	100	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 28 tanesinde (% 17,6) kamyon bulunmaktadır ve bunların % 71,4'ünde 1 adet, % 17,9'unda 2 adet, %7,1'inde 3 adet kamyon olduğu tespit edilmiştir. 5 adet kamyonu olduğu beyan edilen 1 tane kooperatif bulunmaktadır (Tablo 82).

► Tablo 82: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Kamyon)

	n	%	Kümülatif %
1	20	71,4	71,4
2	5	17,9	89,3
3	2	7,1	96,4
5	1	3,6	100
Toplam	28	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin 4 tanesinde (% 2,5) tır bulunmaktadır. Tır bulunan kooperatiflerin yarısında 1 adet, % 25'inde 2 adet ve % 25'inde 5 adet tır bulunduğu belirlenmiştir (Tablo 83).

► Tablo 83: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Tır)

	n	%	Kümülatif %
1	2	50,0	50,0
2	1	25,0	75,0
5	1	25,0	100
Toplam	4	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin 5 tanesinde, yani % 3,1'inde 1 adet çapa makinesi bulunmaktadır (Tablo 84).

► Tablo84: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Çapa Makinesi)

	n	%	Kümülatif %
1	5	100	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 5 tanesinde, yani % 3,1'inde çayır biçme makinesi bulunmaktadır. Bunların % 80'inde 1 adet ve % 20'sinde 2 adet çayır biçme makinesi olduğu belirlenmiştir (Tablo 85).

► Tablo85: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Çayır Biçme Makinesi)

	n	%	Kümülatif %
1	4	80,0	80,0
2	1	20,0	100
Toplam	5	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin 7 tanesinde, yani % 4,4'ünde ekim makinesi bulunmaktadır. Bunların % 77,8'inde 1 adet ve % 22,2'sinde 2 adet ekim makinesi olduğu tespit edilmiştir (Tablo 86).

► Tablo86: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Ekim Makinesi)

	n	%	Kümülatif %
1	7	77,8	77,8
2	2	22,2	100
Toplam	9	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin 6 tanesinde (% 3,8) 1 adet gübre dağıtma makinesi bulunmaktadır (Tablo 87).

► Tablo87: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Gübre Dağıtma Makinesi)

	n	Geçerli %	Kümülatif %
1	6	100	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 3 tanesinde (% 1,9) 1 adet harman makinesi bulunmaktadır (Tablo 88).

► Tablo88: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Harman Makinesi)

	n	%	Kümülatif %
1	3	100	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 2 tanesinde (% 1,3) 1 adet kültivatör bulunmaktadır (Tablo 89).

► Tablo89 : Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve (Kültivatör)

	n	%	Kümülatif %
1	2	100	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 2 tanesinde (% 1,3) 1 adet orak makinesi bulunmaktadır (Tablo 90).

► Tablo90: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Orak Makineleri)

	n	%	Kümülatif %
1	2	100	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 16 tanesinde (% 10,1) ot balya makinesi bulunmaktadır. Bunların % 8,8' inde 1 adet ve % 1,3' ünde 2 adet ot balya makinesi olduğu tespit edilmiştir (Tablo 91).

► Tablo 91: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Ot Balya Makinesi)

	n	%	Kümülatif %
1	14	87,5	87,5
2	2	12,5	100
Toplam	16	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin 18 tanesinde (% 11,3) ot silaj makinesi bulunmaktadır. Bunların % 8,8' inde 1 adet, % 1,9' unda 2 adet ve % 0,6'sında 15 adet ot silaj makinesi olduğu belirlenmiştir (Tablo 92).

► Tablo92: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Ot Silaj Makinesi)

	n	%	Kümülatif %
1	14	77,8	77,8
2	3	16,7	94,5
15	1	5,6	100
Toplam	18	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin 1 tanesinde (% 0,6) 1 adet pancar motoru bulunmaktadır (Tablo 93).

► Tablo 93: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Pancar Motoru)

	n	%	Kümülatif %
1	1	100	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 1 tanesinde (% 0,6) 4 adet peletleme makinesi bulunmaktadır (Tablo 94).

► Tablo94: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Peletleme Makinesi)

	n	%	Kümülatif %
4	1	100	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 6 tanesinde (% 3,8) pulluk bulunmaktadır. Bunların %1,9' unda 1 adet ve diğer %1,9' unda 2 adet pulluk olduğu tespit edilmiştir (Tablo 95).

► Tablo95: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Pulluk)

	n	%	Kümülatif %
1	3	50,0	50,0
2	3	50,0	100
Toplam	6	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin 7 tanesinde (% 4,4) 1 adet römork bulunmaktadır (Tablo 96).

► Tablo96: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Römork)

	n	%	Kümülatif %
1	7	100	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 10 tanesinde (% 6,3) su pompası ve motoru bulunmaktadır. Bunların %4,4' ünde 1 adet ve % 1,9' unda 2 adet su pompası ve motoru olduğu tespit edilmiştir (Tablo 97).

► Tablo 97: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Su Pompası ve Motoru)

	n	%	Kümülatif %
1	7	70,0	70,0
2	3	30,0	100
Toplam	10	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin 3 tanesinde (% 1,9) süt sağma makinesi bulunmaktadır. Bunların % 1,3' ünde 1 adet ve % 0,6'sında 4 adet süt sağma makinesi olduğu tespit edilmiştir (Tablo 98).

► Tablo 98: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Süt Sağma Makinesi)

	n	%	Kümülatif %
1	2	66,7	66,7
4	1	33,3	100
Toplam	3	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin 1 tanesinde (% 0,6) 1 adet talaş hazırlama makinesi bulunmaktadır (Tablo 99).

► Tablo99: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Talaş Hazırlama Makinesi)

	n	%	Kümülatif %
1	1	100	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 1 tanesinde (% 0,6) 1 adet tırmık bulunmaktadır (Tablo 100).

► Tablo 100: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Tırmık)

	n	%	Kümülatif %
1	1	100	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 1 tanesinde (% 0,6) 1 adet tırpan makinesi bulunmaktadır (Tablo 101).

► Tablo101: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Tırpan Makinesi)

	n	%	Kümülatif %
1	1	100	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 2 tanesinde (% 1,3) 1 adet yem karma makinesi bulunmaktadır (Tablo 102).

► Tablo 102: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Yem Karma Mak.)

	n	%	Kümülatif %
1	2	100	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 5 tanesinde (% 3,1) 1 adet yem kırma ezme makinesi bulunmaktadır (Tablo 103).

► Tablo103: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Yem Kırma Ezme Mak.)

	n	%	Kümülatif %
1	5	100	100

Çalışmadaki kooperatiflerin 1 tanesinde (% 0,6) 1 adet traktör ve tarım ataşmanı bulunmaktadır (Tablo 104).

► Tablo104 Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Traktör ve Tarım Ataşmanı)

	n	%	Kümülatif %
1	1	100	100

2.5.3. Kooperatiflerin Sahip Olduğu Ofis Malzemeleri

Çalışmadaki kooperatiflerin % 52,8' inde (84 kooperatifte) masaüstü bilgisayar bulunmaktadır (Tablo 105).

► Tablo 105: Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Masaüstü Bilgisayar)

	n	%	Kümülatif %
Var	84	52,8	52,8
Yok	75	47,2	100
Toplam	159	100	

Masaüstü bilgisayarı olan kooperatiflerin 70 tanesinde (%44) 1 adet, 7 tanesinde (%4,4) 2 adet, 3 tanesinde (%1,9) 3 adet, 1 tanesinde (%0,6) 4 adet, 1 tanesinde (%0,6) 5 adet ve 1 tanesinde (%0,6) 6 adet masaüstü bilgisayar bulunurken, 1 kooperatifte (%0,6) masaüstü bilgisayar sayısı 20'dir. Masaüstü bilgisayar genel olarak idari işler, muhasebe, vb. amacıyla kullanılmaktadır (Tablo 106).

► Tablo106 Masaüstü Bilgisayar Sayısı

	n	%	Kümülatif %
1	70	83,3	83,3
2	7	8,3	91,6
3	3	3,6	95,2
4	1	1,2	96,4
5	1	1,2	97,6
6	1	1,2	98,8
20	1	1,2	100
Toplam	84	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin % 15,1'inde (24 kooperatifte) dizüstü bilgisayar bulunmaktadır (Tablo 107).

► Tablo 107. Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Dizüstü Bilgisayar)

	n	%	Kümülatif %
<i>Var</i>	24	15,1	15,1
<i>Yok</i>	135	84,9	100
Toplam	159	100	

Dizüstü bilgisayarı olan kooperatiflerin 22 tanesinde (% 13,8) 1 adet, 1 tanesinde (% 0,6) 2 adet ve 1 tanesinde (% 0,6) 5 adet dizüstü bilgisayar bulunduğu tespit edilmiştir. Kooperatiflerde dizüstü bilgisayar genel olarak idari işler için kullanılmaktadır (Tablo 108).

► Tablo 108. Dizüstü Bilgisayar Sayısı

	n	%	Kümülatif %
1	22	91,7	91,7
2	1	4,2	95,8
5	1	4,2	100
Toplam	24	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin % 3,1'inde (5 kooperatifte) tablet bulunmaktadır (Tablo 109).

► Tablo 109. Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Tablet)

	n	%	Kümülatif %
<i>Var</i>	5	3,1	3,1
<i>Yok</i>	154	96,9	100
Toplam	159	100	

Tableti olan kooperatiflerin 4 tanesinde (% 2,5) 1 adet ve 1 tanesinde (% 0,6) 5 adet tablet bulunduğu tesbit edilmiştir. Tablet idari işler ve barkod çıktısı için kullanılmaktadır (Tablo 110).

► Tablo 110. Tablet Sayısı

	n	%	Kümülatif %
1	4	80,0	80,0
5	1	20,0	100
Toplam	5	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin % 43,4'ünde (69 kooperatifte) yazıcı bulunmaktadır (Tablo 111).

► Tablo 111. Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Yazıcı)

	n	%	Kümülatif %
<i>Var</i>	69	43,4	43,4
<i>Yok</i>	90	56,6	100
Toplam	159	100	

Yazıcısı olan kooperatiflerin 61 tanesinde (% 38,4) 1 adet, 4 tanesinde (% 2,5) 2 adet, 2 tanesinde (% 1,3) 3 adet yazıcı bulunurken, diğer 2 tanesinde (%1,3) 4 adet tablet olduğu tespit edilmiştir. Yazıcının kullanım amacı incelendiğinde genel olarak idari işler için kullanıldığı görülmektedir (Tablo 112).

► Tablo 112. Yazıcı Sayısı

	n	%	Kümülatif %
1	61	88,4	88,4
2	4	5,8	94,2
3	2	2,9	97,1
4	2	2,9	100
Toplam	69	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin % 27,7'sinde (44 kooperatifte) faks bulunmaktadır (Tablo 113).

► Tablo 113. Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Faks)

	n	%	Kümülatif %
<i>Var</i>	44	27,7	27,7
<i>Yok</i>	115	72,3	100
Toplam	159	100	

Faks bulunan 44 kooperatifin 43 tanesinde (%27) 1 tane, 1 tanesinde (%0,6) 2 tane faks bulunmaktadır. Faksın kullanım amacı incelendiğinde genel olarak idari işler için kullanıldığı görülmektedir (Tablo 114).

► Tablo 114. Faks Sayısı

	n	%	Kümülatif %
1	43	97,7	97,7
2	1	2,3	100
Toplam	44	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin % 6,9'unda (11 kooperatifte) listede verilen teçhizat dışında diğer bir teçhizat bulunmaktadır (Tablo 115).

► Tablo 115. Kooperatifin Sahip Olduğu Taşınabilir Mallar ve Sayısı (Diğer Teçhizat)

	n	%	Kümülatif %
<i>Var</i>	11	6,9	6,9
<i>Yok</i>	148	93,1	100
Toplam	159	100	

Liste dışındakilerden başka teçhizatı bulunan kooperatiflerin 8 tanesinde (%5) 1 adet, 1 tanesinde (% 0,6) 2 adet ve 2 tanesinde (% 1,3) 3 adet başka teçhizat bulunmaktadır. Bu teçhizatın çoğu güvenlik amacıyla kullanılmaktadır (Tablo 116).

► Tablo 116. Diğer Teçhizat Sayısı

	n	%	Kümülatif %
1	8	72,7	72,7
2	1	9,1	81,8
3	2	18,2	100
Toplam	11	100	

2.6. ARAŞTIRMA GELİŞTİRME VE İŞBİRLİKLERİ

2.6.1. Kooperatiflerin İşbirliği Faaliyetleri

Kooperatiflerin yaklaşık % 20'sinin çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatifler bulunmaktadır (Tablo 117).

► Tablo 117. Çalışma Bölgesinde Faaliyet Konusu Aynı Olan Kooperatif(Ler) Varlığı

	n	%	Geçerli %	Kümülatif %
<i>Var</i>	31	19,5	20,4	20,4
<i>Yok</i>	121	76,1	79,6	100
<i>Cevapsız</i>	7	4,4		
Toplam	159	100	100	

Kooperatiflerin % 38,7'si çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan diğer kooperatiflerle işbirliği yapmaktadır (Tablo 118).

► Tablo 118. Bu Kooperatif(Ler) İle İşbirliği Yapma Durumu

	n	%	Kümülatif %
<i>Evet</i>	12	38,7	38,7
<i>Hayır</i>	19	61,3	100
Toplam	31	100	

Çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan diğer kooperatiflerle en fazla (% 41,7) teknik/yöntemsel ve organizasyonel konularında işbirliği yapıldığı belirlenmiştir (Tablo 119).

► Tablo 119. Yapılan İşbirliği Türü

	n	%	Kümülatif %
<i>İdari</i>	1	8,3	8,3
<i>Teknik/Yöntemsel</i>	5	41,7	50
<i>Organizasyonel</i>	5	41,7	91,7
<i>Diğer</i>	1	8,3	100
Toplam	12	100	

Kooperatiflerin % 15,7'sinin üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışmalarını ya da işbirliği bulunmaktadır (Tablo 120).

► Tablo 120. Üniversite, Araştırma Merkezi, Kamu Kurumu ya da Başka Bir Kuruluşla Ortak Çalışma(Lar) ya da İşbirliği

	n	%	Kümülatif %
<i>Evet</i>	25	15,7	16,7
<i>Hayır</i>	134	84,3	100
Toplam	159	100	

2.6.2. AR-GE ve Eğitim Faaliyetleri

Kooperatiflerin neredeyse büyük çoğunluğunun (% 94) proje faaliyetleri bulunmazken, proje faaliyeti olduğu bildirilen kooperatif oranı sadece % 6'dır (Tablo 121).

► Tablo 121. Kooperatifin AR-GE (Proje) Faaliyet(ler)i

	n	%	Kümülatif %
Var	9	5,7	5,7
Yok	150	94,3	100
Toplam	159	100	

Kooperatiflerin % 37,2'sinde; son üç yılda kooperatif yönetim ve çalışanları için eğitim alınmıştır (Tablo 122).

► Tablo 122. Son 3 Yılda Kooperatifin Yönetim ve Çalışanları İçin Alınan Eğitim

	n	%	Kümülatif %
Var	55	34,5	34,5
Yok	104	65,4	100
Toplam	159	100	

Denizli'de faaliyet gösteren kooperatiflerin yaklaşık olarak % 71'i son 3 yılda yönetim ve çalışanları için eğitim almıştır. Bu oran Muğla için yaklaşık olarak % 33 Aydın için ise yaklaşık olarak % 16'dır (Tablo 123).

► Tablo 123. Son 3 Yılda Yönetim ve Çalışanları İçin Eğitim Alan Kooperatiflerin illere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili İldeki Sayıya Oranı
Aydın	24	43,6	0,4
Denizli	9	16,4	0,3
Muğla	22	40,0	0,3
Toplam	55	100	

Görüşme yapılan kooperatifler içerisinde tarımsal kalkınma kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 37'si son 3 yıl içerisinde yönetim ve çalışanlar için eğitim almışlardır. Bu oranın en düşük olduğu grup ise kadın üretim kooperatifleridir (Tablo 124).

► Tablo 124. Son 3 Yılda Yönetim ve Çalışanları İçin Eğitim Alan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılım

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
Tarımsal	44	80,0	37,3
Kadın	1	1,8	20,0
Su Ürünleri	5	9,1	35,7
Yapı	2	3,6	18,2
Üretim/Pazarlama	3	5,5	33,3
Toplam	55	100	

Eğitim alan personelin bulunduğu 18 kooperatiften (tüm kooperatiflerin % 11,3'ü) alınan bilgilere göre yönetim organizasyon eğitimi alanların ortalama sayısı 4,39'dur. 8 kooperatifte 2 kişi eğitim almışken, 1 kooperatifte eğitim alan kişi sayısı 30 olmuştur. 17 kooperatiften (tüm kooperatiflerin % 10,7'si) derlenen bilgilerden de eğitim alanların ortalama eğitim süresi yaklaşık 29,95 saat olarak bulunmuştur. Eğitim süreleri incelendiğinde 1 kooperatifte 120 saatlik ve 2 kooperatifte ise 56 saatlik eğitimler yapılmıştır (Tablo 125).

► Tablo 125. Yönetim ve Organizasyon Eğitimi Alan Kişi Sayısı ve Eğitimin Süresi

	n	Minimum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
Eğitimi Alan Kişi Sayısı	18	1	30	4,39	6,65
Eğitim Süresi (saat)	17	8	120	29,94	28,54

12 kooperatifte (tüm kooperatiflerin % 7,6'sı) üretim ve iyileştirme konusunda eğitim alınmıştır. Bu kooperatiflerden alınan bilgilere göre eğitim alanların ortalama sayısı 22,67'dir. Eğitim süresi bilgisi alınan 8 kooperatiften (tüm kooperatiflerin % 5'i) derlenen bilgilerden de eğitim alanların, ortalama eğitim süresi 29 saat olarak bulunmuştur. Bir kooperatifte eğitim alan kişi sayısı 72 iken, diğer bir kooperatifte bu sayı 150 olarak bildirilmiştir. Eğitim süreleri incelendiğinde ise 3 kooperatifte 56 saatlik eğitim yapılmıştır (Tablo 126).

► Tablo 126. Üretim ve İyileştirme Eğitimi Alan Kişi Sayısı ve Eğitimin Süresi

	n	Minimum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
Eğitimi Alan Kişi Sayısı	12	2	150	22,67	44,704
Eğitim Süresi (saat)	8	5,00	56,00	29,0000	24,26638

4 kooperatifte (tüm kooperatiflerin % 2,5'i) pazarlama konusunda eğitim alınmıştır. Bu kooperatiflerden alınan bilgilere göre eğitim alanların ortalama sayısı 3,5'tir. Eğitim süresi bilgisi alınan 2 kooperatiften (tüm kooperatiflerin % 1,3'ü) bir tanesinde 40, diğerinde de 56 saatlik eğitim alınmıştır. Bu iki kooperatifteki ortalama eğitim süresi 48 saat olarak bulunmuştur (Tablo 127).

► Tablo 127. Pazarlama Eğitimi Alan Kişi Sayısı ve Eğitimin Süresi

	n	Minimum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
Eğitimi Alan Kişi Sayısı	4	1	7	3,50	2,65
Eğitim Süresi (saat)	2	40	56	48	11,31

5 kooperatifte (tüm kooperatiflerin % 3,1'i) muhasebe ve finansman konusunda eğitim alınmıştır ve eğitim alanların ortalama sayısı 8,4'tür. Eğitim süresi bilgisi alınan aynı kooperatiflerdeki eğitim alanların ortalama eğitim süresi 30,4 saat olarak bulunmuştur (Tablo 128).

► Tablo 128. Muhasebe ve Finansman Eğitimi Alan Kişi Sayısı ve Eğitimin Süresi

	n	Minimum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
Eğitimi Alan Kişi Sayısı	5	2	30	8,40	12,12
Eğitim Süresi (saat)	5	8	56	30,4	17,34

Proje yazma eğitimi alan personelin bulunduğu 4 (kooperatiflerin % 2,2'si) kooperatif bulunmaktadır ve ortalama 4,25 kişi eğitim almıştır. Proje yazma eğitimi alanların eğitim süresi bilgisi sadece 1 kooperatiften elde edilebilmiş ve bu kooperatiftekilerin aldıkları eğitim süresi 56 saat olarak belirlenmiştir (Tablo 129).

► Tablo 129. Proje Yazma Eğitimi Alan Kişi Sayısı ve Eğitim Süresi

	n	Minimum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
Eğitimi Alan Kişi Sayısı	4	1	7	4,25	3,2
Eğitim Süresi (saat)	1	56	56	56	.

Web tasarımı ve yönetimi konusunda 3 ve 7 kişi olmak üzere 2 kooperatifte (çalışmadaki tüm kooperatiflerin % 1,3'ü) eğitim alan personel vardır. Bu kooperatiflerin de bir tanesi eğitim süresi hakkında bilgi vermiştir. Buna göre, 3 kişinin eğitim aldığı kooperatiftekilerin web tasarımı ve yönetimi konusundaki eğitimlerinin süresi 168 saattir (Tablo 130).

► Tablo 130. Web Tasarımı ve Yönetimi Eğitimi Alan Kişi Sayısı ve Eğitimin Süresi

	n	Minimum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
Eğitimi Alan Kişi Sayısı	2	3	7	5	2,83
Eğitim Süresi (saat)	1	168	168	168	.

13 kooperatifte (tüm kooperatiflerin %7,7'si) ankette belirtilen başlıklar dışında bir konuda eğitim alan personeli bulunmaktadır. Bu kooperatiflerden bir tanesi 100 personelinin eğitim aldığını belirtmiştir. Eğitim alan personel sayısının ortalaması 15,77 bulunmuştur. Bir kooperatifin bilgisini vermediği diğer eğitim süresinin ortalaması ise 114,25 saattir. Bir kooperatifin 240 ve bir tanesinin de 480 saatlik eğitimler alındığı belirtilmiştir (Tablo 131).

► Tablo 131. Diğer Konularda Eğitimi Alan Kişi Sayısı ve Eğitimin Süresi

	n	Minimum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
Eğitimi Alan Kişi Sayısı	13	1	100	15,77	31,1
Eğitim Süresi (saat)	12	7	480	114,3	136,48

Kooperatiflerin % 70' i yönetim ve çalışanlarının önümüzdeki 3 yıl içinde eğitim ihtiyacı duyduğunu belirtirken, % 30'u böyle bir ihtiyaçlarının olmadığını ifade etmiştir (Tablo 132).

► Tablo 132. Kooperatifin Yönetim ve Çalışanlarının Önümüzdeki 3 Yıl İçinde Eğitim İhtiyacı

	n	%	Kümülatif %
Var	114	71,6	71,6
Yok	45	28,2	100
Toplam	159	100	

Son 3 yılda 55 kooperatif yönetim ve çalışanlar için eğitim almış olmasına karşılık önümüzdeki 3 yılda yönetim ve çalışanlar için eğitim almak isteyen kooperatif sayısı 105'tir. Bunların içerisinde Denizli'de faaliyet gösterenlerin Denizli'de bulunan kooperatiflere oranı yaklaşık olarak % 74 olup Muğla'da bu oran yaklaşık olarak % 67 Muğla'da ise yaklaşık olarak % 60'tır (Tablo 133).

► Tablo 133. Önümüzdeki 3 Yılda Yönetim ve Çalışanları İçin Eğitim İhtiyacı Duyan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili İldeki Sayıya Oranı
Aydın	35	33,3	60,3
Denizli	25	23,8	73,5
Muğla	45	42,9	67,2
Toplam	105	100	

Kadın kooperatiflerinin tamamı önümüzdeki 3 yılda yönetim ve çalışanları için eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Bu oran tarımsal kalkınma kooperatiflerinde yaklaşık olarak % 70 iken yapı kooperatiflerinde yaklaşık olarak % 46'dır (Tablo 134)

► Tablo 134. Önümüzdeki 3 Yılda Yönetim ve Çalışanları İçin Eğitim İhtiyacı Duyan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
Tarımsal	82	78,1	69,5
Kadın	5	4,8	100,0
Su Ürünleri	8	7,6	57,1
Yapı	5	4,8	45,5
Üretim/Pazarlama	5	4,8	55,6
Toplam	105		

Kooperatiflerin % 83,6'sı son 3 yılda danışmanlık hizmeti almazken, sadece % 13,2'si danışmanlık hizmeti almıştır (Tablo 135).

► Tablo 135. Kooperatif İçin Son 3 Yılda Alınan Danışmanlık Hizmet(ler)i

	n	%	Kümülatif %
Var	21	13,2	
Yok	133	83,6	
Toplam	159	100	

Son 3 yılda alınan danışmanlık hizmeti açısından her üç ilde düşük oranlara sahiptir. Denizli’de bulunana kooperatiflerin yaklaşık olarak % 18’i, Muğla’da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 16’sı ve Aydın’da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 7’si son 3 yıl içerisinde danışmanlık almıştır (Tablo 136)

► Tablo 136. Son 3 Yılda Alınan Danışmanlık Hizmeti Alan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili İldeki Sayıya Oranı
<i>Aydın</i>	4	19,0	6,9
<i>Denizli</i>	6	28,6	17,6
<i>Muğla</i>	11	52,4	16,4
Toplam	21	100	

Son 3 yıl içerisinde kadın üretim kooperatiflerinden danışmanlık alanların oranı yaklaşık olarak % 60 iken diğer kooperatiflerde bu oran % 20’nin altında kalmıştır (Tablo 137).

► Tablo 137. Son 3 Yılda Alınan Danışmanlık Hizmeti Alan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
<i>Tarımsal</i>	15	71,4	12,7
<i>Kadın</i>	3	14,3	60,0
<i>Su Ürünleri</i>	2	9,5	14,3
<i>Üretim/Pazarlama</i>	1	4,8	11,1
Toplam	21	100	

Kooperatiflerin yaklaşık % 58,5’inin önümüzdeki 3 yılda danışmanlık hizmeti alımına ihtiyaç duyacağı ifade edilmiştir (Tablo 138).

► Tablo 138. Önümüzdeki 3 Yılda İhtiyaç Duyulan Danışmanlık Hizmeti

	n	%	Kümülatif %
<i>Var</i>	66	41,5	41,5
<i>Yok</i>	93	58,5	100
Toplam	159	100	

Denizli’de faaliyet gösteren kooperatiflerde önümüzdeki 3 yılda danışmanlık hizmeti almak isteyen kooperatiflerin oranı yaklaşık olarak % 59 iken bu oran Muğla’da yaklaşık olarak % 46 Aydın’da ise yaklaşık olarak % 26’dır (Tablo 139).

► Tablo 139. Önümüzdeki 3 Yılda Danışmanlık Hizmeti Almak İsteyen Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili İldeki Sayıya Oranı
<i>Aydın</i>	15	22,7	25,9
<i>Denizli</i>	20	30,3	58,8
<i>Muğla</i>	31	47,0	46,3
Toplam	66	100	

Su ürünleri kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 57’si üretim/pazarlama kooperatiflerinin ise yaklaşık olarak % 56’sı önümüzdeki 3 yılda danışmanlık almak istemektedirler. Tarımsal ve kadın üretim kooperatiflerinde bu oran sırasıyla yaklaşık olarak % 41 ve % 40 iken yapı kooperatiflerinde bu oran yaklaşık olarak % 27’dir (Tablo 140).

► Tablo 140. Önümüzdeki 3 Yılda Danışmanlık Hizmeti Almak İsteyen Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
<i>Tarımsal</i>	48	72,7	40,7
<i>Kadın</i>	2	3,0	40,0
<i>Su Ürünleri</i>	8	12,1	57,1
<i>Yapı</i>	3	4,5	27,3
<i>Üretim/Pazarlama</i>	5	7,6	55,6
Toplam	66	100	

Kooperatiflerin yaklaşık %35’inde son 3 yılda kooperatif ortaklarına (üyelerine) eğitim ve/veya danışmanlık hizmeti verildiği öğrenilmiştir (Tablo 141).

► Tablo 141. Son 3 Yılda Kooperatif Ortaklarına (Üyelerine) Verilen Eğitim ve/veya Danışmanlık Hizmetleri

	n	%	Kümülatif %
<i>Var</i>	51	32,1	32,1
<i>Yok</i>	108	67,9	100
Toplam	159	100	

Denizli’de bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak 44’ü son 3 yılda ortaklarına eğitim ve danışmanlık hizmeti vermişken, Muğla’da bu oran yaklaşık olarak % 43’ü Aydın’da yaklaşık olarak % 12’dir (Tablo 142).

► Tablo 142. Son 3 Yılda Ortaklarına Eğitim veya Danışmanlık Hizmeti Veren Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili İldeki Sayıya Oranı
<i>Aydın</i>	7	13,7	12,1
<i>Denizli</i>	15	29,4	44,1
<i>Muğla</i>	29	56,9	43,3
Toplam	51	100	

Kadın kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 40'ı son 3 yılda ortakları için eğitim ve danışmanlık hizmeti almışken tarımsal kalkınma kooperatiflerinde bu oran yaklaşık olarak % 39'dur. Su ürünleri ve üretim/pazarlama kooperatiflerinde bu oranlar sırasıyla yaklaşık olarak % 14 ve % 11'dir (Tablo 143).

► Tablo 143. Son 3 Yılda Ortaklarına Eğitim veya Danışmanlık Hizmeti Veren Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
Tarımsal	46	90,2	39,0
Kadın	2	3,9	40,0
Su Ürünleri	2	3,9	14,3
Üretim/Pazarlama	1	2,0	11,1
Toplam	51	100	

Kooperatiflerin %29,2' sinde üyelerden eğitim, danışmanlık, vb. destek talebi geldiği belirtilmiştir (Tablo 144).

► Tablo 144. Üyelerden Gelen Eğitim, Danışmanlık Vb. Destek Talebi

	n	%	Geçerli %	Kümülatif %
Evet	33	20,8	29,2	29,2
Hayır	80	50,3	70,8	100
Toplam	113	71,1	100	
Cevapsız	46	28,9		
Toplam	159	100		

Denizli'de bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 27'si, Muğla'daki bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 25'i ve Aydın'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 12'sine üyelerden eğitim ve danışmanlık talebi gelmektedir (Tablo 145).

► Tablo 145. Üyelerden Eğitim, Danışmanlık vb. Destek Talebi Gelen Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili İldeki Sayıya Oranı
Aydın	7	21,2	12,1
Denizli	9	27,3	26,5
Muğla	17	51,5	25,4
Toplam	33	100	

Üyelerden gelen eğitim ve danışmanlık hizmeti talepleri açısından kooperatif türlerine göre önemli farklılıklar gözlenmiştir. Örneğin kadın üretim kooperatif üyelerinin yaklaşık olarak % 40'ı, tarımsal kalkınma kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 24'ü, üretim/pazarlama kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 22'si ve yapı kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 9'unda üyelerinden gelen eğitim ve destek talebi bulunmaktadır (Tablo 146).

► Tablo 146. Üyelerden Eğitim, Danışmanlık vb. Destek Talebi Gelen Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
Tarımsal	28	84,8	23,7
Kadın	2	6,1	40,0
Yapı	1	3,0	9,1
Üretim/Pazarlama	2	6,1	22,2
Toplam	33	100	

Kooperatiflerin neredeyse yarısının önümüzdeki 3 yılda kooperatif üyelerine/ortaklarına planladığı eğitim ve/veya danışmanlık hizmeti bulunmaktadır (Tablo 147).

► Tablo 147. Önümüzdeki 3 Yılda Kooperatif Üyelerine/Ortaklarına Verilmesi Planlanan Eğitim ve/veya Danışmanlık Hizmet Planı

	n	%	Kümülatif %
Var	75	47,2	47,2
Yok	84	52,8	100
Toplam	159	100	

Denizli'de bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 79'u, Muğla'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 49'u ve Aydın'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 26'si önümüzdeki 3 yılda ortaklarına danışmanlık hizmeti almayı planlamaktadır (Tablo 148).

► Tablo 148. Önümüzdeki 3 Yılda Üyelere Eğitim ve/veya Danışmanlık Hizmeti Planlayan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili İldeki Sayıya Oranı
Aydın	15	20,0	25,9
Denizli	27	36,0	79,4
Muğla	33	44,0	49,3
Toplam	75	100	

Kadın üretim kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 80'i, tarımsal kalkınma kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 50'si, üretim/pazarlama kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 44'ü, su ürünleri kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 36'sı ve yapı kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 27'si önümüzdeki 3 yıl içerisinde ortaklarına eğitim ve danışmanlık hizmeti almayı planlamaktadır (Tablo 149).

► Tablo 149. Önümüzdeki 3 Yılda Üyelere Eğitim ve/veya Danışmanlık Hizmeti Planlayan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
Tarımsal	59	78,7	50,0
Kadın	4	5,3	80,0
Su Ürünleri	5	6,7	35,7
Yapı	3	4,0	27,3
Üretim/Pazarlama	4	5,3	44,4
Toplam	75	100	

Kooperatiflerin yaklaşık % 92'si kalite yönetim sistemi uygulamamaktadır (Tablo 150).

► Tablo 150. Kooperatifte Kalite Yönetim Sistemi (ISO, TSE vb) Uygulaması

	n	%	Kümülatif %
Var	13	8,2	8,2
Yok	146	91,8	100
Toplam	159		

Cevaplanması beklenen bu soruya; elde edilen sonuçlara göre, evet cevabı veren kooperatiflerin sadece % 37'si kalite yönetimi konusunda eğitim ya da danışmanlık hizmeti alma ihtiyacı duymaktadır (Tablo 151).

► Tablo 151. Kalite Yönetim Sistemi Konusunda Eğitim ya da Danışmanlık Hizmeti Alma Durumu

	n	%	Kümülatif %
Alındı	10	6,3	6,3
Alınmadı	149	93,7	100
Toplam	159	100	

2.7. PROFESYONEL İNSAN KAYNAĞI

Kooperatiflerin % 45,8'inde profesyonel insan kaynağı bulunduğu belirlenmiştir (Tablo 150152). Bunlar içerisinde 15 kooperatifte kadın çalışan görev yapmaktadır. 11 kooperatifte 1, 3 kooperatifte 2 ve 1 kooperatifte 3 kadın çalışan bulunmaktadır. Toplam kadın çalışan sayısı 20'dir

► Tablo 152. Kooperatifteki Profesyonel İnsan Kaynağı

	n	%
Var	71	43,2
Yok	93	56,8
Toplam	164	100

Kooperatiflerin % 6,3'ünde yönetici, % 9,4'ünde idari işler, % 8,8'inde teknik işler, % 8,2'sinde muhasebe veya finansman, % 3,1'inde mühendis olarak profesyonel insan kaynağı bulunurken; % 30,2'sinde diğer branşlarda çalışan bulunmaktadır (Tablo 153).

► Tablo 153: Profesyonel İnsan Kaynağının Görevi

Görev	Görevli Sayısı
İdari İşler	15
Teknik İşler	14
Muhasebe/Finansman	13
Yönetici	10
Mühendis	5
Diğer	48
Toplam	105

Kooperatiflerin % 46'sının profesyonel eleman istihdam etme düşüncesinde oldukları öğrenilmiştir (Tablo 154).

► Tablo 154: Kooperatifte Profesyonel Eleman İstihdam Etme Düşüncesi

	n	%	Kümülatif %
Var	69	43,4	43,4
Yok	90	56,6	100
Toplam	159	100	

2.8. MUHASEBE VE FİNANSMAN DURUMLARI

2.8.1. Kredi Destek Mekanizmalarından Yararlanma

Kooperatiflerin yaklaşık % 37'si devletten bir kredi ya da hibe alırken, % 63'ü herhangi bir teşvik ya da hibe almamıştır (Tablo 155).

► Tablo 155. Devletten Alınan Kredi/Teşvik/Hibe Kullanımı

	n	%	Kümülatif %
<i>Kullanıldı</i>	56	36,8	36,8
<i>Kullanılmadı</i>	103	63,2	100
Toplam	159	100	

Görüşme yapılan kooperatiflerden Denizli'de bulunanların yaklaşık olarak % 74'ü devletten herhangi bir şekilde kredi/teşvik/hibe almıştır. Bu oran Muğla için yaklaşık olarak % 33 iken Aydın için yaklaşık olarak % 16'dır (Tablo 156).

► Tablo 156. Devletten Kredi/Teşvik/Hibe Alan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili İldeki Sayıya Oranı
<i>Aydın</i>	9	16,1	15,5
<i>Denizli</i>	25	44,6	73,5
<i>Muğla</i>	22	39,3	32,8
Toplam	56	100	

Tarımsal kalkınma kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 42'si, yapı kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 36'sı, kadın üretim kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 20'si ve su ürünleri kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 7'si devletten kredi/teşvik/hibe almıştır (Tablo 157).

► Tablo 157. Devletten Kredi/Teşvik/Hibe Alan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili İldeki Sayıya Oranı
<i>Tarımsal</i>	50	89,3	42,4
<i>Kadın</i>	1	1,8	20,0
<i>Su Ürünleri</i>	1	1,8	7,1
<i>Yapı</i>	4	7,1	36,4
Toplam	56	100	

Kooperatiflerin yaklaşık % 74'ü Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nu duymuşken, % 25'i kurumdan haberdar değildir (Tablo 158).

► Tablo 158. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunu Bilgi Sahibi Olan Kooperatifler

	n	%	Kümülatif %
<i>Bilgi Sahibi</i>	113	74,3	74,3
<i>Bilgi Sahibi Değil</i>	46	25,7	100
Toplam	159	100	

Kooperatiflerin yaklaşık % 4'ü Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun (TKDK) herhangi bir desteğinden faydalanmıştır (Tablo 135). TKDK desteğinden yararlanan kooperatiflerden 2 tanesi Aydın'da, 3 tanesi Denizli'de ve 1 tanesi de Muğla'dadır (Tablo 159).

► Tablo 159. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun Desteğinden Yararlanma Durumu

	n	%	Kümülatif %
<i>Yararlanan</i>	6	3,8	3,8
<i>Yararlanmayan</i>	153	96,2	100
Toplam	159	100	

Kooperatiflerin hemen hemen yarısı GEKA ve faaliyetleri hakkında bilgi sahibi iken, diğer yarısının GEKA ve faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmadığı belirlenmiştir. GEKA ve faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmayan kooperatif oranının bu derece yüksek olması şaşırtıcıdır (Tablo 160).

► Tablo 160. Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA) ve Faaliyetleri Hakkında Bilgi Sahipliği

	n	%	Kümülatif %
<i>Var</i>	79	49,7	49,7
<i>Yok</i>	80	50,3	100
Toplam	159	100	

2.8.2. Kooperatiflerde Sermaye Yeterliği ve Finansal Konular

Kooperatiflerin yaklaşık % 92'sinin cevapladığı bu soruya göre, cevap veren kooperatiflerin yaklaşık % 21'i mevcut sermayelerini yeterli bulurken, % 79'u sermayelerini yeterli bulmamaktadır (Tablo 161).

► Tablo 161. Mevcut Sermayesi Yeterli Olanlar

	n	%	Geçerli %	Kümülatif %
<i>Evet</i>	31	19,5	21,2	21,2
<i>Hayır</i>	115	72,3	78,8	81,8
<i>Cevaplanmayan</i>	13	8,2		100
Toplam	159	100	100	

İşletme finansmanına ilişkin bilgiler incelendiğinde hiçbir kooperatif finansman ihtiyacını faktoringfaktöring ve özel firmadan borç alarak karşılanamadığı görülmüştür. Sadece birer kooperatif (% 0,6) kamu kurumundan ve tarım kredi kooperatifinden finansman sağladığını belirtmiştir. Kooperatiflerin çoğunluğu finansman ihtiyacı için öz kaynaklarını kullanmakta, ikinci olarak da kamu bankasını tercih etmektedir (Tablo 162).

► Tablo 162. İşletme Finansman İhtiyaçlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	n	Minimum	Maksimum	Ort.	Std. Sapma
Özkaynaklar	128	5	100	92,54	21,19
Kamu Bankası Kredisi	17	10	100	62,65	36,41
Üyelerden Alınan Borç	4	5	100	56,25	50,89
Gerçek Kişilerden Alınan Borç	2	10	100	55	63,64
Özel Banka Kredisi	2	10	70	40	42,43
Tarım Kredi Kooperatifi	1	10	10	10	-
Kamu Kurumu	1	90	90	90	-
Diğer	2	80	100	90	14,14

Kooperatiflerin yaklaşık % 17'si son 3 yılda banka kredisi kullanırken, % 83'ü banka kredisi kullanmamıştır (Tablo 163).

► Tablo 163. Son 3 Yılda Banka Kredisi Kullanan Kooperatifler

	n	%	Kümülatif %
Kullanıldı	26	16,9	16,9
Kullanılmadı	133	83,1	100
Toplam	159	100	

125 kooperatiften alınabilen bilgilere göre kooperatiflerin toplam varlığı en düşük 20 TL ve en yüksek 1 milyar TL olarak bildirilmişken, ortalama varlık 9636228,26 TL'dir. 63 kooperatiften alınan bilgilere göre ise kooperatiflerin toplam borcu en düşük 300 TL ve en yüksek 3300000 TL olarak bildirilmiş, ortalama borç 266436,51 TL olarak hesaplanmıştır (Tablo 164).

► Tablo 164. Kooperatiflerin Toplam Varlık ve Toplam Borcuna İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	n	Minimum	Maksimum
Toplam Varlık	125	20	1.000.000
Toplam Borç	63	300	3.300.000

2.8.3. Maliyetler

"Kooperatifinizin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyetini önem derecesi bakımından sıralayınız" sorusuna birden fazla seçenek işaretlemeye izin verilmiştir. Aşağıda her bir cevabın hangi önem derecesine olduğuna dair sonuçlar yer almaktadır.

Kooperatiflerin % 18,9'u kira maliyetini; kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir. Ayrıca, kooperatiflerin % 11,9'u kira maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlamıştır. "Kira"yı ilk 3 gider kalemi içerisinde gösteren kooperatiften yaklaşık olarak % 63'ü birinci derecede, % 20'si ikinci dereceden % 16,7'si ise üçüncü dereceden öncelikli gider olarak göstermiştir (Tablo 165).

► Tablo 165. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Kira)

	n	%	Kümülatif %
1	19	63,3	63,3
2	6	20,0	83,3
3	5	16,7	100
Toplam	30	100	

Kooperatiflerin %18,9' u hammadde maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir. Yine, kooperatiflerin %11,9' u hammadde maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlamıştır (Tablo 166).

► Tablo 166. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Hammadde)

	n	%	Geçerli%	Kümülatif %
1	19	11,9	63,3	63,3
2	6	3,8	20,0	83,3
3	5	3,1	16,7	100
Toplam	30	18,8	100	

Kooperatiflerin % 18,9' u işgücü maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında nitelendirilmekte ve kooperatiflerin % 12,6' sı da işgücünü en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlamaktadır. Bu 30 kooperatif içerisinde ise işgücü maliyetini birinci öncelikli maliyet kalemi olarak gösterenlerin oranı % yaklaşık olarak % 67'dir (Tablo 167).

► Tablo 167. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (İşgücü)

	n	%	Kümülatif %
1	20	66,7	66,7
2	4	13,3	80,0
3	6	20,0	100
Toplam	30	100	

Kooperatiflerin % 52,2'si makine/ekipman maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermekte ve % 20,1'i de makine/ekipman maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlamaktadır. Bu 83 kooperatifin yaklaşık olarak % 39'u makine/ekipman maliyetini birinci dereceden öncelik vermiştir (Tablo 168).

► Tablo 168. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Makina/Ekipman)

	n	Geçerli%	Kümülatif %
1	32	38,6	38,6
2	31	37,3	75,9
3	20	24,1	100
Toplam	83	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin % 27'si pazarlama maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir. Pazarlama maliyetinin en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlayanların oranı % 1,3'tür. Pazarlama maliyetini ilk üç maliyet içerisinde kabul eden 27 kooperatifin yaklaşık olarak % 7'si bu maliyeti birinci öncelik vermiştir (Tablo 169).

► Tablo 169. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Pazarlama)

	n	%	Kümülatif %
1	2	7,4	7,4
2	14	51,9	59,3
3	11	40,7	100
Toplam	27	100	

Kooperatiflerin % 20'si enerji maliyetini; kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir ve enerji maliyetinin en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlayanlar çalışmadaki tüm kooperatiflerin % 3,8'idir. Enerji maliyetini ilk üç sıraya yazan 20 kooperatifin % 30'u bu maliyeti birinci dereceden önemli görmektedir (Tablo 170).

► Tablo 170. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Enerji)

	n	%	Kümülatif %
1	6	30,0	30,0
2	6	30,0	60,0
3	8	40,0	100
Toplam	20	100	

Kooperatiflerin yarısından fazlası (% 56,6); yönetim maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında gösterirken, % 21,4'ü de en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlamaktadır. Yönetim maliyetini ilk üç sıraya yazan 90 kooperatifin yaklaşık olarak % 38'i bu maliyeti birinci dereceden önemli olduğunu düşünmektedir (Tablo 171).

► Tablo 171. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Yönetim)

	n	%	Kümülatif %
1	34	37,8	37,8
2	37	41,1	78,9
3	19	21,1	100
Toplam	90	100	

Kooperatiflerin % 10,7'si nakliye maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir. Ayrıca, kooperatiflerin % 4,4'ü nakliye maliyetinin en önemli üretim/faaliyet maliyeti olduğunu belirtmiştir. Nakliye maliyetini ilk üç sıraya yazan 17 kooperatifin yaklaşık olarak % 42'si bu maliyeti birinci dereceden önemli olduğunu düşünmektedir (Tablo 172).

► Tablo 172. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Nakliye)

	n	%	Kümülatif %
1	7	41,2	41,2
2	4	23,5	64,7
3	6	35,3	100
Toplam	17	100	

Kooperatiflerin % 13,8' i depolama maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermekte ve % 2,5' i de depolama maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlamaktadır. Depolama maliyetini ilk üç sıraya yazan 22 kooperatifin yaklaşık olarak % 18'i bu maliyeti birinci dereceden önemli olduğunu düşünmektedir (Tablo 173).

► Tablo 173. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Depolama)

	n	%	Kümülatif %
1	4	18,2	18,2
2	9	40,9	59,1
3	9	40,9	100
Toplam	22	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin sadece % 5'i eğitim/danışmanlık maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir. Eğitim/danışmanlık maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlayanların oranı ise % 0,6'dır. Eğitim/danışmanlık maliyetini ilk üç sıraya yazan 8 kooperatifin yaklaşık olarak % 13'ü bu maliyeti birinci dereceden önemli olduğunu düşünmektedir (Tablo 174).

► Tablo 174. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Eğitim/Danışmanlık)

	n	%	Kümülatif %
1	1	12,5	12,5
2	3	37,5	50,0
3	4	50,0	100
Toplam	8	100	

Kooperatiflerin % 3,8'i teknoloji maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir. Ayrıca, teknoloji maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak nitelendiren kooperatif bulunmamakta, teknolojiye 2. ya da 3. sırada önem atfetmektedir. Eğitim/danışmanlık maliyetini ilk üç sıraya yazan 6 kooperatifin yaklaşık olarak % 17'si bu maliyetin birinci dereceden önemli olduğunu düşünmektedir (Tablo 175).

► Tablo 175. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Teknoloji)

	n	%	Kümülatif %
2	1	16,7	16,7
3	5	83,3	100
Toplam	6	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin sadece % 1,3'ü AR-GE maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir. AR-GE maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlayanların kooperatif yoktur. Ülkemizde AR-GE faaliyetlerinin azlığı ya da kooperatifler içindeki yokluğu bir maliyet unsuru olarak görülmesini engellemektedir (Tablo 176).

► Tablo 176. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (AR-GE)

	n	%	Kümülatif %
2	1	50,0	50,0
3	1	50,0	100
Toplam	2	100	

Kooperatiflerin % 1,9'u finansman maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermekte ve finansman maliyetine verilen üç öneme ilişkin oranlar % 0,6 olmak üzere aynıdır (Tablo 177).

► Tablo 177. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Finansman)

	n	%	Kümülatif %
1	1	33,3	33,3
2	1	33,3	66,7
3	1	33,3	100
Toplam	3	100	

2.9. ÜRETİM

2.9.1. Sorunlar ve Kaynağı

Kooperatiflerin yürütmüş olduğu faaliyetlerde sorun yaşadığını belirtenlerin oranı % 46,5 gibi büyük bir oran olarak gözlenmiştir (Tablo 178).

► Tablo 178. Üretimde Sorun Yaşama Durumu

	n	%	Kümülatif %
<i>Var</i>	74	46,5	46,5
<i>Yok</i>	85	53,5	100
Toplam	159	100	

Üretimde sorun yaşayan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 67'si Muğla'da yaklaşık olarak % 59' Denizli'de ve yaklaşık olarak % 16'sı ise Aydın'da faaliyet göstermektedir (Tablo 179).

► Tablo 179. Üretimde Sorun Yaşayan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili İldeki Sayıya Oranı
<i>Aydın</i>	9	12,2	15,5
<i>Denizli</i>	20	27,0	58,8
<i>Muğla</i>	45	60,8	67,2
Toplam	74	100	

Kadın üretim kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 60'ı, tarımsal üretim kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 53'ü, su ürünleri kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 50'si, üretim/pazarlama kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 11'i ve yapı kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 9'u üretimde sorun yaşamaktadır (Tablo 180).

► Tablo 180. Üretimde Sorun Yaşayan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
<i>Tarımsal</i>	62	83,8	52,5
<i>Kadın</i>	3	4,1	60,0
<i>Su Ürünleri</i>	7	9,5	50,0
<i>Yapı</i>	1	1,4	9,1
<i>Üretim/Pazarlama</i>	1	1,4	11,1
Toplam	74	100	

Bu sorunların neler olduğu (çoklu seçenek seçme olanağıyla) sorulduğunda ise kooperatiflerin % 40,3'ü maliyetin üretimdeki sorunların kaynağı olarak işaret edildiği görülmektedir. Kooperatiflerin %2 7,7'si izlenen tarım politikalarını, % 19,5'i makine-teçhizatı üretimdeki sorun olarak belirlenmiştir (Tablo 181).

► Tablo 181. Üretimde Yaşanan Sorun Kaynağı

	n	%
Maliyet	64	40,3
İzlenen Tarım Politikaları	44	27,7
Makine Teçhizatı	31	19,5
Arazi	25	15,7
İşgücü Niteliği	23	14,5
Üretimdeki Teknik Konular	22	13,8
Diğer	17	10,7

2.9.2. Güncel Gelişmeleri Takip Etme Durumları

Kooperatiflerin % 59,5'i üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip ettiklerini beyan etmektedir (Tablo 182).

► Tablo 182. Üretim Yöntemi ve Teknolojileri Konusunda Güncel Gelişmeleri Takip Etme Durumu

	n	%	Geçerli %	Kümülatif %
Evet	88	55,3	59,5	59,5
Hayır	60	37,7	40,5	100
Cevaplanmayan	11	6,9		
Toplam	159	100	100	

Denizli'de bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 88'i, Muğla'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 61'i ve Aydın'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 29'u üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip etmektedir (Tablo 183).

► Tablo 183. Üretim Yöntemi ve Teknolojileri Konusunda Güncel Gelişmeleri Takip Eden Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili İldeki Sayıya Oranı
Aydın	17	19,3	29,3
Denizli	30	34,1	88,2
Muğla	41	46,6	61,2
Toplam	88	100	

Tarımsal kalkınma kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 64'ü, üretim/pazarlama kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 44'ü, kadın üretim kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 40'ı, su ürünleri kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 36'sı ve ya kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 18'i üretim yönetme ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip etmektedir.

► Tablo 184. Üretim Yönetimi ve Teknolojileri Konusunda Güncel Gelişmeleri Takip Eden Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
Tarımsal	75	85,2	63,6
Kadın	2	2,3	40,0
Su Ürünleri	5	5,7	35,7
Yapı	2	2,3	18,2
Üretim/Pazarlama	4	4,5	44,4
Toplam	88	100	

Üretimdeki yöntemi ve gelişmeleri takip eden üreticilerin yaklaşık olarak % 34'ü üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri TV'den yaklaşık olarak % 23'ü ise internetten takip etmektedir. Yaklaşık olarak % 43'ü ise diğer kaynaklardan gelişmeleri takip etmektedir (Tablo 185).

► Tablo 185. Güncel Gelişmelerin Takip Edildiği Araçlar

	n	%	Kümülatif %
Tv	30	34,09	34,09
İnternet	20	22,72	56,81
Gazete	15	17,05	73,86
Fuar	13	26,14	100
Diğer	10	11,36	
Toplam	88	100	

2.9.3. Ürünleri İşleme Durumları

Kooperatif üyelerinin ürettiği ürünler hakkında derlenen bilgilere göre kooperatiflerin son derece küçük bir bölümü (% 6,7) ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmektedir. Kooperatiflerin faaliyet alanına göre reçelden bala, kurutulmuş domatesten domates salçasına, zeytinden zeytinyağına, ahşaptan incire pek çok işlenmiş ürün ürettiğini belirten bu kooperatiflerin azlığı, kooperatiflerin işlenmiş ürünlere yönelmede zayıf bir performans gösterdiğini söylemek mümkündür. İşlenmiş ürünlerin ekonomik olarak daha karlı olacağı düşünüldüğünde kooperatiflere bu konuda idari, teknik, vb. destek sağlanarak gelişmelerinin önünü açmak gerekmektedir (Tablo 186).

► Tablo 186. Üretim İşlenmiş Ürüne Dönüştürülmesi

	n	%	Kümülatif %
Evet	10	6,3	6,3
Hayır	149	93,2	100
Toplam	159	100	

Görüşülen kooperatifler içerisinde Muğla'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 9'u ve Aydın'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 7'si ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmektedir (Tablo 187).

► Tablo 187. İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Faaliyetinin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili İldeki Sayıya Oranı
Aydın	4	40,0	6,9
Denizli	0	0,0	0,0
Muğla	6	60,0	9,0
Toplam	10	100	

Kadın üretim kooperatiflerinin % 20'si, üretim/pazarlama kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 11'i ve tarımsal kalkınma kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 7'si üretimlerini işlenmiş ürüne dönüştürmektedir (Tablo 188).

► Tablo 188. İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Faaliyetinin Kooperatif Türlerine Göre Dağılımı

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
Tarımsal	8	80,0	6,8
Kadın	1	10,0	20,0
Üretim/Pazarlama	1	10,0	11,2
Toplam	10	100	

Üretimin işlenmiş ürüne dönüştürme planına yönelik olan soruyu ise kooperatiflerin üçte biri cevaplamamıştır. nin cevaplamadığı bu soruya göre, Ccevap veren kooperatiflerin yarısına yakını ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlamaktadır. Mevcut durum düşünüldüğünde, kooperatiflerin ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme planlamasına destek vermek gerektiği açıktır (Tablo 189).

► Tablo 189. Üretimin İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı

	n	%	Geçerli %	Kümülatif %
Evet	52	32,7	48,1	48,1
Hayır	56	35,2	51,9	100
Kararsız/Cevaplanmayan	51	32,1		
Toplam	159	100		

Denizli'de bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 53'ü, Muğla'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 39'u ve Aydın'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 14'ü üretimlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlamaktadır (Tablo 190).

► Tablo 190. İşlenmiş Ürün Faaliyeti Planı Yapan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili İldeki Sayıya Oranı
Aydın	8	15,4	13,8
Denizli	18	34,6	52,9
Muğla	26	50,0	38,8
Toplam	52	100	

Tarımsal kalkınma ve kadın üretim kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 40'ı, su ürünleri kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 14'ü ve üretim/pazarlama kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 11'i üretimlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlamaktadır (Tablo 191).

► Tablo 191. İşlenmiş Ürün Faaliyeti Planı Yapan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
Tarımsal	47	90,4	39,8
Kadın	2	3,8	40,0
Su Ürünleri	2	3,8	14,3
Üretim/Pazarlama	1	1,9	11,1
Toplam	52	100	

2.9.4. Üretimde KnowHow Eğilimleri

Kooperatiflerin % 9,4' ü (15 kooperatif) diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullandıklarını ileri sürmektedir (Tablo 190/192). Genel olarak kooperatiflerin knowhow eğilimlerinin zayıf olduğu gözlenmektedir. zayıftır.

► Tablo 192. Diğer Kooperatiflere Göre Üretimde Farklı Bir Yöntem/Teknik Kullanımı

	n	%	Kümülatif %
Evet	15	9,4	9,4
Hayır	144	90,6	100
Toplam	159	100	

Kooperatiflerin % 48,4'ü (77 kooperatif) üretimde kullanılan yöntemlere dair yeni bilgilerin takip edildiğini belirtmiştir. Genel olarak yeni bilgiler internet, fuar, yazılı ve görsel basın, TV, vb. aracılığıyla izlenmektedir (Tablo 193).

► Tablo 193. Üretimde Kullanılan Yöntemlere İlişkin Yeni Bilgileri Takip Etme

	n	%	Kümülatif %
Evet	77	48,4	48,4
Hayır	82	51,6	100
Toplam	159	100	

2.9.5. İyi Tarım ve Organik Tarım Eğilimleri

Kooperatiflerin % 8,2'sinde iyi tarım ya da organik tarım yapılmaktadır (Tablo 192/194). Genel olarak iyi tarım eğilimlerinin zayıf olduğu gözlenmektedir.

► Tablo 194. Kooperatifte İyi Tarım ya da Organik Tarım Yapılma Durumu

	n	%	Kümülatif %
<i>Evet</i>	13	8,2	8,2
<i>Hayır</i>	146	91,8	100
Toplam	159	100	

Kooperatiflerin % 22'sinin (35 kooperatifin) bölgesinde iyi tarım ya da organik tarım yapılmaktadır (Tablo 195).

► Tablo 195. Bölgede İyi Tarım ya da Organik Tarım Yapılma Durumu

	n	%	Kümülatif %
<i>Evet</i>	35	22,2	22,2
<i>Hayır</i>	124	77,8	100
Toplam	159	100	

2.9.6. Yatırım Eğilimleri

Kooperatiflerin yaklaşık olarak % 67'si yeni yatırım yapmayı planlarken yaklaşık olarak % 24'ü planlamamaktadır (Tablo 196).

► Tablo 196. Yeni Yatırım Yapmayı Planlayan Kooperatifler

	n	%	Kümülatif %
<i>Planlayan</i>	106	66,7	66,7
<i>Planlanmayan</i>	42	26,4	93,1
<i>Kararsız/Belirsiz/Cevaplanmayan</i>	11	6,9	100
Toplam	159	100	

Kooperatifin herhangi bir alanında yeni yatırım planlayan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 82'si, Muğla'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 66'sı ve Aydın'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 59'u yeni yatırım planlamaktadır (Tablo 197).

► Tablo 197. Yeni Yatırım Yapmayı Planlayan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

	n	%	İlgili İldeki Sayıya Oranı
<i>Aydın</i>	28	32,1	58,6
<i>Denizli</i>	34	26,4	82,4
<i>Muğla</i>	44	41,5	65,7
Toplam	106	100	

Kadın kooperatiflerinin tamamı ile tarımsal kalkınma kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 72'si, su ürünleri kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 50'si, yapı kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 46'sı ve üretim/pazarlama kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 44'ü yeni yatırım planlamaktadır (Tablo 198).

► Tablo 198. Yeni Yatırım Yapmayı Planlayan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı

	n	%	İlgili Türdeki Sayıya Oranı
<i>Tarımsal</i>	85	80,2	72,0
<i>Kadın</i>	5	4,7	100,0
<i>Su Ürünleri</i>	7	6,6	50,0
<i>Yapı</i>	5	4,7	45,5
<i>Üretim/Pazarlama</i>	4	3,8	44,5
Toplam	106	100	

2.10. PAZARLAMA

Bu bölümde kooperatiflerin tutundurma, satış, dağıtım kanalları, reklam, e-ticaret eğilimleri, rekabetçilik yapılarına ait mevcut durumlarını gösteren bulgular bulunmaktadır.

2.10.1. Pazarlamada Kullanılan Araçlar

Kooperatiflerin satış ve pazarlama konusunda en fazla kullandıkları kanal kişisel ilişkilere, internet % 10,719,1 ve yurtiçi fuara katılım % 8,815,7 ile daha sonra tercih edilen araçlardır. Yurt dışı fuara katılım % 3,15,6 ile en az tercih edilen araçlardır (Tablo 199).

► Tablo 199. Pazarlama Faaliyetinde Kullanılan Araçlar

	Frekans	Oran (%)
<i>Kişisel İlişkiler</i>	27	30,3
<i>İnternet</i>	17	19,1
<i>Yurt İçi Fuara Katılım</i>	14	15,7
<i>Basılı Medya İlanı</i>	9	10,1
<i>Broşür/El İlanı</i>	8	9,0
<i>Görsel Medya İlanı</i>	6	6,7
<i>Yurt Dışı Fuara Katılım</i>	5	5,6
<i>Diğer</i>	3	3,4
	88	100

2.10.2. Satışa Yönelik Sorunlar

Kooperatiflerin % 36'sı satış faaliyetlerinde bir sorun yaşamaktadır (Tablo 200).

► Tablo 200. Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşanma Durumu

	n	Geçerli%	Kümülatif %
Yaşanıyor	54	36	36
Yaşanmıyor	105	64	100
Toplam	159	100	

Kooperatiflerin yaklaşık % 28'i ürünlerinin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşarken, % 65'i tahsilat sorunu yaşamamaktadır (Tablo 201).

► Tablo 201. Ürünlerin Satışından Kaynaklı Tahsilat Sorunu Yaşayanlar

	n	%	Geçerli %	Kümülatif %
Yaşanıyor	44	27,7	29,7	29,7
Yaşanmıyor	104	65,4	70,3	100
Cevaplanmadı	11	6,9		
Toplam	159	100		

2.10.3. Dağıtım Kanalları

Çoklu seçim yapma imkanının olduğu bu soruda ürün dağıtım kanalları incelendiğinde, kooperatiflerin en fazla tüccar/komisyoncu aracılığıyla (% 41,5) ürünlerini sattığı anlaşılmaktadır. Doğrudan tüketici (% 19,5), üretici (% 18,9) ve toptancı (% 17,6) aracılığıyla satış daha sonra tercih edilen yollardır. Kooperatiflerin en az tercih ettiği seçenek % 3,8 ile e-ticaret olarak belirlenmiştir (Tablo 202).

► Tablo 202. Dağıtım Kanalları

	Frekans	Oran (%)
Tüccar/Komisyoncu	66	41,5
Üretici	30	18,9
Doğrudan Tüketiciye	31	19,5
Toptancı	28	17,6
İnternet Sitesi (e-ticaret)	6	3,8
Diğer	17	10,7
Toplam	178	112

2.10.4. İnternet Kullanımları

Kooperatiflerin yaklaşık % 42'si internet ve sosyal medya araçlarını iyi ya da çok iyi kullandıklarını ifade etmiştir. İnternet ve sosyal medya araçlarını kullanmayanların oranı da % 48,6 olarak bulunmuştur. Kooperatiflerin yarıdan fazlası bu tür araçları ok kötü kullandığını ifade etmekte veya kullanmamaktadır (Tablo 203).

► Tablo 203. İnternet ve Sosyal Medya Araçlarını (Twitter, Facebook vb.) Takip ve Kullanma Düzeyi

	n	%	Kümülatif %
Çok İyi	14	9,6	9,6
İyi	47	32,2	41,8
Kötü	10	6,8	48,6
Çok Kötü	4	2,7	51,4
Kullanmıyorum	84	48,6	100
Toplam	159	100	

2.10.5. İhracat Yapma Durumları

Kooperatiflerin %1,4' lük çok küçük bir bölümü ihracat yaptığını belirtmiştir (Tablo 204).

► Tablo 204. İhracat Yapma Durumu

	n	%	Kümülatif %
Evet	2	1,4	1,4
Hayır	157	98,6	100
Toplam	159		

İhracat yapan kooperatiflerin her ikisi de Muğla'da faaliyet gösteren Tarımsal Kalkınma Kooperatifidir.

2.10.6. Rekabetçilik Yapıları

Çoklu seçim yapma imkânının olduğu bu soruda kooperatiflerin % 17'si pazarlama sırasında kişisel Kkoopereatiflerin % 18,2' si ürün çeşidini; kooperatifin rekabetçiliğindeki önemli ilk 3 avantajı arasında göstermektedir. Ayrıca, kooperatiflerin % 5,7'si ürün çeşidini, rekabetçiliğindeki en önemli avantajı olarak tanımlamıştır. Ürün çeşidini kooperatifin rekabetçiliğinde en önemli üç avantaj içerisinde sayan 29 kooperatifin % 31'i ürün çeşidini kooperatifin rekabetçiliğinde sahip olduğu en önemli avantaj olarak göstermiştir (Tablo 205).

► Tablo 205. Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Ürün Çeşidi)

	n	%	Kümülatif %
1	9	31,0	31,0
2	13	44,8	75,9
3	7	24,1	100
Toplam	29	100	

Kooperatiflerin % 52,2'si ürün kalitesini kooperatifin rekabetçiliğindeki önemli ilk 3 avantajı arasında göstermektedir. Kooperatiflerin % 35,2'si ürün kalitesini rekabetçiliğindeki en önemli avantajı olarak belirtmiştir. Ürün kalitesini kooperatifin rekabetçiliğinde en önemli üç avantaj içerisinde sayan 83 kooperatifin yaklaşık olarak % 68'i ürün kalitesini kooperatifin rekabetçiliğinde sahip olduğu en önemli avantaj olarak kabul etmektedir (Tablo 206).

► Tablo 206. Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Ürün Kalitesi)

	n	%	Kümülatif %
1	56	67,5	67,5
2	21	25,3	92,8
3	6	7,2	100
Toplam	83	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin % 27'si hizmet kalitesini kooperatifin rekabetçiliğindeki önemli ilk 3 avantajı arasında tanımlanmıştır. Yine, kooperatiflerin % 7,5'i hizmet kalitesini rekabetçiliğindeki en önemli avantajı olarak göstermiştir. Hizmet kalitesini kooperatifin rekabetçiliğinde en önemli üç avantaj içerisinde sayan 45 kooperatifin yaklaşık olarak % 28'i hizmet kalitesini kooperatifin rekabetçiliğinde sahip olduğu en önemli avantaj olarak göstermiştir (Tablo 207).

► Tablo 207. Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Hizmet Kalitesi)

	n	%	Kümülatif %
1	12	26,7	26,7
2	21	46,7	73,3
3	12	26,7	100
Toplam	45	100	

Kooperatiflerin % 13,2'si satış sonrası hizmeti kooperatifin rekabetçiliğindeki önemli ilk 3 avantajı arasında göstermektedir. Çalışmadaki kooperatiflerin % 1,3'ü satış sonrası hizmeti rekabetçiliğindeki en önemli avantajı olarak ifade edilmiştir. Satış sonrası hizmeti kooperatifin rekabetçiliğinde en önemli üç avantaj içerisinde sayan 21 kooperatifin yaklaşık olarak % 10'u satış sonrası hizmeti kooperatifin rekabetçiliğinde sahip olduğu en önemli avantaj olarak göstermiştir (Tablo 208).

► Tablo 208. Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Satış Sonrası Hizmet)

	n	%	Kümülatif %
1	2	9,5	9,5
2	6	28,6	38,1
3	13	61,9	100
Toplam	21	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin % 12,6'sı yönetim biçimini kooperatifin rekabetçiliğindeki önemli ilk 3 avantajı arasında tanımlanmıştır. Ayrıca, kooperatiflerin % 3,1'i yönetim biçimini rekabetçiliğindeki en önemli avantajı olarak göstermiştir. Yönetim biçiminin kooperatifin rekabetçiliğinde en önemli üç avantaj içerisinde sayan 20 kooperatifin % 25'i yönetim biçimini kooperatifin rekabetçiliğinde sahip olduğu en önemli avantaj olarak göstermiştir (Tablo 209).

► Tablo 209. Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Yönetim Biçimi)

	n	%	Kümülatif %
1	5	25,0	25,0
2	6	30,0	55,0
3	9	45,0	100
Toplam	20	100	

Kooperatiflerin % 13,2'si kaliteli işgücünü kooperatifin rekabetçiliğindeki önemli ilk 3 avantajı arasında tanımlanmıştır. Yine, kooperatiflerin % 3,8'i kaliteli işgücünü rekabetçiliğindeki en önemli avantajı olarak tanımlanmıştır. Kaliteli işgücünü kooperatifin rekabetçiliğinde en önemli üç avantaj içerisinde sayan 21 kooperatifin yaklaşık olarak % 29'u kaliteli işgücünü kooperatifin rekabetçiliğinde sahip olduğu en önemli avantaj olarak göstermiştir (Tablo 210).

► Tablo 210. Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Kaliteli İşgücü)

	n	%	Kümülatif %
1	6	28,6	28,6
2	9	42,9	71,4
3	6	28,6	100
Toplam	21	100	

Kooperatiflerin sadece % 3,8'i pazarlama stratejisini kooperatifin rekabetçiliğindeki önemli ilk 3 avantajı arasında ifade etmektedir. Kooperatiflerin hiç birisi pazarlama stratejisini rekabetçiliğindeki en önemli avantajı olarak tanımlamamış, en iyi olarak ikinci olarak nitelendirmiştir. Pazarlama stratejisini kooperatifin rekabetçiliğinde en önemli üç avantaj içerisinde sayan 6 kooperatifin yaklaşık olarak % 17'si ürün çeşidini kooperatifin rekabetçiliğinde sahip olduğu en önemli avantaj olarak göstermiştir (Tablo 211).

► Tablo 211. Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Pazarlama Stratejisi)

	n	%	Kümülatif %
2	1	16,7	16,7
3	5	83,3	100
Toplam	6	100	

Çalışmadaki kooperatiflerin % 20,8'i fiyat politikasını kooperatifin rekabetçiliğindeki önemli ilk 3 avantajı arasında tanımlamıştır. Çalışmadaki kooperatiflerin % 5,7'si fiyat politikasını rekabetçiliğindeki en önemli avantajı olarak göstermiştir. Fiyat politikasını kooperatifin rekabetçiliğinde en önemli üç avantaj içerisinde sayan 33 kooperatifin % 27'si fiyat politikasını kooperatifin rekabetçiliğinde sahip olduğu en önemli avantaj olarak göstermiştir (Tablo 212).

► Tablo 212. Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Fiyat Politikası)

	n	%	Kümülatif %
1	9	27,3	27,3
2	10	30,3	57,6
3	14	42,4	100
Toplam	33	100	

Kooperatiflerin % 3,1'i diğer seçenekleri kooperatifin rekabetçiliğindeki önemli ilk 3 avantajı arasında göstermiş ve kooperatiflerin % 1,9'u diğer faktörleri rekabetçiliğindeki en önemli avantajı olarak göstermiştir. Diğer faktörleri kooperatifin rekabetçiliğinde en önemli üç avantaj içerisinde sayan 5 kooperatifin % 60'ı diğer faktörleri kooperatifin rekabetçiliğinde sahip olduğu en önemli avantaj olarak göstermiştir (Tablo 213).

► Tablo 213. Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajın Önem Derecesine Göre Sırası (Diğer)

	n	%	Kümülatif %
1	3	60	60
2	1	20	80
3	1	20	100
Toplam	5	100	

Kooperatiflerin çoğunluğu rekabetçilikteki en önemli avantajı olarak ürün kalitesini görmekteyiz. Kooperatiflerin yarısından fazlası (% 55,4) ürün kalitesini en önemli avantaj seçeneği olarak belirtmişlerdir. İkinci olarak hizmet kalitesi (% 12,9), üçüncü olarak ürün çeşidi ve fiyat politikası (% 8,9) cevapları alınmıştır. Satış sonrası hizmetin en önemli olarak nitelendirilen seçenekler arasında son sırada (% 0,6) yer alması ve pazarlama stratejisinin hiç işaretlenmemiş olması dikkate alınmalıdır (Tablo 214).

► Tablo 214. Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajını Önem Derecesine Göre Sırası (1. Sırada Tercih Edilenler)

	Frekans	%	Kümülatif %
Ürün Kalitesi	56	55,4	55,4
Hizmet Kalitesi	13	12,9	68,3
Ürün Çeşidi	9	8,9	77,2
Fiyat Politikası	9	8,9	86,1
Kaliteli İşgücü	6	5,9	92h
Yönetim Biçimi	5	5,0	97
Satış Sonrası Hizmet	1	1,0	98
Diğer	2	2,0	100
Toplam	101	100	

Kooperatiflerin rekabetçilikteki en önemli avantajlarından 2. sırada tercih ettikleri incelendiğinde, ürün kalitesi yine en yüksek orana ulaşmıştır (% 25,8). Bu tercihte hizmet kalitesi de neredeyse ürün kalitesi kadar işaretlenmiştir (% 22,5). Yine son sırada pazarlama stratejisi bulunmaktadır (% 1,1) (Tablo 215).

► Tablo 215. Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajını Önem Derecesine Göre Sırası (2. Sırada Tercih Edilenler)

	Frekans	%	Kümülatif %
Ürün Kalitesi	23	25,8	25,8
Hizmet Kalitesi	20	22,5	48,3
Ürün Çeşidi	13	14,6	62,9
Fiyat Politikası	10	11,2	74,1
Kaliteli İşgücü	9	10,1	84,2
Satış Sonrası Hizmet	6	6,7	90,9
Yönetim Biçimi	6	6,7	97,6
Pazarlama Stratejisi	1	1,1	98,7
Diğer	1	1,1	100
Toplam	89	100	

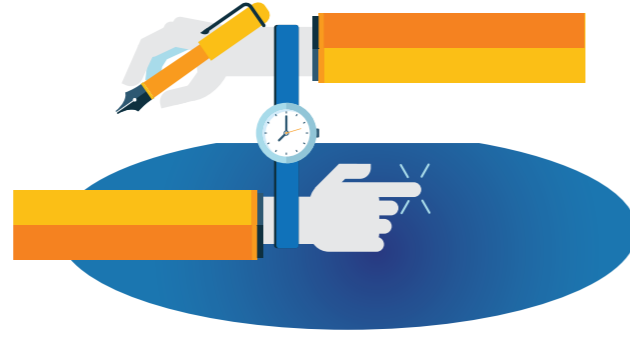
Kooperatiflerin rekabetçilikteki en önemli avantajlarından 3. sırada tercih ettikleri incelendiğinde ise, en fazla hizmet kalitesi (% 17,8) ve daha sonra da satış sonrası hizmet (% 16,4) ve yönetim biçimi (% 13,7) cevapları alınmıştır. Üçüncü sıradaki tercihlerden en az işaretlenen ise diğer (% 2,7), pazarlama stratejisi (% 6,8) ve ürün çeşidi olmuştur (% 6,8) (Tablo 216).

► Tablo 216. Kooperatifin Rekabetçiliğindeki En Önemli İlk 3 Avantajını Önem Derecesine Göre Sırası (3. Sırada Tercih Edilenler)

	Frekans	%	Kümülatif %
Hizmet Kalitesi	13	17,8	17,8
Fiyat Politikası	13	17,8	35,6
Satış Sonrası Hizmet	12	16,4	52
Yönetim Biçimi	10	13,7	65,7
Ürün Çeşidi	7	9,6	75,3
Kaliteli İşgücü	6	8,2	83,5
Ürün Kalitesi	5	6,8	90,3
Pazarlama Stratejisi	5	6,8	97,1
Diğer	2	2,7	100
Toplam	73	100	

3. BÖLÜM: ANKET SONUÇLARINDA DEĞİŞKENLER ARASI İLİŞKİLER

Yukarıda kooperatifler ile yapılan anketlerin frekans değerlendirmeleri ile kooperatiflerin mevcut durumları göz önüne serilmiştir. Fakat bu mevcut durumunu göstergeleri yanında değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi de faydalı olacaktır. Değişkenlerin arasındaki ilişkilerin incelenmesi ile kooperatifin başarılı olmasında etkili olacak faktörlerin belirlenmesinin yanında başarısızlık nedenleri de ortaya konmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu tespitlerin yapılması da bölgedeki kooperatiflerin iyileştirilmesi için politika geliştirilmesinde kullanılabilir. Bu doğrultuda kooperatifler ile yapılan anketlerin istatistiksel analizleri sonucu ortaya çıkan değerlendirmeler aşağıda paylaşılmıştır.

3.1. YÖNETİM-ORGANİZASYON BULGULARI

Bu bölümde kooperatiflerin yönetim-organizasyona ilişkin sorunlarının neler olduğu ele alınmıştır. Son 3 yılda kooperatif yönetimi ve ortaklar/üyeler arasında anlaşmazlıkların olup olmadığı ve anlaşmazlık var ise hangi nedenlerden dolayı ortaya çıktığı tespit edilmeye çalışılmış ve son olarak kooperatiflerin işletme performansı incelenmiştir.

Kooperatif ortaklarının genel kurula katılım düzeyinin işletme performansını etkilediği gözlenmektedir. Ortakların genel kurula katılım düzeyi arttıkça, kooperatifin son 3 yıldaki genel işletme performansı artmaktadır. Ortakların genel kurula katılım düzeyi düşük olan kooperatiflerde genel performansı iyi ya da çok iyi olanların oranı % 44 iken, orta olanlarda % 53 ve yüksek olanlarda % 72 civarındadır. Buna göre üyelerin kooperatifi sahiplenmesi sonucunda kooperatif performansının arttığı söylenebilir (Tablo 217).

► Tablo 217. Ortakların Genel Katılım Düzeyine Göre Genel İşletme Performansının Değerlendirilmesi

		Kooperatifinizin son 3 yıldaki genel işletme performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?				
		Kötü-Çok Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Kooperatif ortaklarının genel kurula katılım düzeyi nedir?	Düşük	8	11	13	2	34
	Orta	12	19	29	6	66
	Yüksek	4	9	23	10	46
Toplam		24	39	65	18	146

JT= 2,975; p değeri= 0,003

Kooperatifin organizasyon/yönetim şeması olmasının son 3 yıldaki genel işletme performansını etkilediği gözlenmektedir. Organizasyon/yönetim şeması olan kooperatiflerin içinde genel işletme performansı iyi ya da daha iyi olanların oranı % 76 iken, olmayanlarda bu oran % 50'dir. Dolayısıyla, organizasyon/yönetim şeması olan kooperatiflerin genel işletme performansı daha iyi bulunmuştur (Tablo 218).

► Tablo218: Organizasyon yönetim şeması varlığına göre genel işletme performansı

		Kooperatifinizin son 3 yıldaki genel işletme performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?				
		Kötü-Çok Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Kooperatifinizin organizasyon/yönetim şeması var mı?	Var	3	7	25	7	42
	Yok	21	33	42	12	108
Toplam		24	40	67	19	150

JT= 7539; p değeri= 0,006

Kooperatifin iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyon olması son 3 yıldaki genel işletme performansını etkilemektedir. İş tanımı ve planı olan kooperatiflerin içinde genel işletme performansı iyi ya da daha iyi olanların oranı % 77 iken, olmayanlarda bu oran % 52,5'tir. Organizasyon/yönetim şeması olan kooperatiflere benzer biçimde, iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyon olan kooperatiflerin genel işletme performansı daha iyi olarak gözükmemektedir (Tablo 219).

► Tablo219: Dokümantasyon varlığına göre genel işletme performansı

		Kooperatifinizin son 3 yıldaki genel işletme performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?				
		Kötü-Çok Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Kooperatifinizin iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyon var mı?	Var	1	6	19	5	31
	Yok	23	33	48	14	118
Toplam		24	39	67	19	149

T= 8355,5; p değeri= 0,014

Kooperatifte profesyonel eleman istihdam etme düşüncesi olanların diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullandığı istatistiksel olarak gözlenmektedir. Profesyonel eleman istihdam etmeyi düşünen kooperatiflerin % 18,8'i üretimde farklı bir yöntem kullanırken, profesyonel eleman istihdam etme düşüncesi olmayan kooperatiflerde bu oran % 2 civarındadır. Bir başka açıdan değerlendirilirse, diğer kooperatiflere göre farklı bir yöntem kullanan kooperatifler içinde profesyonel eleman istihdam etme dü-

şüncesinde olanların oranı % 86,7 iken farklı bir yöntem uygulamayanlar içinde aynı oran % 41,5'dir. Sonuç olarak kooperatifte profesyonel eleman istihdam etme ile diğer kooperatiflere göre farklı bir yöntem/teknik kullanma arasında istatistiksel bir ilgi vardır ve diğer kooperatiflerle kıyaslandığında profesyonel eleman istihdam etme düşüncesinde olan kooperatiflerin üretimde farklı yöntem/teknik kullanma eğilimi daha yüksektir (Tablo 220).

► Tablo220: Profesyonel Eleman İstihdamı Planına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma

		Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifinizde Profesyonel eleman istihdam etme düşünceniz var mı?	Var	13	56	69
	Yok	2	79	81
Toplam		15	135	150

$\chi^2= 11,096$; p değeri= 0,001

Kooperatifte organizasyon/yönetim şeması olması diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılmasını etkilemektedir. Organizasyon/yönetim şeması olan kooperatiflerde üretimde farklı bir yöntem kullananların oranı % 26 iken, organizasyon/yönetim şeması olmayan kooperatiflerde bu oran sadece % 3,5'tir. Buna göre organizasyon/yönetim şe-

masına sahip olan kooperatifler diğer kooperatiflere göre üretimde daha yenilikçidir. Bir başka açıdan değerlendirildiğinde üretimde yenilik yapmak isteyen/yapan kooperatiflerin daha profesyonel yapılanmaya ihtiyaç duydukları ve bu nedenle organizasyon yönetimi ile ilgili belgeler sahip olma ihtiyacı duydukları söylenebilir (Tablo 221).

► Tablo221: Yönetim Şeması Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma

		Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifinizin organizasyon/yöntem şeması var mı?	Var	11	31	42
	Yok	4	109	113
Toplam		15	140	155

$\chi^2= 17,972$; p değeri= 0,000 (Fisher Exact Test)

Kooperatifin iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyonu olması ile satış faaliyetlerinde bir sorun yaşanması arasında istatistiksel bir ilgi olduğu gözlenmektedir. İş planına ilişkin dokümantasyonu olan kooperatiflerin % 54,8'i satış faaliyetlerinde bir sorun yaşarken, iş planlarına ilişkin dokümantasyonu olmayan kooperatiflerde bu oran % 30'dur.. Bu yapılan

iş tanımları ve planların eksik ya da sonuca ulaşmadığını veya kooperatiflerin kurumsallaşma yolunda adım attıklarını ancak teknik bilgi ve kapasitenin nihai başarıya ulaştırmaya yeterli olmadığını ve bu atılımın sonucunda ortaya çıkan risklerin iyi yönetilemediğini gösteriyor olabilir (Tablo 222).

► Tablo222: Dokümantasyon Varlığına Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama

		Satış faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifinizin iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyon var mı?	Var	17	14	31
	Yok	35	81	116
Toplam		52	91	147

$\chi^2= 6,511$; p değeri= 0,001

Organizasyon/yönetim şeması bulunan kooperatiflerin ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşaması arasında bir ilgi olduğu görülmektedir. Organizasyon/yönetim şeması olan kooperatiflerin % 48,7'si ürün satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşarken, organizasyon/yönetim şeması olmayan kooperatiflerin % 23,1'i bir tahsilat sorunu yaşamaktadır (Tablo 223). Tablo 222'deki sonuçlara benzer şekilde organi-

zasyon/yönetim şemasına sahip olan kooperatifler üretimin satışından kaynaklanan sorunları diğerlerine kıyasla daha fazla yaşamaktadır. Çünkü bu kooperatiflerin işlenmiş ürün yapıp farklı tüketicilere pazarlama eğilimi daha fazladır. Bu nedenle ürünlerini sadece tüccara değil farklı tüketicilere satma eğilimi aynı zamanda tahsilat sorunlarını da birlikte getirmektedir.

► Tablo223: Organizasyon Şeması Varlığına Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama

		Ürünlerinizin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifinizin organizasyon/yönetim şeması var mı?	Var	19	20	39
	Yok	25	83	108
Toplam		44	103	147

$\chi^2= 8,932$; p değeri= 0,003

Aynı şekilde iş tanımları ve planları bulunan kooperatiflerde de ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşandığı istatistiksel olarak tespit edilmiştir. İş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyonu olan kooperatiflerde ürünlerin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşayanların oranı % 62,5 iken, dokümantasyonu olmayan kooperatiflerde tahsilat sorunu yaşayanların oranı % 20 civarındadır. Buna göre yönetim ve organizasyon şemasına sahip olanların ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunları yaşama oranı diğerlerine göre daha yüksektir. Bu durumda bir

önceki tablodaki sonuçlara benzerdir ve teorik olarak beklentilerin tersine olsa da incelenen kooperatiflerin gerçeklerine uygundur. Çünkü genel olarak atılım yapmak ve kurumsallaşmak isteyen kooperatifler yeni müşterilere açılmak istemekte, işlenmiş ürünler elde edip satmaya çalışmaktadır. Bu ise tahsilat sorunu yaşanmasına neden olmaktadır. Statik bir şekilde çaba gösteren kooperatifler ise ham ürünleri üreticiye aktardıkları için çok fazla tahsilat sorunu yaşamamaktadır (Tablo 224).

► Tablo224: Dokümantasyon Varlığına Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama

		Ürünlerinizin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifinizin iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyon var mı?	Var	20	12	32
	Yok	23	91	114
Toplam		43	103	146

$\chi^2= 21,542$; p değeri= 0,000

Kooperatifte kalite yönetim sistemi uygulanması ile ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşanması arasında kalite yönetim sistemi uygulayan kooperatiflerde ürün satışından kaynaklı tahsilat

sorunu yaşayanların oranı % 61,5 iken, kalite yönetim sistemi uygulamayanlarda % 25,8'dir. Tablo 191 için yapılan yorumlar bu tablodaki sonuçlar için de geçerlidir (Tablo 225).

► Tablo225: Kalite Yönetim Sistemi Uygulanırlığına Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama

		Ürünlerinizin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifiniz kalite yönetim sistemi (ISO, TSE vb) uyguluyor mu?	Evet	8	5	13
	Hayır	32	92	124
Toplam		40	97	137

$\chi^2= 7,267$; p değeri= 0,020 (Fisher Exact Test)

İstatistiksel olarak profesyonel insan kaynağı bulunan kooperatiflerde devletten herhangi bir kredi/teşvik/hibe alınması arasında bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Profesyonel insan kaynağı olan kooperatiflerde devletten herhangi bir kredi/teşvik/hibe alanların oranı % 56,5 iken, profesyonel insan kaynağı olmayan

kooperatiflerde bu oran yaklaşık % 21'dir. Bu sonuca göre profesyonel insan kaynağına sahip olan kooperatifler diğerlerine göre daha yüksek oranda teşvik ve hibe kullanmışlardır. Bir başka bakış açısına göre devletten teşvik ve hibe alanlar profesyonel insan kaynağı kullanma fırsatına sahip olmaktadır (Tablo 226).

► Tablo226: Profesyonel İnsan Kaynağının Varlığına Göre İhracat Yapma

		Devletten aldığınız herhangi bir kredi/teşvik/hibe var mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifinizde profesyonel insan kaynağınız var mı?	Evet	39	29	68
	Hayır	17	64	81
Toplam		56	93	149

$\chi^2= 20,839$; p değeri= 0,000

Kooperatifte profesyonel eleman istihdam etme düşüncesinin yeni yatırım yapma düşüncesi arasında bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Yeni yatırım yapmayı planlayan kooperatiflerin % 60,8'i profesyonel eleman istihdam etme düşüncesindeyken, yatırım planı olmayan kooperatiflerde bu oran sadece %12,8'dir. Yeni yatırım yapma düşüncesinde olunan kooperatiflerde, bu

yatırımın muhtemelen ihtiyaç duyacağı insan kaynağı olacağı düşünülmektedir. Sonuç olarak beklentilere uygun şekilde profesyonel eleman istihdam etme düşüncesine sahip olan kooperatifler yeni yatırım yapma konusunda diğer kooperatiflere göre daha fazla istekli gözükmektedir (Tablo 227).

► Tablo227: Profesyonel Eleman İstihdam Etme Planına Göre Yeni Yatırım Planlama

		Yeni yatırım yapmayı planlıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifinizde profesyonel eleman istihdam etme düşünceniz var mı?	Var	62	5	67
	Yok	40	34	74
Toplam		102	39	141

$\chi^2= 26,026$; p değeri= 0,000

Kooperatifte kalite yönetim sistemi bulunması ile yeni yatırım yapma planı bulunması arasında ilişki vardır. Kalite yönetim sistemi uygulamayan kooperatiflerde ise yeni yatırım yapma planı olanların oranı yaklaşık % 68'dir. Farklı kalite yönetim sistemi kullanan kooperatiflerin tamamı yeni yatırım yapmayı planlamaktadır

ve kalite yönetim sistemine sahip olmakla yeni yatırım yapmayı planlamak arasında bir pozitif ilişki vardır (Tablo 228). Bu sonuç beklentilere uygundur çünkü kalite herhangi bir kalite yönetim sistemine yatırım yapan kooperatiflerin gelişmeyi ve dolayısıyla daha fazla yatırımı amaçlamaları doğaldır.

► Tablo228: Kalite Yönetim Sistemi Varlığına Göre Yeni Yatırım Planlama

		Yeni yatırım yapmayı planlıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifiniz kalite yönetim sistemi (ISO, TSE vb) uyguluyor mu?	Evet	13	0	13
	Hayır	84	39	123
Toplam		97	39	136

$\chi^2= 5,779$; p değeri= 0,020 (Fisher Exact Test)

3.2. ÜRETİM SORUNLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde kooperatiflerin üretimlerinde karşılaştıkları sorunlar bağlamında üretimle ilgili anlaşmazlıklar, üretilen ham ürünlerin işlenmiş ürüne dönüştürme süreci ve planı yanı sıra üretimde farklı yöntem kullanılmasına ilişkin sorunlar ele alınmıştır.

Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanılması ile son 3 yıldaki genel işletme performansı arasında istatistiksel bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin % 80'i iyi ya da çok iyi

performans göstermişken, farklı bir yöntem kullanmayanlarda bu oran % 55 civarındadır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanan kooperatifler daha iyi performanslı olarak nitelendirilmiştir (Tablo229). Kooperatif yöneticilerinin algısına göre üretime farklılık ve yenilik yapan kooperatiflerin son üç yıldaki genel işletme performansının daha iyi olduğu söylenebilir. Bu da beklenen bir durumdur çünkü genel olarak bakıldığında yenilik ve farklılık yaratmanın işletme performansına olumlu katkı yaptığı bilinmektedir.

► Tablo 229. Üretimde Farklı Teknik Kullanımının Diğer Kooperatiflerle Karşılaştırılması İle Genel İşletme Performansı

		Kooperatifinizin son 3 yıldaki genel işletme performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?				
		Kötü-Çok Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?	Evet	3	0	7	5	15
	Hayır	21	40	61	14	136
Toplam		24	40	68	19	151

T= 10039; p değeri= 0,049

Kooperatifte profesyonel eleman istihdam etme düşüncesi ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme arasında bir ilişki tespit edilmiştir. Üretimlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 90'ında profesyonel eleman istihdam etme düşüncesi varken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatifler için bu oran % 42,5'tir. Ürünlerini işlenmiş ürün-

lere dönüştüren kooperatiflerin profesyonel eleman çalıştırma eğiliminde olduğu söylenebilir. Bu durum işlenmiş ürünlerin pazarlanması, finansmanı, üretim teknolojilerinin takibi açısından profesyonel eleman ihtiyacını ortaya koyduğu şeklinde yorumlanabilir (Tablo 230).

► Tablo230: Profesyonel Eleman İstihdam Planına Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci

		Ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürüyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatiflerinizde profesyonel eleman istihdam etme düşünceniz var mı?	Var	9	57	66
	Yok	1	77	78
Toplam		10	134	144

$\chi^2= 8,444$; p değeri= 0,006 (Fisher Exact Test)

Kalite yönetim sistemi uygulaması ve ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında istatistiksel bir ilişki tespit edilmiştir. Kalite yönetim sistemi uygulayan kooperatiflerin % 38,5'i ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmektedir. Kalite yönetim sistemi uygulamayan kooperatiflerde ise ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin oranı sadece % 4'tür. Ürünlerini

işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin, sürdürülebilir gelişme sağlamaları için kalite yönetim sistemlerine ihtiyaç duydukları şekliyle yorumlanabileceği gibi, kalite kontrol sistemlerin uygulanması işlenmiş ürünlerin kalitesine katkı sağladığı şeklinde de yorumlanabilir (Tablo 231).

► Tablo231: Kalite Yönetim Sistemi Varlığına Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci

		Ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürüyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifiniz kalite yönetim sistemi (ISO, TSE vb) uyguluyor mu?	Evet	5	8	13
	Hayır	5	120	125
Toplam		10	128	138

$\chi^2= 20,806$; p değeri= 0,001 (Fisher Exact Test)

Kooperatifin diğer kooperatlflere göre farklı bir yöntem/teknik kullanması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatflerin % 50'si üretimde diğer kooperatlflere göre farklı bir yöntem kullanırken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyenler

çinde farklı bir yöntem kullananların oranı % 7,1'dir. Dolayısıyla farklı yöntem ve teknikler kullanımı üretimin işlenmiş ürüne dönüşmesine katkı sağlamakta veya üretimi işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatflerin üretimde farklı yöntem ve tekniklerin kullanıldığı anlaşılmaktadır (Tablo 232).

► Tablo 232: Üretimde Farklı Yöntem Kullanımına Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci

		Ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürüyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Diğer kooperatlflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?	Evet	5	10	15
	Hayır	5	130	135
Toplam		10	140	150

$\chi^2= 19,048$; p değeri= 0,001 (Fisher Exact Test)

Kooperatifte üretim yönetimi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmelerin takip edilmesi ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında ilişki vardır. Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip eden kooperatflerin % 59,7'si ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlarken, güncel gelişmeleri takip etmeyenlerde ürünlerini iş-

lenmiş ürüne dönüştürmeyi planlayanların oranı % 27,8'dir. Bir başka deyişle kooperatfler işlenmiş ürünler için üretim yönetimi ve teknolojilerini takip etmektedirler. Bu kooperatflerin ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme isteğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir (Tablo 233).

► Tablo 233: Üretim Yönteminde Teknolojik Gelişme Takibine Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı

		Ürünlerinizi işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip ediyor musunuz?	Evet	40	27	67
	Hayır	10	26	36
Toplam		50	53	103

$\chi^2= 9,554$; p değeri= 0,002

Kooperatifte üretimde kullanılan yeni yöntemlere dair yeni bilgilerin takip edilmesi ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında ilişki vardır. Üretimde kullanılan yöntemlere dair yeni bilgileri takip eden kooperatflerin % 61,4'ü ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlarken, yeni bilgileri takip et-

meyenlerde ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlayanların oranı % 33,3'tür. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatfler diğer kooperatlflere göre üretim yöntemlerindeki yeni bilgileri takip ederek pazarda tutunma çabalarının göstergesi olarak yorumlanabilir (Tablo 234).

► Tablo 234: Üretim Yöntemleri Hakkında Takip Edilen Yeniliklere Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı

		Ürünlerinizi işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatiflerinizde üretimde kullandığınız yöntemlere dair yeni bilgileri takip ediyor musunuz?	Evet	35	22	57
	Hayır	17	34	51
Toplam		52	56	108

$\chi^2= 8,495$; p değeri= 0,004

Kooperatifte üretimde sorun yaşanması ile diğer kooperatlflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatlflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatflerin % 91,7'sinde, farklı bir yöntem kullanmayanları % 57,8'inde üretimde sorunlar bulunmaktadır. Diğer kooperatlflere göre üretimde farklı yöntem/teknik kul-

lanan kooperatfler, üretim teknolojilerini takip, yeni üretim teknikleri geliştirmek ve benzeri konularda kendileri güncelleme durumdadır. Bu nedenle, doğal olarak üretimde yeni teknik ve yöntem uygulayan kooperatflerin diğer kooperatlflere göre sorunlarla karşı karşıya kalabileceği söylenebilir (Tablo 235).

► Tablo 235: Üretimde Yaşanan Sorunların Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma

		Diğer kooperatlflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Üretimde yaşadığınız sorunlar var mıdır?	Var	11	63	74
	Yok	1	46	47
Toplam		12	109	121

$\chi^2= 5,220$; p değeri= 0,028 (Fisher Exact Test)

Kooperatifte üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmelerin takip edilmesi ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip eden kooperatiflerin % 15,9'u diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanmaktadır. Güncel gelişmeleri takip

etmeyen kooperatiflerin hiçbiri diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanmamaktadır. Diğer bir deyişle, diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin tamamı üretim yöntemi ve teknolojileri konusundaki güncel gelişmeleri izlemektedir (Tablo 236).

► Tablo236: Üretimde Teknoloji Takibinin Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma

		Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip ediyor musunuz?	Evet	14	74	88
	Hayır	0	60	60
Toplam		14	134	148

$\chi^2= 10,543$; p değeri= 0,001

Kooperatifte üretimde kullanılan yöntemlere dair yeni bilgilerin takip edilmesi ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Üretimde kullanılan yöntemlere dair yeni bilgileri takip eden kooperatiflerin % 16,9'u diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullan-

makta iken yeni bilgileri takip etmeyen kooperatiflerin % 2,4'ü farklı bir yöntem kullanmaktadır. Tablo 203'de belirtildiği gibi kooperatifler üretim yöntemi ve teknikleri açısından güncel kalabilme çabası içerisinde olduğu düşünülebilir (Tablo 237).

► Tablo237: Üretim Yöntemlerinde Yeni Bilgilerin Takibine Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma

		Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifinizde üretimde kullandığınız yöntemlere dair yeni bilgileri takip ediyor musunuz?	Evet	13	64	77
	Hayır	2	80	82
Toplam		15	144	159

$\chi^2= 9,697$; p değeri= 0,002

Kooperatifin diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanması ile pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşanması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin yarısı pazarlama faaliyetinde bir sorun yaşarken, farklı bir yöntem kullanmayan kooperatiflerin % 19,5'i pazarlama faaliyetlerinde bir

sorun yaşamaktadır. Bu sonuç kooperatiflerin mevcut koşullarda üretimde atılım yapmak pazarlama alanında da başarılı olmak anlamına gelmemektedir ve kooperatiflerin teknik/bilgi kapasitesinin bütün hedefleri başaracak düzeyde olmadığına göstergesi olarak kabul edilebilir (Tablo 238).

► Tablo238: Üretimde Farklı Yöntem Kullanımının Varlığına Göre Pazarlama Faaliyetlerinde Sorun Yaşama

		Pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?	Evet	7	7	14
	Hayır	24	99	123
Toplam		31	106	137

$\chi^2= 6,673$; p değeri= 0,017 (Fisher Exact Test)

Kooperatifte üretimde kullanılan yöntemlere dair yeni bilgilerin takip edilmesi ile satış faaliyetlerinde bir sorun yaşanması arasında ilişki vardır. Üretimde kullanılan yöntemlere dair yeni bilgileri takip eden kooperatiflerin % 44'ü, yeni bilgileri takip etmeyen kooperatiflerin de % 28'i satış faaliyetlerinde bir so-

run yaşamaktadır. Yukarıdaki Tablo 204 ve Tablo 205 tablolardaki yorumlara benzer şekilde üretim yapmak ürünlerin satılabileceği anlamına gelmemektedir. Bu da yine kooperatiflerin üretim fonksiyonlarını tam olarak sindiremediğini ya da pazar araştırmasını iyi yapmadığının bir göstergesidir (Tablo 239).

► Tablo239: Üretimde Kullanılan Yöntemlere Dair Yeni Bilgi Takibine Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama

		Satış faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifinizde üretimde kullandığınız yöntemlere dair yeni bilgileri takip ediyor musunuz?	Evet	33	42	75
	Hayır	21	54	75
Toplam		54	96	150

$\chi^2= 4,167$; p değeri= 0,041

Kooperatifin üretimde yaşadığı sorun olması ile ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu bulunması arasında ilişki vardır. Ürünlerinin satışında kaynaklı sorun yaşayan kooperatiflerin % 81,1'i, tahsilat sorunu yaşamayan kooperatiflerin ise % 54,4'ü üretimde sorun yaşamaktadır. Bir başka açıdan değerlendirildiğinde, üretimde sorun yaşayanların % 41,1'i,

sorun yaşamayanların % 16,3'ü ürünlerin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşamaktadır. Üretimde sorun yaşayan kooperatifler ürün satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşamaları ürün ve hizmet kalitesinde rekabetçi olamamaları nedeniyle daha riskli müşteri grubuna yöneldikleri söylenebilir (Tablo 240).

► Tablo240: Üretimde Yaşanan Sorunların Varlığına Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama

		Ürünlerinizin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Üretimde yaşadığınız sorunlar var mıdır?	Var	30	43	73
	Yok	7	36	43
Toplam		37	79	116

$\chi^2= 7,672$; p değeri= 0,006

Kooperatifte üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmelerin takip edilmesi ile ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu bulunması arasında ilişki vardır. Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip eden kooperatiflerin % 34,5'i ürünlerin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşarken, güncel gelişmeleri takip etmeyen kooperatiflerin % 17,9'u tahsilat sorunu yaşamaktadır. Tahsilat sorunu yaşayan kooperatiflerin % 74,4'ü,

tahsilat sorunu yaşamayan kooperatiflerin ise % 54,5'i güncel gelişmeleri takip etmektedir. Üretim yöntem ve teknolojilerini takip eden kooperatifler katma değerli üretim üretilip satmak istememektedirler. Dolayısıyla müşteri gamının genişletme eğilimde oldukları için tahsilat sorunlarıyla karşılaşabilirler. Yeni teknolojileri kullanmayan ve standart ürünleri direkt olarak tüccar ve üreticiye devreden kooperatifler doğal olarak tahsilat sorunu yaşamamaktadır (Tablo 241).

► Tablo241: Güncel Gelişmeleri Takip Etmeye Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama

		Ürünlerinizin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip ediyor musunuz?	Evet	29	55	84
	Hayır	10	46	56
Toplam		39	101	140

$\chi^2= 4,644$; p değeri= 0,031

Kooperatifte üretimde kullanılan yöntemlere dair yeni bilgilerin takip edilmesi ile ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu bulunması arasında ilişki vardır. Üretimde kullanılan yöntemlere dair yeni bilgileri takip eden kooperatiflerin % 39,5'i ürünlerin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşarken, yeni bilgileri takip etmeyen kooperatiflerin % 19,4'ü tahsilat sorunu

yaşamaktadır. Tahsilat sorunu yaşayan kooperatiflerin % 68,2'si, tahsilat sorunu yaşamayan kooperatiflerin ise % 44,2'si yeni bilgileri takip etmektedir. Sonuç olarak bu sonuçların bir önceki tablodaki yorumlarla benzer eğilimlerden kaynaklandığı kabul edilebilir (Tablo 242).

► Tablo242: Yeni Bilgilerin Takibine Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama

		Ürünlerinizin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatiflerinizde üretimde kullandığınız yöntemlere dair yeni bilgileri takip ediyor musunuz?	Evet	30	46	76
	Hayır	14	58	72
Toplam		44	104	148

$\chi^2= 7,100$; p değeri= 0,008

Kooperatifte üretimde yaşanan sorunlar olması ile devletten alınan herhangi bir kredi/teşvik/hibe bulunması arasında ilişki vardır. Devletten herhangi bir kredi/teşvik/hibe alan kooperatiflerin % 76,2'si, herhangi bir kredi/teşvik/hibe almayan kooperatiflerin de % 54,7'sinde üretimde sorun yaşanmaktadır. Üretimde

sorun yaşayan kooperatifler bu sorunların çözümü için gerekli yatırımlar için devletten kredi/teşvik/hibe alabildiği söylenebilir. Bir başka bakış açısından, Devletin bu tür sorunların çözümlenebilmesi için destek olduğu ve fon ayırdığı yorumlanabilir (Tablo 243).

► Tablo 243: Üretimde Yaşanan Sorunların Varlığına Göre İhracat Yapma

		Devletten aldığınız herhangi bir kredi/teşvik/hibe var mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Üretimde yaşadığınız sorunlar var mıdır?	Var	32	41	73
	Yok	10	34	44
Toplam		42	75	117

$\chi^2= 5,316$; p değeri= 0,021

Kooperatifte üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmelerin takip edilmesi ile devletten alınan herhangi bir kredi/teşvik/hibe bulunması arasında ilişki vardır. Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip eden kooperatiflerin % 44,2'si, güncel gelişmeleri takip etmeyen kooperatiflerin % 25,9'u devletten herhangi bir kredi/

teşvik/hibe almıştır. Üretim yönetimi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip eden kooperatifler diğer kooperatiflere göre yeni yatırımları için devletten kredi/teşvik/hibe desteklerini alabildiği yorumlanabilir. Diğer bir açıdan düşünüldüğünde, üretimde teknoloji ve yeni yöntemleri desteklediği söylenebilir (Tablo 244).

► Tablo 244: Güncel Gelişmelerin Takibine Göre Kredi/Teşvik/Hibe Alma Durumu Yapma

		Devletten aldığınız herhangi bir kredi/teşvik/hibe var mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Üretim yönetimi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip ediyor musunuz?	Evet	38	48	86
	Hayır	15	43	58
Toplam		53	91	144

$\chi^2= 5,000$; p değeri= 0,025

Kooperatifin üretimde yaşadığı sorunların bulunması ile yeni yatırım yapma planı bulunması arasında ilişki vardır. Yeni yatırım planı bulunan kooperatiflerin % 68,2'si, böyle bir planı olmayan kooperatiflerin ise % 48,5'i üretimde sorun yaşamaktadır. Üretimde sorun yaşayan kooperatifler diğer kooperatiflere göre bu

sorunların çözümü için yatırım yapma eğilimindedir şeklinde yorumlanabilir. Bir başka açıdan bakıldığında üretim yapma eğiliminde olanların üretimde sorun yaşamaması ve üretim yapmak isteyenlerin yatırım yapma eğilimlerinin daha yüksek olması anlaşılabilir bir durumdur (Tablo 245).

► Tablo245: Üretimde Yaşanan Sorunların Varlığına Göre Yeni Yatırım Planlama

		Yeni yatırım yapmayı planlıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Üretimde yaşadığınız sorunlar var mıdır?	Var	58	16	74
	Yok	27	17	44
Toplam		85	33	118

$\chi^2= 3,965$; p değeri= 0,046

Kooperatifte üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip edilmesi ile yeni yatırım yapma planı bulunması arasında ilişki vardır. Yeni yatırım yapmayı planlayan kooperatiflerin % 64,6'sı üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel

gelişmeleri takip ederken, yeni yatırım yapma planı bulunmayan kooperatiflerde bu oran % 45,2'dir. Bu durumun yeni yatırım yapmak isteyen kooperatiflerin güncel gelişmeleri takip etmeleri gerekliliğini gösterdiği söylenebilir (Tablo 246).

► Tablo246: Güncel Gelişme Takibinin Varlığına Göre Yeni Yatırım Planlama

		Yeni yatırım yapmayı planlıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip ediyor musunuz?	Evet	64	19	83
	Hayır	35	23	58
Toplam		99	42	141

$\chi^2= 4,587$; p değeri= 0,032

Kooperatifteki üretimde kullanılan yöntemlere dair yeni bilgilerin takip edilmesi ile yeni yatırım yapma planı bulunması arasında ilişki vardır. Yeni yatırım yapmayı planlayan kooperatiflerin % 55,7'si üretimde kullanılan yöntemlere dair yeni bilgileri takip etmektedir. Yeni yatırım yapma planı bulunmayan kooperatiflerde

üretimde kullanılan yöntemlere dair yeni bilgileri takip edenlerin oranı % 35,7'dir. Bu durumun yeni yatırım yapmak isteyen kooperatiflerin güncel gelişmeleri takip etmeleri gerekliliğini gösterdiği söylenebilir (Tablo 247).

► Tablo 247. Yeni Bilgi Takibinin Varlığına Göre Yeni Yatırım Planlama

		Yeni yatırım yapmayı planlıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifinizde üretimde kullandığınız yöntemlere dair yeni bilgileri takip ediyor musunuz?	Evet	59	15	74
	Hayır	47	27	74
Toplam		106	42	148

$\chi^2= 4,787$; p değeri= 0,044

3.3. FİNANSAL FAALİYETLER BULGULARI

Kooperatifin yeni yatırım yapma planı olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlayan kooperatiflerin % 82'si yeni yatırım yapmayı planlarken, ürünlerini işlenmiş ürüne dö-

nüştürmeyi düşünmeyen kooperatiflerin % 30'u yeni yatırım yapmayı planlamaktadır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatifler ürün kalitelerini arttırmak, ürün gamlarını genişletmek, üretim maliyetlerini düşürmek gibi nedenlerle yeni yatırımları planladıkları söylenebilir (Tablo 248).

► Tablo 248 Yatırım Planı Varlığına Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı

		Ürünlerinizi işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlıyor musunuz?		
		Evet (Sonraki soruya geçiniz)	Hayır	Toplam
Yeni yatırım yapmayı planlıyor musunuz?	Evet	41	31	72
	Hayır	9	22	31
Toplam		50	53	103

$\chi^2= 6,759$; p değeri= 0,009

Kooperatifte devletten alınmış herhangi bir kredi/teşvik/hibe bulunması ile satış faaliyetlerinde bir sorun yaşanması arasında ilişki vardır. Devletten kredi/teşvik/hibe alan kooperatiflerin % 23'ü satış faaliyetlerinde sorun yaşamaktadır. Buna karşın, Devletten kredi/teşvik/hibe almayan kooperatiflerin ise % 44'ü satış faaliyetlerinde sorun yaşamaktadır. Ağırlık olarak satış faaliyetlerinde sorun yaşamayan kooperatifler devletten kredi/teşvik/hibe ihtiyacı duymadıkları söylenebilir (Tablo 249).

► Tablo249: Alınmış Kredi/ Teşvik/ Hibenin Varlığına Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama

		Satış faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Devletten aldığınız herhangi bir kredi/teşvik/hibe var mı?	Evet	12	40	52
	Hayır	41	52	93
Toplam		53	92	145

$\chi^2= 6,348$; p değeri= 0,012

3.4.AR-GE FAALİYETLERİNE İLİŞKİN ANALİZLER

Bu bölümde kooperatiflerin üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak yapmış olduğu iş birlikleri bağlamında kooperatiflerin araştırma geliştirmeye (AR-GE) ilişkin sorunları ele alınmıştır.

Kooperatifin organizasyon/yönetim şeması olması ile üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışma ya da işbirliği olma-

sı arasında ilişki vardır. Organizasyon/yönetim şeması olan kooperatiflerin % 28,6'sının, organizasyon/yönetim şeması olmayan kooperatiflerin 11,9'unun üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışması ya da işbirliği vardır. Organizasyon/yönetimde daha kurumsal alt yapıya sahip olan kooperatiflerin diğer kooperatiflere göre üniversiteler, araştırma merkezleri gibi kurumlarla işbirliği yapma eğiliminde olduğu söylenebilir (Tablo 250).

► Tablo 250: Organizasyon/Yönetim Şemasının Varlığına Göre İşbirlikleri

		Üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışma(lar)ınız ya da işbirliğiniz var mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatiflerinizin organizasyon/yönetim şeması var mı?	Var	12	30	42
	Yok	13	96	109
Toplam		25	126	151

$\chi^2= 6,080$; p değeri= 0,014

Kooperatifin iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyon olması ile üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışma ya da işbirliği olması arasında ilişki vardır. İş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyon olan kooperatiflerin % 34,4'ünün ve iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyon olmayan kooperatiflerin % 11,9'unun

üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışması ya da işbirliği bulunmaktadır (Tablo 251). Bu şekilde bir eğilimin olması doğaldır çünkü her iki olgu da daha kurumsallaşmış ve vizyoner bakış açısına katkı sağlamaktadır. Bu nedenle aynı yönde eğilimin olması beklenir.

► Tablo 251: Dokümantasyonların Varlığına Göre İşbirlikleri

		Üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışma(lar)ınız ya da işbirliğiniz var mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatiflerinizin iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyon var mı?	Var	11	21	32
	Yok	14	104	118
Toplam		25	125	150

$\chi^2= 9,184$; p değeri= 0,002

Kooperatifin AR-GE faaliyeti olması ile son 3 yıldaki genel işletme performansı arasında ilişki vardır. Çalışmadaki kooperatiflerden AR-GE faaliyeti olan kooperatif sayısı sadece 9'dur. Bu 9 kooperatiflerin % 88,9'unun son 3 yıldaki genel işletme performansı iyi

ya da çok iyi olarak nitelendirilirken, AR-GE faaliyeti olmayan kooperatiflerin % 54'ünün genel işletme performansı iyi ya da çok iyi olarak nitelendirilmiştir. AR-GE faaliyeti olan kooperatifler daha başarılı olarak tanımlanmıştır (Tablo 252).

► Tablo 252: Ar-Ge Faaliyetleri Varlığına Göre Genel İşletme Performansı

		Kooperatifinizin son 3 yıldaki genel işletme performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?				
		Kötü-Çok Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Kooperatifin AR-GE (Proje) faaliyet(ler)i var mı?	Var	0	1	5	3	9
	Yok	24	38	57	16	135
Toplam		24	39	62	19	144

T= 9518,5; p değeri= 0,019

3.5. DANIŞMANLIK HİZMETLERİ BULGULARI

Kooperatifin son 3 yılda danışmanlık hizmeti alması ile üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışma ya da işbirliği olması arasında ilişki vardır. Son 3 yılda danışmanlık hizmeti alan kooperatiflerin % 42,9'unun, danışmanlık hizmeti almayan kooperatiflerin ise sadece % 12,4'ünün üniversite, araştırma merkezi ya da başka kuruluşlarla

ortak çalışması bulunmaktadır (Tablo 253). Hem danışmanlık alma hem de üniversite ve diğer araştırma kurumlarıyla işbirliği yapma faaliyeti kooperatifin uzmanı olmadıkları konularda ve bilginin edinilmesi konularında her iki aracı da kullandıklarını ifade etmektedir. Bunlardan birisini alan kooperatiflerin diğerine de ilgi duyması beklenir.

► Tablo 253: Alınan Danışmanlık Hizmetlerinin Varlığına Göre İşbirlikleri

		Üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışma(lar)ınız ya da işbirliğiniz var mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifiniz için son 3 yılda alınan danışmanlık hizmet(ler)i var mıdır?	Var	9	12	21
	Yok	16	113	129
Toplam		25	125	150

$\chi^2= 12,060$; p değeri= 0,002 (Fisher Exact Test)

Kooperatifin son 3 yılda alınan danışmanlık hizmeti olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 40'ı son 3 yılda danışmanlık hizmeti alırken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerde bu oran % 11,6'dır. Başka bir açıdan incelendiğinde, son 3 yılda danışmanlık hizmeti alan kooperatiflerin % 20'si ürünlerini işlenmiş ürüne

dönüştürürken, danışmanlık hizmeti almayanlar içinde ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürenlerin oranı % 4,7'dir. Sonuç olarak danışmanlık hizmeti alan kooperatiflerin ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi yönünde pozitif bir ilişki olduğu söylenebilir ki zaten danışmanlık hizmetini alınmasının nedenlerinden birisi de işlenmiş ürün süreçlerini doğru yönetebilmektir (Tablo 254).

► Tablo 254: Alınmış Danışmanlık Hizmetlerine Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci

		Ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürüyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifiniz için son 3 yılda alınan danışmanlık hizmet(ler)i var mıdır?	Var	4	16	20
	Yok	6	122	128
Toplam		10	138	148

$\chi^2= 6,437$; p değeri= 0,030 (Fisher Exact Test)

Kooperatifin önümüzdeki 3 yılda alınmasına ihtiyaç duyulan danışmanlık hizmeti olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 80'i önümüzdeki 3 yılda danışmanlık hizmeti almaya ihtiyaç duyarken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştür-

meyen kooperatiflerde bu oran % 43'tür. Bu durum, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin gelişimlerini sürdürebilmeleri için danışmanlık hizmetine ihtiyaç duymakta olduklarının bir göstergesi olabilir (Tablo 255).

► Tablo 255: Alınması Planlanan Danışmanlık Hizmetine Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci

		Ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürüyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Önümüzdeki 3 yılda alınmasına ihtiyaç duyulan danışmanlık hizmeti var mıdır?	Var	8	57	65
	Yok	2	75	77
Toplam		10	132	142

$\chi^2= 5,077$; p değeri= 0,044 (Fisher Exact Test)

Kooperatif için son 3 yılda alınan danışmanlık hizmeti olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlayan kooperatiflerin % 21,6'sı son 3 yılda danışmanlık hizmeti almıştır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlanmayan

kooperatiflerde ise bu oran sadece % 7,3'te kalmıştır. Ürünlerini işlenmiş ürünlere dönüştürülmesini planlayan kooperatifler, danışmanlık alarak daha doğru bir planlama yapmak istediklerinin gösterdiği olduğu söylenebilir (Tablo 256).

► Tablo 256 Alınan Danışmanlık Hizmetlerine Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı

		Ürünlerinizi işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifiniz için son 3 yılda alınan danışmanlık hizmet(ler)i var mıdır?	Var	11	4	15
	Yok	40	51	91
Toplam		51	55	106

$\chi^2= 4,452$; p değeri= 0,035

Kooperatifin önümüzdeki 3 yılda alınmasına ihtiyaç duyulan danışmanlık hizmeti olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlayan kooperatiflerin % 56,9'u önümüzdeki 3 yılda danışmanlık hizmeti almaya ihtiyaç duyarken, ürünlerini

işlenmiş ürüne dönüştürme planlamayan kooperatiflerde bu talep % 31,4'tür. Ürünlerini işlenmiş ürünlere dönüştürülmesini planlayan kooperatifler, gelecekte de danışmanlık alarak daha doğru planlama yapmayı sürdürme eğiliminde oldukları söylenebilir (Tablo 257).

► Tablo 257: Alınmasına İhtiyaç Duyulan Danışmanlık Hizmetlerine Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı

		Ürünlerinizi işlenmiş ürüne dönüştürüyor planlıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Önümüzdeki 3 yılda alınmasına ihtiyaç duyulan danışmanlık hizmeti var mıdır?	Var	29	16	45
	Yok	22	35	57
Toplam		51	51	102

$\chi^2= 6,720$; p değeri= 0,010

Kooperatifin önümüzdeki 3 yılda ortaklarına verilmesi planlanan eğitim ve/veya danışmanlık hizmeti olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlayan kooperatiflerin % 69,2'si önümüzdeki 3 yılda kooperatif üyelerine/ortaklarına eğitim ya da danışmanlık hizmeti vermeyi planlarken,

ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerin içinde bu oran % 28,3 olmak üzere ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürenlere ilişkin oranın yarısından daha azdır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmek isteyen kooperatiflerin ortaklarına/üyelerine bilgilendirme amaçlı eğitim programları düşündüğü söylenebilir (Tablo 258).

► Tablo 258: Ortaklara Verilmesi Planlanan Danışmanlık Hizmetlerinin Varlığına Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı

		Ürünlerinizi işlenmiş ürüne dönüştürüyor planlıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Önümüzdeki 3 yılda kooperatif üyelerine/ortaklarına verilmesi planlanan eğitim ve/veya danışmanlık hizmeti var mıdır?	Var	36	15	51
	Yok	16	38	54
Toplam		52	53	105

$\chi^2= 17,602$; p değeri= 0,000

Kooperatifte son 3 yıl içinde alınan danışmanlık hizmeti olması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Son 3 yılda danışmanlık hizmeti alan kooperatiflerin % 33,3'ü diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanırken, danışmanlık hizmeti almayan kooperatifler içinde bu oran sadece % 6'dır. Danışman-

lık hizmeti alan kooperatifler, üretimde farklı yöntem kullanma kabiliyetine sahip olduğunun bir göstergesi olarak düşünülebilir. Bir başka açıdan, danışmanlık hizmetlerinin üretimde farklı yöntemlerin kullanılmasında kooperatiflere katkı sağladığı söylenebilir (Tablo 259).

► Tablo 259: Alınmış Danışmanlık Hizmetlerine Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma

		Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifiniz için son 3 yılda alınan danışmanlık hizmet(ler)i var mıdır?	Var	7	14	21
	Yok	8	125	133
Toplam		15	139	154

$\chi^2= 15,395$; p değeri= 0,001 (Fisher Exactec Test)

Kooperatifte önümüzdeki 3 yılda ortaklara verilmesi planlanan eğitim ve/veya danışmanlık hizmeti olması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin % 80'i önümüzdeki 3 yılda kooperatif üyelerine eğitim ya da danışmanlık hizmeti vermeyi planlarken,

üretimde farklı bir yöntem kullanmayanların içinde önümüzdeki 3 yılda kooperatif üyelerine eğitim ya da danışmanlık hizmeti vermeyi planlayan kooperatif oranı % 46,7'dir. Bu sonuç üretim yöntemlerinde farklı yöntemler düşünen kooperatiflerin danışmanlık hizmeti, eğitim alma isteklerinin belirgin göstergesi olarak yorumlanabilir (Tablo 260).

► Tablo 260: Ortaklara Verilmesi Planlanan Danışmanlık Hizmetlerine Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma

		Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Önümüzdeki 3 Yılda Kooperatif üyelerine/ortaklarına verilmesi planlanan eğitim ve/veya danışmanlık hizmetleri var mıdır?	Var	12	63	75
	Yok	3	72	75
Toplam		15	135	150

$\chi^2= 6,000$; p değeri= 0,014

Kooperatifin pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşanması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin yarısı pazarlama faaliyetinde so-

run yaşamaktadır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanmayanlar içinde pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşayanların oranı ise % 19,5'tir (Tablo 261).

► Tablo 261: Pazarlama Faaliyetlerinde Sorun Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma

		Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?	Evet	7	24	31
	Hayır	7	99	106
Toplam		14	123	137

$\chi^2= 6,673$; p değeri= 0,017 (Fisher Exactec Test)

Kooperatifin önümüzdeki 3 yılda alınmasına ihtiyaç duyulan danışmanlık hizmeti olması ile satış faaliyetlerinde bir sorun yaşanması arasında ilişki vardır. Satış faaliyetlerinde sorun yaşayan kooperatiflerin % 55,8'i önümüzdeki 3 yılda danışmanlık hizmeti almaya

ihtiyaç duyulurken, satış faaliyetlerinde sorun yaşamayan kooperatifler içinde bu oran % 38,6'dır (Tablo 262). Bu sonuçlar satış faaliyetinde yaşanan sorunlara çözüm arama kapsamında danışmanlık hizmeti alma arzusunun bir göstergesi olabilir.

► Tablo 262: İhtiyaç Duyulan Danışmanlık Hizmeti Varlığına Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama

		Satış faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Önümüzdeki 3 yılda alınmasına ihtiyaç duyulan danışmanlık hizmeti var mıdır?	Evet	29	34	63
	Hayır	23	54	77
Toplam		52	88	140

$\chi^2= 3,877$; p değeri= 0,049

Kooperatifte önümüzdeki 3 yılda alınmasına ihtiyaç duyulan danışmanlık hizmeti bulunması ile yeni yatırım yapma planı bulunması arasında ilişki vardır. Yeni yatırım yapmayı planlayan kooperatiflerin % 53,5'i önümüzdeki 3 yılda alınmasına ihtiyaç duyulan danışmanlık hizmeti var iken, yeni yatırım planı olmayan ko-

operatiflerde danışmanlık hizmeti almaya ihtiyaç duyan kooperatiflerin oranı % 28,9'dur (Tablo 263). Yeni yatırım yapmak isteyen kooperatiflerin, yatırımlarını planlarken destek ve danışmanlık desteği alması çok yerinde bir davranış olacaktır. Zaten kooperatiflerin de bu şekilde bir eğilime sahip olduğu görülmektedir.

► Tablo 263: Alınmasına İhtiyaç Duyulan Danışmanlık Hizmetlerinin Varlığına Göre Yeni Yatırım Planlama

		Yeni yatırım yapmayı planlıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Önümüzdeki 3 yılda alınmasına ihtiyaç duyulan danışmanlık hizmeti var mıdır?	Var	53	11	64
	Yok	46	27	73
Toplam		99	38	137

$\chi^2= 6,669$; p değeri= 0,010

Kooperatifte önümüzdeki 3 yılda kooperatif üyelerine / ortaklarına verilmesi planlanan eğitim ve/veya danışmanlık hizmetleri bulunması ile yeni yatırım yapma planı bulunması arasında ilişki vardır. Yeni yatırım yapmayı planlayan kooperatiflerin % 53,9'u önümüzdeki 3 yılda kooperatif üyelerine/ortaklarına eğitim ya da danışmanlık hizmeti almayı planlamaktadır. Yeni yatırım planı olmayan kooperatiflerde ise üyelerine/

ortaklarına eğitim ya da danışmanlık hizmeti almaya ihtiyaç duyanların oranı % 35,9'dur. Ortaklarına eğitim ve danışmanlık hizmeti ile vermek isteyen kooperatiflerin diğerlerine göre yeni yatırım planı yapma eğilimi daha yüksektir (Tablo 264). Bu sonuç fiziksel sermayeye yatırım yapan kooperatiflerin genelde beşeri sermayeye de yatırım yaptıklarını ifade etmektedir.

► Tablo264: Ortaklara Verilmesi Planlanan Danışmanlık Hizmetlerinin Varlığına Göre Yeni Yatırım Planlama

		Yeni yatırım yapmayı planlıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Önümüzdeki 3 yılda kooperatif üyelerine/ ortaklarına verilmesi planlanan eğitim ve/veya danışmanlık hizmetleri var mıdır?	Var	57	14	71
	Yok	45	25	70
Toplam		102	39	141

$\chi^2= 4,507$; p değeri= 0,034

3.6. MİKRO ÇEVREYE İLİŞKİN BULGULAR

Kooperatifin çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatiflerin bulunması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 50'sinin çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif(ler) bulunmaktadır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerin ise

% 19,1'inin çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif(ler) vardır. Bu sonuçlara göre çalışma bölgesinde faaliyet konusu benzer olan kooperatiflerin ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme konusunda daha istekli gözükmektedir (Tablo 265). Etkileşim ve karşılıklı öğrenme ya da rekabet süreçleri buna neden olmuş olabilir.

► Tablo265: Faaliyet Konusu Aynı Olan Kooperatiflere Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci

		Ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürüyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Çalışma bölgenizde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif(ler) var mıdır?	Var	5	26	31
	Yok	5	110	115
Toplam		10	136	146

$\chi^2= 5,312$; p değeri= 0,036 (Fisher Exact Test)

Kooperatifte bölge insanından üniversite mezunu çalışan olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 70'inde üniversite mezunu çalışan bölge insanı bulunurken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerin % 15,8'inde üniversite mezunu çalışan bölge insanı kooperatifte yer almaktadır. Diğer taraftan, üniversite mezunu bölge insanı çalışanı bulunan kooperatiflerin

% 24,1'inde ürünler işlenmiş ürüne dönüştürülürken, üniversite mezunu bölge insanı çalışanı bulunmayan kooperatiflerin sadece % 2,5'inde ürünler işlenmiş ürüne dönüştürülmektedir (Tablo 267). Sonuç olarak bölge insanlarını üniversite eğitimini tamamladıktan sonra istihdam eden kooperatiflerin ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme eğilimi daha yüksek olup beşeri sermaye gelişiminin olumlu bir etkisi olarak kabul edilebilir (Tablo 266).

► Tablo266: Üniversite Mezunu Kooperatif Çalışanı Varlığına Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci

		Ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürüyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Bölgeniz insanlarından üniversite eğitimi tamamladıktan sonra kooperatifte çalışan var mı?	Var	7	22	29
	Yok	3	117	120
Toplam		10	139	149

$\chi^2= 17,466$; p değeri= 0,000 (Fisher Exact Test)

Kooperatifin çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif olması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin % 50'sinin çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif(ler) bulunmaktadır. Diğer kooperatiflere

göre üretimde farklı bir yöntem kullanmayan kooperatiflerin % 17,4'ünün çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif(ler) mevcuttur. Çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatiflerin olması diğer kooperatiflerden farklı tekniklerin kullanılmasını teşvik ettiği anlaşılmaktadır (Tablo 267).

► Tablo 267: Faaliyet Konusu Aynı Olan Kooperatiflerin Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma

		Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Çalışma bölgenizde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif(ler) var mıdır?	Var	7	24	31
	Yok	7	114	121
Toplam		14	138	152

$\chi^2= 9,325$; p değeri= 0,009 (Fisher Exact Test)

Kooperatifte bölge insanlarından üniversite mezunu çalışan olması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Çalışanları arasında üniversite mezunu bölge insanı olan kooperatiflerin % 23,3'ünde diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılırken, çalışanları arasında üniversite mezunu bölge insanı olmayan

kooperatiflerin içinde bu oran % 6,8'dir. Buna göre bünyesinde üniversite mezunlarını istihdam edenlerin kooperatiflerde diğer kooperatiflere göre üretimde farklı yöntem kullanmaları daha yaygındır (Tablo 268). Yine bu da daha gelişmiş bir beşeri sermayenin olumlu etkisi olarak kabul edilebilir.

► Tablo 268: Üniversite Mezunu Kooperatif Çalışanı Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma

		Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Bölgeniz insanlarından üniversite eğitimi tamamladıktan sonra kooperatifte çalışan var mı?	Var	7	23	30
	Yok	8	117	125
Toplam		15	140	155

$\chi^2= 7,936$; p değeri= 0,011 (Fisher Exact Test)

Kooperatifin çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatifler bulunması ile yeni yatırım yapma planı bulunması arasında ilişki vardır. Çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif bulunan kooperatiflerin % 90'ı yeni yatırım yapmayı planlamaktadır. Çalışma bölgesinde faaliyet konusu

aynı olan başka kooperatif bulunmayan kooperatiflerin % 68,1'i yeni yatırım planı yapmaktadır. Başka bir deyişle çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan kooperatif oldukça daha fazla yeni yatırım yapılmaktadır (Tablo 269). Bu sonuç etkileşimin olumlu sonuçlarından birisi olarak kabul edilebilir.

► Tablo 269: Faaliyet Konusu Aynı Olan Kooperatiflerin Varlığına Göre Yeni Yatırım Planlama

		Yeni yatırım yapmayı planlıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Çalışma bölgenizde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif(ler) var mıdır?	Var	27	3	30
	Yok	77	36	113
Toplam		104	39	143

$\chi^2= 5,711$; p değeri= 0,017

Kooperatif ortaklarının genel kurula katılım düzeyi ile sosyal medya araçlarını takip ve kullanım düzeyi arasında ilişki bulunmaktadır. Kooperatif ortaklarının genel kurula katılım düzeyi düşük olanların % 29,4'ünün, orta olanların % 33,9'unun ve yüksek olanların % 61,4'ünün sosyal medya araçlarını takip ve kullanım düzeyi iyi ya da çok iyidir. Buradan, kooperatif ortaklarının genel kurula katılım düzeyi arttıkça, internet ve

sosyal medya araçlarını takip ve kullanma düzeyinin arttığı ifade edilebilir. Benzer şekilde, sosyal medya araçlarını takip düzeyi arttıkça ortakların genel kurula katılım düzeyi artmaktadır (Tablo 270). Bu iki aktivitenin daha üst seviyesi daha üst bir bilinci temsil edebilir. Bu nedenle aralarında bir doğrusallık olması anlaşılabilir bir durumdur.

► Tablo270: Ortakların Genel Katılım Düzeyine Göre Sosyal Medya Araçlarını Takip Ve Kullanım Düzeyi

		İnternet ve sosyal medya araçlarını (Twitter, Facebook vb.), takip ve kullanma düzeyiniz nedir?					
		Kullanmıyorum	Çok Kötü	Kötü	İyi	Çok İyi	Toplam
Kooperatif ortaklarının genel kurula katılım düzeyi nedir?	Düşük	22	0	2	7	3	34
	Orta	32	3	6	17	4	62
	Yüksek	14	1	2	20	7	44
Toplam		68	4	10	44	14	140

JT= 3,064; p değeri= 0,002

Bölge insanının kooperatifçiliğin geleceğine ilişkin görüşü ile bölge gençlerinin kooperatifçiliğe ilgisi arasında ilişki bulunmaktadır. Bölge insanının kooperatifçiliğin geleceğine dair genel görüşü olumlu

oldukça, bölge gençlerinin kooperatifçiliğe ilgisi artmaktadır (Tablo 271). Bu kooperatifçilikle ilgili genel algının olumlu olmasının pozitif sonuçlarından birisi olarak kabul edilebilir.

► Tablo 271 : Bölge İnsanının Kooperatifçiliğin Geleceği Hakkındaki Genel Görüşüne Göre Bölge Gençlerinin Kooperatifçiliğe İlgisi

		Bölgeniz gençlerin kooperatifçiliğe ilgisi nasıldır?					
		Çok İlgisizler	İlgisizler	Orta	İlgililer	Çok İlgililer	Toplam
Bölgenizdeki insanların kooperatifçiliğin geleceğine dair genel görüşü nasıldır?	Çok Olumsuz	3	2	0	1	0	6
	Olumsuz	4	11	5	0	1	21
	Orta	6	15	21	4	0	46
	Olumlu	3	9	35	18	4	69
	Çok Olumlu	1	1	4	2	3	11
Toplam		17	38	65	25	8	153

JT= 5,804; p değeri= 0,000

Kooperatifin son 3 yıldaki genel işletme performansı ile bölge gençlerinin kooperatifçiliğe ilgisi istatistiksel olarak bağımlıdır. Kooperatifin son 3 yıldaki genel işletme performansı arttıkça, bölge gençlerinin kooperatifçiliğe ilgisi artmaktadır (Tablo 272). Bu sonuçlar,

kooperatifin başarısının gençlerin ilgisini çektiğini ve bu başarıya ortak olmak istediklerini veya gençlerin ilgisinin (sahiplenmesinin) de kooperatifin performansını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

► Tablo 272 :Genel İşletme Performansına Göre Bölge Gençlerinin Kooperatifçiliğe İlgisi

		Bölgeniz gençlerinin kooperatifçiliğe ilgisi nasıldır?					
		Çok İlgisizler	İlgisizler	Orta	İlgililer	Çok İlgililer	Toplam
Kooperatifinizin son 3 yıldaki genel işletme performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?	Kötü-Çok Kötü	2	11	8	2	1	24
	Orta	5	14	17	1	1	38
	İyi	7	10	32	15	3	67
	Çok İyi	3	2	5	6	3	19
Toplam		17	37	62	24	8	148

JT= 3,456; p değeri= 0,001

Kooperatifin bulunduğu bölgede kooperatifçiliğin geleceğine ilişkin düşünce ile gençlerin kooperatifçiliğe ilgisi arasında ilişki vardır. Zamanla profesyonel olacak ve aynı kalacak cevabı verilen kooperatiflerde,

gençlerin ilgisinin daha fazla olduğu söylenebilir (Tablo 273). Bu da yine kooperatifçilikle ilgili genel olarak olumlu algının toplum kesimleri tarafından da paylaşıldığını göstermektedir.

► Tablo 273 : Bölge Kooperatifi Geleceğinin Değerlendirilmesine Göre Bölge Gençlerinin Kooperatifçiliğe İlgisi

		Bölgeniz gençlerinin kooperatifçiliğe ilgisi nasıldır?					
		Çok İlgisizler	İlgisizler	Orta	İlgililer	Çok İlgililer	Toplam
Bölgenizde kooperatifçiliğin geleceğine nasıl buluyorsunuz?	Zamanla	2	23	40	17	7	89
	Profesyonel Olacak						
	Aynı Kalacak	5	7	18	5	0	35
	Kapanacak	8	5	4	3	1	21
	Diğer	1	2	2	0	0	5
Toplam		16	37	64	25	8	150

H= 12,209; p değeri= 0,007

Bölge insanının kooperatifçiliğin geleceğine dair genel görüşü ile kooperatifin son 3 yıldaki genel işletme performansı arasında ilişki vardır. Bölge insanının kooperatifçiliğin geleceğine dair genel görüşü olumlu

oldukça, kooperatifin son 3 yıldaki genel işletme performansı artmaktadır (Tablo 274). Kooperatifçiliğin geleceğinin olumlu görüldüğü kooperatiflerin üyelerinin kooperatifleri daha fazla sahiplendiği anlaşılmaktadır.

► Tablo 274: Bölge İnsanının Kooperatifçiliğin Geleceği Hakkındaki Genel Görüşüne Göre Genel İşletme Performansının Değerlendirilmesi

		Kooperatifinizin son 3 yıldaki genel işletme performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?					
		Kötü-Çok Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam	
Bölgenizdeki insanların kooperatifçiliğin geleceğine dair genel görüşü nasıldır?	Çok Olumsuz	3	1	2	0	6	
	Olumsuz	6	8	7	1	22	
	Orta	6	14	23	2	45	
	Olumlu	8	15	33	11	67	
	Çok Olumlu	1	2	3	5	11	
Toplam		24	40	68	19	151	

JT= 3,728; p değeri= 0,000

3.7. İNSAN KAYNAKLARI BULGULARI

Kooperatifte profesyonel insan kaynağı bulunması ile son 3 yıldaki genel işletme performansı arasında ilişki vardır. Profesyonel insan kaynağı olan kooperatiflerde genel işletme performansı daha yüksektir. Profesyonel insan kaynağı bulunan kooperatiflerde son 3 yıldaki

genel işletme performansı iyi ya da çok iyi olanların oranı % 64,2 iken, profesyonel insan kaynağı olmayan kooperatiflerde bu oran % 50,6'dır (Tablo 275). Kooperatiflerde profesyonel insan kaynağının performans üzerinde olumlu etkilerinin olduğu görülmektedir.

► Tablo 275: Profesyonel İnsan Kaynağı Varlığına Göre Genel İşletme Performansı

		Kooperatifinizin son 3 yıldaki genel işletme performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?					
		Kötü-Çok Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam	
Kooperatifinizde profesyonel insan kaynağınız var mı?	Evet	6	18	32	11	67	
	Hayır	18	22	34	7	81	
Toplam		24	40	66	18	148	

T= 5495,5; p değeri= 0,027

Kooperatifte profesyonel eleman istihdam etme düşüncesi ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme planı olan kooperatiflerde profesyonel eleman istihdam etme düşüncesi bulunanların oranı % 66 iken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme planı olmayan kooperatiflerde profesyonel eleman istihdam etme düşüncesi bulunanların oranı %

32,1'dir. Buna göre profesyonel insan kaynağı istihdam etme düşüncesinde olan kooperatifler diğerlerine göre daha yoğun bir şekilde ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmektedir (Tablo 276). Bu sonuç genel olarak kooperatiflerde geleceğe yönelik üretim ve insan kaynağı planlamasının eşgüdüm içerisinde yürütülmeye çalışıldığını ifade edebilir.

► Tablo 276: Profesyonel Eleman İstihdam Etme Planına Göre İşlenmiş ürüne Dönüştürme Planı

		Ürünlerinizi işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Kooperatifinizde profesyonel eleman istihdam etme düşünceniz var mı?	Var	33	17	50
	Yok	17	36	53
Toplam		50	53	103

$\chi^2= 11,854$; p değeri= 0,001

3.8. PAZARLAMA BULGULARI

Bu bölümde kooperatiflerin pazarlama ve pazarlamanın alt öğeleri (satış, tanıtım gibi) faaliyetlerinde yaşadıkları anlaşmazlıklar ve nedenleri ele alınmıştır.

Kooperatifin satışının diğer seçeneklerle gerçekleştirilmesi ile son 3 yılda kooperatif yönetimi ve ortaklar/üyeler arasında anlaşmazlıklar olması arasında ilişki vardır. Ürünlerin satışını çalışma kapsamında verilen seçenekler dışındaki bir diğer yolla yapanlar içinde son 3 yılda kooperatif yönetimi ile ortaklar/üyeler

arasında anlaşmazlık olanların oranı % 35,3'tür. Aynı oran ürünlerin satışını çalışma kapsamında verilen seçenekler dışındaki bir diğer yolla yapmayan kooperatifler için % 12,6'dır. Buna göre ürünlerin satışını alışkın olunan standart yollar dışında yapan kooperatif yönetimleri diğer kooperatiflere göre üyeleriyle daha fazla sorun yaşamaktadır ki bu da beklenen bir sonuçtur (Tablo 277). Çünkü geleneksel ve alışkın olmayan ürün satış kanalları bazı sorunlara neden olabilir. Bu da yönetim ve üyeler arasında sorun yaşanmasına neden olabilir.

► Tablo 277 : Ürünlerin Satış Yöntemi (Diğer) İle İlgili Olan Anlaşmazlıklar

		Son 3 yılda kooperatifiniz yönetimi ve ortaklar/üyeler arasında anlaşmazlıklar oldu mu?		
		Evet	Hayır	Toplam
Ürünlerinin satışını aşağıdakilerden hangi(leri) ile gerçekleştiriyorsunuz? (Diğer)	Evet	6	11	17
	Hayır	17	118	135
Toplam		23	129	152

$\chi^2= 6,059$; p değeri= 0,025 (Fisher Exact Test)

Kooperatifte satış faaliyetinde bir sorun yaşanması ile üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışma ya da işbirliği olması arasında ilişki vardır. Satış faaliyetlerinde sorun yaşayan kooperatiflerin % 27,8'i üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışma ya da işbirliği yapmaktadır. Satış faaliyetlerinde sorun yaşamayan kooperatiflerin içinde üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışma ya da işbirliği olanların

oranı ise % 9,9'dur. Sonuç olarak üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışma ve işbirliği yapan kooperatifler satış faaliyetlerinde diğerlerine göre daha fazla sorun yaşamaktadır (Tablo 278). Bu da beklenen bir sonuçtur. Çünkü üniversite veya diğer araştırma merkezleriyle ortak çalışma yürüten kooperatiflerin satış için farklı kanalları deneyecekleri ve bu süreçlerde de sorun yaşayabileceklerini düşünmek mümkündür.

► Tablo 278: Satış Faaliyetinde Sorunların Varlığına Göre İşbirlikleri

		Üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışma(lar)ınız ya da işbirliğiniz var mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Satış faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?	Evet	15	39	54
	Hayır	9	82	91
Toplam		24	121	145

$\chi^2= 7,851$; p değeri= 0,005

Kooperatif ürünlerinin satışının doğrudan tüketiciye yapılması ile ürünlerin işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 80'i ürünlerin satışını doğrudan tüketiciye yapmaktadır. Ürünlerini işlenmiş

ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerin ise % 15,7'si satışını doğrudan tüketiciye yapmaktadır. Genel olarak ürünlerin satışını doğrudan tüketiciye gerçekleştiren kooperatiflerin işlenmiş ürüne daha fazla yöneldiği söylenebilir (Tablo 279).

► Tablo 279: Ürünlerin Satış Yöntemine (Tüketiciye) Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci

		Ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürüyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Ürünlerin satışını aşağıdakilerden hangi(leri) ile gerçekleştiriyorsunuz (Doğrudan Tüketiciye)	Evet	8	22	30
	Hayır	2	118	120
Toplam		10	140	150

$\chi^2= 24,107$; p değeri= 0,000 (Fisher Exact Test)

Kooperatif ürünlerinin satışının e-ticaretle yapılması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 70'i ürünlerin satışını e-ticaret ile yapmaktadır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme-

yen kooperatiflerin ise % 1,4'ü satışını e-ticaret ile yapmaktadır. Bu sonuçlar satışlarında e-ticareti kullanan kooperatiflerin beklediği gibi diğer kooperatiflerden daha fazla işlenmiş ürün üretimine yöneldiklerini ifade etmektedir (Tablo 280).

► Tablo 280 : Ürünlerin Satış Yöntemine (E-Ticaret) Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci

		Ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürüyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Ürünlerin satışını aşağıdakilerden hangi(leri) ile gerçekleştiriyorsunuz (B. İnternet sitesi (E ticaret))	Evet	3	2	5
	Hayır	7	138	145
Toplam		10	140	150

$\chi^2= 23,645$; p değeri= 0,002 (Fisher Exact Test)

Kooperatif ürünlerinin satışının e-ticaretle yapılması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin % 26,7'si satışını e-ticaret ile yapmaktadır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yön-

tem kullanmayan kooperatiflerin ise % 1,4'ü satışını e-ticaret ile yapmaktadır. Buna göre bir önceki tablodaki sonuçlara benzer şekilde satışlarında e-ticareti kullanan kooperatifler diğer kooperatiflerden daha yoğun bir şekilde üretimde farklı yöntem ve teknik kullandıklarını anlaşılmaktadır (Tablo 281).

► Tablo 281: Ürünlerin Satış Yöntemine (E-Ticaret) Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma

		Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/ teknik kullanıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Ürünlerin satışını aşağıdakilerden hangi(leri) ile gerçekleştiriyorsunuz (B. İnternet sitesi (E ticaret))	Evet	4	2	6
	Hayır	11	142	153
Toplam		15	144	159

$\chi^2= 23,905$; p değeri= 0,001 (Fisher Exact Test)

Kooperatif ürünlerinin satışının e-ticaretle yapılması ile pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşanması arasında ilişki vardır. Ürünlerinin satışını e-ticaret ile yapan kooperatiflerin % 83,3'ü pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşarken, ürünlerinin satışını e-ticaret ile yapmayan kooperatiflerin % 19,8'i pazarlama faali-

yetlerinde bir sorun yaşamaktadır (Tablo 282). Ürünlerin satışının e-ticaret ile yapılması geleneksel pazarlama faaliyetleri dışında süreçleri gerektirdiği için bu tür kooperatiflerin pazarlama faaliyetlerinde daha fazla sorun yaşaması doğal karşılanabilir.

► Tablo 282 : Ürünlerin Satış Yöntemine(E-Ticaret) Göre Pazarlama Faaliyetlerinde Sorun Yaşama

		Pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Ürünlerin satışını aşağıdakilerden hangi(leri) ile gerçekleştiriyorsunuz (B. İnternet sitesi (E ticaret))	Evet	5	1	6
	Hayır	26	105	131
Toplam		31	106	137

$\chi^2= 13,208$; p değeri= 0,002 (Fisher Exact Test)

Kooperatif satış faaliyetlerinde sorun yaşanması ile pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşanması arasında ilişki vardır. Pazarlama faaliyetlerinde sorun yaşayan kooperatiflerin % 56,7'si satış faaliyetlerinde sorun yaşarken, pazarlama faaliyetlerinde sorun ya-

şamayan kooperatiflerin % 29,8'i satış faaliyetlerinde sorun yaşamaktadır (Tablo 283). Bu tablodaki sonuçlara göre satış faaliyetlerinde ve pazarlama faaliyetlerinde sorun yaşama arasında bir etkileşim vardır ki bu da son derece doğaldır.

► Tablo 283 : Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşamının Varlığına Göre Pazarlama Faaliyetlerinde Sorun Yaşama

		Pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Satış faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?	Evet	17	31	48
	Hayır	13	73	86
Toplam		30	104	134

$\chi^2= 7,306$; p değeri= 0,007

Kooperatif ürünlerinin satışının doğrudan tüketiciye yapılması ile satış faaliyetlerinde bir sorun yaşanması arasında ilişki vardır. Ürünlerinin satışını doğrudan tüketiciye yapan kooperatiflerin % 53,3'ü satış faaliyetlerinde bir sorun yaşarken, ürünlerinin satışını doğrudan tüketiciye yapmayan kooperatiflerin içinde satış

faaliyetlerinde bir sorun yaşayanların oranı % 31,7'dir (Tablo 284). Tüketicilerin çok daha çeşitli olması yanında çok farklı özelliklere de sahip olabilecekleri dikkate alınınca, ürünlerini doğrudan tüketiciye satan kooperatiflerin satış faaliyetlerinde sorun yaşama olasılığının daha yüksek olması anlaşılabilir bir durumdur.

► Tablo 284 : Ürün Satış Yöntemine (Tüketiciye)Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama

		Satış faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Ürünlerin satışını aşağıdakilerden hangi(leri) ile gerçekleştiriyorsunuz (A. Doğrudan Tüketiciye)	Evet	16	12	30
	Hayır	38	82	120
Toplam		54	96	150

$\chi^2= 4,890$; p değeri= 0,027

Kooperatif ürünlerinin satışının tüccar/komisyoncu aracılığıyla yapılması ile satış faaliyetlerinde bir sorun yaşanması arasında ilişki vardır. Ürünlerinin satışını tüccar/komisyoncu aracılığıyla yapan kooperatifle-

rin % 46,2'si satış faaliyetlerinde bir sorun yaşarken, ürünlerinin satışını tüccar/komisyoncu aracılığıyla yapmayan kooperatiflerin içinde satış faaliyetlerinde bir sorun yaşayanların oranı % 28,2'dir. (Tablo 285).

► Tablo 285 : Ürün Satış Yöntemine (Tüccar) Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama

		Satış faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Ürünlerinin satışını aşağıdakilerden hangi(leri) ile gerçekleştiriyorsunuz (Tüccar/Komisyoncu)	Evet	30	35	65
	Hayır	24	61	85
Toplam		54	96	150

$\chi^2= 5,133$; p değeri= 0,023

Kooperatifte ürünlerin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşanması ile satış faaliyetlerinde bir sorun yaşanması arasında ilişki vardır. Satış faaliyetlerinde sorun yaşayan kooperatiflerin % 50'si ürünlerinin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşarken, satış faaliyetlerinde sorun yaşamayan kooperatiflerin % 18,5'i

ürünlerinin satışından kaynaklı tahsilat sorunu olduğunu belirtmiştir (Tablo 286). Bu sonuçlar tahsilat ve satış faaliyetlerinde eş anlı sorun yaşanmasının daha yüksek olasılığa sahip olduğunu göstermiştir ki bu da beklenen bir sonuçtur.

► Tablo 286 : Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Varlığına Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama

		Satış faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Ürünlerinizin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşıyor musunuz?	Evet	26	17	43
	Hayır	26	75	101
Toplam		52	92	144

$\chi^2= 15,761$; p değeri= 0,000

Kooperatif ürünlerinin satışının toptancı tarafından yapılması ile devletten alınan herhangi bir kredi/teşvik/hibe bulunması arasında ilişki vardır. Devletten herhangi bir kredi/hibe/teşvik alan kooperatiflerin % 28,6'sı ürünlerinin satışını toptancıya yapmaktadır.

Devletten herhangi bir kredi/hibe/teşvik almayan kooperatiflerin ise % 12,5'i ürünlerinin satışını toptancıya yapmaktadır. Buna göre ürünlerinin satışını toptancılarla gerçekleştiren kooperatiflerde devletten bir kredi/teşvik/hibe kullanımı daha yoğundur (Tablo 287).

► Tablo 287 : Ürün Satış Yöntemine(E.Toptancı)Göre İhracat Yapma

		Devletten aldığınız herhangi bir kredi/teşvik/hibe var mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Ürünlerin satışını aşağıdakilerden hangi(leri) ile gerçekleştiriyorsunuz (E. Toptancı)	Evet	16	12	28
	Hayır	40	84	124
Toplam		56	96	152

$\chi^2= 6,079$; p değeri= 0,014

Kooperatif ürünlerinin satışının tüccar/komisyoncu aracılığıyla yapılması ve ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu bulunması arasında ilişki vardır. Ürünlerinin satışını tüccar/komisyoncu aracılığıyla yapan kooperatiflerin % 38,5'i ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşamaktadır. Ürünlerinin satışını tüccar/komisyoncu aracılığıyla yapmayan kooperatiflerin içinde ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşayan kooperatiflerin oranı ise % 22,9'dur. Diğer taraftan, ürünlerinin satışından kay-

naklanan bir tahsilat sorunu yaşayan kooperatiflerin % 56,8'i ürünlerinin satışını tüccar/komisyoncu aracılığıyla yaparken, ürünlerinin satışından kaynaklanan bir tahsilat sorunu yaşamayan kooperatifler % 38,5'i ürünlerinin satışını tüccar/komisyoncu aracılığıyla yapmaktadır. Ürünlerin satışını tüccar ve komisyoncuya yapan kooperatifler ürünlerin satışından kaynaklı tahsilat sorununu diğerlerine göre daha yoğun bir şekilde yaşamaktadır (Tablo 288).

► Tablo 288 : Ürün Satış Yöntemine (Tüccar) Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama

		Ürünlerinizin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Ürünlerin satışını aşağıdakilerden hangi(leri) ile gerçekleştiriyorsunuz (C. Tüccar/Komisyoncu)	Evet	25	40	65
	Hayır	19	64	83
Toplam		44	104	148

$\chi^2= 4,230$; p değeri= 0,040

Kooperatif ürünlerinin satışının toptancı tarafından yapılması ve ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu bulunması arasında ilişki vardır. Ürünlerinin satışını toptancıya yapan kooperatiflerin % 63'ü ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşamaktadır. Ürünlerinin satışını toptancıya yapmayan kooperatiflerin içinde ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşayan kooperatiflerin oranı

ise % 22,3'tür. Diğer taraftan, ürünlerinin satışından kaynaklanan bir tahsilat sorunu yaşayan kooperatiflerin % 38,6'sı ürünlerinin satışını toptancıya yaparken, ürünlerinin satışından kaynaklanan bir tahsilat sorunu yaşamayan kooperatifler % 9,6'sı ürünlerinin satışını toptancıya yapmaktadır. Tablo 256'daki yorumlar burası için de geçerlidir (Tablo 289).

► Tablo 289 : Ürün Satış Yöntemine (Toptancı) Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama

		Ürünlerinizin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Ürünlerin satışını aşağıdakilerden hangi(leri) ile gerçekleştiriyorsunuz (Toptancı)	Evet	17	10	27
	Hayır	27	94	121
Toplam		44	104	148

$\chi^2= 17,459$; p değeri= 0,000

Kooperatifin ürünlerinin satışının doğrudan tüketiciye yapılması ile son 3 yıldaki genel işletme performansı arasında ilişki vardır. Ürünlerinin satışını doğrudan tüketiciye yapan kooperatiflerin % 76,7'sinin son 3 yıldaki genel işletme performansı iyi ya da çok iyi olarak nitelendirilmiştir. Ürünlerinin satışını doğrudan tüke-

ticiye yapmayan kooperatifler içinde on 3 yıldaki genel işletme performansı iyi ya da çok iyi olan kooperatiflerin oranı % 52,9'dur. Doğrudan tüketiciye satış yapılan kooperatiflerin daha yüksek performansa sahip anlaşmıştır (Tablo 290).

► Tablo 290: Ürün Satış Yöntemi (Doğrudan Tüketiciye) İle Genel İşletme Performansı

		Kooperatifinizin son 3 yıldaki genel işletme performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?				
		Kötü-Çok Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
Ürünlerin satışını aşağıdakilerden hangi(leri) ile gerçekleştiriyorsunuz (Doğrudan Tüketiciye)	Evet	2	5	17	6	30
	Hayır	22	35	51	13	121
Toplam		24	40	68	19	151

T= 8702; p değeri= 0,014

Kooperatifin pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşanması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin % 50'si pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşamaktadır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanmayan kooperatif-

lerin ise % 19,5'i pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşamaktadır (Tablo 291). Ürünlerini pazarlamaya çalışan ve diğer kooperatiflere göre farklı bir yöntem ve teknik kullanımı yeni arayışları bünyesinde taşıdığı için pazarlama faaliyetlerinde sorun ile farklı teknik kullanımı arasında bir bağlantı olması olağan kabul edilmelidir.

► Tablo 291: Pazarlama Faaliyetlerinde Sorun Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma

		Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Pazarlama faaliyetinde bir sorun yaşıyor musunuz?	Evet	7	24	31
	Hayır	7	99	106
Toplam		14	123	137

$\chi^2= 6,673$; p değeri= 0,017 (Fisher Exact Test)

Kooperatifte pazarlama faaliyeti bulunması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin % 85,7'sinin pazarlama faaliyeti vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kul-

lanmayan kooperatiflerin ise % 16,9'unun pazarlama faaliyeti bulunmaktadır (Tablo 292). Bu sonuçlardan pazarlama faaliyeti olan kooperatiflerin bu çabalarını destekleyebilmek için farklı yöntem ve teknikler kullanmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

► Tablo 292 : Pazarlama Faaliyetlerinin Varlığına Göre Üretimde Farklı Yöntem Kullanma

		Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Pazarlama faaliyetiniz var mı?	Evet	12	22	34
	Hayır	2	108	110
Toplam		14	130	144

$\chi^2= 33,161$; p değeri= 0,000 (Fisher Exact Test)

Kooperatifin pazarlama faaliyeti olması ile ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu bulunması arasında ilişki vardır. Pazarlama faaliyeti bulunan kooperatiflerin % 45,5'inin ürünlerinin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşanırken, pazarlama faaliyeti bulunmayan kooperatiflerin % 24,8'inde ürünlerin

satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşanmaktadır (Tablo 293). Tabloya göre satış faaliyetlerinden sorun yaşamayla tahsilat sorunu yaşama arasında bir doğrusallık belirlenmiştir. Her iki faaliyette birbirini desteklediği için bu sonuç beklentilere uygun gözükmektedir.

► Tablo 293: Pazarlama Faaliyetinin Varlığına Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama

		Ürünlerinizin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Pazarlama faaliyetiniz var mı?	Evet	15	18	33
	Hayır	26	79	105
Toplam		41	97	138

$\chi^2= 5,148$; p değeri= 0,023

Kooperatifte pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşanması ile satış faaliyetlerinde bir sorun yaşanması arasında ilişki vardır. Pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşayan kooperatiflerin % 56,7'si satış faaliyetlerinde de bir sorun yaşamaktadır. Pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşamayan kooperatiflerin ise % 29,8'i satış faaliyetlerinde bir sorun yaşamaktadır

(Tablo 294). Beklendiği gibi farklı satış faaliyetleri yürüten kooperatiflerin pazarlama faaliyetlerinde sorun yaşamaktadır. Başka bir deyişle farklı türden satış faaliyetleri yürütmeyen kooperatiflerin çok fazla pazarlama faaliyeti yürütmeyeceği düşünüldüğünde, yürütenlerin sorun yaşamaları doğal karşılanmalıdır.

► Tablo 294: Pazarlama Faaliyetlerinde Sorun Yaşamaya Göre Satış Faaliyetlerinde Sorun Yaşama

		Satış faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
Pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz?	Evet	17	13	30
	Hayır	31	73	104
Toplam		48	86	134

$\chi^2= 7,306$; p değeri= 0,007

Kooperatifte pazarlama faaliyeti olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 80'inin pazarlama faaliyeti bulunmaktadır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerin ise sadece % 18,6'sının pazarlama faaliyeti bulunmaktadır

(Tablo 295). Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatifler beklediği gibi daha fazla pazarlama faaliyetine odaklanmaktadır. Çünkü piyasalarda her türlü işlenmiş ürünü satan çok sayıda firma bulunmaktadır. Bunlarla rekabet edebilmek için pazarlama faaliyetlerinin yürütülmesi gerekmektedir.

► Tablo 295: Pazarlama Faaliyetinin Varlığına Göre İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Süreci

		Ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürüyor musunuz?			
		Evet (ürünlerin adlarını yazınız ve sonraki soruya geçiniz)		Hayır	Toplam
Pazarlama faaliyetiniz var mı?	Evet	8	24	32	
	Hayır	2	105	107	
Toplam		10	129	139	

$\chi^2= 19,740$; p değeri= 0,000 (Fisher Exact Test)

4. BÖLÜM: GÜNEY EGE BÖLGESİNDE KOOPERATİFÇİLİK SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

4.1. KURUMSAL KAPASİTE

4.1.1 Profesyonel Yönetim Sisteminin Bulunmaması

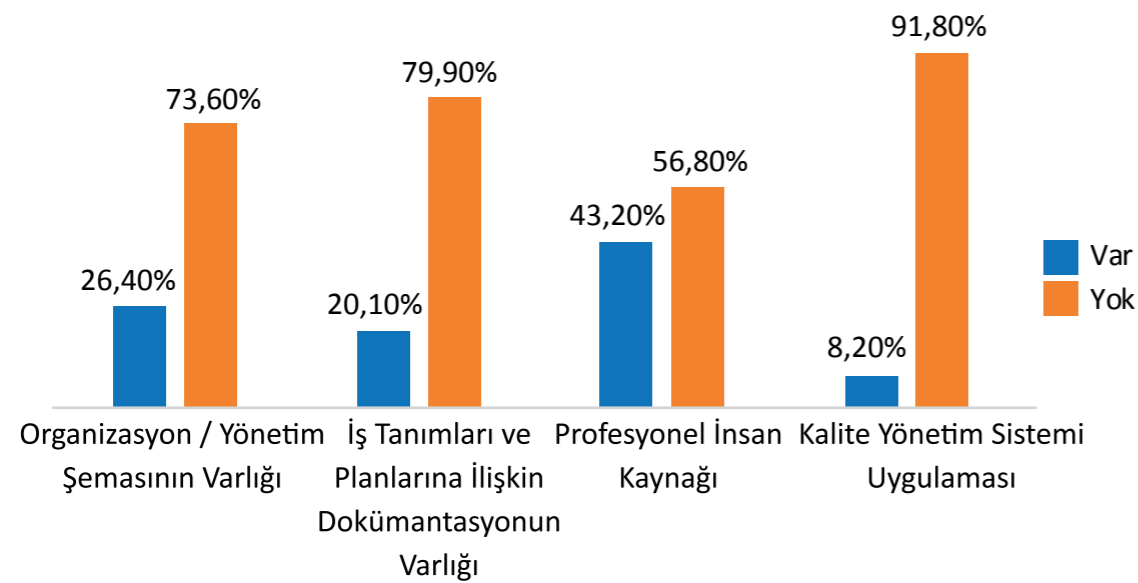
Bir örgütün kurumsallaşabilmesi için şeffaflık, hesap verilebilirlik, kişilere göre değişmeyen uzun vadeli hedeflerin belirlenmesi gibi açılımlar gerekmektedir. Bölgedeki kooperatiflerin de başarılı hale gelebilmeleri için bu ilkelerin gözetilmesi ve uygulanması önem taşımaktadır. Bölgedeki kooperatifler genel itibarıyla amatör ruhlu ve zamanlarının çok az bir bölümünü yönetsel görevlere ayırabilen kimselerce idare edilmektedir.

Bu çalışma kapsamında profesyonel yönetim sistemini işaret edebilecek olan; organizasyon şemasının varlığı, iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyonların varlığı, profesyonel insan kaynağı gibi başlıklarda kooperatifler analiz edilmiştir. Bu analizlere göre kooperatiflerin yaklaşık % 92'si kalite yönetim sistemi uygulamamakta ve sadece % 37'si kalite yönetimi konusunda eğitim ya da danışmanlık hizmeti alma ihtiyacı duymaktadır. Yaklaşık %73'ünde organizasyon ya da yönetim şeması bulunmazken yaklaşık % 80'inde ise

iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyonun bulunmadığı dikkat çekmektedir. Bu durum kooperatiflerin yönetim ve organizasyonundaki etkinlik sorununa işaret etmektedir. Kooperatiflerin yaklaşık % 80'inde iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyon yoktur.

► Şekil 1: Profesyonel Yönetim Sistemine İlişkin Göstergeler

Saha çalışması verileri analiz edildiğinde, yukarıdaki 4 gösterge için var cevabını veren kooperatiflerin yok cevabı verenlere göre genel olarak, son 3 yıldaki genel işletme performansının daha iyi olduğu, üretimde farklı yöntemler kullandıkları ve yeniliklere açık oldukları, araştırma merkezi veya diğer kurum/kuruluşlarla daha fazla işbirliği yaptıkları görülmektedir. Ayrıca kalite yönetim sistemi uygulaması olan kooperatiflerin tamamı yeni yatırım planlamaktadır. Kooperatifin organizasyon/yönetim şeması olmasının son 3 yıldaki genel işletme performansını etkilediği gözlenmektedir. Organizasyon/yönetim şeması olan kooperatiflerin içinde genel işletme performansı iyi ya da daha iyi olanların oranı % 76 iken, olmayanlarda bu oran % 50'dir. Dolayısıyla, organizasyon/yönetim şeması olan kooperatiflerin genel işletme performansı daha iyi bulunmuştur. Ayrıca kooperatifin iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyon olması, son 3 yıldaki genel işletme performansını etkilemektedir. İş tanımı ve planı olan kooperatiflerin içinde genel işletme performansı iyi ya da daha iyi olanların oranı % 77 iken, olmayanlarda bu oran % 52,5'tir. Organizasyon/yönetim şeması olan kooperatiflere benzer biçimde, iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyon olan kooperatiflerin genel işletme performansı daha iyi olarak gözükmektedir.

Yapılan anketler ve analizler sonucunda bahsi geçen dokümantasyonların, plan ve sistemlerin daha kurumsallaşmış ve vizyoner bakış açısına katkı sağladığı aşikârdır. Bu kapsamda kooperatiflerde profesyonel yönetim sisteminin bulunmamasının önemli bir sorun

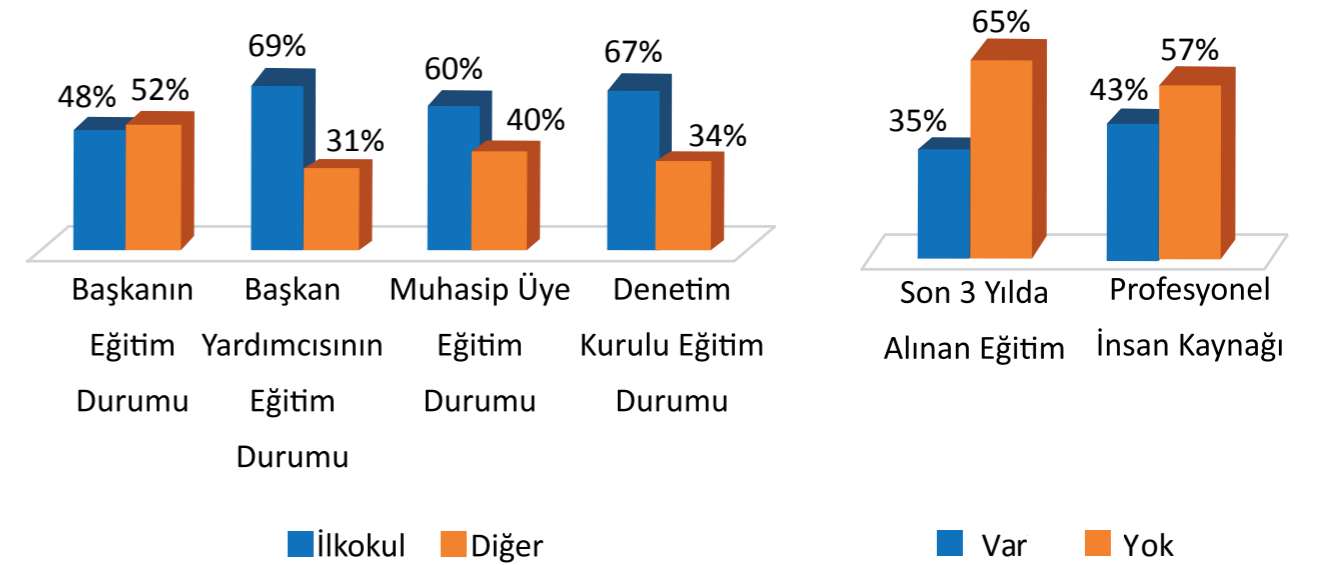
olduğu değerlendirilmektedir. Buna yönelik kooperatiflerde kalite yönetim sisteminin yaygınlaştırılmasının ve kooperatiflerde nitelikli eleman sayısının artırılmasının işletme performansı ve etkinlik üzerinde büyük fark yaratacağı söylenebilir.

4.1.2 Yönetici, Üye Ve Çalışanların Eğitim Düzeyinin Düşüklüğü, Eğitimlerin Yetersizliği

Kooperatifler uzun yıllardır özellikle kırsal kalkınmanın önemli mihenk taşlarından olmuştur. Fakat uzun soluklu bu yapıların vizyoner ve yenilikçi bakış açısı ile ele alınması küresel gelişmelere ayak uydurabilmesi için önem arz etmektedir. Geleneksel ve el yordamı ile yönetilen kooperatiflerin, profesyonellerce işletilerek kırsal kalkınmanın hızlandırılması gerekmektedir. Bu doğrultuda kooperatiflerin eğitim düzeyi yüksek kişiler tarafından oluşması ya da yönetimin, üyelerin ve çalışanların eğitimlerle rekabet gücünün artırılması elzemdir.

Bölge kooperatiflerinde eğitim düzeyi ve alınan eğitimler incelendiğinde kooperatif başkanlarının %48,4'ünün ilkökul mezunu olduğu sadece %6,9'unun lisans mezunu olduğu görülmektedir. Aynı zamanda "son 3 yönetim ve çalışanlar için eğitim alan" kooperatifler, görüşülen kooperatiflerin yalnızca %34'ünü oluşturmaktadır. Kooperatiflerde profesyonel insan kaynağına bakıldığında ise sadece %43'ünde profesyonel insan kaynağı bulunduğu görülmektedir.

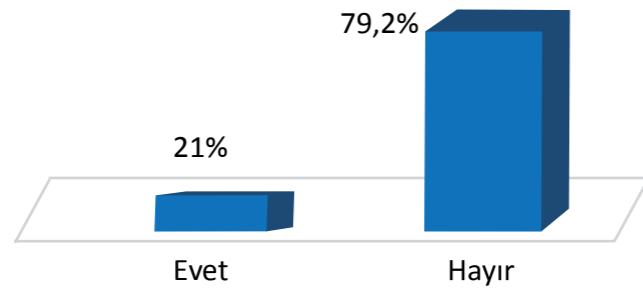
► Şekil 2. Kooperatiflerde Eğitim Durumu Göstergeleri

Bölgede yapılan saha analizinde kooperatifte üniversite mezunu çalışan olması ile ürünlerin işlenmiş ürüne dönüştürülmesi ve üretimde farklı bir yöntem kullanılması konuları arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 70'inde üniversite mezunu çalışan bölge insanı bulunurken, çalışanları arasında üniversite mezunu bölge insanı olan kooperatiflerin % 23,3'ünde diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılmaktadır. Fakat genel işletme performansı, satış, pazarlama vb. gibi alanlarda da önemli bir farklılık yaratmadığı görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre bölge kooperatiflerinin en önemli sorunlarından birisinin nitelikli insan kaynağı olduğu görülmektedir. Bu durumun aşılabilmesi için kooperatiflerin yetişmiş iş gücü açısından cazibesinin artırılması gerekmektedir. Bu doğrultuda kooperatiflere çeşitli teşvik ve destekler sağlanabilir. Yeni istihdamların gerçekleştirilemediği ya da yeterli olmadığı durumlarda her şehirde üniversite ve pek çok ilçede bulunan üniversite birimlerinden istekli araştırmacıların uzmanlık alanlarına göre bir veya birkaç kooperatife danışmanlık yapması sağlanabilir. Kooperatif yöneticilerinin, üyelerinin ve çalışanlarının etkin ve sayıca yoğun eğitimlere ihtiyacı bulunmaktadır. Tüm bu değişiklikler için ise kooperatiflerin yenilikçi ve vizyoner bir profile sahip olması ve bu ortamı yaratacak yöneticilere ihtiyacı bulunmaktadır.

► Şekil 3. Kooperatiflerin Son 3 Yılda Bakanlık Denetimi Geçirme Durumu

■ Son 3 Yılda Bakanlık Denetimi Geçirme Durumu

Denetim mekanizmasının etkin çalışması kooperatiflerin tüm organlarının hatalı yürütmesine ya da tamamen durmasına neden olabilir. Özellikle üretim, pazarlama süreçleri bulunan ve birçok üyeden oluşan bir yapıda güvenin oluşması denetim mekanizmasının iyi çalışmasına bağlıdır. Güven ortamının olmaması yapının sürdürülebilirliğinin, yeni yatırımların ve yeniliklerin önünü kesecektir.

Denetim mekanizmasının etkin hale getirilmesi için bağımsız dış denetimin etkin hale getirilmesi ve ta-

4.1.3 Denetim Mekanizmasının Etkin Çalışmaması

Bir kurum ya da yapının performansının yüksek olmasında ve sürdürülebilirliğinin devamında denetim ve geri beslemenin payı büyüktür. Modern dünya ve modern işletmecilik anlayışında denetim, özellikle bağımsız denetim, en az yönetim kadar önemlidir. Denetim dış bir göz ile hem yönetimin hem de işleyişin hatalarını belirleyerek düzeltilmesi ve daha sonra aynı hatanın yapılmaması için önemli bir avantaj sağlamaktadır. Fakat kooperatiflerde hem iç hem de dış kaynaklı denetim mekanizmasının etkin kullanılmadığı gözlenmektedir. Üretim faaliyeti yapan herhangi bir organizasyonda denetim faaliyetleri etkin olmadığı sürece başarıya ulaşmak mümkün olmaz.

Kooperatiflerin ilgili bakanlıkça yapılan denetimleri incelendiğinde son 3 yılda sadece %20'sinin denetlendiği görülmektedir. Bu denetimlerin %30'u rutin, %24'ü şikayet, %24'ü ise diğer nedenlerle gerçekleştirilmiştir. Ayrıca verilere yansımayan fakat yüz yüze görüşmelerde ortaya çıkan bazı bilgilere ulaşılmıştır. Buna göre çoğunlukla yönetim ve denetim kurulları birlikte hareket eden gruplar tarafından domine edilmektedir. Bu durumda yapılan hata ve eksiklikleri objektif bir şekilde denetlemek mümkün olmamakta ve iç denetim aksamaktadır.

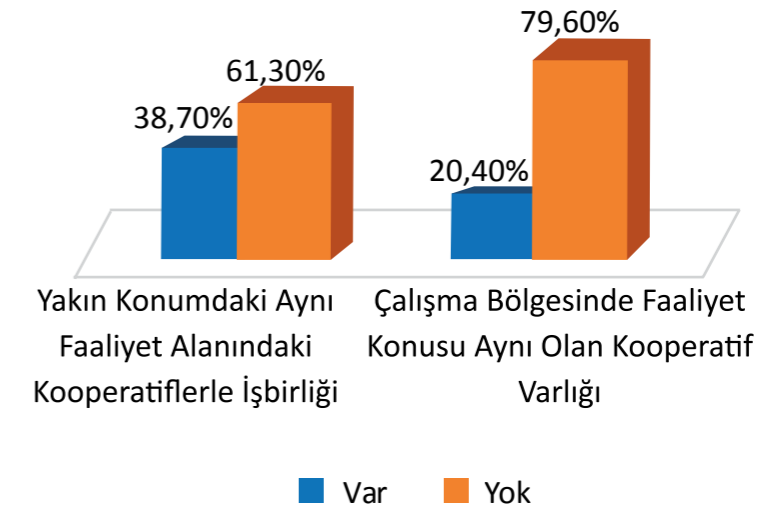
mamen kooperatifin dışından bir kişinin denetim kurulunda yer alması önerilebilir. Bu üye kooperatifin özelliğine göre Tarım Gıda ve Hayvancılık Müdürlüğü, Ticaret İl Müdürlüğünden, üniversitelerden veya diğer kurumlardan atanabilir. Alternatif olarak kooperatifler üniversiteden bağımsız dış denetim alabilir. Bu tür bir denetim, profesyonel bağımsız dış denetime göre daha az maliyetli olabileceği için kooperatifler için daha uygun olabilir. Bunun gibi öneriler için mevzuat değişiklikleri önerilebilir.

4.1.4 Aynı Faaliyet Alanında Çok Sayıda Kooperatif Olması Ve İşbirliğinin Az Olması

Bölgenin kooperatifçilik faaliyet alanları çoğunlukla tarım ve hayvancılık üzerine olup belirli bir bölgede birbirine yakın faaliyet alanlarına sahip birden fazla kooperatifle karşılaşmaktadır. Bu yapı hem etkin ve verimli kaynak kullanımının önüne geçmekte ve kooperatif enflasyonuna yol açmakta, kooperatiflerin etkinliğini azaltmaktadır. Bu kooperatiflerin işbirliği yapmadığı ve aksine zaman zaman fiyat kırarak haksız rekabete neden olduğu gözlenmektedir.

Bölgede kooperatiflerin ortalama ortak sayısı 12.000 ortağa sahip bir kooperatif dışarıda bırakılırsa ortalama 185'e düşmektedir. 100'ün altında üyeye sahip olan kooperatif sayısı 54 olup toplam kooperatiflerin yaklaşık olarak % 41'ini oluşturmaktadır. Bölgede faaliyet konusu aynı olan kooperatiflerin oranı %20 olarak tespit edilmiştir. Bu kooperatiflerin sadece %38,7'si diğer kooperatiflerle işbirliği yapmaktadır.

► Şekil 4. Kooperatiflerde İşbirliği Durumu

Dolayısıyla aynı faaliyet alanına sahip çok sayıda kooperatif olması ham ürünleri tüccara geçirmekten başka bir işleve katkı sağlamamaktadır. Ayrıca çok küçük ve kırılğan bir yapıya sahip oldukları için dışarıdan gelecek yönlendirme ve etkiye maruz kalabilmektedirler. Örneğin süt toplama kooperatiflerinin bir diğer sorunu, buldukları bölgede başka toplayıcıların da olmasıdır. İşlenmemiş, katma değeri olmayan bir ürünün pazarında rekabetin yoğun olması, rekabetin ancak fiyat kırarak yapılabileceği ve bu da o pazardaki kooperatiflerin zarar görmesi anlamına gelmektedir. Benzer pazarlama problemlerini orman, tarım ve meyve ürünleri alanlarında faaliyet gösteren kooperatifler de yaşamaktadır.

Bu durumun çözümü için öncelikle bölgede ve kooperatif üyelerinde farkındalık ve bilinçlendirme faaliyetle-

rinin yapılması gerekmektedir. Eğitim ve bilgilendirme yoluyla kooperatif üyelerinde farkındalık yaratılması ve benzer işlemlere sahip yakın yerlerde konuşlanmış olan kooperatiflerin birleşmeleri ve işbirliği yapmaları için girişimlerde bulunulabilir. Bu tür işbirlikleri ve birleşmeler proje ile değerlendirilerek desteklerle teşvik edilebilir. Ayrıca kanun ve yönetmeliklerle de bu konuda yönlendirmeler yapılabilir. Örneğin belirli bir süre içerisinde (2 yıl gibi) ortak sayısı ve sermayede/ciroda Kanun/Ana sözleşme ile belirlenecek miktarlara ulaşmayan kooperatifin feshedilmesi veya en yakın kooperatifle birleşmesi sağlanabilir. Böylece Almanya ve kooperatifçilikte başarılı olan ülkelere benzer şekilde optimal büyüklüğe ulaşma konusunda mevzuatla ilgili değişiklikler için adım atılabilir.

4.1.5 Kooperatiflerin Görev Tanımları Ve Çeşitlerine Göre Farklı Mevzuat Sorunları

Kooperatifçilik sorunlarının bazılarının sadece kültürel ve bölgesel olmaktan öte mevzuat ve yönetsel kaynaklı olduğu görülmektedir. Çoğunlukla odak grup görüşmelerinde dile getirilen bu sorunlar kooperatifin sürdürülebilirliğinde önemli rol oynamaktadır. Başlıklarla ele alındığında "Sulama ve Kalkınma Kooperatifleri Ayrımı", "Kooperatif Başkanlarının SGK Ödemelerinde Çalışan Olarak Sayılmaması", "Kredi Kullanım ile İlgili Sorunlar", "Su Ürünleri Av Sahası Sorunu", "Balıkçı Barınakları Sorunu" sorunları öne çıkmaktadır.

Sulama ve Kalkınma kooperatifleri ayrımı sorununa yakından bakacak olursak Sulama Kooperatifleri ve Kalkınma Kooperatiflerinin ayrı ayrı örgütlenebildiği görülmektedir. Kooperatiflere ana sözleşmelerine göre her ne kadar Kalkınma Kooperatifleri sulama işi yapmasa da Sulama Kooperatifleri, Kalkınma Kooperatiflerinin yaptıkları faaliyetleri sürdürebilmektedir. Aslında bu iki örgüt birbirini tamamlayıcı özelliklere sahiptir. Kalkınma Kooperatifleri üyeleri ürünlerini kooperatif aracılığıyla satmakta ve bundan gelir elde etmektedir. Sulama Kooperatifleri de verdikleri su karşılığında çiftçileri borçlandırmakta ve bunu tahsil etmektedir. Bu yapı bazen çok başlılık yaratmakta bazen de tahsilat ve ödeme zorluklarının çözümünü engellemektedir.

Mevzuat açısından ele alınması elzem görülen sorunlardan birisi de kooperatif başkanlarının ve yönetim kurullarının sosyal güvenlik işlerinin ve ödemelerinin kooperatif tarafından yapılamaması ve böyle bir haklarının olmamasıdır. Kooperatif başkan ve yönetim kurulu üyeleri de fiilen bir yönetici gibi çalışmaktadır. Kooperatif yönetiminin profesyonelleşmesi amaçlanırken bu beklenti anlam kazanmaktadır.

Kooperatiflerin kredi sorunu incelendiğinde TR32 bölgesinde görüşme yapılan kooperatiflerin birçoğunun sermayesinin yeterli olmadığı görülmektedir. Bu kooperatifler işletme finansman ihtiyaçlarını çoğunlukla öz kaynaklardan karşılamaktadır. Kooperatiflerin ilave kaynağa ihtiyaç duyduğu ancak bunu banka ve diğer finans kurumlarından karşılarlarken bir takım zorluklarla karşılaştıklarını göstermektedir. Bu zayıf ilişkinin nedenlerinin en önemlisi de bankacılık prosedürleridir. Diğer yandan teminat gösterecek bir varlığa sahip olmayan köylüler kredi alıp işlerini genişletmek istemektedir. Finansman sorunu sadece TR32 bölgesinin değil ülkede ve dünyadaki kooperatiflerin ortak sorunudur.

TR32 Bölgesi'ne özgü bir kooperatifçilik sorunu olan su ürünleri av sahası sorunu, kültür balıkçılık işletmelerinden kaynaklanmaktadır. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının (2008/49) 2/2 Numaralı Amatör (Sportif) Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğinin 14/6. Maddesine göre su ürünleri yetiştiriciliği yapılan kafeslere 100 metreden daha yakın mesafede avcılık yapılması yasaktır. Ancak başta Datça yarım adası olmak üzere bölgedeki kıyılar girintili çıkıntılı ve boğazlarla doludur. Bu kıyıların ve boğazların iki yakasının birçoğunda karşılıklı su ürünleri yetiştiriciliği yapılan kafesler bulunmaktadır. Başka bir ifade ile boğazlarda, koylarda ve körfezlerdeki girintili çıkıntılı kıyılarda konuşlandırılan balık çiftliklerini koruyan 100 metre koşulundan dolayı bu bölgelerde doğal yolla avlanan su ürünleri kooperatiflerinin hareket sahaları son derece kısıtlı hale gelmiştir. Kültür balıkçılık işletmelerinden kaynaklanan bir diğer sorun ise kafeslerde yapılan yetiştiricilikte atık yemler, dışkı, üre ve diğer atıkların birikmesidir. Bu atıklar çevre için kısmen kirleticidir. Dahası bölgede sulama baraj havuzlarında dahi kafeslerde yetiştiricilik yapılmaktadır. Benzer kirlilik burada da yaşandığından tarım arazileri sulama kanallarında yosunlaşma, tıkanma ve filtrelerde arızalanma yaşanmaktadır.

Benzer bir sorun olan Balıkçı barınakları sorunu ise 13.12.1996 tarihli 22846 sayılı resmi gazetede yayımlanan Balıkçı Barınakları Yönetmeliğinde geçen "mülki idare sınırları" ve "gemilerin yarısından fazlası" ifadeleri zaman zaman sorun yaratmaktadır. Barınağın hizmet verdiği veya hangi mülki idareye ait olması gerektiği gibi konular ile gemilerin yarısına sahip olunmadığında esas işi balıkçılık olan kooperatiflerden bazıları istem dışı bir şekilde de olsa mağdur olabilmektedir. Çünkü ilgili alanlar turizm için de kullanılabilir çok değerli yerlerdir. Bu nedenle farklı sektörlerin çekişmesi nedeniyle uzun yıllardır bu alanları barınak olarak kullanan balıkçılar zor durumda kalmaktadır.

Kooperatiflerin özellikle odak grup görüşmeleri ile dile getirdiği sorunlar yukarıda özetlenmeye çalışılmıştır. Bu sorunlar mevzuat ve yönetmeliklerle düzenlenerek çözüme ulaşabilecektir. Önemli olan nokta ise bu sorunların TR32 Bölgesi ile kısıtlı olmayıp tüm bölgelerde benzer sorunlarla karşılaşılıyor olmasıdır. Mevzuat ve yönetmelik değişikliklerinin kısa süreli girişimlerle sonuca ulaştırılmayacağı düşünülürse konu ile ilgili etkili bir lobi faaliyetinin yapılması önem arz etmektedir. Lobi faaliyetlerinin düzenlenmesi için ise bölgesel ve ulusal düzeyde ses getirecek bir platform ya da kurul oluşturulması yararlı olacaktır. başarılı olmuş kooperatiflerin yönetimlerinden alınacak tecrübe paylaşımının ve mentörlük desteğinin de yararlı olacağı düşünülmektedir.

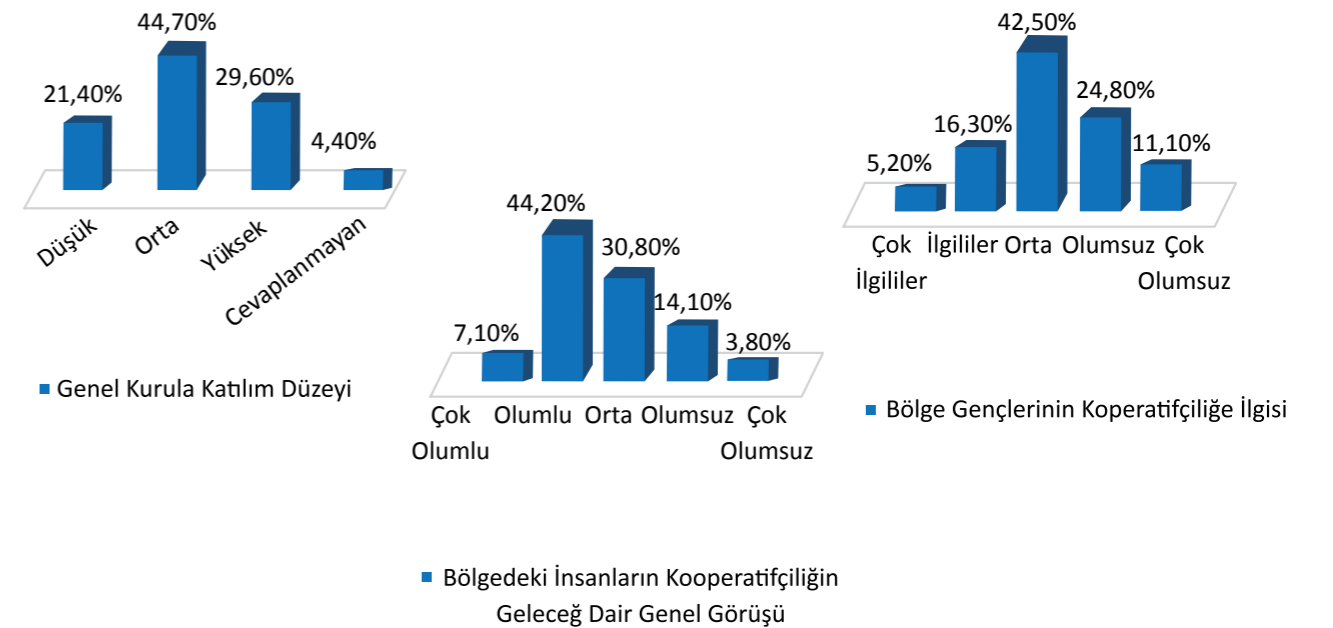
4.1.6 Kooperatif Üyelerinin Ve Gençlerin Kooperatifçiliğe İlgisinin Az Olması

Kooperatifçiliğin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve geleceğe güvenle bakabilmesi için bölge halkının, gençlerin ve en önemlisi kooperatif üyelerinin kooperatifçiliğe ilgisinin yüksek olması ve sahiplenmesi büyük bir öneme sahiptir.

Kooperatif ortaklarının genel kurula katılım düzeyi incelendiğinde cevap verenlerin % 44,7'sinin (71 tane) katılım düzeyinin orta seviyede olduğu, düşük seviyede katılım olduğu beyan edilen kooperatif oranı % 21,4 olarak göze çarpmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde görüşülen kooperatifler baz alındığında Kadın ve Su Ürünleri kooperatiflerinde genel kurula katılım yüksek iken, Tarımsal ve Yapı kooperatiflerinde düşük ya da orta seviyede olduğu görülmüştür. Kooperatiflerin % 7,1'i bölgesindeki insanları kooperatifçiliğe bakışının çok olumlu olduğunu söylerken, % 44,2'si bölge insanlarının bakışını olumlu olarak nitelendirmiştir. Kooperatiflerin yaklaşık % 18'i bölge insanının kooperatifçiliğe bakışının olumsuz veya çok olumsuz olduğunu belirtmiştir. Gençlerin kooperatifçiliğe ilgisi incelendiğinde bölge kooperatiflerinin %21,5'i gençlerin kooperatifçilik ile ilgili ya da çok ilgili olduğunu, %42,5'i ise gençlerin ilgisinin orta seviyede olduğunu belirtmiştir.

Kooperatifçilik ve bölge insanının konu ile ilgili farkındalığı ile ilgili inceleme yaptığımızda bölge insanının kooperatifçiliğin geleceğine dair genel görüşü olumlu oldukça, bölge gençlerinin kooperatifçiliğe ilgisinin de arttığı gözlenmektedir. Bu kooperatifçilikle ilgili genel algının olumlu olmasının pozitif sonuçlarından birisi olarak kabul edilebilir. Aynı şekilde kooperatifin son 3 yıldaki genel işletme performansı ile bölge gençlerinin kooperatifçiliğe olan ilgisi de birbirini etkileyen değişkenlerdir. Kooperatifin son 3 yıldaki genel işletme performansı arttıkça, bölge gençlerinin kooperatifçiliğe ilgisinin arttığı gözlenmektedir. Bu sonuçlar, kooperatifin başarısının gençlerin ilgisini çektiğini ve bu başarıya ortak olmak istediklerini veya gençlerin sahiplenmesinin de kooperatifin performansını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Yine kooperatifin bulunduğu bölgede kooperatifçiliğin geleceğine ilişkin olumlu ya da olumsuz düşüncelerin gençlerin kooperatifçiliğe ilgisini etkilediği gözlenmektedir. Kooperatiflerin geleceğine olumlu bakılan kooperatiflerde, gençlerin ilgisinin daha fazla ve olumlu yönde olduğu söylenebilir. Bu da yine kooperatifçilikle ilgili genel olarak olumlu algının toplum kesimleri tarafından paylaşıldığını göstermektedir.

► Şekil 5. Bölgede Kooperatifçiliğe Olan İlgiye Dair Göstergeler

Aynı zamanda bölge insanının kooperatifçiliğinin geleceğine dair genel görüşü ile kooperatifin son 3 yıldaki genel işletme performansının etkileşim içinde olduğu söylenebilir. Bölge insanının kooperatifçiliğinin geleceğine dair genel görüşü olumlu oldukça, kooperatifin son 3 yıldaki genel işletme performansının arttığı gözlenmiştir. Kooperatifçiliğinin geleceğinin olumlu görüldüğü kooperatiflerde, üyelerin kooperatifleri daha fazla sahiplendiği anlaşılmaktadır.

Görüldüğü gibi bölgede kooperatifçiliğinin olumlu sonuçlar alması ve bölge insanı tarafından sahiplenilmesi arasında büyük bir ilgi bulunmaktadır. Bölge halkı kooperatifi sahiplendikçe ve geleceğini olumlu gördükçe kooperatiflerin performansı yükselmekte ve performansı yükseldikçe halk ve gençler tarafından daha çok sahiplenilmektedir. Fakat ne yazık ki bölgede kooperatiflerin gençler ve üyeler tarafından yüksek düzeyde sahiplenilmediği görülmektedir. Buna karşın kooperatif yönetimleri ve yerel söz sahibi kurumların el birliği ile önemli bir farkındalık ve bilgilendirme çalışması yapması gerekmektedir. Kooperatiflerin yapısının ve çalışmalarının desteklenerek başarılarının ve performanslarının yükselmesi ve bölge halkı tarafından daha çok sahiplenmesi sağlanmalıdır. Bunun için yerel ve ulusal düzeyde kurulacak bir platform ya da kuruldandan faydalanılabileceği gibi başarılı kooperatif modellerinin tecrübe paylaşımları bölgede yaygınlaştırılabilir.

4.2. ÜRETİM

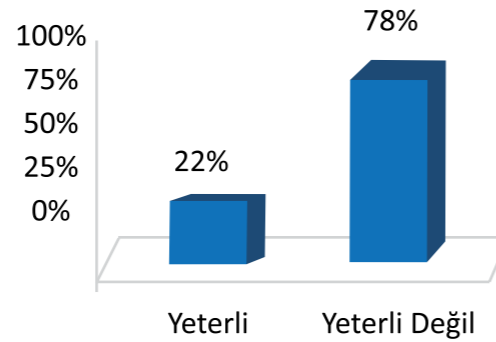
4.2.1 Soğuk Hava Ve Depolama İmkânlarının

Yetersizliği

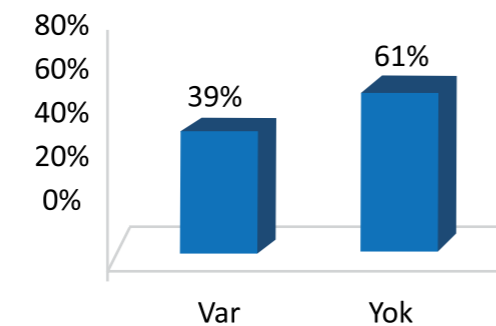
Çalışma kapsamında incelenen kooperatiflerin üretim odaklı nitelikte olması, bu kooperatiflerin soğuk hava deposu ve diğer depolama imkânları açısından da değerlendirilmesini gerektirmektedir. Özellikle maddi sıkıntılar ya da kiralama maliyetlerinin yüksek olması gibi sebeplerden dolayı üretim odaklı faaliyet gösteren kooperatiflerin soğuk hava ve deposu ve diğer depolama imkânları açısından sorunlar yaşadığı gözlemlenmektedir. Bu kapsamda mevsime bağlı olarak fiyatlandırma ve rekabet unsurları açısından sıkıntılar yaşanabilmektedir.

Depolama imkânlarının yeterliliği, depolama ihtiyacı durumu ve iller bazında dağılım incelenmiştir. 88 kooperatifin (çalışmadaki kooperatiflerin %55,3'ü) cevapları incelendiğinde, bu kooperatiflerin % 78,4' ünün soğuk hava depolama imkânının yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Kooperatiflerin yaklaşık %40'ının depolama ihtiyacı duyduğu ürünler bulunduğu öğrenilmiştir.

► Şekil 6. Soğuk Hava Depolama İmkânı

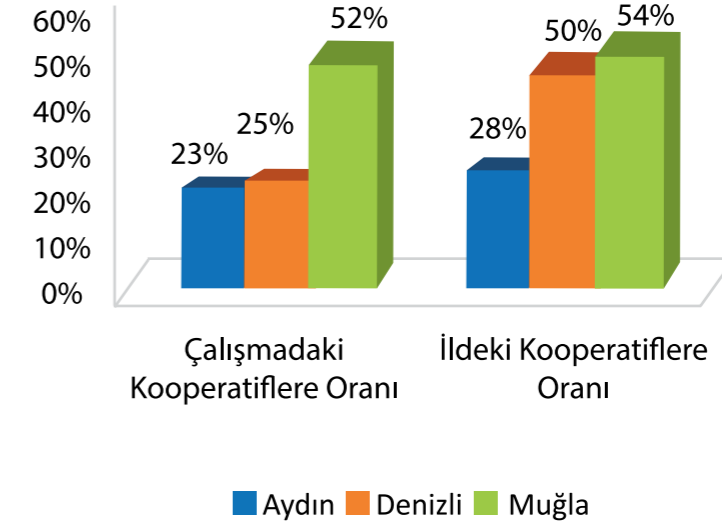
► Şekil 7. Soğuk Hava Depolama İmkânı

Toplam 69 kooperatif soğuk hava deposunun yeterli olmadığını belirtmiştir. Bu kooperatiflerin yaklaşık olarak % 23'ü Aydın'da, % 25'i Denizli'de % 52'si ise Muğla'da yer almaktadır. Her bir ilde soğuk hava deposuna ihtiyaç duyan kooperatiflerin o ildeki kooperatiflere oranı da yine aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Aydın'da soğuk hava deposuna ihtiyaç duyan koopera-

tiflerin toplam kooperatiflere oranı yaklaşık olarak % 28, Denizli'de soğuk hava deposuna ihtiyaç duyanların oranı % 50 iken bu oran Muğla'da yaklaşık olarak % 54'tür. Buna göre en yüksek oranda soğuk hava deposuna ihtiyaç duyan kooperatifler Muğla'da faaliyet göstermektedir.

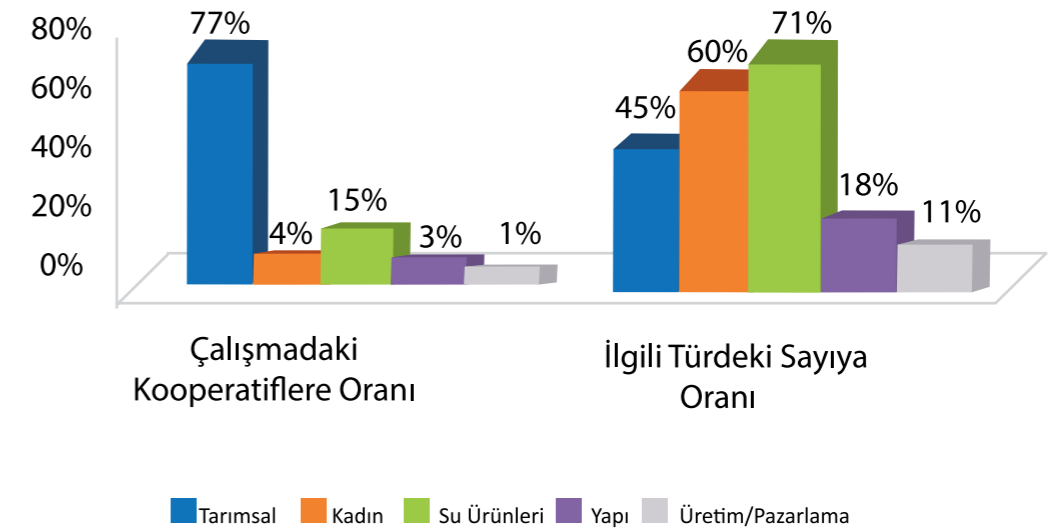
► Şekil 8. Soğuk Hava Deposu İhtiyacı Olan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

Aşağıdaki şekil ise soğuk hava deposuna ihtiyaç duyan kooperatifleri türlerine göre sınıflandırmaktadır. Çalışmadaki kooperatifler bazında soğuk hava deposuna en fazla ihtiyaç duyulan kooperatif türleri tarımsal kalkınma ve su ürünleri kooperatifleridir. Beklendiği

gibi ilgili tür içerisinde en fazla oranda soğuk hava deposuna ihtiyaç duyan kooperatifler ürünlerinin özelliği nedeniyle yaklaşık olarak % 71'lik oranla su ürünleri kooperatifleridir. En düşük oran ise üretim/pazarlama kooperatiflerine aittir.

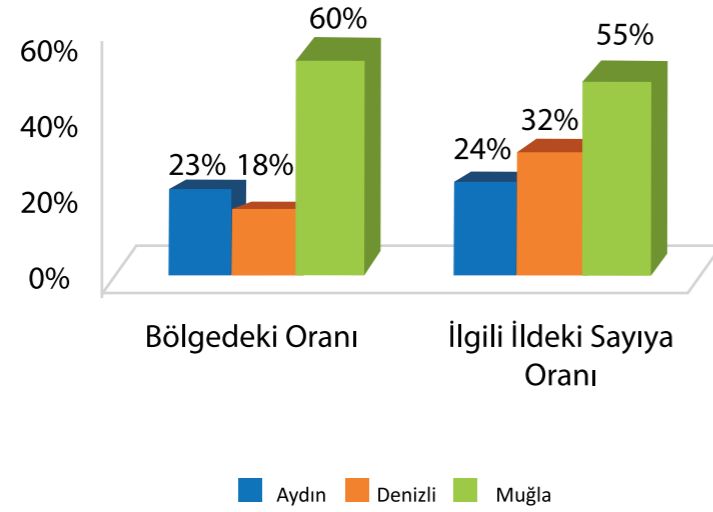
► Şekil 9. Soğuk Hava Deposu Yeterli Olmayan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı

Depolama ihtiyacı duyan kooperatiflerin illere göre dağılımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Buna göre çalışma kapsamında depolama ihtiyacı duyan kooperatiflerin %23'ü Aydın, %18'i Denizli ve %60'ı Muğla ilinde

yer almaktadır. Muğla'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak %55'i depolama ihtiyacı duymaktadır. Bu oran Denizli'de yaklaşık olarak %32 iken Aydın'da yaklaşık olarak %24'tür.

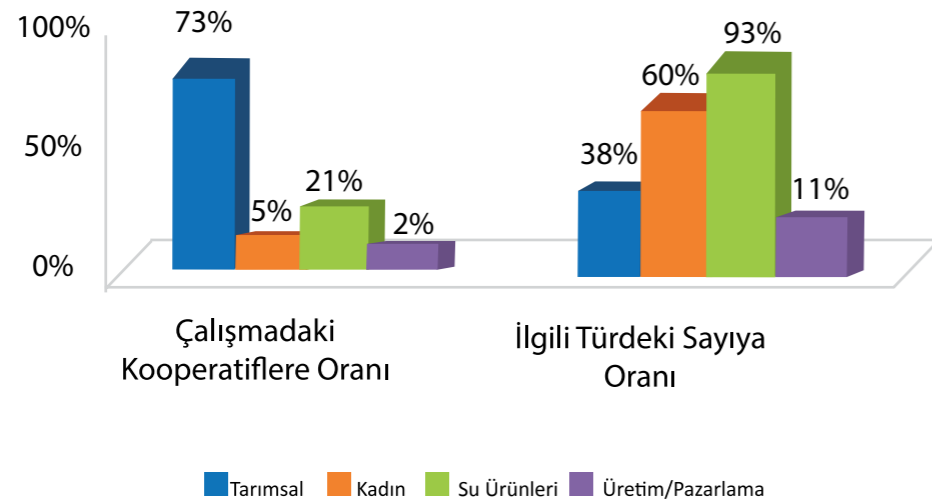
► Şekil 10. Depolama İhtiyacı Duyan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

Soğuk hava deposu ihtiyacına benzer olarak, çalışmadaki kooperatifler bazında tarımsal kalkınma ve su ürünleri kooperatifleri, depolama ihtiyaçları ile ön plandadır. Su ürünleri kooperatiflerinin yaklaşık ola-

rak %93'ü depolama ihtiyaçlarının olduğu belirtmiştir. Üretim pazarlama kooperatifleri için bu oran yaklaşık olarak %11'dir.

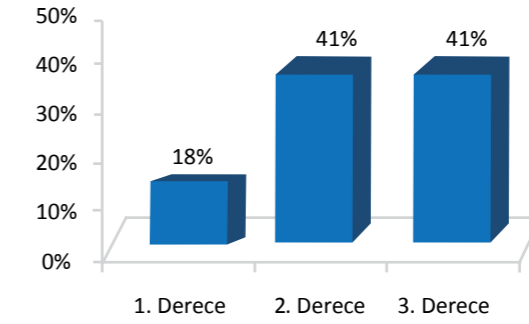
► Şekil 11. Depolama İhtiyacı Duyan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

Kooperatiflerin %13,8'i depolama maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermekte ve %2,5'i de depolama maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlamaktadır. Depolama maliyetini ilk üç sıraya yazan 22 koope-

ratifin yaklaşık olarak %18'i bu maliyetin birinci dereceden önemli olduğunu düşünmektedir. Depolama maliyetlerinin üretim/faaliyet maliyetleri açısından 2. veya 3. derece önem düzeyi olduğunu belirten kooperatifler %41'er orana sahiptir.

► Şekil 12. Kooperatifin En Önemli İlk 3 Üretim/Faaliyet Maliyetinin Önem Derecesine Göre Sırası (Depolama)

Bölgedeki kooperatiflerin yaklaşık %40'ının faaliyet alanında depolama ihtiyacı duyulan ürünler bulunduğu öğrenilmiştir. Yapılan görüşmelerde kooperatiflerin %78,4'ünün soğuk hava depolama imkânlarının yetersiz olduğu gözlenmektedir. Konuyla ilgili göstergeler yorumlandığında, bölgedeki kooperatiflerin soğuk hava deposu ve diğer depolama imkanları açısından dezavantajlı durumda olduğu görülmektedir. Bu husus, kooperatiflerin fiyatlandırma ve satış ile ilgili politikalarını da etkileyebilmekte, dolayısıyla rekabet gücü açısından handikap oluşturabilmektedir.

Bu kapsamda kooperatiflerin depolama imkanlarının geliştirilmesi ile ilgili projelere yönelik mali desteklerin sağlanması ve depolama hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılması ile ilgili projeler ve çalışmalar yapılması önem arz etmektedir. Coğrafi ve sektörel olarak birbirine yakın konumda bulunan kooperatiflerin soğuk hava deposu ve diğer depolama olanaklarının geliştirilmesi açısından ortak kullanıma yönelik tesisler kurulması da bu kapsamda değerlendirilebilecektir.

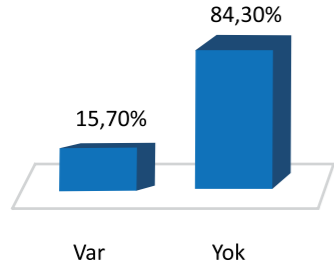
4.2.2 Üniversite, Araştırma Merkezi Ve Kamu Kurumları İle Ortak Çalışma Eksikliği

Çoğu zaman belli bir amacı tek bir kurum ya da kuruluş gerçekleştirilmez de işbirliği ve ortak çalışmalarla amaca ulaşılabilir. Bu durumlarda kurum ya da kuruluşlar yol gösterme, altyapı eksiklerini giderme, danışmanlık yapma, akademik bilgiyi pratiğe dönüştürme gibi konularda işbirliği yapmaktadırlar.

Önemli dönüşümler ve üretimde katma değer artışı ancak böyle işbirlikleri ile gerçekleşebilmektedir. Fakat bölgede her alanda olduğu gibi kooperatifçilikte de bu tür işbirliklerine sık rastlanmamaktadır.

Bölgede üniversite, araştırma merkezi ya da kamu kurumu ile işbirliği yaptığını belirten kooperatif sayısı toplamın ancak %15,70'dir.

► Şekil 13. Kooperatiflerde Üniversite, Araştırma Merkezi ve Kamu Kurumu ile İşbirliği Durumu

■ Üniversite, Araştırma Merkezi, Kamu Kurumu ile İşbirliği Durumu

Buna göre organizasyon/yönetim şeması olan kooperatiflerin % 28,6'sının, olmayan kooperatiflerin ise % 11,9'unun; iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyonu olan kooperatiflerin % 34,4'ünün olmayan kooperatiflerin % 11,9'unun üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışması ya da işbirliği olduğu yapılan araştırmadan ortaya çıkmaktadır. Organizasyon/yönetimde daha kurumsal alt yapıya sahip olan kooperatiflerin diğer kooperatiflere göre üniversiteler, araştırma merkezleri gibi kurumlarla işbirliği yapma eğiliminde olduğu söylenebilir.

Son 3 yılda danışmanlık hizmeti alan kooperatiflerin % 42,9'unun, danışmanlık hizmeti almayan kooperatiflerin ise sadece % 12,4'ünün üniversite, araştırma merkezi ya da başka kuruluşlarla ortak çalışması bulunmaktadır. Hem danışmanlık alma hem de üniversite ve diğer araştırma kurumlarıyla işbirliği yapma faaliyeti kooperatifin uzmanı olmadıkları konularda ve bilginin edinilmesi konularında her iki aracı da kullandıklarını ifade etmektedir.

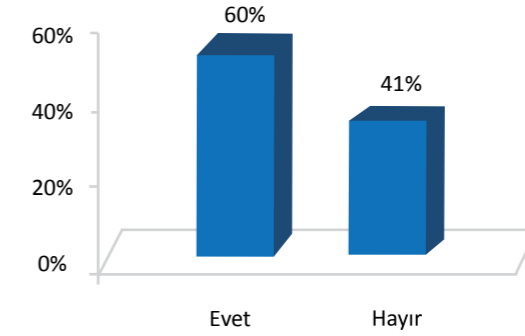
Kooperatiflerin çeşitli kurumlarla işbirliğinin az olması ar-ge, yenilikçilik gibi faaliyetlerinin olmamasına ve mevcut insan kaynağı eksikliğinin de kompanse edilememesine neden olmaktadır. Görüldüğü gibi kurumsallaşmış yapıdaki kooperatiflerin belirtilen kurumlarla işbirliği yapma oranı artmaktadır. Bu doğrultuda öncelikle kooperatiflerin kurumsal yapısının düzeltilmesini, belli hedef ve stratejilere sahip olmasını sağlamak gerekmektedir. Sonrasında ise işbirliği için gerekli farkındalık yaratılmalıdır. Bu tür farkındalık ve bilgilendirme faaliyetleri proje ve destekler kapsamında da değerlendirilmelidir.

4.2.3 Üretim Yöntemi Ve Teknolojileri Konusunda Güncel Bilgilerin Takip Edilmemesi

Çalışma kapsamında üretim ile ilgili öne çıkan sorunlardan biri üretim yöntemleri ve teknolojileri ile ilgili güncel bilgilerin yeterince takip edilmemesidir. Yeni teknolojilerin ve üretim yöntemlerinin takip edilmemesi, halihazırda pazarlama alanında sıkıntı yaşayan kooperatiflerin ekonomik döngünün ilk aşaması olan üretim alanında dezavantajlı konumda olmasına yol açmaktadır. Bu husus kooperatiflerin rekabet gücünü olumsuz yönde etkilemektedir.

Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel bilgilerin takip edilmemesi sorunu ile ilgili ele alınan göstergeler; üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip etme durumu ve iller/kooperatif türleri bazında dağılım ile güncel gelişmelerin takip edildiği araçlar şeklindedir. Çalışma kapsamındaki kooperatiflerin yaklaşık %60'ı üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip ettiklerini beyan etmiştir.

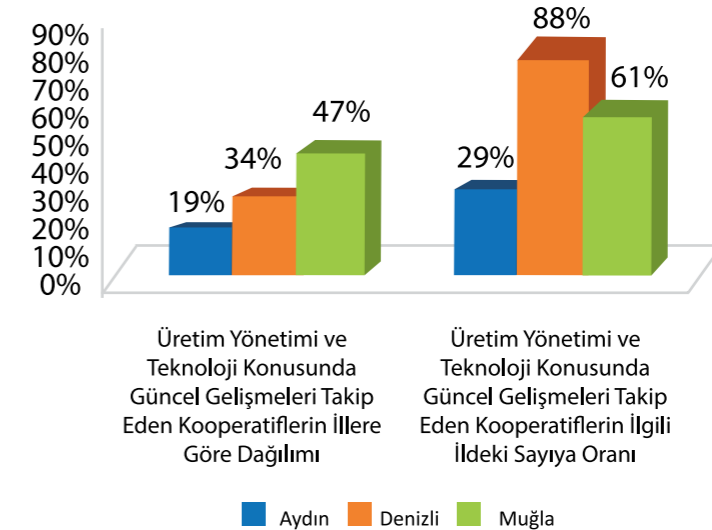
► Şekil 14. Üretim Yöntemi ve Teknolojileri Konusunda Güncel Gelişmeleri Takip Etme Durumu

Denizli'de bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 88'i, Muğla'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 61'i ve Aydın'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 29'u üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip etmektedir. Çalışma kapsamında üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip ettiğini belirten kooperatif

sayısının illere göre dağılımında Muğla ilinin ön planda olduğu, Aydın ilinde ise bu sayının düşük olduğu görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, Denizli ilindeki kooperatiflerin üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip açısından iyi bir konumda olduğu, ancak Aydın ilindeki kooperatiflerde bu oranın oldukça düşük kaldığı dikkat çekmektedir.

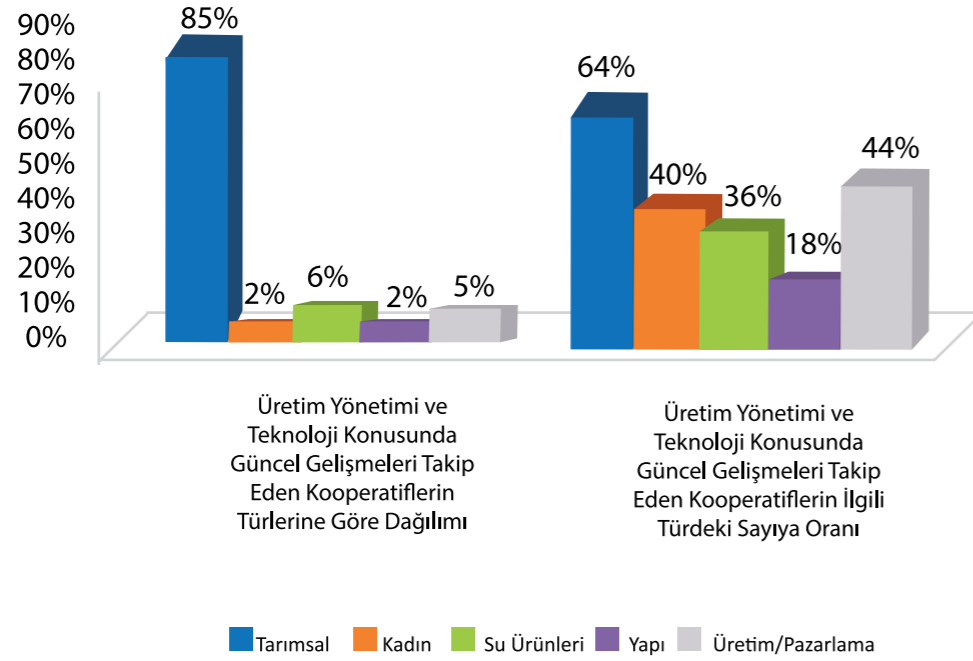
► Şekil 15. Üretim Yöntemi ve Teknolojileri Konusunda Güncel Gelişmeleri Takip Eden Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

Tarımsal kalkınma kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 64'ü, üretim/pazarlama kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 44'ü, kadın üretim kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 40'ı, su ürünleri kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 36'sı ve yapı kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 18'i

üretim yöntemleri ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip etmektedir. Çalışma kapsamında üretim yöntemleri ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip konusunda tarımsal kalkınma kooperatifleri ağırlıktadır.

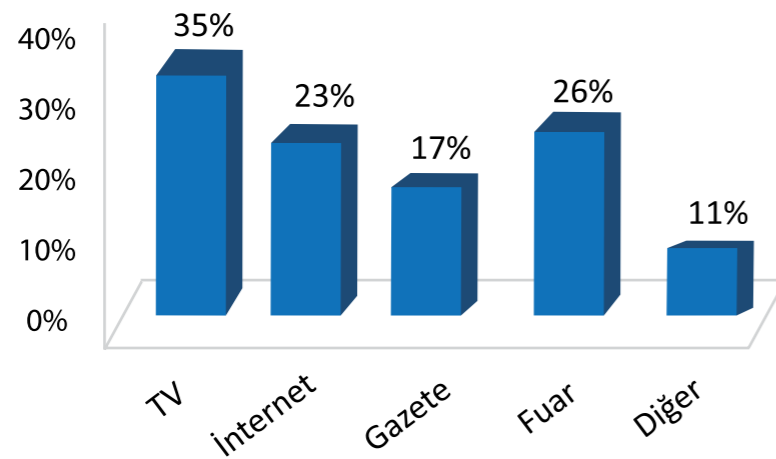
► Şekil 16. Üretim Yöntemi Ve Teknolojileri Konusunda Güncel Gelişmeleri Takip Eden Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı

Üretim yöntemleri ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip eden üreticilerin yaklaşık olarak % 35'i güncel gelişmeleri TV'den, %26'sı fuarlar aracılı-

ıyla, % 23'ü internetten ve yaklaşık %17'si gazeteden takip etmektedir. Yaklaşık olarak % 11'i ise gelişmeleri diğer kaynaklardan gelişmeleri takip etmektedir.

► Şekil 17. Güncel Gelişmelerin Takip Edildiği Araçlar

Kooperatifte üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmelerin takip edilmesi ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında pozitif bir ilişki vardır. Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip eden kooperatiflerin % 15,9'u diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanmaktadır. Güncel gelişmeleri takip etmeyen kooperatiflerin hiçbiri diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanmamaktadır. Diğer bir deyişle, diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin tamamı üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri izlemektedir.

Kooperatifte üretim yönetimi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmelerin takip edilmesi ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında pozitif ilişki vardır. Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip eden kooperatiflerin % 59,7'si ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlarken, güncel gelişmeleri takip etmeyenlerde ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlayanların oranı % 27,8'dir. Bir başka deyişle kooperatifler işlenmiş ürünler için üretim yönetimi ve teknolojilerini takip etmektedirler. Bu kooperatiflerin ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme isteğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Kooperatifte üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmelerin takip edilmesi ile ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu bulunması arasında ilişki vardır. Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip eden kooperatiflerin % 34,5'i ürünlerin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşarken, güncel gelişmeleri takip etmeyen kooperatiflerin % 17,9'u tahsilat sorunu yaşamaktadır. Tahsilat sorunu yaşayan kooperatiflerin % 74,4'ü, tahsilat sorunu yaşamayan kooperatiflerin ise % 54,5'i güncel gelişmeleri takip etmektedir. Üretim yöntem ve teknolojilerini takip eden kooperatifler katma değerli ürün üretip satmak istemektedirler. Dolayısıyla müşteri gamının genişletme eğilimde oldukları için tahsilat sorunlarıyla karşılaşabilirler. Yeni teknolojileri kul-

lanmayan ve standart ürünleri direkt olarak tüccar ve üreticiye devreden kooperatifler doğal olarak tahsilat sorunu yaşamamaktadır.

Kooperatifte üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip edilmesi ile yeni yatırım yapma planı bulunması arasında pozitif ilişki vardır. Yeni yatırım yapmayı planlayan kooperatiflerin % 64,6'sı üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip ederken, yeni yatırım yapma planı bulunmayan kooperatiflerde bu oran % 45,2'dir. Bu durumun yeni yatırım yapmak isteyen kooperatiflerin güncel gelişmeleri takip etmeleri gerekliliğini/isteğini gösterdiği söylenebilir.

Kooperatifte üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmelerin takip edilmesi ile ihracat yapma arasında pozitif ilişki vardır. İhracat yapan kooperatiflerin yaklaşık %72'si üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip ederken, ihracat yapmayan kooperatiflerde bu oran yaklaşık %53'tür. Bu durumun ihracat yapan kooperatiflerin güncel gelişmeleri takip etmeleri gerekliliğini gösterdiği söylenebilir.

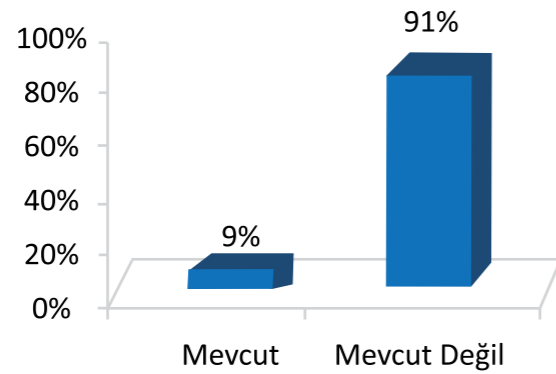
Mevcut göstergeler ve çapraz sorgu sonuçları değerlendirildiğinde, üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel bilgilerin üretim odaklı kooperatifler tarafından takip edilmemesinin; üretimde farklı yöntem kullanma, ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürme planı, müşteri gamını genişletme, yeni yatırımlar planlama ve ihracat yapma hususları açısından olumsuzluk oluşturabildiği anlaşılmaktadır.

Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel bilgilerin takip edilmesinin, kooperatiflerin rekabet gücünün artırılması açısından kritik önem taşıdığı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda kooperatiflerin güncel gelişmeleri takip etmesi hususunda üst birlikler gibi çatı kuruluşlar tarafından destek sağlanması, kooperatiflerin sektörel fuarlara etkin katılımının desteklenmesi ve ilgili dokümanlara erişiminin sağlanması önem arz etmektedir.

4.2.4 Üretimde Yeni Yöntemler Kullanılmaması

Üretimde yeni yöntemlerin ve teknolojilerin kullanılması kooperatiflere maliyet, işgücü ve satış konularında önemli avantajlar sağlayabilmektedir. Bu kapsamda üretimde yeni yöntemlerin kullanılmaması katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesi açısından engel oluşturmakta ve kooperatiflerin rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir.

► Şekil 18. Diğer Kooperatiflere Göre Üretimde Farklı Bir Yöntem /Teknik Kullanımı

Kooperatifte üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmelerin takip edilmesi ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında pozitif bir ilişki vardır. Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip eden kooperatiflerin % 15,9'u diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanmaktadır. Güncel gelişmeleri takip etmeyen kooperatiflerin hiçbiri diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanmamaktadır. Diğer bir deyişle, diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin tamamı üretim yöntemi ve teknolojileri konusundaki güncel gelişmeleri izlemektedir.

Kooperatifte profesyonel eleman istihdam etme düşüncesi olanların diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullandığı istatistiksel olarak gözlenmektedir. Profesyonel eleman istihdam etmeyi düşünen kooperatiflerin % 18,8'i üretimde farklı bir yöntem kullanırken, profesyonel eleman istihdam etme düşüncesi olmayan kooperatiflerde bu oran % 2 civarındadır. Bir başka açıdan değerlendirilirse, diğer kooperatiflere göre farklı bir yöntem kullanan kooperatifler içinde profesyonel eleman istihdam etme düşüncesinde olanların oranı % 86,7 iken farklı bir yöntem uygulayanlar içinde aynı oran % 41,5'dir. Sonuç olarak kooperatifte profesyonel eleman istihdam etme ile diğer kooperatiflere göre farklı bir yöntem/teknik kullanma arasında istatistiksel bir ilgi vardır ve diğer kooperatiflerle kıyaslandığında profesyonel eleman istihdam etme düşüncesinde olan kooperatiflerin üretimde

Çalışma kapsamındaki kooperatiflerin % 9,4' ü (15 kooperatif) diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullandıklarını ileri sürmektedir. Genel olarak bölgede faaliyet gösteren üretim odaklı kooperatiflerin teknik bilgi eğilimlerinin zayıf olduğu gözlenmektedir.

farklı yöntem/teknik kullanma eğilimi daha yüksektir.

Kooperatifte organizasyon/yönetim şeması olması, diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılmasını etkilemektedir. Organizasyon/yönetim şeması olan kooperatiflerde üretimde farklı bir yöntem kullananların oranı % 26 iken, organizasyon/yönetim şeması olmayan kooperatiflerde bu oran sadece % 3,5'tir. Buna göre organizasyon/yönetim şemasına sahip olan kooperatifler diğer kooperatiflere göre üretimde daha yenilikçidir. Bir başka açıdan değerlendirildiğinde üretimde yenilik yapmak isteyen/yapan kooperatiflerin daha profesyonel yapılanmaya ihtiyaç duydukları ve bu nedenle organizasyon yönetim ile ilgili belgeler sahip olma ihtiyacı duydukları söylenebilir.

Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanılması ile son 3 yıldaki genel işletme performansı arasında istatistiksel bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin % 80'i iyi ya da çok iyi performans göstermişken, farklı bir yöntem kullananlarda bu oran % 55 civarındadır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanan kooperatifler daha iyi performanslı olarak nitelendirilmiştir. Kooperatif yöneticilerinin algısına göre üretime farklılık ve yenilik yapan kooperatiflerin son üç yıldaki genel işletme performansının daha iyi olduğu söylenebilir. Bu da beklenen bir durumdur çünkü genel olarak bakıldığında yenilik ve farklılık yaratmanın işletme performansına olumlu katkı yaptığı bilinmektedir.

Kooperatifin diğer kooperatiflere göre farklı bir yöntem/teknik kullanması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 50'si üretimde diğer kooperatiflere göre farklı bir yöntem kullanırken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyenler içinde farklı bir yöntem kullananların oranı % 7,1'dir. Dolayısıyla farklı yöntem ve teknikler kullanımı üretimin işlenmiş ürüne dönüşmesine katkı sağlamakta veya üretimi işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin üretimde farklı yöntem ve tekniklerin kullandığı anlaşılmaktadır.

Kooperatifte üretimde sorun yaşanması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin % 91,7'sinde, farklı bir yöntem kullanmayanları % 57,8'inde üretimde sorunlar bulunmaktadır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı yöntem/teknik kullanan kooperatifler, üretim teknolojilerini takip etme, yeni üretim teknikleri geliştirme ve benzeri konularda kendilerini güncelleme durumdadır. Bu nedenle, doğal olarak üretimde yeni teknik ve yöntem uygulayan kooperatiflerin diğer kooperatiflere göre sorunlarla karşı karşıya kalabileceği söylenebilir.

Kooperatifin diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem/teknik kullanması ile pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşanması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin yarısı pazarlama faaliyetinde bir sorun yaşarken, farklı bir yöntem kullanmayan kooperatiflerin % 19,5'i pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşamaktadır. Bu sonuç kooperatiflerin mevcut koşullarda üretimde atılım yapmak pazarlama alanında da başarılı olmak anlamına gelmemektedir ve kooperatiflerin teknik/bilgi kapasitesinin bütün hedefleri başaracak düzeyde olmadığına göstergesi olarak kabul edilebilir.

Kooperatifte son 3 yıl içinde alınan danışmanlık hizmeti olması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Son 3 yılda danışmanlık hizmeti alan kooperatiflerin % 33,3'ü diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanırken, danışmanlık hizmeti almayan kooperatifler içinde bu oran sadece % 6'dır. Danışmanlık hizmeti alan kooperatifler, üretimde farklı yöntem kullanma kabiliyetine sahip olduğunun bir göstergesi olarak düşünülebilir. Bir başka açıdan, danışmanlık hizmetlerinin üretimde farklı yöntemlerin kullanılmasında

kooperatiflere katkı sağladığı söylenebilir. Kooperatifte önümüzdeki 3 yılda ortaklara verilmesi planlanan eğitim ve/veya danışmanlık hizmeti olması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin % 80'i önümüzdeki 3 yılda kooperatif üyelerine eğitim ya da danışmanlık hizmeti vermeyi planlarken, üretimde farklı bir yöntem kullanmayanların içinde önümüzdeki 3 yılda kooperatif üyelerine eğitim ya da danışmanlık hizmeti vermeyi planlayan kooperatif oranı % 46,7'dir. Bu sonuç üretim yöntemlerinde farklı yöntemler düşünen kooperatiflerin danışmanlık hizmeti, eğitim alma isteklerinin belirgin göstergesi olarak yorumlanabilir.

Kooperatifin pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşanması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin yarısı pazarlama faaliyetinde sorun yaşamaktadır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanmayanlar içinde pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşayanların oranı ise % 19,5'tir.

Kooperatifin çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif olması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin % 50'sinin çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif(ler) bulunmaktadır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin % 17,4'ünün çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif(ler) mevcuttur. Çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatiflerin olması diğer kooperatiflerden farklı tekniklerin kullanılmasını teşvik ettiği anlaşılmaktadır.

Kooperatifte bölge insanlarından üniversite mezunu çalışan olması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Çalışanları arasında üniversite mezunu bölge insanı olan kooperatiflerin % 23,3'ünde diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılırken, çalışanları arasında üniversite mezunu bölge insanı olmayan kooperatiflerin içinde bu oran % 6,8'dir. Buna göre bünyesinde üniversite mezunlarını istihdam edenlerin kooperatiflerde diğer kooperatiflere göre üretimde farklı yöntem kullanmaları daha yaygındır. Yine bu da daha gelişmiş bir beşeri sermayenin olumlu etkisi olarak kabul edilebilir.

Kooperatif ürünlerinin satışının e-ticaretle yapılması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin % 26,7'si satışını e-ticaret ile yapmaktadır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanmayan kooperatiflerin ise % 1,4'ü satışını e-ticaret ile yapmaktadır. Buna göre önceki sorgulardaki sonuçlara benzer şekilde satışlarında e-ticareti kullanan kooperatifler diğer kooperatiflerden daha yoğun bir şekilde üretimde farklı yöntem ve teknik kullandıklarını anlaşılmaktadır.

Kooperatifin pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşanması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin % 50'si pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşamaktadır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanmayan kooperatiflerin ise % 19,5'i pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşamaktadır. Ürünlerini pazarlamaya çalışan ve diğer kooperatiflere göre farklı bir yöntem ve teknik kullanımı yeni arayışları bünyesinde taşıdığı için pazarlama faaliyetlerinde sorun ile farklı teknik kullanımı arasında bir bağlantı olması olağan kabul edilmelidir.

Kooperatifte pazarlama faaliyeti bulunması ile diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanılması arasında ilişki vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanan kooperatiflerin % 85,7'sinin pazarlama faaliyeti vardır. Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem kullanmayan

kooperatiflerin ise % 16,9'unun pazarlama faaliyeti bulunmaktadır. Bu sonuçlardan pazarlama faaliyeti olan kooperatiflerin bu çabalarını destekleyebilmek için farklı yöntem ve teknikler kullanmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Üretim odaklı kooperatiflerin başlıca sorunları arasında üretim süreçlerinde yeni yöntemlerin kullanılmaması ve teknolojilerin uygulanmaması gelmektedir. Bu husus katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesi bakımından ürünlerin niteliğinin ve kapasite açısından da ürünlerin niceliğinin istenilen düzeyde olması açısından dezavantaj oluşturabilmektedir.

Üretimde yeni yöntemler kullanılmaması; üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmelerin takip edilmesi, profesyonel eleman istihdamı, profesyonel yapılanma, ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürme, danışmanlık hizmeti alımı, çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatiflerin olması, üniversite mezunu çalışan olması gibi faktörlerle ilişkilidir. Genel olarak üretimde yeni yöntemler kullanılmamasının işletme performansını da olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

Kooperatiflerin üretimde yeni yöntemleri kullanmasının teşvik edilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Kooperatif üyelerinde katma değeri artırmanın önemi ne yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılması önem arz etmektedir. Yeni yöntemlerle ürünlerini geliştirmek ya da çeşitlendirmek isteyen kooperatiflere üniversite, uzman ya da danışman desteği sağlanmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

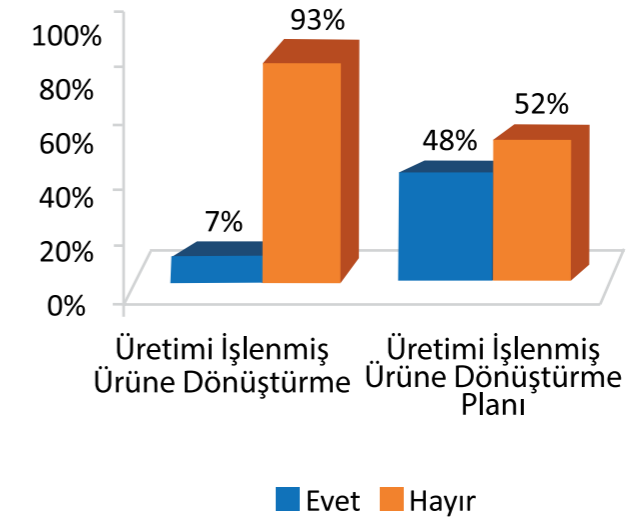
4.2.5. Ürünün İşlenmiş Ürüne Dönüştürülememesi

Ürünlerin işlenmiş ürüne dönüştürülememesi sorunu, üretim potansiyeli ve ürün çeşitliliği oldukça yüksek olan güney ege bölgesindeki en önemli problemlerden biridir. Dolayısıyla bu sorun üretim odaklı kooperatiflerin yaşadığı sorunların arasında da ön planda yer almaktadır. Katma değeri yüksek ürünlerin üretilmemesi ve ürünlerin işlenmeden satılması üreticilerin gelirlerinin düşük seviyede olmasına yol açmakta, kooperatifleşme ile fiyatlandırmada ve satışlarda sağlanabilecek avantajların kullanılmaması söz konusu olmaktadır. Ürünün işlenmiş ürüne dönüştürülememesi, üretim odaklı kooperatiflerin rekabet gücünü ve gelişme potansiyelini olumsuz etkileyen faktörlerin başında yer almaktadır.

Kooperatif üyelerinin ürettiği ürünler hakkında derlenen bilgilere göre kooperatiflerin son derece küçük bir bölümü (% 6,7) ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmektedir. Kooperatiflerin faaliyet alanına göre reçelden bala, kurutulmuş domatesten domates salçasına, zeytinden zeytinyağına, ahşaptan incire pek çok işlenmiş ürün üretildiğini belirten bu kooperatiflerin azlığı, kooperatiflerin işlenmiş ürünlere yönelmede zayıf bir performans gösterdiğini söylemek mümkündür.

Üretimin işlenmiş ürüne dönüştürme planına yönelik olan soruyu ise kooperatiflerin üçte biri cevaplamamıştır. Cevap veren kooperatiflerin yarısına yakını ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlamaktadır. Mevcut durum düşünüldüğünde, kooperatiflerin ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme planlamasına destek vermek gerektiği açıktır.

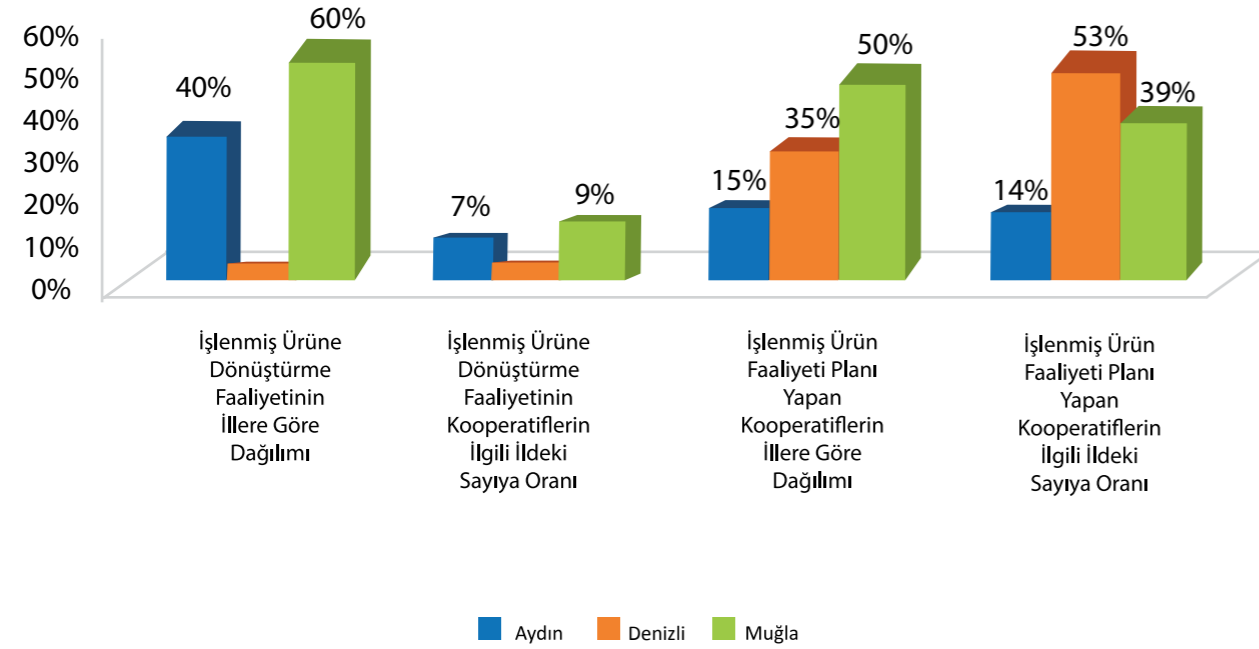
► Şekil 19. Üretimi İşlenmiş Ürüne Dönüştürme ve Üretimi İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Planı

Görüşülen kooperatifler içerisinde Muğla'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 9'u ve Aydın'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 7'si ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmektedir. Denizli'de bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 53'ü, Muğla'da bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 39'u ve Aydın'da

bulunan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 14'ü üretimlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlamaktadır. Çalışma kapsamında ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme faaliyeti ve ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme planı yapan kooperatiflerin dağılımının Muğla ilinde yüksek olduğu görülmektedir.

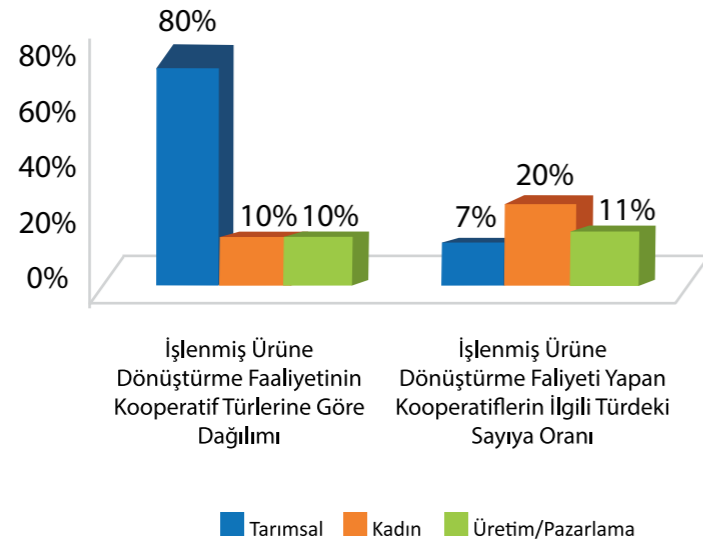
► Şekil 20. İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Faaliyeti/Planı Yapan Kooperatiflerin İllere Göre Dağılımı

Kadın üretim kooperatiflerinin % 20'si, üretim/pazarlama kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 11'i ve tarımsal kalkınma kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 7'si

üretimlerini işlenmiş ürüne dönüştürmektedir. Çalışma kapsamındaki dağılımda tarımsal kalkınma kooperatifleri öne plandadır.

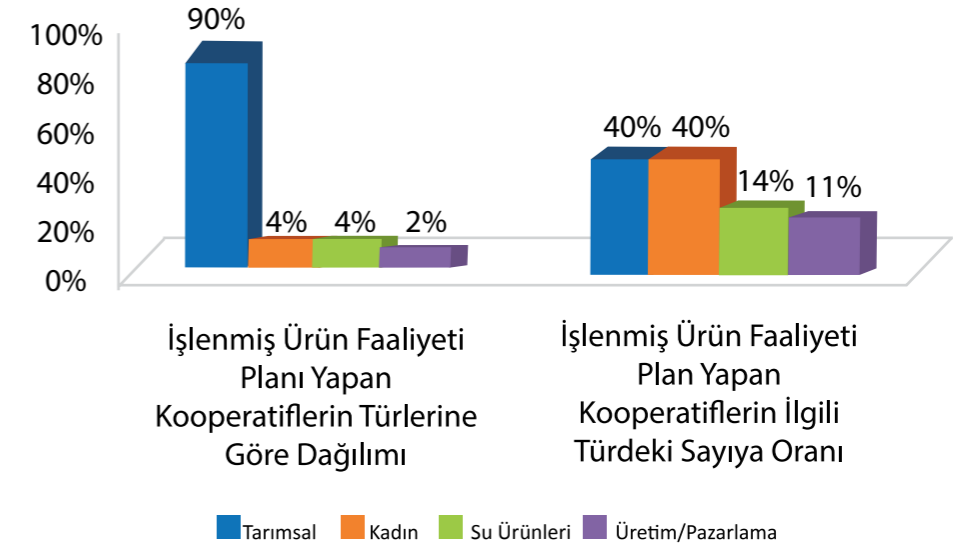
► Şekil 21. İşlenmiş Ürüne Dönüştürme Faaliyeti Yapan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı

Tarımsal kalkınma ve kadın üretim kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 40'ı, su ürünleri kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 14'ü ve üretim/pazarlama kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 11'i üretimlerini işlenmiş

ürüne dönüştürmeyi planlamaktadır. Çalışma kapsamındaki dağılımda tarımsal kalkınma kooperatifleri öne plandadır.

► Şekil 22. İşlenmiş Ürün Faaliyeti Planı Yapan Kooperatiflerin Türlerine Göre Dağılımı

Kooperatifte profesyonel eleman istihdam etme düşüncesi ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme arasında bir ilişki tespit edilmiştir. Üretimlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 90'ında profesyonel eleman istihdam etme düşüncesi varken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatifler için bu oran % 42,5'tir. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin profesyonel eleman çalıştırma eğiliminde olduğu söylenebilir. Bu durum işlenmiş ürünlerin pazarlanması, finansmanı, üretim teknolojilerinin takibi açısından profesyonel eleman ihtiyacını ortaya koyduğu şeklinde yorumlanabilir.

Kooperatifin diğer kooperatiflere göre farklı bir yöntem/teknik kullanması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 50'si üretimde diğer kooperatiflere göre farklı bir yöntem kullanırken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyenler içinde farklı bir yöntem kullananların oranı % 7,1'dir. Dolayısıyla farklı yöntem ve teknikler kullanımı üretimin işlenmiş ürüne dönüşmesine katkı sağlamakta veya üretimi işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin üretimde farklı yöntem ve tekniklerin kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Kalite yönetim sistemi uygulaması ve ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında istatistiksel bir ilişki tespit edilmiştir. Kalite yönetim sistemi uygulayan kooperatiflerin % 38,5'i ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmektedir. Kalite yönetim sistemi uygulamayan kooperatiflerde ise ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin oranı sadece % 4'tür. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin, sürdürülebilir gelişme sağlamları için kalite yönetim sistemlerine ihtiyaç duydukları şekliyle yorumlanabileceği gibi, kalite kontrol sistemlerinin uygulanması işlenmiş ürünlerin kalitesine katkı sağladığı şeklinde de yorumlanabilir.

Kooperatifte üretim yönetimi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmelerin takip edilmesi ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında ilişki vardır. Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip eden kooperatiflerin % 59,7'si ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlarken, güncel gelişmeleri takip etmeyenlerde ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlayanların oranı % 27,8'dir. Bir başka deyişle kooperatifler işlenmiş ürünler için üretim yönetimi ve teknolojilerini takip etmektedirler. Bu kooperatiflerin ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme isteğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Kooperatifte üretimde kullanılan yeni yöntemlere dair yeni bilgilerin takip edilmesi ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında ilişki vardır. Üretimde kullanılan yöntemlere dair yeni bilgileri takip eden kooperatiflerin % 61,4'ü ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlarken, yeni bilgileri takip etmeyenlerde ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlayanların oranı % 33,3'tür. Ürünlerini işlenmiş ürünlere dönüştüren kooperatifler diğer kooperatiflere göre üretim yöntemlerindeki yeni bilgileri takip ederek pazarda tutunma çabalarının göstergesi olarak yorumlanabilir.

Kooperatifin yeni yatırım yapma planı olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlayan kooperatiflerin % 82'si yeni yatırım yapmayı planlarken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi düşünmeyen kooperatiflerin % 30'u yeni yatırım yapmayı planlamaktadır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatifler ürün kalitelerini arttırmak, ürün gamlarını genişletmek, üretim maliyetlerini düşürmek gibi nedenlerle yeni yatırımları planladıkları söylenebilir.

Kooperatifin son 3 yılda alınan danışmanlık hizmeti olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 40'ı son 3 yılda danışmanlık hizmeti alırken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerde bu oran % 11,6'dır. Başka bir açıdan incelendiğinde, son 3 yılda danışmanlık hizmeti alan kooperatiflerin % 20'si ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürürken, danışmanlık hizmeti almayanlar içinde ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürenlerin oranı % 4,7'dir. Sonuç olarak danışmanlık hizmeti alan kooperatiflerin ürünlerini işlenmiş ürünlere dönüştürmesi yönünde pozitif bir ilişki olduğu söylenebilir ki zaten danışmanlık hizmetinin alınmasının nedenlerinden birisi de işlenmiş ürün süreçlerini doğru yönetebilmektir.

Kooperatifin önümüzdeki 3 yılda alınmasına ihtiyaç duyulan danışmanlık hizmeti olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 80'i

önümüzdeki 3 yılda danışmanlık hizmeti almaya ihtiyaç duyarken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerde bu oran % 43'tür. Bu durum, ürünlerini işlenmiş ürünlere dönüştüren kooperatiflerin gelişimlerini sürdürebilmeleri için danışmanlık hizmetine ihtiyaç duymakta olduklarının bir göstergesi olabilir.

Kooperatif için son 3 yılda alınan danışmanlık hizmeti olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlayan kooperatiflerin % 21,6'sı son 3 yılda danışmanlık hizmeti almıştır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlanmayan kooperatiflerde ise bu oran sadece % 7,3'te kalmıştır. Ürünlerini işlenmiş ürünlere dönüştürülmesini planlayan kooperatifler, danışmanlık alarak daha doğru bir planlama yapmak istediklerinin gösterdiği olduğu söylenebilir.

Kooperatifin önümüzdeki 3 yılda alınmasına ihtiyaç duyulan danışmanlık hizmeti olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlayan kooperatiflerin % 56,9'u önümüzdeki 3 yılda danışmanlık hizmeti almaya ihtiyaç duyarken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme planlamayan kooperatiflerde bu talep % 31,4'tür. Ürünlerini işlenmiş ürünlere dönüştürülmesini planlayan kooperatifler, gelecekte de danışmanlık alarak daha doğru planlama yapmayı sürdürme eğiliminde oldukları söylenebilir.

Kooperatifin önümüzdeki 3 yılda ortaklarına verilmesi planlanan eğitim ve/veya danışmanlık hizmeti olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlayan kooperatiflerin % 69,2'si önümüzdeki 3 yılda kooperatif üyelerine/ortaklarına eğitim ya da danışmanlık hizmeti vermeyi planlarken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerin içinde bu oran % 28,3 olmak üzere ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürenlere ilişkin oranın yarısından daha azdır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmek isteyen kooperatiflerin ortaklarına/üyelerine bilgilendirme amaçlı eğitim programları düşündüğü söylenebilir.

Kooperatifin çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatiflerin bulunması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 50'sinin çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif(ler) bulunmaktadır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerin ise % 19,1'inin çalışma bölgesinde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif(ler) vardır. Bu sonuçlara göre çalışma bölgesinde faaliyet konusu benzer olan kooperatiflerin ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme konusunda daha istekli gözükmektedir. Etkileşim ve karşılıklı öğrenme ya da rekabet süreçleri buna neden olmuş olabilir.

Kooperatifte bölge insanından üniversite mezunu çalışan olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 70'inde üniversite mezunu çalışan bölge insanı bulunurken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerin % 15,8'inde üniversite mezunu çalışan bölge insanı kooperatifte yer almaktadır. Diğer taraftan, üniversite mezunu bölge insanı çalışanı bulunan kooperatiflerin % 24,1'inde ürünler işlenmiş ürüne dönüştürülürken, üniversite mezunu bölge insanı çalışanı bulunmayan kooperatiflerin sadece % 2,5'inde ürünler işlenmiş ürüne dönüştürülmektedir. Sonuç olarak bölge insanlarını üniversite eğitimini tamamladıktan sonra istihdam eden kooperatiflerin ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme eğilimi daha yüksek olup beşeri sermaye gelişiminin olumlu bir etkisi olarak kabul edilebilir.

Kooperatifte bölge insanından üniversite mezunu çalışan olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 70'inde üniversite mezunu çalışan bölge insanı bulunurken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerin % 15,8'inde üniversite mezunu çalışan bölge insanı kooperatifte yer almaktadır. Diğer taraftan, üniversite mezunu bölge insanı çalışanı bulunan kooperatiflerin % 24,1'inde ürünler işlenmiş ürüne dönüştürülürken, üniversite mezunu bölge insanı çalışanı bulunmayan koopera-

tiflerin sadece % 2,5'inde ürünler işlenmiş ürüne dönüştürülmektedir. Sonuç olarak bölge insanlarını üniversite eğitimini tamamladıktan sonra istihdam eden kooperatiflerin ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme eğilimi daha yüksek olup beşeri sermaye gelişiminin olumlu bir etkisi olarak kabul edilebilir.

Kooperatifte profesyonel eleman istihdam etme düşüncesi ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlaması arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme planı olan kooperatiflerde profesyonel eleman istihdam etme düşüncesi bulunanların oranı % 66 iken, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürme planı olmayan kooperatiflerde profesyonel eleman istihdam etme düşüncesi bulunanların oranı % 32,1'dir. Buna göre profesyonel insan kaynağı istihdam etme düşüncesinde olan kooperatifler diğerlerine göre daha yoğun bir şekilde ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmektedir. Bu sonuç genel olarak kooperatiflerde geleceğe yönelik üretim ve insan kaynağı planlamasının eşgüdüm içerisinde yürütülmeye çalışıldığını ifade edebilir.

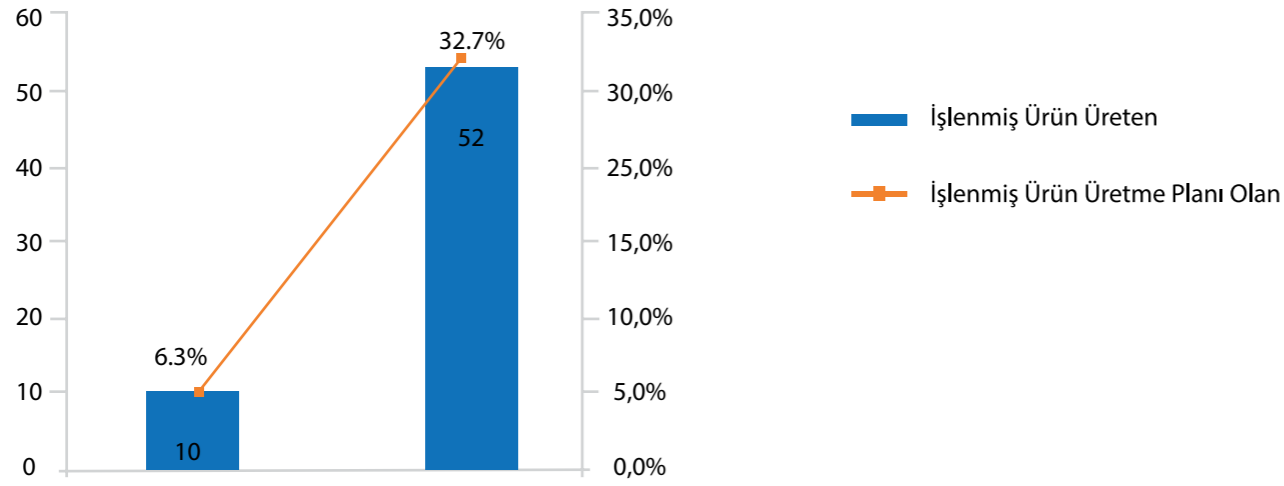
Kooperatif ürünlerinin satışının doğrudan tüketiciye yapılması ile ürünlerin işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 80'i ürünlerin satışını doğrudan tüketiciye yapmaktadır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerin ise % 15,7'si satışını doğrudan tüketiciye yapmaktadır. Genel olarak ürünlerin satışını doğrudan tüketiciye gerçekleştiren kooperatiflerin işlenmiş ürüne daha fazla yöneldiği söylenebilir.

Kooperatif ürünlerinin satışının e-ticarette yapılması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 70'i ürünlerin satışını e-ticaret ile yapmaktadır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerin ise % 1,4'ü satışını e-ticaret ile yapmaktadır. Bu sonuçlar satışlarında e-ticareti kullanan kooperatiflerin beklendiği gibi diğer kooperatiflerden daha fazla işlenmiş ürün üretimine yöneldiklerini ifade etmektedir.

Kooperatifte pazarlama faaliyeti olması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 80'inin pazarlama faaliyeti bulunmaktadır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerin ise sadece % 18,6'sının pazarlama faaliyeti bulunmaktadır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatifler beklendiği gibi daha fazla pazarlama faaliyetine odaklanmaktadır. Çünkü piyasalarda her türlü işlenmiş ürünü satan çok sayıda firma bulunmaktadır. Bunlarla rekabet edebilmek için pazarlama faaliyetlerinin yürütülmesi gerekmektedir.

Üretim kooperatiflerinin büyük bir çoğunluğu üyelerinden ürünleri sadece toplamakta ve işlemeyen alıcılarına ulaştırmaktadır. Hal böyle iken, kooperatifler üretimden kaynaklanan pek sorun yaşamadıklarını ifade etmektedirler. Bazı sonuçlar aşağıdaki grafikte yer almaktadır. Tablo ve grafiklere göre üretimlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatifler 10 adet olup toplam görüşülen kooperatifler içerisinde yaklaşık olarak % 6'lık bir paya sahiptir. Öte yandan üretimlerini işlenmiş ürüne dönüştürmek isteyen kooperatifler 52 adet olup görüşülen kooperatiflerin yaklaşık olarak % 33'ünü oluşturmaktadır.

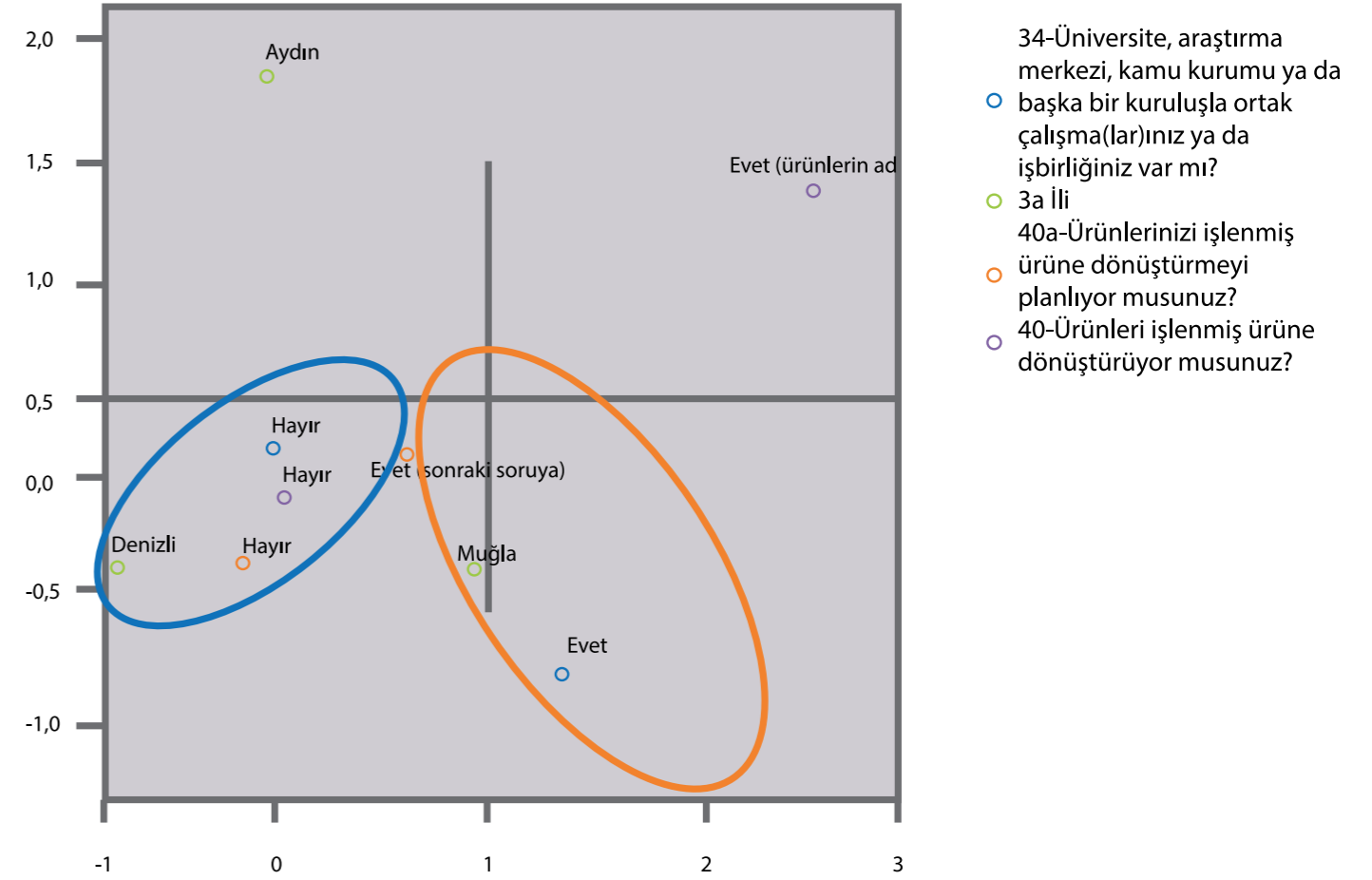
► Şekil 23. Ürünlerini İşlenmiş Ürüne Dönüştüren ve Dönüştürmek İsteyen Kooperatif Sayısı

İşlenmiş ürün faaliyeti, kooperatiflerin kapasiteleri dikkate alınca dış destek ve üniversite ve araştırma merkezleriyle ortak çalışmalar yapılarak daha etkin bir şekilde sonuçlandırılabilir. Buna karşılık bu konularda bölgede eksiklikler olduğu anketlerden toplanan verilere dayalı olarak elde edilen grafikten de izlenebilir. Aşağıdaki grafiğe göre Denizli'deki kooperatiflerin üni-

versite, araştırma merkezi, kamu kurum ya da başka bir kuruluşla ortak çalışması bulunmamakta, ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmemekte ve bu konuda bir planı bulunmazken, Muğla kooperatiflerinin üniversite, araştırma merkezi, kamu kurum ya da başka bir kuruluşla ortak çalışması var ve ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlamaktadır.

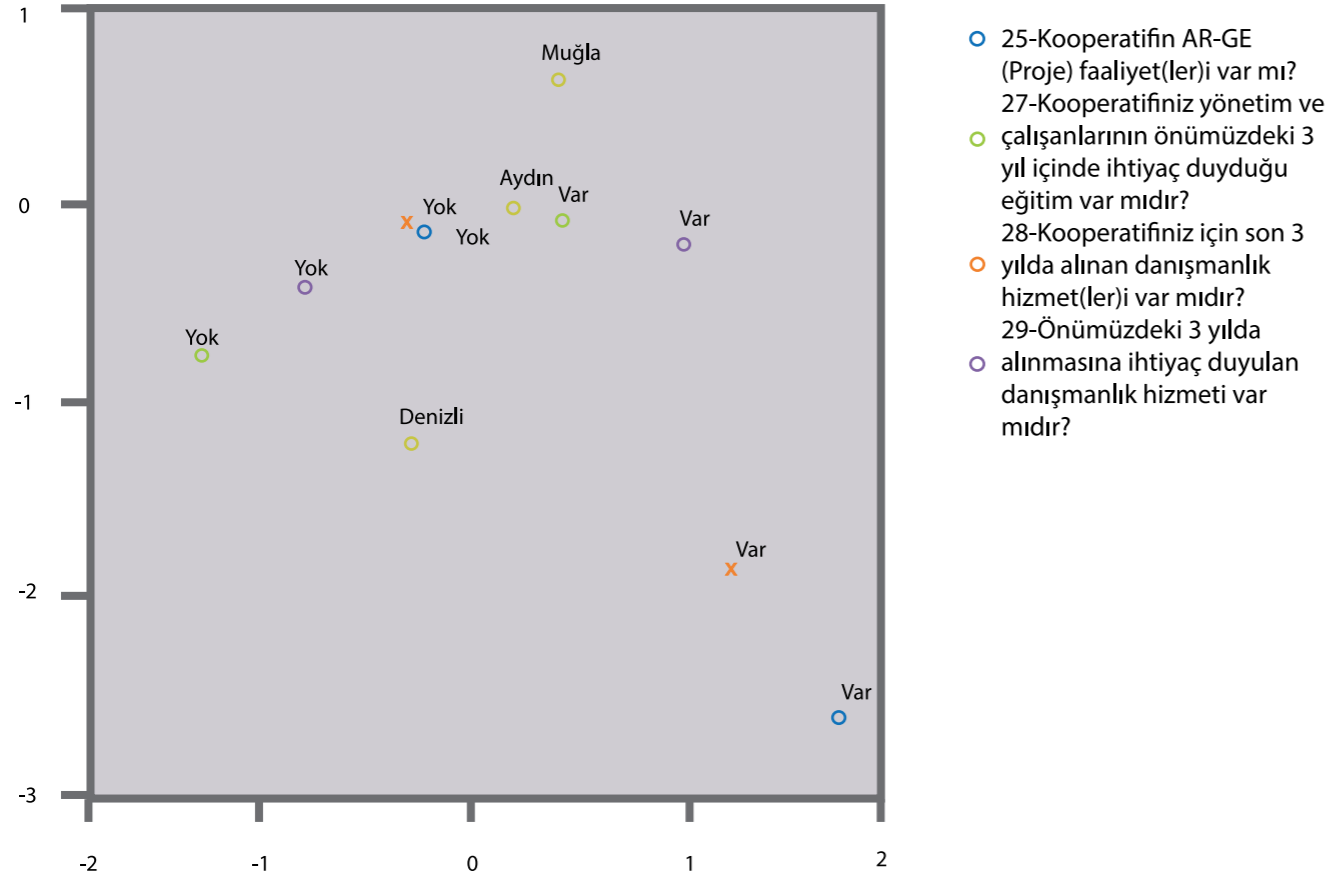
► Şekil 24. İl Bazında Kooperatiflerin Araştırma Merkezleri ile İletişimi ve İşlenmiş Ürün Faaliyetlerine İlişkin Eğilimi

Yine bu kapsamda bölgede katma değerli ürünler üretmeye katkı sağlayacak AR-GE faaliyetleri yürütme ve danışmanlık hizmeti alma konusunda da eksiklikler belirlenmiştir. Aşağıdaki grafiğe göre özellikle Aydın'daki kooperatiflerin AR-GE faaliyetlerinin olmadığı, son 3 yılda danışmanlık hizmeti alınmadığı, önümüz-

deki 3 yılda yönetim ve çalışanların eğitime ihtiyaç duyduğu ve yine önümüzdeki 3 yılda danışmanlık hizmeti alınmasına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Muğla için de aynı oranda olmasa da daha düşük bir profil ile benzer durumdan bahsetmek mümkündür. Sonuç olarak AR-GE faaliyetleri 3 ildeki kooperatiflere de uzaktır.

► Şekil 25. İl Bazında Kooperatiflerin AR-GE Faaliyetleri

Bütün bu yapı çerçevesinde ürünlerin etkin ve sürekli bir şekilde işlenmiş ürüne dönüştürülmesi mümkün gözükmemektedir. İşlenmiş ürüne dönüştürme altyapı eksikliği nedeniyle üretimlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatifler az sayıdadır. Her ne kadar ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatifler az sayıda olsa da bu kooperatiflerin önemli sorunları bulunmaktadır. Kaliteli üretim, esnek üretim, seri üretim ve siparişleri karşılama, tedarik zincir yönetimi, stok planlama vb. problemler yaşadıklarını açıkça

ifade etmektedirler. Mikro bazda değerlendirildiğinde özellikle kuru incir, zeytin ve zeytinyağı, su ürünleri, doğal ürünler, kekik vb. baharat sektörü, süt ürünleri, arıcılık ürünleri, bölgede kooperatif bünyesinde işlenen ürünlerdendir. Bölgede kooperatifçilik alanında en yaygın olan süt toplama kooperatiflerinin büyük bir çoğunluğu, ürünlerini işlemeden veya katma değer yaratacak bir adım gerçekleştirilmeden doğrudan alıcıya vermektedir (Üretimlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatif sayısı 10'dur).

Altyapı eksiklikleri kooperatiflerin üretime geçmesi önünde büyük engel teşkil etmektedir. Bu doğrultuda soğuk hava depoları, soğuk zincir taşıma tankları, işleme makinaları gibi eksiklikler ve buna yönelik vizyonu çizecek nitelikli eleman eksiklikleri önem arz etmektedir. Özellikle hayvancılık ve süt üretiminde hayvanların ayrı ayrı yerlerde barınması ve entegre tesis oluşturulamaması kalite, standart, hijyen, lojistik gibi konularda zorluk yaşanmasına neden olmaktadır. Kooperatifler; Bozdoğan biberi, Nazilli kestanesi gibi önemli ürünlerin işlenmeden ham hali ile satışı yapıldığı belirtilmekte ve işleme tesisi için yatırım yapacak güçlerinin bulunmadığını belirtmektedirler. Devlet teşviklerinden faydalanmak için bilgi ve eğitim eksikliklerinin altı çizilmektedir. Etkin ve sürdürülebilir işlenmiş ürün süreci güçlü bir lojistik, fiziki sermaye ve iletişim altyapısının varlığına ihtiyaç duyurmaktadır. Şu anda kooperatiflerden soğuk hava deposuna ihtiyaç duyanlar yaklaşık olarak % 78, depolama ihtiyacı duyan kooperatiflerin yaklaşık olarak % 39'dur. Dolayısıyla eğer katma değeri yüksek ve işlenmiş ürünler üretilmek isteniyorsa fiziki altyapının mutlaka asgari düzeyde sağlanmasına destek olunmalıdır. Bu noktada kooperatiflerin devlet teşvik ve hibelerinden yararlanma oranı artırılarak altyapı olanaklarının artırılması önerilmektedir.

Başta süt kooperatifleri olmak üzere lojistiğin önem kazandığı alanlarda entegre tesislerin çoğaltılmasına yönelik bilinçlendirme ve destek/hibe çalışmaları yapılması önerilmektedir. Bunun için yakın mesafedeki benzer hizmet alanına sahip kooperatiflerin birleşmesi önerilebilir. Kooperatiflerin günlük 1000 litrenin altındaki süt toplama kooperatifleri başta olmak üzere, süt toplama kooperatiflerinin birleşmeleri ve ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürecek girişimlerde bulunmaları önerilmektedir. Bu nedenle bölgedeki kooperatifler pazarlama konusunda bilinçlendirilmeli, bu alanda danışmanlık ve mentörlük hizmetleri verilmeli, gerek-

tiğinde birleşerek büyümeleri, ortak marka etrafında toplanmaları ve ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürerek katma değer yaratmaları konusunda teşvik edilmeleri gerekmektedir.

Yenilikçi yaklaşımlar, teknolojiyi takip etme, profesyonel eleman istihdamı, devlet destekleri ve e-ticarette yatırım gibi konular kooperatifler için üretim odaklı avantajlar sağlamaktadır. Yine özellikle kuru incir, zeytin ve zeytinyağı, su ürünleri, doğal ürünler, kekik vb. baharat sektörü, süt ürünleri ve arıcılık ürünlerine yönelik üretim kooperatiflerinin kapasite artırımına yönelik projeleri desteklenmesi önerilmektedir. Aynı sektördeki kooperatiflerin kaliteli üretim, organik üretim, esnek üretim, seri üretim, tedarik zincir yönetimi, stok planlama vb. alanlarda teknik destek verilmesi ve bilinçlendirme faaliyetlerine yönelik destekler de verilebilir.

İşlenmiş ve katma değerli ürün üretmeyi sağlamanın etkin yollarından birisi de üniversite/araştırma kurumlarından ve bu konuda uzmanlaşmış özel firmalardan destek ve danışmanlık almaktır. Dolayısıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve ortak proje üretimi teşvik edilmelidir. Ayrıca kooperatif yöneticileri arasında teknik bilgi temininin önemli bir faaliyet olduğunu düşünenlerinin oranının yaklaşık olarak % 60 olduğu dikkate alınırsa kooperatif yöneticilerinin de bu tür faaliyetleri kabul edip destekleyeceği anlaşılmıştır.

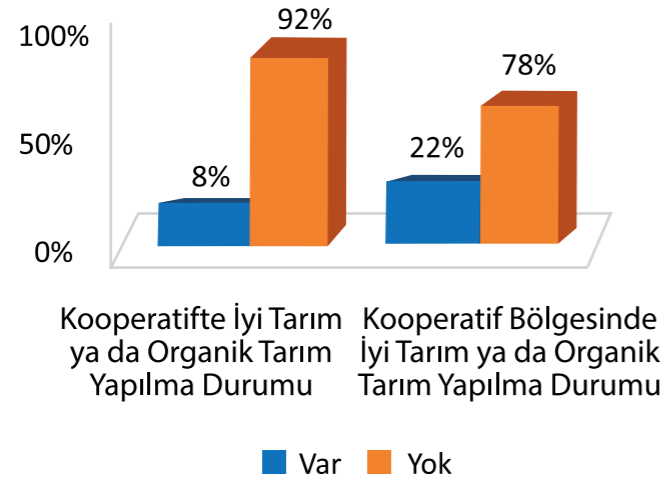
Profesyonel eleman istihdam etme düşüncesinde olan kooperatiflerin oranı yaklaşık olarak % 43'tür. Profesyonel eleman istihdam etme ile ürünlerin işlenmiş ürüne dönüştürülmesi arasında bir ilişki vardır. Kooperatiflerde mevcut kırılganlık ve hukuki altyapı çerçevesinde üst düzey profesyonel istihdam etmek yerine etkin ve fikirlerine değer verilen danışmanlık statüsünde profesyonel istihdamının daha yararlı olacağı düşünülebilir.

4.2.6 İyi Tarım Ve Organik Tarım Yapma Eğilimi Bulunmaması

Organik üretim potansiyeli ve ürün çeşitliliği oldukça yüksek olan bölgemizde, kooperatiflerin bu potansiyelden yeterince faydalanamadığı görülmektedir. Katma değeri yüksek ve kaliteli ürünlerin üretimi kapsamında kooperatiflerin iyi tarım ve organik tarım uygulamalarına geçmesi önemli aşamalardan biridir.

Kooperatiflerin % 8,2'sinde iyi tarım ya da organik tarım yapılmaktadır. Genel olarak iyi tarım eğilimlerinin zayıf olduğu gözlenmektedir. Kooperatiflerin % 22'sinin (35 kooperatifin) bölgesinde iyi tarım ya da organik tarım yapılmaktadır.

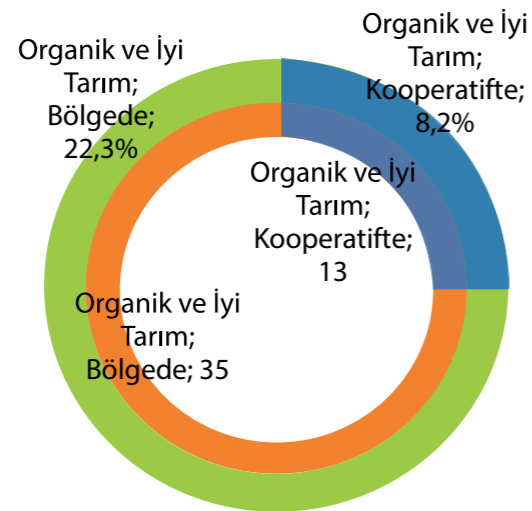
► Şekil 26. Kooperatifte/Kooperatif Bölgesinde İyi Tarım ya da Organik Tarım Yapılma Durumu

Genel olarak değerlendirildiğinde, organik tarım ve iyi tarım uygulamalarına geçilmesinin kooperatifin ürettiği ürünlerin katma değerinin artırılması, fiyatlandırma, satış-pazarlama faktörleri açısından avantaj sağlayacağı ve kooperatiflerin rekabet gücünü artıracığı öngörülmektedir. Halihazırda kooperatiflerin organik tarım ve iyi tarım uygulamalarına eğiliminin istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir.

Aşağıdaki grafikte görüldüğü üzere bölgede 159 kooperatiften 35'inin faaliyet bölgesinde 13'ünde de kooperatif üyeleri tarafından organik ve iyi tarım uygulamaları yapılmaktadır. Bu değerlerin 15 kooperatif içerisindeki payı ise sırasıyla yaklaşık olarak % 22 ve % 8,2'dir. Dolayısıyla TR32 bölgesinde dünyada gelişen bu trendlere bağlı olarak organik ve iyi tarımda başarı gösterme potansiyeli bulunmaktadır. Katma değeri yüksek ve sağlıklı ürünler üretmeyi mümkün kılan bu uygulamalara kooperatifler ve çiftçiler de ilgi göstermektedir.

► Şekil 27. Kooperatiflerde Organik ve İyi Tarım Uygulamaları

Öte yandan 10.09.2013 tarih ve 28761 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Organik Tarım Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ ile 27 Mayıs 2015 tarih ve 29368 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ'e göre organik tarım destekleri arazi üzerinden yapılmaktadır. TR32 bölgesinde faaliyette bulunan bazı kooperatifler bunun organik tarıma zarar verdiğini düşünmektedir. Odak grup görüşmelerinde, belgelerin üretim yerine arazi odaklı verildiği ve bunun da yüksek fiyatlardan satıldığı belirtilmiştir. Böylece aslında organik tarım üretimi yapmayanlar tarafından bu belgelerin haksız kullanılmasına yol açıldığı vurgulanmıştır.

Organik ve iyi tarım belgelerinin üretime dayalı olarak verilmesi ve devamlılığının sağlanması esas olabilir. Bir arazi sahibi bu belgeyi almaya hak kazanmış olabilir. Bunun aktive edilmesi için üzerinde üretim yapılması, belgenin üretime dayalı olarak düzenlenmesi ve üretim yapıldıkça belgenin geçerli olmasının sağlanabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler için gerekli girişimlerin yapılması yararlı olacaktır.

Bölgedeki üretim odaklı kooperatiflere organik tarım ve iyi tarım uygulamaları ile ilgili eğitim verilmesi, danışmanlık sağlanması yoluyla bu uygulamaların teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması faydalı olacaktır. Bu kapsamda halihazırda organik koşullarda veya bu koşulların sağlanabileceği alanlarda üretim yapan kooperatiflerin sertifikasyona yönlendirilmesi ve organik tarım/iyi tarım uygulamalarına geçmesi ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

4.2.7 Entegre Süt Tesislerinin Yaygın Olmaması

Bölgede entegre süt tesislerinin bulunmadığı, sütün yakın mesafede birçok çiftçi tarafından fiyat kırma yöntemi ile sağlıksız koşullarda ve etkin olmayan bir şekilde satışı yapıldığı belirtilmektedir. Süt toplama kooperatiflerinin bir diğer sorunu ise buldukları bölgede başka toplayıcıların da olmasıdır. Homojene yakın bir ürünün pazarında rekabetin yoğun olması o pazardaki kooperatiflerin zarar görmesi anlamına gelmektedir. Tüm bunların yanında araştırma kapsamı dahilinde süt toplama kooperatiflerinin bir kısmı günlük 1000 litrenin altında süt toplamaktadırlar. Oysaki bu kapasitedeki bir süt toplayıcısının verimli olması neredeyse imkânsızdır.

Çalışmadaki kooperatiflerin 3 tanesinde (% 1,9) süt sağma makinesi bulunmaktadır. Bunların % 1,3'ünde 1 adet ve % 0,6'sında 4 adet süt sağma makinesi olduğu tespit edilmiştir. Bölgede kooperatifçilik alanında en yaygın olan süt toplama kooperatiflerinin büyük bir çoğunluğu, ürünlerini işlemeden veya katma değer yaratacak bir adım gerçekleştirilmeden doğrudan alıcıya vermektedir.

Bölgedeki süt kooperatifinden, su ürünlerine kadar hemen hemen her kooperatif sadece aracılık faaliyeti yapmaktadır. Köylüden topladığını işlemeden, ürüne değer katmadan alıcıya ulaştırmaktadır. Bazen bir soğutma tankı ya da ambalajlama ünitesi dahi ürünü değerli hale getirmektedir. Kooperatifler ürünü işlenmiş ürüne dönüştürecek ve pazara sunacak şekilde teşvik edilmelidir. Çalışma kapsamında yapılan görüşmelerde, organize hayvancılık bölgelerinin hayvancılığın geleceği için olmazsa olmaz olduğu belirtilmektedir.

Aynı bölgede farklı kooperatifler, mandıralar ya da işletmeler süt topladığı için rekabetten kaynaklanan sorunlar yaşanmaktadır. Rekabet genellikle fiyat düşürmeye yönelik olduğu için ürün kalitesi zarar görmektedir. Hayvancılık ve süt üretiminde hayvanların ayrı ayrı yerlerde barınması ve entegre tesis oluşturulmaması kalite, standart, hijyen, lojistik gibi konularda zorluk yaşanmasına neden olmaktadır.

Köy kooperatifleri adına süt toplama, toplu sağım, hijyen alanlarında birlikte hareket edilmesi sağlanarak her köyde çiftçinin ineklerini götürüp, sabit sağım ünitesinde sütünün sağıldığı, antibiyotik vb. ölçümlerinin yapıldığı, soğutma tanklarının olduğu entegre sistemler kurulabilir.

Lojistiğin önem kazandığı alanlarda entegre tesislerin çoğaltılmasına yönelik bilinçlendirme ve destek/hibe çalışmaları yapılması önerilmektedir. Bunun için yakın mesafedeki benzer hizmet alanına sahip kooperatiflerin birleşmesi önerilebilir. Kooperatiflerin günlük 1000 litrenin altındaki süt toplama kooperatifleri başta olmak üzere birleşmeleri ve ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürecek girişimlerde bulunmaları önerilmektedir. Bu nedenle bölgedeki kooperatifler pazarlama konusunda bilinçlendirilmeli, bu alanda danışmanlık ve mentörlük hizmetleri verilmeli, kooperatiflerin gerektiğinde birleşerek büyümeleri, ortak marka etrafında toplanmaları ve ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürerek katma değer yaratmaları konusunda teşvik edilmeleri gerekmektedir.

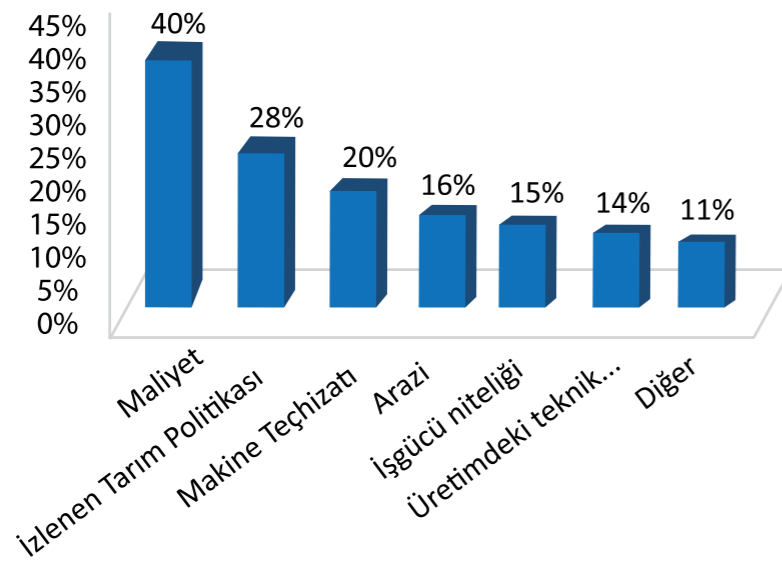
4.2.8 Maliyetlerden Doğan Sorunlar

Kooperatiflerin üretim aşamasında karşılaştıkları sorunlar arasında maliyetlerden kaynaklanan sorunlar da önemli bir dezavantaj oluşturmaktadır. Kooperatiflerin büyük bir bölümü, yatırım ile işletme giderlerinin finansmanı konusunda sıkıntılar yaşadığını aktarmaktadır. Bu husus kooperatiflerde özellikle üretim süreçlerinde yeni üretim yöntemlerinin ve teknolojik gelişmelerin uygulanması, dolayısıyla da ürünlerin işlenmiş ürüne dönüştürülmesi noktasında handikap oluşturmaktadır.

Kadın üretim kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 60'ı, tarımsal üretim kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 53'ü, su ürünleri kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 50'si, üretim/pazarlama kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 11'i ve yapı kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 9'u üretimde sorun yaşamaktadır.

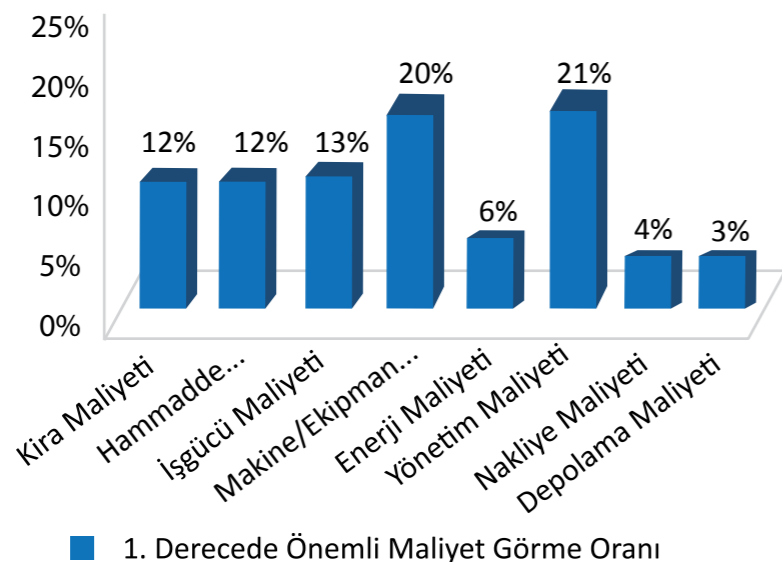
Bu sorunların neler olduğu (çoklu seçenek seçme olanağıyla) sorulduğunda ise kooperatiflerin % 40,3'ü maliyetin üretimdeki sorunların kaynağı olarak işaret edildiği görülmektedir. Kooperatiflerin %27,7'si izlenen tarım politikalarını, % 19,5'i makine-teçhizatı üretimdeki sorun olarak belirlenmiştir.

► Şekil 28. Üretimde Yaşanan Sorun Kaynağı

Kooperatiflerin %12'si kira maliyetini, %12'si hammadde maliyetlerini, %12,5'i işgücü maliyetlerini, %20'si makine/ekipman maliyetlerini, %21'i yönetim maliyetlerini birinci derecede önemli maliyet olarak görmektedir. Kooperatiflerin diğer önemli maliyetleri ise enerji, nakliye, depolama, eğitim ve danışmanlık ile teknoloji maliyetleri olarak sıralanmaktadır.

► Şekil 29. Kooperatiflerin 1.Derecede Önemli Maliyetleri

■ 1. Derecede Önemli Maliyet Görme Oranı

Kira Maliyeti

Kooperatiflerin % 18,9'u kira maliyetini; kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir. Ayrıca, kooperatiflerin % 11,9'u kira maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlamıştır. "Kira"yı ilk 3 gider kalemi içerisinde gösteren kooperatiften yaklaşık olarak % 63'ü birinci derecede, % 20'si ikinci dereceden % 16,7'si ise üçüncü dereceden öncelikli gider olarak göstermiştir.

Hammadde Maliyeti

Kooperatiflerin %18,9' u hammadde maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir. Yine, kooperatiflerin %11,9' u hammadde maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlamıştır.

İşgücü Maliyeti

Kooperatiflerin % 18,9' u işgücü maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında nitelendirmekte ve kooperatiflerin % 12,6' sı da işgücünü en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlamaktadır. Bu 30 kooperatif içerisinde ise işgücü maliyetini birinci öncelikli maliyet kalemi olarak gösterenlerin oranı % yaklaşık olarak % 67'dir.

Makine/Ekipman Maliyeti

Kooperatiflerin % 52,2'si makine/ekipman maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermekte ve % 20,1'i de makine/ekipman maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlamaktadır. Bu 83 kooperatifin yaklaşık olarak % 39'u makine/ekipman maliyetine birinci dereceden öncelik vermiştir.

Pazarlama Maliyeti

Çalışmadaki kooperatiflerin % 27'si pazarlama maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir. Pazarlama maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlayanların oranı % 2'dir. Pazarlama maliyetini ilk üç maliyet içerisinde kabul eden 27 kooperatifin yaklaşık olarak % 7'si bu maliyeti birinci öncelik vermiştir.

Enerji Maliyeti

Kooperatiflerin % 20'si enerji maliyetini; kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir ve enerji maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlayanlar çalışmadaki tüm kooperatiflerin % 6'dır. Enerji maliyetini ilk üç sıraya yazan 20 kooperatifin % 30'u bu maliyeti birinci dereceden önemli görmektedir.

Yönetim Maliyeti

Kooperatiflerin yarısından fazlası (% 56,6); yönetim maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında gösterirken, % 21,4'ü de en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlamaktadır. Yönetim maliyetini ilk üç sıraya yazan 90 kooperatifin yaklaşık olarak % 38'i bu maliyetin birinci dereceden önemli olduğunu düşünmektedir.

Nakliye Maliyeti

Kooperatiflerin % 10,7'si nakliye maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir. Ayrıca, kooperatiflerin % 4,4'ü nakliye maliyetinin en önemli üretim/faaliyet maliyeti olduğunu belirtmiştir. Nakliye maliyetini ilk üç sıraya yazan 17 kooperatifin yaklaşık olarak % 42'si bu maliyetin birinci dereceden önemli olduğunu düşünmektedir.

Depolama Maliyeti

Kooperatiflerin % 13,8' i depolama maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermekte ve % 2,5' i de depolama maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlamaktadır. Depolama maliyetini ilk üç sıraya yazan 22 kooperatifin yaklaşık olarak % 18'i bu maliyetin birinci dereceden önemli olduğunu düşünmektedir.

Eğitim/Danışmanlık Maliyeti

Çalışmadaki kooperatiflerin sadece % 5'i eğitim/danışmanlık maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir. Eğitim/danışmanlık maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlayanların oranı ise % 0,6'dır. Eğitim/danışmanlık maliyetini ilk üç sıraya yazan 8 kooperatifin yaklaşık olarak % 13'ü bu maliyetin birinci dereceden önemli olduğunu düşünmektedir.

Teknoloji Maliyeti

Kooperatiflerin % 3,8'i teknoloji maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir. Ayrıca, teknoloji maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak nitelendiren kooperatif bulunmamakta, teknolojiye 2. ya da 3. sırada önem atfetmektedir. Eğitim/danışmanlık maliyetini ilk üç sıraya yazan 6 kooperatifin yaklaşık olarak % 17'si bu maliyetin birinci dereceden önemli olduğunu düşünmektedir.

Ar-Ge Maliyeti

Çalışmadaki kooperatiflerin sadece % 1,3'ü AR-GE maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermektedir. AR-GE maliyetini en önemli üretim/faaliyet maliyeti olarak tanımlayan kooperatif yoktur. Ülkemizde AR-GE faaliyetlerinin azlığı ya da kooperatifler içindeki yokluğu bir maliyet unsuru olarak görülmesini engellemektedir.

Finansman Maliyeti

Kooperatiflerin % 1,9'u finansman maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 üretim/faaliyet maliyeti arasında göstermekte ve finansman maliyetine verilen üç önemli ilişkin oranlar % 0,6 olmak üzere aynıdır.

Bölgedeki kooperatiflerin üretim kapsamındaki giderlerinin büyük bir kısmını makine-ekipman, yönetim, kira, hammadde, işgücü, enerji, nakliye ve depolama maliyetlerinin oluşturduğu görülmektedir.

Bu kapsamda; coğrafi olarak birbirine yakın konumda bulunan kooperatiflerin, özellikle ortak kullanıma yönelik makine-ekipman, ortak tesis ve nakliye-depolama hizmeti kullanımı ile ilgili çalışmalar yapması ve maliyet avantajının sağlanması hususu değerlendirilebilir.

Kooperatiflerin söz konusu maliyet unsurları açısından desteklenmesi ve maliyetlerin düşürülmesine yönelik işbirliği çalışmalarının teşvik edilmesi önem arz etmektedir.

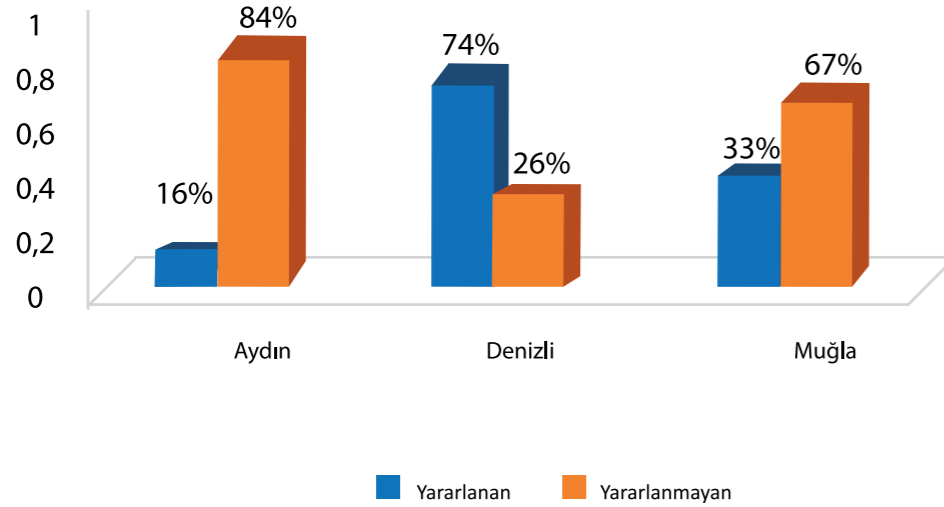
4.3 FİNANSAL KURUMSALLAŞMA

4.3.1 Kredi/Teşvik/Hibe Mekanizmalarından Yararlanamama

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında önemli bir yeri olan kooperatifler çeşitli destek mekanizmalarıyla desteklenerek devlet tarafından teşvik edilmektedir. Ancak TR32 bölge genelinde yapılan bu çalışma sonucunda bölgedeki kooperatiflerin devlet desteklerinden yeterince faydalanamadığını görülmüştür. Özellikle ekonomik çıkmazda olan yada yeni yatırımlar yaparak büyümek isteyen kooperatifler için devlet destekleri önemli fırsatlar sunmaktadır. Ayrıca bu destekler kooperatiflerin kurumsal kapasitesinin ve yetkinliğinin gelişmesi açısından önem arz etmektedir.

Görüşme yapılan kooperatiflerin sadece %37'si devletin teşvik, kredi yada hibe desteklerinden yararlanmıştı. Yapılan görüşmeler il bazında incelendiğinde kooperatiflerin Denizli'de %74'nün, Muğla'da %33'ünün ve Aydın'da %16'sının teşvik, kredi yada hibe desteklerinden faydalandığı görülmektedir. Kooperatif Türleri bakımından bir inceleme yapıldığında Tarımsal kalkınma kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 42'si, yapı kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 36'sı, kadın üretim kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 20'si ve su ürünleri kooperatiflerinin yaklaşık olarak % 7'si devletten kredi/teşvik/hibe aldığı görülmektedir. Bölgede destek veren kurumlardan TKDK'nın bilinirliği %74 seviyesindeyken GEKA'nın bilinirliği %50 civarındadır.

► Şekil 30. Kooperatiflerin İl Bazında Hibe/Teşvik/Kredi'den Yararlanma Oranları

İstatistiksel olarak profesyonel insan kaynağı bulunan kooperatiflerde devletten herhangi bir kredi/teşvik/hibe alınması arasında bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Profesyonel insan kaynağı olan kooperatiflerde devletten herhangi bir kredi/teşvik/hibe alanların oranı % 56,5 iken, profesyonel insan kaynağı olmayan kooperatiflerde bu oran yaklaşık % 21'dir. Bu sonuca göre profesyonel insan kaynağına sahip olan kooperatifler diğerlerine göre daha yüksek oranda teşvik ve hibe kullanmışlardır. Bir başka bakış açısına göre devletten teşvik ve hibe alanlar profesyonel insan kaynağı kullanma fırsatına sahip olmaktadır.

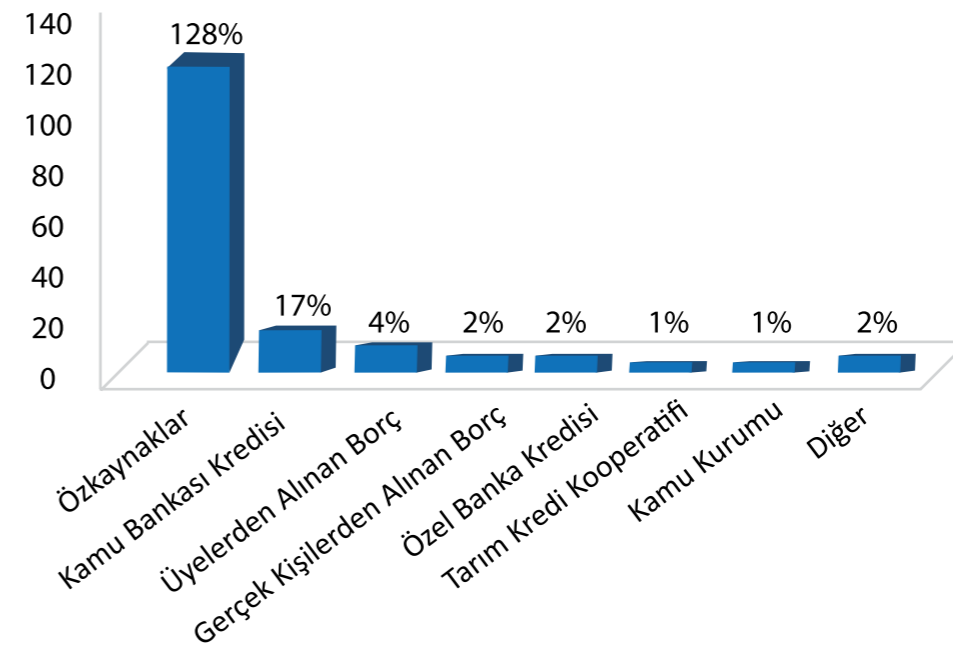
Yukarıdaki göstergeler ve bulgular ışığında devlet desteklerinden Denizli'nin daha çok yararlandığı görülmektedir. Bunun arkasında danışman firmaların

Denizli'de yoğunlaşmış olması, GEKA'nın merkezinin Denizli'de olması ve Muğla'da destek veren kurumlardan TKDK'nın bulunmamasının etkili olduğu düşünülmektedir. Kooperatiflerin devlet desteklerinden yararlanma oranının bölgede düşük olmasının sebepleri arasında kooperatiflerin proje hazırlama konusunda yeterli insan kaynağı kapasitesinin olmaması, danışmanlık hizmetlerinden faydalanma isteği ve olanaklarındaki sıkıntılarının etkili olduğu değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda destek mekanizmalarının tanıtımına yönelik yapılacak bilgilendirme toplantılarının daha sık ve kooperatifler özelinde yapılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca kooperatiflere verilecek proje hazırlama eğitimlerinin kooperatiflerdeki proje hazırlama yetkinliğinin artırılmasına katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

4.3.2 Mevcut Sermaye Yetersizliği

Bu çalışmada görüşülen kooperatiflerin önemli bir kısmının sermayelerinin yetersiz olduğu ve bu konuda sorunlar yaşandığı görülmüştür. Sermaye eksikliği nedeniyle kooperatifler mevcut giderlerini zor zor karşılayabilmekte, yeni yatırımlar yapamamaktadır. Oysa ki özellikle kırsal kalkınma açısından etkin ve sürdürülebilir ekonomik girişimler niteliği kazanmış olan kooperatiflerin güçlü sermaye yapısına sahip olmaları gerekmektedir. Güçlü sermaye yapısına sahip olamayan kooperatifler uzun vadeli planlar yapamamakta yatırımlarını askıya almaktadır. Çalışma sonuçları incelendiğinde çalışmaya katılan kooperatiflerde profesyonel bir finansman yönetiminin olmadığı açıkça görülmektedir. İşletmeler gibi kooperatiflerde de finansal kaynakların çeşitlendirilmesi gerekliliği olmasına karşılık, araştırmaya katılan kooperatiflerde bu durumun aksinin yaşandığı açıkça ortaya koymaktadır. Çoğunlukla organizasyon yapısında muhasebe departmanının görevleri arasında değerlendirilebilen finansman yönetimini, araştırma dâhilindeki kooperatiflerde de Serbest Muhasebeci Mali Müşavir'in (SMMM) yaptığı görülmektedir.

► Şekil 31. Kooperatiflerde Finansman Kaynakları

Kooperatiflerin çoğunluğu finansman ihtiyacı için öz kaynaklarını kullanmakta, ikinci olarak da kamu bankalarını tercih etmektedirler. Görüşülen kooperatiflerin % 21'i mevcut sermayelerini yeterli bulurken, % 79'u sermayelerini yeterli bulmamaktadır. 125 kooperatiftan edinilen bilgilere göre kooperatiflerin toplam varlığı en düşük 20 TL ve en yüksek 1 milyar TL olarak bildirilmişken, ortalama varlık 9.636.228,26 TL'dir. 63 kooperatiftan alınan bilgilere göre ise kooperatiflerin toplam borcu en düşük 300 TL ve en yüksek 3.300.000 TL olarak bildirilmiş, ortalama borç 266.436,51 TL olarak hesaplanmıştır. Kooperatiflerin sadece % 1,9'u finansman maliyetini kooperatifin en önemli ilk 3 maliyeti arasında göstermektedir. Kooperatiflerin % 98,7'sinde muhasebe işlemlerinin finansal (mali) bir danışman olan SMM'lerin yaptığı gözlemlenmiştir.

İşletme finansmanına ilişkin bilgiler incelendiğinde hiçbir kooperatifin finansman ihtiyacını faktöring ve özel firmadan borç alarak karşılamadığı görülmüştür. Kooperatiflerde profesyonel bir finans yöneticisinin olmaması veya finansal açıdan uzman bir danışmanlık hizmeti alınmıyor olmasının bunda etkili olduğu değerlendirilmektedir. Kooperatiflerin finansman alanında tam zamanlı çalışan nitelikli işgücüne olan ihtiyacı açıkça tespit edilmiştir. Bunun için özellikle İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerine (İİBF) yönelik projeler üretilerek, yetişmiş insan kaynağının kooperatif çalışanı olması sağlanmalıdır. Nitelikli insan kaynağı ve alınacak eğitimlerle birlikte kaynak çeşitlendirilmesi için proje geliştirme ve hibe/destek başvurularının çoğaltılması sağlanarak kooperatiflerin sermaye yapısı güçlendirilebilir.

4.3.3 Banka Kredilerinden Yararlanamama

Çalışma sonuçları kooperatiflerin ilave kaynağa ihtiyaç duyduğunu ancak bunu banka ve diğer finans kurumlarından karşılarken bir takım zorluklarla karşıladıklarını göstermektedir. Kredi için bankalar teminat istemektedir. Ancak kooperatiflerin öz kaynağı bulunmamaktadır, kooperatiflerin yönergesinde kârlılık bulunmamaktadır. Elde edilen gelir üyelere ödendiğinden kâğıt üstünde kooperatif kâr etmiyor şeklinde gözükmekte ve bu nedenle de kredi kullanamamaktadırlar. Ayrıca bankalardan, kredi çekerken belirlenen ekspertiz değerleri gerçek değerlerinden düşük kalmaktadır.

Görüşme yapılan kooperatiflerden sadece % 17'si son 3 yılda banka kredisi kullanmıştır ve çoğunlukla kamu bankaları tercih edilmiştir.

Mevcut bankacılık sistemindeki aşırı prosedürlerden kaynaklanan sorunlar yüzünden kooperatifle banka kredisi kullanmaktan kaçınmaktadırlar. Diğer taraftan özel ve kamu bankaları, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından denetlenmekte ve bankacılık faaliyetlerini genel geçer kurallar çerçevesinde sürdürmek zorundadırlar. Bu nedenle kooperatifler özelinde mevzuatsal bir takım düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Bu soruna çözüm olarak bazı çalışmalarda kooperatif bankası kurulmasını önerilmiştir. Tarım Kredi Kooperatifleri bu işleve sahip gözükmese de işlevi geliştirilebilir. Buna ilişkin öneri şu şekilde olabilir: Her yıl kooperatiflerin cirosu üzerinden kesilen pay (% 5-% 10) bu kuruma aktarılır. Aktarma yapılan yıl sayısına bakılarak bir kooperatif için belirli miktarda teminatsız veya az teminatla "proje kredisi" almaları sağlanabilir. Böylece hem teminatsız kredi kullanma hem de proje geliştirme güdüsü sağlanmış olacaktır.

Diğer bir öneri ise özel bankaları bu sürecin içerisine çekmektir. Son dönemde en fazla tartışılan konulardan birisi de ülkemizdeki tasarruf oranını arttırmaktır. Bu doğrultuda kooperatiflerin oluşturacağı fon hem kooperatiflerin finansmanı için hem de tasarruf oranını arttırmak için kullanılabilir. Bunun için özel bankalar kooperatifler için bir fon oluşturabilirler. Kooperatifler istedikleri bankanın fonuna katılabilirler ve katılım payı cironun belirli bir yüzdesi olabilir. Belirli bir süre sonra (2-3 yıl) kooperatifler bu bankalardan projeleri karşılığında düşük teminatla veya teminatsız kredi kullanma imkânına sahip olacakları bir sistem yaratılabilir. Böylece kooperatiflerin kredi kullanamama sorunu kısmen çözülmüş olacaktır. Bu öneriyi devletin ilgili mercilerinin sahipleneceği düşünülmektedir. Çünkü hem kooperatiflerin finansmanına ilişkin adım atılmış olacak hem de ülkedeki tasarruf oranının artırılması sağlanacaktır.

4.3.4 Tahsilat Sorunları

Tahsilat sorunu kooperatiflerin önemli bir hukuki problemi olarak gözükmektedir. Fon-yatırım-getiri ilişkisi çerçevesinde tahsilat ve ödeme problemi ya-

şayan kooperatiflerde ortak sorun, varlık yönetiminin gerçekleştirilemiyor olmasıdır. Kooperatif yönetimlerinin finansal maliyetler ve varlık yönetimi konularında bilgi eksikliği olduğu görülmektedir. Bu nedenle, en küçük bir tahsilat probleminde ödeme zorlukları çekmekte ve ciddi finansal sıkıntılarla karşılaşmaktadırlar. Buna bağlı olarak ortaya çıkan icra takibi, karşılıksız çek, senedin ödenmemesi, dolandırıcılık vb. tahsilat problemleri ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu kooperatifler için masraflı ve takip edilmesi zor olan bir yapı oluşturmaktadır. Ayrıca kooperatiflerin bu duruma düşmesi, kooperatif üyelerinin yönetime olan güvenini de sarsmaktadır.

Gelişmek ve atılım yapmak isteyen kooperatifler ile ürünlerin satışı için alternatif bulamayan ve üretimi başarıyla gerçekleştiremeyen kooperatifler, üretim ve tahsilatta daha fazla sorun yaşamaktadır.

Kooperatiflerin yaklaşık % 30'u ürünlerinin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşamaktadır. Araştırmaya katılan kooperatiflerin sadece % 1,9'u finansman maliyetini en önemli ilk üç maliyet kalemi içerisinde görmektedir.

Organizasyon/yönetim şeması olan kooperatiflerin % 48,7'si ürün satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşarken, organizasyon/yönetim şeması olmayan kooperatiflerin % 23,1'i bir tahsilat sorunu yaşamaktadır. Çünkü bu kooperatiflerin işlenmiş ürün yapıp farklı tüketicilere pazarlama eğilimi daha fazladır. Bu nedenle ürünlerini sadece tüccara değil farklı tüketicilere satma eğilimi aynı zamanda tahsilat sorunlarını da birlikte getirmektedir.

İş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyonu olan kooperatiflerde ürünlerin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşayanların oranı % 62,5 iken, dokümantasyonu olmayan kooperatiflerde tahsilat sorunu yaşayanların oranı % 20 civarındadır. Statik bir şekilde çaba gösteren kooperatifler ise ham ürünleri üreticiye aktardıkları için çok fazla tahsilat sorunu yaşamamaktadır.

Ürünlerinin satışında kaynaklı sorun yaşayan kooperatiflerin % 81,1'i, tahsilat sorunu yaşamayan kooperatiflerin ise % 54,4'ü üretimde sorun yaşamaktadır. Bir başka açıdan değerlendirildiğinde, üretimde sorun yaşayanların % 41,1'i, sorun yaşamayanların % 16,3'ü ürünlerin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşamaktadır. Üretimde sorun yaşayan kooperatifler ürün satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşamaması ürün ve hizmet kalitesinde rekabetçi olamamaları nedeniyle

daha riskli müşteri grubuna yöneldikleri söylenebilir.

Üretimde kullanılan yöntemlere dair yeni bilgileri takip eden kooperatiflerin % 39,5'i ürünlerin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşarken, yeni bilgileri takip etmeyen kooperatiflerin % 19,4'ü tahsilat sorunu yaşamaktadır.

Ürünlerinin satışını tüccar/komisyoncu aracılığıyla yapan kooperatiflerin % 38,5'i ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşamaktadır. Ürünlerinin satışını tüccar/komisyoncu aracılığıyla yapmayan kooperatiflerin içinde ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşayan kooperatiflerin oranı ise % 22,9'dur.

Ürünlerinin satışını toptancıya yapan kooperatiflerin % 63'ü ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşamaktadır. Ürünlerinin satışını toptancıya yapmayan kooperatiflerin içinde ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşayan kooperatiflerin oranı ise % 22,3'tür. Diğer taraftan, ürünlerinin satışından kaynaklanan bir tahsilat sorunu yaşayan kooperatiflerin % 38,6'sı ürünlerinin satışını toptancıya yaparken, ürünlerinin satışından kaynaklanan bir tahsilat sorunu yaşamayan kooperatifler % 9,6'sı ürünlerinin satışını toptancıya yapmaktadır.

Daha fazla kurumsallaşmaya çalışan ve ürünlerini tekel alıcılar veya sınırlı sayıdaki alıcılar yerine daha geniş kitlelere satmak isteyen kooperatiflerin daha fazla tahsilat sorunu yaşadığı görülmektedir. Bu durum yapısal eksiklikler, öngörü noksanlıkları ve eksik profesyonelleşme nedeniyle amaçlarına etkin bir şekilde ulaşamamalarına neden olmaktadır. Bu nedenle özellikle kurumsallaşmak isteyen kooperatiflerin mutlaka bütün hukuki sorunlarla baş edebilmesi için mentörlük mekanizması çalıştırılmalıdır. Mentörler daha önceden bölgeden ve diğer bölgelerden başarılı olmuş kooperatiflerden oluşabilir. Kooperatifler için oluşturulacak ulusal bir tahsilat sistem ile diğer kooperatiflerin sorunlu kooperatiflerle çalışmasının önüne geçilebilir.

Kooperatif başkanları üst birlikler aracılığı ile bilinçlendirilebilir ve yine üst birlikler tarafından hukuk müşavirliği destekleri sağlanabilir. Ayrıca yapılan saha çalışması sonucunda kooperatif başkanının eğitim düzeyi arttıkça kooperatifin hukuki sorun yaşamaması durumunun azaldığı tespit edilmiştir. Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak; kooperatiflerin bürokrasi, yasa ve mevzuat konularında bilinçlendirilmeleri, hukuki sorunlar yaşadıklarında üst birlikler aracılığı ile danışmanlık hizmetleri verilmesi önerilmektedir.

4.4 PAZARLAMA

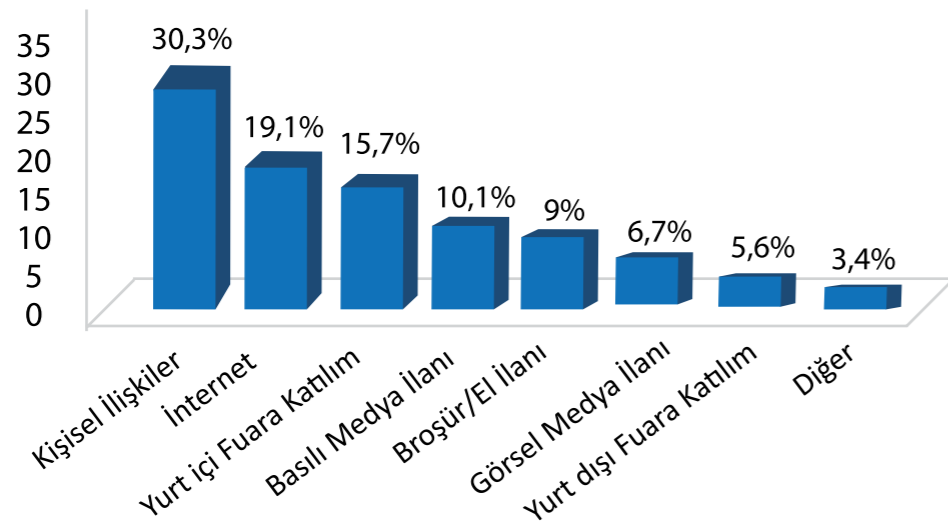
4.4.1 Pazarlama Faaliyetlerinde Kullanılan Araçların Yetersizliği

Modern pazarlama kavramı, her şeyin pazar ile başladığını kabul etmektedir. Bu nedenle, kooperatiflerin başarılarında pazar üzerinde yoğunlaşmak önem kazanmaktadır. Kooperatifler hedef pazarlarını tanımlamada ve pazarlama stratejisi belirlemede kifayetsiz kalmaktadırlar. Çünkü kooperatifler pazar araştırması yapmadan kişisel gözlemlerini ve ilişkilerini kullanmaktadırlar (Tablo 197). Ayrıca kooperatifler özellikle sosyo-ekonomik koşullardaki değişmeler sonucu oluşan tüketici tercihlerindeki hızlı değişimleri izlemede ve bunlara ayak uydurmada yeteri kadar başarılı olamayabilmektedirler. Bu olgudan hareketle

kooperatiflerin ihtiyaç duyduğu konu hem bu standart ve kaliteden haberdar olmak, hem de bu kalitede mal veya hizmet üretebilmek için gerekli olan teknolojiyi bilmek ve uygulamaktır. Ancak kooperatifler bilgiye yeterince ulaşamamaktadırlar. Bu da kooperatiflerde ciddi sorunlara yol açarak başarısızlığa iten bir faktör olmaktadır. Bilgi eksikliğinin kaynağı ise, kaynak yetersizliği nedeniyle pazar araştırmasının yapılamamasıdır. Kooperatiflerin pazarlamayı üretime yön veren satış ve satış sonrası etkinlikleri kapsayan bir araç olarak değil de, satışla eş anlamlı olarak kullanmaları da sorun yaratmaktadır.

Bu çalışma kapsamında kooperatiflerin pazarlama faaliyetlerinde kullanılan araçlar analiz edilmiştir.

► Şekil 32. Pazarlama Faaliyetinde Kullanılan Araçlar (%)

Saha çalışması verileri analiz edildiğinde, kooperatiflerin ürünleri pazarlama konusunda sorun yaşamadığı belirtilmiştir. Ancak satılan ürünlerin hammadde seviyesinde kalması ve piyasa şartlarının altında ürünlerin komisyoncular tarafından satın alınması kooperatifin ve üyelerinin ekonomik olarak sürdürülebilirliğine olumsuz etki etmektedir. Bölgede kooperatifçilik alanında en yaygın olan süt toplama kooperatiflerinin büyük bir çoğunluğu, ürünlerini işlemeden veya katma değer yaratacak bir adım gerçekleştirilmeden doğrudan alıcıya vermektedir (Üretimlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatif sayısı 10, Tablo 184). Kooperatif ürünlerinin satışının e-ticaret ile yapılması ile ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 70'i ürünlerin satışını e-ticaret ile yapmaktadır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerin ise % 1,4'ü satışını e-ticaret ile yapmaktadır.

Bu sonuçlar satışlarında e-ticareti kullanan kooperatiflerin beklendiği gibi diğer kooperatiflerden daha fazla işlenmiş ürün üretimine yöneldiklerini ifade etmektedir (Tablo 279).

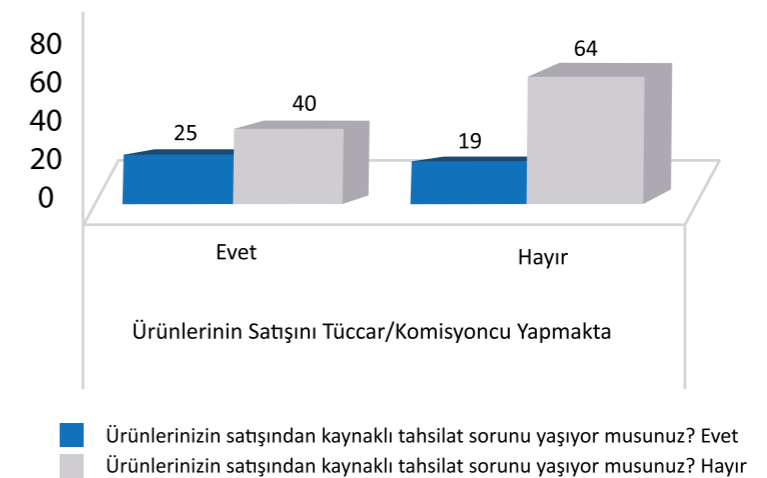
Kooperatiflerin yöneticileri umumî olarak yatırım kararlarını kişisel tecrübelerine ya da üstünlük olarak yaptıkları bir piyasa araştırmasına dayanarak verdikleri için bu kooperatifler stratejik hedef ve yönetim politikalarından yoksundurlar. Üretim örneklerinin teşhir ve sergilenmesinde çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Yurt içi pazarlardaki pazarlama faaliyetlerinde, bu gibi sorunlarla karşılaşan kooperatifler, bunların bir uzantısı olarak sonuçta ihracat faaliyetlerinde de başarılı olamamaktadırlar. Kooperatifler, çağın gereklerinden teknoloji yoğun bir pazar anlayışı olan e-ticaretten (e-pazarlama, İnternet üzerinden pazarlama) gerek bilgisizlik ve deneyim eksikliğinden ve gerekse altyapı yetersizliklerinden dolayı yararlanamamaktadırlar.

4.4.2 Dağıtım Kanallarında Komisyonculara Bağımlılık

Elde edilen ürünlerin hammadde olarak satılması kooperatiflerin daha az gelir etmesine sebebiyet vermektedir. Daha az gelir elde eden kooperatifler ürünlerin daha uzun süre saklanabilmesi için soğuk zincir ağını oluşturacak finansman olanaklarından yoksun olduğu için ürünlerini toptan bir şekilde piyasa değerlerinin altında bir değere komisyonculara satmaktadırlar. Bu pazarlama ilişkisi komisyoncu ile kooperatif arasında bir asimetric bağımlılık ilişkisi şekline dönüşmüş vaziyettedir. Komisyoncu piyasa değeri altında istediği ücreti üreticiye vererek istediği manipülasyonu yapabilmektedir. Satılan ürünün daha az gelir elde eden üreticiler ve kooperatifler ise artı değer üretmeden uzak bir üretim ve pazarlama kısır döngüsüne girmişlerdir. Mevzuattan kaynaklanan diğer sorunlarla da finansman açığını kapatmayan kooperatifler ya iflas etmekte ya da işlevsiz hale gelmektedir.

Kooperatif ürünlerinin satışının doğrudan tüketiciye yapılması ile ürünlerin işlenmiş ürüne dönüştürmesi arasında ilişki vardır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatiflerin % 80'i ürünlerin satışını doğrudan tüketiciye yapmaktadır. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmeyen kooperatiflerin ise % 15,7'si satışını doğrudan tüketiciye yapmaktadır. Genel olarak ürünlerin satışını doğrudan tüketiciye gerçekleştiren kooperatiflerin işlenmiş ürüne daha fazla yöneldiği söylenebilir (Tablo 278). Görüldüğü üzere ürünlerini hammadde olarak işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatifler daha fazla artı değer elde ederek işletme sermayesi ve yatırım sermayelerini artırarak daha da büyümektedirler.

► Şekil 33. Ürün Satış Yöntemine (Toptancı) Göre Satış Sonrası Tahsilat Sorunu Yaşama

Kooperatif ürünlerinin satışının tüccar/komisyoncu aracılığıyla yapılması ve ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu bulunması arasında ilişki vardır. Ürünlerinin satışını tüccar/komisyoncu aracılığıyla yapan kooperatiflerin % 38,5'i ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşamaktadır. Ürünlerinin satışını tüccar/komisyoncu aracılığıyla yapmayan kooperatiflerin içinde ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşayan kooperatiflerin oranı ise % 22,9'dur. Diğer taraftan, ürünlerinin satışından kaynaklanan bir tahsilat sorunu yaşayan kooperatiflerin % 56,8'i ürünlerinin satışını tüccar/komisyoncu aracılığıyla yaparken, ürünlerinin satışından kaynaklanan bir tahsilat sorunu yaşamayan kooperatifler % 38,5'i ürünlerinin satışını tüccar/komisyoncu aracılığıyla yapmaktadır. Ürünlerin satışını tüccar ve komisyoncuya yapan kooperatifler ürünlerin satışından kaynaklı tahsilat sorununu diğerlerine göre daha yoğun bir şekilde yaşamaktadır (Tablo 287). Kooperatif ürünlerinin satışının toptancı tarafından yapılması ve ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu bulunması arasında ilişki vardır. Ürünlerinin satışını toptancıya yapan kooperatiflerin % 63'ü ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşamaktadır. Ürünlerinin satışını toptancıya yapmayan kooperatiflerin içinde ürünlerin satışından kaynaklanan tahsilat sorunu yaşayan kooperatiflerin oranı ise % 22,3'tür. Diğer taraftan, ürünlerinin satışından kaynaklanan bir tahsilat sorunu yaşayan kooperatiflerin % 38,6'sı ürünlerinin satışını toptancıya yaparken, ürünlerinin satışından kaynaklanan bir tahsilat sorunu yaşamayan kooperatifler % 9,6'sı ürünlerinin satışını toptancıya yapmaktadır. Tablo 255'deki yorumlar burası için de geçerlidir (Tablo 288).

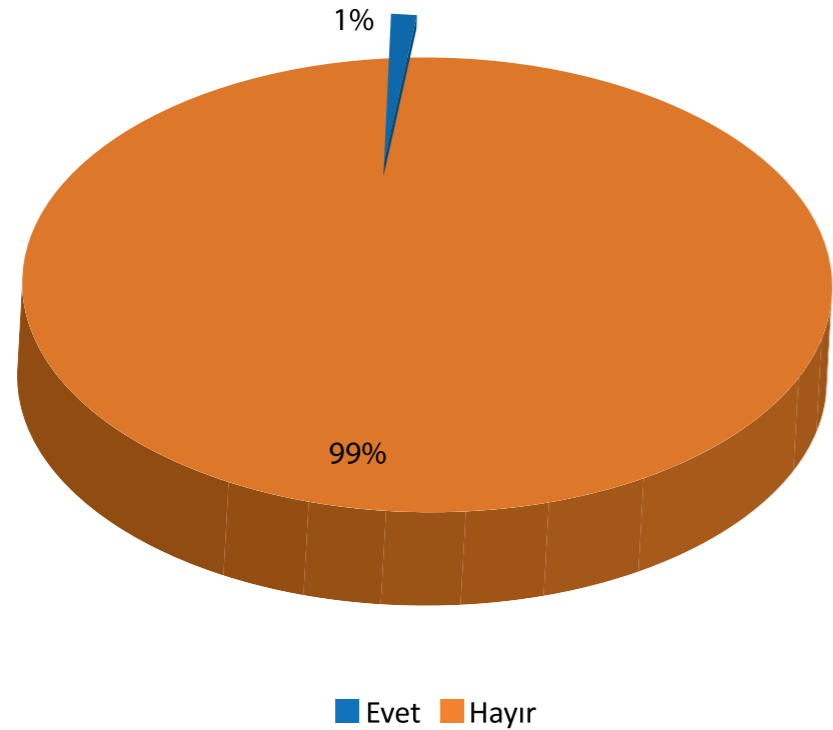
Pazarlama zaviyesinden bakıldığında tarımsal ürünlerin pazarlanması diğer sektörlerin ürünlerinden farklılıklar gösterir. Bu farklılıklar; tarım ürünlerinin hızlı bozulabilir vasıfta olması, dağınık küçük üreticilerin ürünlerini bir araya toplama güçlüğü, tarım alanında üretici durumunda bulunanların eğitim seviyelerinin düşüklüğü nedeniyle pazarlama bilgilerinin yeterli olmaması ve tarım ürünlerinin taşıma, depolama vb. gibi giderlerinin yüksek olması sayılabilir. Kooperatiflerin karşılaştığı temel sorunlar daha çok fiziki imkânlarla alakalı olup, belirli bir sermaye yatırımıyla rahatlıkla giderilebilecek gibi görünmektedir. Ancak, günümüzde bu sorunların çözülmesi kurumların ayakta kalabilmesine yetmemektedir.

4.4.3 İhracat Yapamama

Ekonomik büyüme ve ticaret arasındaki ilişki, büyüme ve kalkınma literatüründe oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Büyümenin gerçekleşebilmesi için birçok faktör arasında dış ticaretin önemli rolü olduğu genel kabul görmektedir. Büyümek isteyen kooperatiflerin en büyük sorunu satış yapamamaktır. Kooperatifler ülke içinde belirli bir satış hacmine ulaştıktan sonra daha fazla büyümek için dış pazarlara ürün satmaları gerekmektedir. Kooperatifler için ihracat; yeni müşteriler demek olup, bu pazarlarla birlikte riskleri azaltmak asgari düzeye indirmek anlamına da gelmektedir.

Yapılan saha çalışması verilerine göre TR32 Bölgesi'nde faaliyet sürdüren kooperatiflerin %1,4' lük çok küçük bir bölümü ihracat yaptığını belirtmiştir.

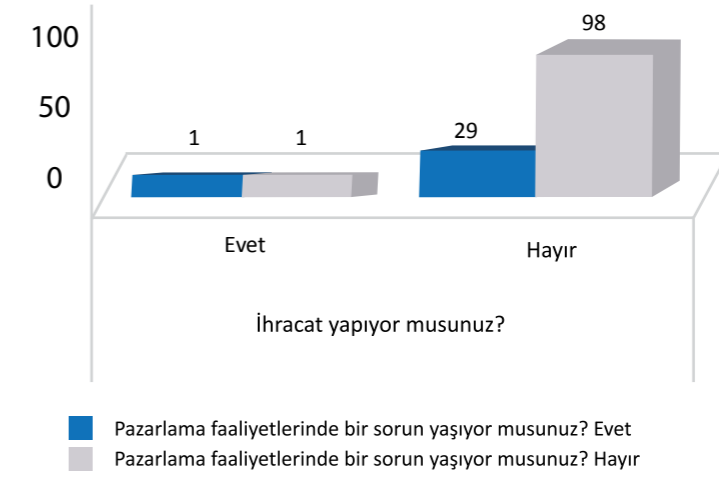
► Şekil 34. İhracat Yapma Durumu

İhracat yapan kooperatiflerin her ikisi de Muğla'da faaliyet gösteren Tarımsal Kalkınma Kooperatifidir. Profesyonel insan kaynağının varlığı ve ihracat yapma ilişkisine odaklanacak olursak, kooperatifinde profesyonel insan kaynağı olan katılımcıların % 57'sinin ihracat yaptığı görülmektedir. Bu durumdan, profesyonel insan kaynağı istihdam eden kooperatifler az sayıda da olsa, faydasının alınabildiği sonucu çıkarılabilmektedir.

Kooperatifin ihracat yapması ile pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşanması arasında ilişki yoktur. Çünkü ihracat yapabilecek nitelikte ve nicelikte ürün üretemeyen kooperatifler hâlihazırda iç piyasaya satış yaptıklarından ihracat gibi uzmanlaşma gerektirecek bir sahaya girilmemiş olmasından dolayı bir sorun yaşanmadığı vurgusu yapılmıştır.

► Şekil 35. İhracatın Varlığına Göre Pazarlama Faaliyetlerinde Sorun Yaşama

Temelde dış ticaret ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiye dayandırılan ihracata yönelik sanayileşme stratejisi kapsamında özellikle mamul mal ihracatının özendirilmesi ve bunun ekonomik büyüme üzerindeki olumlu etkileri ortaya çıkartılmaya çalışılmaktadır. Söz konusu bu etkiler ise; kaynakların karşılaştırmalı üstünlüklerin olduğu alanlara kayması emek faktörünün bol olduğu ülkelerde istihdamın artması, dış ticaret rejiminin serbestleşmesi sonucunda kapasite kullanımının artması, ölçek genişlemesi ve ölçek ekonomilerinden yararlanılması, ihracatın teşvik edilerek firmaların dış rekabete açılmalarının sağlanması ve rekabetin etkisiyle verimlilik artışlarının ve yeni teknolojilerin kullanımının gerçekleşmesi şeklinde sıralanmaktadır. Bu minvalde yurtdışındaki on binlerce ortağı bulunan yıllık cirosu milyar dolarları aşan kooperatifler ihracattaki paylarını artırarak bugünkü durumlarına gelmişlerdir.

4.4.4 Marka Ve Coğrafi İşaret Eksikliği

Ortak marka ve coğrafi işaret, bölgesel kalkınma açısından son derece önemlidir. Bir bölgede güçlü sektörler için oluşturulacak ortak markalar aracılığı ile müşterilerin beklentilerinin üzerinde bir kalite güvencesi oluşturmak mümkündür. Çoğu gelişmekte olan ekonominin can damarı olan kooperatiflerin büyük işletmeler kadar başarılı bir marka oluşturabilmeleri için yeterli finansman ve birikime sahip olmaları oldukça güçtür. Dolayısıyla kooperatifler marka oluşturma sürecinde birlikte hareket ederek, ortak markayı özellikle kurumsal müşterilerine kabul ettirmede daha etkili olacaklardır. Ortak markaları geliştirilmesi özellikle kooperatiflerin sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmesi için oldukça etkilidir.

Bölge kooperatifleri için henüz uzak bir hedef olan coğrafi işaret alma ve markalaşma faaliyetleri ile ilgili bir çalışma olmadığı için soruna dair bir göstergede çalışmada yer alamamaktadır.

Markalaşmayı hedefleyen kooperatiflerin yalnızca kendi varsayımlarına ve pazar algılamalarına dayalı olarak marka stratejisi geliştirmeye girişmesinin riski hayli yüksektir. Gerçek tüketicilerin pazardaki mevcut markalara ve önerilen/geliştirilen markaya yönelik tutumlarının/tepkilerinin varsayılanlardan önemli ölçüde farklı olması olasılığı her zaman için vardır. İyi tasarlanmış bir araştırma, hem doğru markalaşma stratejisinin geliştirilmesini besleyecek hem de markalaşma sürecini sürekli izleme altında tutarak yanlış ya da zamansız girişimlerin yol açacağı maliyetlerden korunmasını sağlayacaktır. Bölge kooperatiflerinin henüz bu çaplı bir profesyonel anlamda girişimi bulunmamaktadır. Öncelikle buldukları bölgenin öne çıkan yönlerini tespit edip sonra pazara yönelik neler yapılacağı ile ilgili çalışmalar başlatılması gerekmektedir.

4.4.5 Kooperatiflerin Turizm Odaklı Pazarlamadan Yeterince Faydalanamaması

Markalaşma ile birlikte ele alınabilecek yöntemlerden birisi de turizm odaklı kooperatif ve pazarlamanın eksikliğidir. Bu doğrultuda Bölge'nin turizm öğelerinin ön plana çıkarılması, üretimlerin turizmden yararlanılarak yerel olarak turistlere pazarlanması büyük önem arz etmektedir. Böylelikle kırsal kalkınmanın da hızlanması sağlanabilecektir. Bölgedeki beldelelerin bazılarında turistlere hitap eden kooperatifler az sayıda olsa da faal durumdadırlar. Bu kooperatiflerin birçoğu yöreye özgün el sanatları ve el emeği ürünler üretmektedir. Mamullerin sanatsal özellikte olması ve hiçbir kimyasal madde içermemesi, süregelen bu ilginin en önemli kaynağı olarak görülmektedir. Birbirinden orijinal mamullerin elde edildiği el dokumacılığı, Denizli il sınırları içerisindeki birçok yörede hala devam etmektedir. Benzer olarak Aydın ve Muğla'ya bağlı tatil beldelerinde de yöreye özgün ürünler bulunmaktadır. Örneğin Bodrum'un turuncu ve mandalina reçeli, Mendere vadisinin kuru inciri, bu bölgedeki kadın kooperatiflerinin gelir kaynaklarından. Bölgenin turistik özelliğinden dolayı, yabancı turistlerin el sanatlarına dayalı tekstil mamullerine ve de yöresel gıda ürünlerine ilgi gösterdiklerini fark eden tur operatörleri bu yörelere turlar dahi düzenlemektedir.

Kooperatifler; tüm kalkınma amaçlarının karşılanması için mevcut bağlantılar ve ilişkiler ile turizmin ekonomik, sosyal ve ekolojik uyumunun dikkatli bir şekilde düşünülmesini gerektiren turizmin genişlemesi veya tanıtılmasından önce kırsal alanların analizini yapmalı veya yaptırmalıdır. Fırsat maliyeti ve kümülâtif etkiler gibi faktörlerin detaylı bir şekilde incelenmelidir. Kırsal turizmi göz önünde bulundurma ve tanıtmaya ihtiyacı, pazarlama ve turizm sahalarının popülerliğinin korunması için, yüksek turist memnuniyeti güvence altına alacak bir sistem kurmalıdır.

5.BÖLÜM: GÜNEY EGE BÖLGESİ GELİŞİM HEDEFLERİ VE STRATEJİLERİ

Çalışma kapsamında kooperatiflerle gerçekleştirilen anket ve yüz yüze görüşmeler sonunda Güney Ege kooperatiflerinin mevcut durumu ve sorunları ortaya konmuştur. Buradan hareketle bölgede kooperatif-

çiliğin gelişmesi ve rekabet gücü yüksek sektörlerin yaratılması için gerekli hedefler ve bunlara bağlı stratejiler ortaya konmuştur. Gelişim hedefleri 4 ana başlıkta ele alınmıştır: kurumsal kapasite, katma değeri yüksek üretim, finansal kurumsallaşma, pazarlama kapasitesi. Bu dört ana unsurun farklı stratejilerle desteklenerek bölge kooperatifçiliğinin geliştirilmesi planlanmaktadır.

► Tablo 296. Güney Ege Bölgesi Kooperatifçilik Gelişim Hedef ve Stratejileri

AMAÇLAR	STRATEJİLER
Bölge kooperatiflerinde yönetim ve organizasyon etkin hale getirilecektir.	<ul style="list-style-type: none"> - Kooperatiflerde kalite yönetim sistemi yaygınlaştırılacaktır. - Kooperatif yönetimleri, üyeleri ve çalışanlarının bilgi ve becerileri artırılacaktır. - Kooperatiflerde nitelikli eleman sayısı artırılacaktır. - Faaliyet alanı ve mekânsal olarak birbirine yakın olan kooperatiflerin birleştirilmesi ve güçlendirilmesi teşvik edilecektir. - Ulusal ve uluslararası piyasalarda başarı kazanmış kooperatifler ve modeller bölgede tanıtılacaktır. - Kooperatiflerin denetim mekanizmasının etkinliği başta olmak üzere gerekli mevzuat değişikliklerine yönelik lobi faaliyetleri yürütülecektir.
Bölgede üretim odaklı faaliyet gösteren kooperatiflerin üretim kapasitesi geliştirilecektir.	<ul style="list-style-type: none"> - Üretimde katma değeri artırmaya yönelik olarak kooperatiflerin makine ve ekipmanlarının modernizasyonu desteklenecektir. - Kooperatiflerin üretim alanlarında iyi tarım ve organik tarım özendirilecek ve teşvik edilecektir. - Üye sayısı fazla olan ya da birbirine yakın durumdaki kooperatiflerin ortak ihtiyaçlarına yönelik depolama ve lojistik altyapısı geliştirilecektir. - Kooperatiflerin üniversite, araştırma merkezi ve kamu kurumları ile ortak çalışmalar yürütmesi teşvik edilecektir. - Kooperatiflerde üretim yöntemi ve teknolojileri alanında yenilikçilik yaygınlaştırılacaktır. - Süt kooperatiflerinde entegre tesisler geliştirilecektir. - Kooperatiflerin üretim ile ilgili maliyetlerinin düşürülmesine yönelik işbirliği çalışmaları desteklenecektir.
Bölge kooperatiflerinde finansmana erişim kapasitesi arttırılacaktır.	<ul style="list-style-type: none"> - Kooperatiflerin destek mekanizmalarından daha fazla yararlanması sağlanacaktır. - Kooperatiflerde finansal kurumsallaşma sağlanacaktır
Bölge kooperatiflerinde pazarlama kapasitesi artırılacaktır.	<ul style="list-style-type: none"> - Kooperatiflere dış ticaret eğitimleri verilecektir. - Kooperatiflerin ürünlerine yönelik coğrafi işaretlerin alınması ve marka yaratılması sağlanacaktır. - Kooperatiflerin pazarlama kanalları oluşturmada bölgenin turizm potansiyelinden faydalanması sağlanacaktır.

5.1 BÖLGE KOOPERATİFLERİNDE YÖNETİM VE ORGANİZASYON ETKİN HALE GETİRİLECEKTİR.

✓Kooperatiflerde kalite yönetim sistemi yaygınlaştırılacaktır.

İş tanımları, görev tanımları, iş planları, organizasyon şemaları gibi dokümantasyonlarla işletmelerin işleyişinin profesyonelleşmesine, şeffaflaşmasına ve işletmenin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına katkıda bulunan Kalite Yönetim Sistemi uygulandığı işletmelerde işletme performansını artırmaktadır. Kooperatiflerde uygulanacak kalite yönetim sistemi de kooperatiflerin mevcut durumlarını görmelerini ve gelecek planlarını yapabilmelerine yardımcı olacak ve performanslarını artırarak profesyonelleşmelerini sağlayacaktır.

✓Kooperatif yönetimleri, üyeleri ve çalışanlarının bilgi ve becerileri artırılacaktır.

Kooperatiflerde göze çarpan en büyük eksikliklerden olan üye ve yönetimin eğitim düzeyinin düşüklüğü hizmet içi eğitimlerle desteklenerek en aza çekilebilecektir. Kooperatiflerin kendi eksikliklerine göre talep edecekleri eğitimler ile Ajans ve ilgili Müdürlüklerin tespit ettiği ihtiyaçlara yönelik eğitimlerin bölge kooperatiflerine verilmesi farkındalık ve kooperatif işletmeciliği için büyük önem arz edecektir.

✓Kooperatiflerde nitelikli eleman sayısı artırılacaktır.

Bölge üniversitelerinden mezunların ya da bölgede ikamet eden üniversite mezunlarının Kooperatiflerde istihdam edilmesi gerekmektedir. Kooperatiflere bu konuda teşvik ve destek sağlanabileceği gibi üniversitelerden ilgili konularda danışmanlık hizmeti almaları da sağlanabilir. Kooperatiflerde nitelikli eleman sayısının artması profesyonellik ve vizyoner bir yaklaşım getirecektir.

✓Faaliyet alanı ve mekânsal olarak birbirine yakın olan kooperatiflerin birleştirilmesi ve güçlendirilmesi teşvik edilecektir.

Aynı faaliyet alanında çok sayıda kooperatif olması kooperatiflerin de üye sayısının azalmasına neden olurken; bu kooperatiflerin rekabet ederken "fiyat kırması" nedeniyle her iki tarafında zarara uğramasına neden olmaktadır. Ayrıca bir bölgede aynı faaliyet alanında çok sayıda kooperatif olması işletme etkinliğinin azalmasına neden olarak yatırım gibi güç birliği isteyen girişimleri de engellemektedir. Bunun için yakın çevredeki benzer faaliyet alanına sahip kooperatiflerin birleşmesi, güç birliği yapması için eğitimler verilerek halk arasında bir farkındalık yaratılacaktır. Böylece güvenirliliği ve sermaye yapısı güçlenen kooperatifler finansman kaynaklarına daha kolay erişebilecektir.

Sonrasında ise birleşme için teşvik ve devlet desteği verilmesine yönelik çalışılacaktır.

✓Ulusal ve uluslararası piyasalarda başarı kazanmış kooperatifler ve modeller bölgede tanıtılacaktır.

Kooperatiflerde gözlenen umutsuzluk ve başarısızlığa olan inanç kooperatifleri önemli adımlar atmaktan alıkoymakta nitelikli eleman ihtiyacını bile görmezden gelmelerine neden olmaktadır. Kooperatiflerin çoğunlukla tecrübesizlikten kaynaklanan sorunlarını ve başarısızlık algılarını ortadan kaldırmak için başarılı örnekleri görmeleri ve başarabileceklerine inanmalarının sağlanması gerekmektedir. Bunun için kooperatiflerin başarılı örnekleri yerinde ziyaret etmeleri ve başarılı kooperatiflerin yöneticileri ile tecrübe paylaşımlarında bulunmaları gerekmektedir. Bölgede konu ile ilgili konferanslar düzenlenerek kooperatifçilikte başarılı modeller yaratmış kooperatif yöneticilerinin tecrübelerinin paylaşılması önem arz etmektedir.

✓Kooperatiflerin denetim mekanizmasının etkinliği başta olmak üzere gerekli mevzuat değişikliklerine yönelik lobi faaliyetleri yürütülecektir.

Çalışma sonucunda ortaya çıkan sorunların bir kısmı da eksik ya da açığı bulunan mevzuattan kaynaklanmaktadır. Bunların çoğunluğu sadece bölgeyi değil tüm ülke kooperatiflerini ilgilendirmektedir. Bunun için mevzuatların yeniden değerlendirilmesi ve gerekli noktaların düzeltilmesi önem arz etmektedir. Fakat bunun Bakanlıklar ile görüşmeler ile gerçekleşeceği aşikârdır. Bunun için bir "Kooperatifler Kurulu" ya da "Kooperatifler Platformu" ile önceden tartışılarak gerekli mercilere başvuruların yapılması için lobi faaliyetleri yürütülmesi gerekmektedir.

5.2 BÖLGEDE ÜRETİM ODAKLI FAALİYET GÖSTEREN KOOPERATİFLERİN ÜRETİM KAPASİTESİ GELİŞTİRİLECEKTİR.

✓Üretimde katma değeri artırmaya yönelik olarak kooperatiflerin makine ve ekipmanlarının modernizasyonu desteklenecektir.

Bölgedeki kooperatiflerde ürünlerin işlenmiş ürüne dönüştürülmesinin ve katma değeri artırmanın öneme yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda ürünlerini geliştirmek ya da çeşitlendirmek isteyen kooperatiflere üniversite, uzman ya da danışman desteği sağlanması hususu değerlendirilebilir. Ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürmek isteyen kooperatiflere yönelik, gerekli makine ve ekipmanlarla üretim altyapısına sahip olması desteklenebilecektir.

✓**Kooperatiflerin üretim alanlarında iyi tarım ve organik tarım özendirilecek ve teşvik edilecektir.** Bölgedeki üretim odaklı kooperatiflere organik tarım ve iyi tarım uygulamaları ile ilgili eğitim verilmesi, danışmanlık sağlanması yoluyla bu uygulamaların teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması faydalı olacaktır. Bu kapsamda halihazırda organik koşullarda veya bu koşulların sağlanabileceği alanlarda üretim yapan kooperatiflerin sertifikasyona yönlendirilmesi ve organik tarım/iyi tarım uygulamalarına geçmesi ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

✓**Üye sayısı fazla olan ya da birbirine yakın durumdaki kooperatiflerin ortak ihtiyaçlarına yönelik depolama ve lojistik altyapısı geliştirilecektir.**

Kooperatiflerin depolama imkanlarının geliştirilmesi ile ilgili projelere yönelik mali desteklerin sağlanması ve depolama hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılması ile ilgili projeler ve çalışmalar yapılması önem arz etmektedir. Coğrafi ve sektörel olarak birbirine yakın konumda bulunan kooperatiflerin soğuk hava deposu ve diğer depolama olanaklarının geliştirilmesi açısından ortak kullanıma yönelik tesisler kurulması da bu kapsamda değerlendirilebilecektir.

✓**Kooperatiflerin üniversite, araştırma merkezi ve kamu kurumları ile ortak çalışmalar yürütmesi teşvik edilecektir**

Kooperatiflerin üretimde yeni yöntemleri kullanmasının teşvik edilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Kooperatiflerde katma değeri artırmanın önemine yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılması önem arz etmektedir. Yeni yöntemlerle ürünlerini geliştirmek ya da çeşitlendirmek isteyen kooperatiflere üniversite, uzman ya da danışman desteği sağlanmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca ar-ge faaliyetleri dışında kooperatiflerde çeşitli alanlarda danışmanlık hizmeti alınması, eğitimler düzenlenmesi, iyi uygulama örnekleri ile tecrübe paylaşımları yapılması, devlet desteklerinden haberdar olmaları ve proje üretebilmeleri için üniversite, araştırma merkezi ve kamu kurumları ile işbirliği bir zorunluluktur. Kooperatiflerde düşük eğitim düzeyi nedeniyle bu ihtiyaçlar göz ardı edilirken üniversite, araştırma merkezi ve kamu kurumlarının bu ihtiyacı tespit ederek kooperatiflere destek olması gerekmektedir. Bölgede bu farkındalık sadece kooperatiflerde değil tüm kurumlarda yaratılmalı ve buna yönelik teşvik ve destekler sağlanmalıdır. Bunun katalizör olma için ise üniversite ve Ajans gibi kuruluşlara görev düşmektedir.

✓**Kooperatiflerde üretim yöntemi ve teknolojileri alanında yenilikçilik yaygınlaştırılacaktır.**

Kooperatiflerin üretimde yeni yöntemleri kullanmasının teşvik edilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir.

Kooperatiflerde katma değeri artırmanın önemine yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılması önem arz etmektedir. Yeni yöntemlerle ürünlerini geliştirmek ya da çeşitlendirmek isteyen kooperatiflere üniversite, uzman ya da danışman desteği sağlanmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel bilgilerin takip edilmesinin, kooperatiflerin rekabet gücünün artırılması açısından kritik önem taşıdığı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda kooperatiflerin güncel gelişmeleri takip etmesi hususunda üst birlikler gibi çatı kuruluşlar tarafından destek sağlanması, kooperatiflerin sektörel fuarlara etkin katılımının desteklenmesi ve ilgili dokümanlara erişiminin sağlanması önem arz etmektedir.

✓**Kooperatiflerin üretim ile ilgili maliyetlerinin düşürülmesine yönelik işbirliği çalışmaları desteklenecektir.**

Coğrafi olarak birbirine yakın konumda bulunan kooperatiflerin, özellikle ortak kullanıma yönelik makine-ekipman, ortak tesis ve nakliye-depolama hizmeti kullanımı ile ilgili çalışmalar yapması ve maliyet avantajının sağlanması hususu değerlendirilebilir. Kooperatiflerin söz konusu maliyet unsurları açısından desteklenmesi ve maliyetlerin düşürülmesine yönelik işbirliği çalışmalarının teşvik edilmesi önem arz etmektedir.

✓**Süt kooperatiflerinde entegre tesisler geliştirilecektir.**

Lojistiğin önem kazandığı alanlarda entegre tesislerin çoğaltılmasına yönelik bilinçlendirme ve destek/hibe çalışmaları yapılması önerilmektedir. Bunun için yakın mesafedeki benzer hizmet alanına sahip kooperatiflerin birleşmesi önerilebilir. Kooperatiflerin günlük 1000 litre altındaki süt toplama kooperatifleri başta olmak üzere birleşmeleri ve ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürecek girişimlerde bulunmaları önerilmektedir. Bu nedenle bölgedeki kooperatifler pazarlama konusunda bilinçlendirilecek, bu alanda danışmanlık ve mentorluk hizmetleri verilecektir. Kooperatifler, gerektiğinde birleşerek büyümeleri, ortak marka etrafında toplanmaları ve ürünlerini işlenmiş ürüne dönüştürerek katma değer yaratmaları konusunda teşvik edilecektir.

5.3 BÖLGE KOOPERATİFLERİNDE FİNANSMANA ERİŞİM KAPASİTESİ ARTTIRILACAKTIR.

✓**Kooperatiflerin destek mekanizmalarından daha fazla yararlanması sağlanacaktır.**

Kooperatiflerin proje hazırlama konusunda yeterli insan kaynağı kapasitesinin olmaması, danışmanlık hizmetlerinden faydalanma isteği ve olanaklarındaki sınırlarının bulunduğu görülmektedir. Bu doğrultuda destek mekanizmalarının tanıtımına yönelik yapılacak bilgilendirme toplantılarının daha sık ve kooperatifler özelinde yapılmasının faydalı olacaktır. Ayrıca kooperatiflere verilecek proje hazırlama eğitimleri büyük önem arz etmektedir. Kooperatiflere yönelik teminatsız ya da faizsiz kredi desteklerinin hazırlanması; bankacılık sistemlerinde teminat kıstasları ve prosedürlerin daha kolaylaştırıcı olacak şekilde düzenlenmesi kooperatiflerin yeni yatırımlar yapmasının yolunu açacaktır. Bu doğrultuda lobi ve işbirliği çalışmaları başlatılacaktır.

✓**Kooperatiflerde finansal kurumsallaşma sağlanacaktır.**

Kooperatiflerin finansal yapısında öngörü noksanlıkları ve eksik profesyonelleşme gözlenmektedir. Bu doğrultuda finansal okuryazarlık, asgari yönetim ve denetim bilgisinin eksikliği göze çarpmaktadır. Bu nedenle kooperatiflere finansal okuryazarlık eğitimleri verilmesi büyük önem arz etmektedir. Yine bürokrasi, yasa ve mevzuatları bilgisinin eksikliğine yönelik eğitim tedbirleri önceliklidir. Tüm bu konularda üst birliklere büyük roller düşmektedir. Kooperatif başkanları üst birlikler aracılığı ile bilinçlendirilebilir ve yine üst birlikler tarafından hukuk müşavirliği destekleri sağlanabilir. Ayrıca yapılan saha çalışması sonucunda kooperatif başkanının eğitim düzeyi arttıkça kooperatifin hukuki sorun yaşaması durumunun azaldığı tespit edilmiştir. Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak; kooperatiflerin bürokrasi, yasa ve mevzuat konularında bilinçlendirilmeleri, hukuki sorunlar yaşadıklarında üst birlikler aracılığı ile danışmanlık hizmetleri verilmesi önerilmektedir.

5.4 BÖLGE KOOPERATİFLERİNDE PAZARLAMA KAPASİTESİ ARTIRILACAKTIR.

✓**Kooperatiflere dış ticaret eğitimleri verilecektir.**

İhracata başlamak isteyen ya da ihracatı olan fakat bu potansiyelini daha çok arttırmak isteyen kooperatifler, bu eğitim ile dış ticaretin yeni çerçevesi hakkında bilgilenecek ve daha etkin bir şekilde ticaret yaparak hedeflerine daha kolay ulaşabileceklerdir. Ayrıca ticaretini dış ticaret üzerine yapılandırmak isteyen kooperatiflere bu eğitimle dış ticaretin tüm yönleri hakkında bilgi vererek ve kendilerine dış ticaret faaliyetlerini uygulama ve yönetme yetkinliği kazandırılmalıdır. Ülkelerin giderek birbirine daha bağımlı hale geldiği ve uluslararası ticaretin ortak kuralları çerçevesinde serbestleştiği küreselleşme sürecinde, ülke ve bölge kalkınmasında önemli rolü bulunan dış ticaretin daha etkin yürütülebilmesi için kooperatiflere dış ticaret ko-

nusunda kapsamlı bilgi vermek ve operasyonel uygulama becerisi kazandırmak hedeflenmektedir.

✓**Kooperatiflerin ürünlerine yönelik coğrafi işaretlerin alınması ve marka yaratılması sağlanacaktır.**

Kooperatifleşmenin yurtiçi ve yurtdışı örneklerinde çok sık rastlanan ve sadece kooperatif üyelerinin değil bulunduğu bölgenin kalkınmasına da büyük katkı sağlayan en önemli unsurlardan birisi de markalaşmadır. Özellikle coğrafi işaret ile birlikte ele alındığında tüm dünyada kısa zamanda tanınan bir ürün ortaya koymak mümkündür. Fakat bölgede kooperatiflerde vizyon eksikliği, nitelikli eleman ve finansman eksikliği markalaşma ve tanıtımın önünde büyük engellerdir. Yapılan çalışmada kooperatiflerin etkin pazarlama faaliyeti yürütemedikleri, markalaşmaya gidemedikleri ve katma değerli ürünler üretmedikleri görülmüştür. Ayrıca ürünleri tüketicilerle buluşturacak satış noktaları oluşturma konusunda da destek verilmelidir. Özellikle birden fazla kooperatifin birlikte kuracakları yapılar öncelikle desteklenmelidir. Markalaşma ile birlikte ele alınabilecek yöntemlerden birisi de turizm odaklı kooperatif ve pazarlamanın eksikliğidir. Bu doğrultuda bölgenin turizm öğelerinin ön plana çıkarılması, üretimlerin turizmden yararlanılarak yerel olarak turistlere pazarlanması büyük önem arz etmektedir. Böylelikle kırsal kalkınmanın da hızlanması sağlanabilecektir.

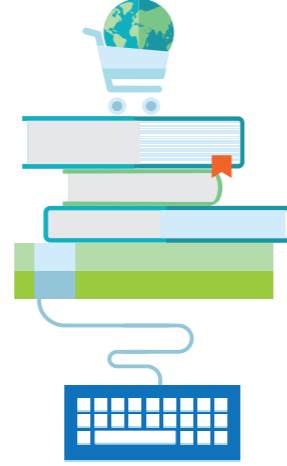
✓**Kooperatiflerin pazarlama kanalları oluşturmada bölgenin turizm potansiyelinden faydalanması sağlanacaktır.**

Bölge turizminin kooperatiflerin yeni pazarlama kanalları oluşturmada bir araç olarak kullanılması iki noktada ele alınabilir. Bunlardan bir tanesi özellikle kadın kooperatifleri ve ev işleri ile ilgili üretim yapan kooperatiflerin turizm yoğun noktalarda sergiler ile ürünlerini turistlere satışa sunmasına yöneliktir. Bu noktada kooperatiflere belirli satış noktaları oluşturmada destek sağlanması uygun olacaktır. El sanatlarına ve yöreye özgün gıda vb. ürünlere yönelik kooperatiflerin desteklenmesi, turizm sektörü geliri odaklı farkındalığın yaratılması ve teşvik edilmesi gerekmektedir.

İkinci nokta ise turizm yoğun bölgelerde özellikle kırsal halkın turizm gelirlerinden faydalanması için kooperatifleşerek kendi ürünlerini, atıl durumdaki evlerini ya da arsalarını turizme sunarak hizmet sektörünü canlandırmalarına yönelik olarak Turizm Kooperatifleri kurmaya teşvik etmektir. Başarılı kooperatiflerden alınacak mentörlük desteği ve başarılı kooperatiflerle yapılacak ortak çalışmalar bu sorunun çözümüne de çok önemli katkı sağlayacaktır.

6.BÖLÜM: GELİŞİM HEDEFLERİ VE STRATEJİLERİNE YÖNELİK PROGRAM VE PROJE ÖNERİLERİ

Bölgede kooperatifçiliğe dair mevcut durum, sorun analizi yapılmış ve bunlara bağlı hedef ve stratejiler ortaya konmuştur. Bu hedef ve stratejilerin gerçekleştirilmesi için Güney Ege Kalkınma Ajansı olarak hazırlanabilecek mali destek, teknik destek gibi programlara altlık oluşturabilecek bazı örnekler hazırlanmıştır.

► Tablo 297. Üretim Odaklı Kooperatif Altyapısının Geliştirilmesi Örnek Mali Destek Programı

KOOP 1	Açıklama
Program Adı	Üretim Odaklı Kooperatif Altyapısının Geliştirilmesi Mali Destek Programı
Gerekçe	Üretimlerini işlenmiş ürüne dönüştüren kooperatifler görüşme yapılan kooperatiflerin sadece yaklaşık olarak % 6'sını oluşturmaktadır. Bölgenin yarattığı katma değeri artırmak, kırsal kalkınmanın hız kazanması, çiftçinin eline geçen kazancın artırılması için kooperatiflerin üretim altyapısının geliştirilmesi gerekmektedir.
Program Öncelikleri	<ul style="list-style-type: none"> • Kooperatif ürünlerinin katma değerinin artırılması • Kooperatiflerin ürün çeşitliliğini sağlaması • Kooperatiflerin iyi ve organik tarıma geçişlerinde gerekli yatırımların yapılması • Kooperatif üretim süreçlerinde yenilik ve teknoloji odaklı üretime geçilmesi • Kooperatiflerin lojistik ve depolama altyapılarının geliştirilmesi
Hedef Gruplar	Bölgedeki üretim odaklı kooperatifler başvurabilir. <ul style="list-style-type: none"> • Üye sayısı 1000 üzerinde olanlar • Faaliyet alanı aynı olup mekânsal olarak da yakın kooperatiflerin birleşmesini ya da işbirliğini sağlayanlara Ek 20 puan verilecektir.

► Tablo 298. Üretim Odaklı Kooperatiflerde Markalaşma ve Tarım Belgelendirmeleri için Örnek Mali Destek Programı

KOOP 2	Açıklama
Program Adı	Üretim Odaklı Kooperatiflerde Markalaşma ve Belgelendirme Mali Destek Programı
Gerekçe	Günümüz rekabet piyasasında bölgesel ürünlerin, markaların öne çıktığı gözlenmektedir. Markalaşma ulusal ve uluslararası piyasalar için büyük önem arz etmektedir. Ayrıca markalaşma üretimde belli bir kaliteyi ve standardı da beraberinde getirecek ve bölgenin elde ettiği katma değer artacaktır.
Program Öncelikleri	<ul style="list-style-type: none"> • Bölgenin sahip olduğu coğrafi işaretleri yerel bir markaya dönüştürmesi • Kooperatiflerin kendi markasını oluşturması • İyi ve Organik Tarım için gerekli belgelendirmelerin yapılması • Kooperatif ürünlerinin tanıtılması • Kooperatif ürünlerinin satışına yönelik birimlerin oluşturulması
Hedef Gruplar	Bölgedeki üretim odaklı kooperatifler başvurabilir. <ul style="list-style-type: none"> • Üye sayısı 1000 üzerinde olanlar • Faaliyet alanı aynı olup mekânsal olarak da yakın kooperatiflerin birleşmesini ya da işbirliği sağlayanlara Ek 20 puan verilecektir.

► Tablo 299. Kooperatifçilikte Kurumsallaşma ve İnsan Kaynakları Altyapısının Geliştirilmesi için

KOOP 3	Açıklama
Program Adı	Kooperatifçilikte Kurumsallaşma ve İnsan Kaynakları Altyapısının Geliştirilmesi Teknik Destek Programı
Gerekçe	Bölge kooperatiflerinin en önemli sorunlarından birisinin nitelikli insan kaynağı olduğu görülmektedir. Kooperatifler genellikle kırsal bölgelerde kurulmuş olduğundan yerel, ulusal ve uluslararası üreticilerin sahip oldukları bilgi, tecrübe ve teknolojiye sahip olamamaktadır. Kooperatiflerde insan kaynakları altyapısının geliştirilmesi, kooperatiflerin kurumsallaşması ve yönetimin etkin hale getirilmesi büyük önem arz etmektedir.
Program Öncelikleri	<ul style="list-style-type: none"> Kooperatiflerde kalite yönetim sisteminin kurulması Kooperatif üyeleri, yöneticileri ve çalışanlarına dış ticaret, finansal kurumsallaşma, proje döngüsü, finansal okuryazarlık, hukuk, maliyet muhasebesi vb. eğitimlerin verilmesi Kooperatiflere üretim, finansman, hukuk, dış ticaret vb. alanlarda danışmanlık hizmetlerinin sağlanması Kooperatiflerin proje geliştirme kapasitesinin artırılması Kooperatiflerin ulusal ve uluslararası teşviklerden yararlanma oranının artırılması Kooperatif üyelerinin eğitim, destek, üretim alanında farkındalığının artırılması Kooperatiflerin faaliyet alanlarına göre iyi ve organik tarım ile ilgili eğitimler ve bilgilendirmeler alması
Hedef Gruplar	Bölgedeki üretim odaklı kooperatifler başvurabilir. <ul style="list-style-type: none"> Üye sayısı 1000 üzerinde olanlar Faaliyet alanı aynı olup mekânsal olarak da yakın kooperatiflerin birleşmesini ya da işbirliğini sağlayanlara Ek 20 puan verilecektir.

► Tablo 300. Güney Ege Kooperatifçilik Lobi ve Mentörlük Projesi

KOOP 4	Açıklama
Program Adı	Güney Ege Kooperatifçilik Lobi ve Mentörlük Projesi
Gerekçe	Kooperatifçiliğin gelişmesi için mevzuattan kaynaklı sorunların çözülmesi büyük önem arz etmektedir. Bunun için ise sadece bölgesel değil ulusal bir çalışma gerekmektedir. Bölgesel ve ulusal üyelerden oluşan bir kooperatifçilik kurulu oluşturularak mevzuat kaynaklı sorunların ilgili mercilere ulaştırılması gerekmektedir. Bununla birlikte ulusal ve uluslararası başarılarla imza atmış üretim odaklı kooperatiflerin yetkililerinden oluşan bir mentör kurul oluşturularak kooperatiflerin farkındalığının geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Kooperatiflerin izlenmesi, denetlenmesi, tahsilat sorunlarının önüne geçilmesi adına ulusal bir sistemin oluşturulması da lobi faaliyetleri içinde ele alınmalıdır.
Proje Faaliyetleri	<ul style="list-style-type: none"> Elde etmiş yerli ve yerel kooperatiflerle iletişime geçilerek bir danışma kurulu oluşturmak, Diğer kooperatiflere danışmanlık görevi gösterecek bir mentör kurul oluşturulması, Kooperatiflerle ilgili mevzuatlarla ilgili lobi görüşmeleri yapılmak üzere öncelikle yerel üst makamlarla daha sonra ise Bakanlık ile iletişime geçilmesi, Ulusal bir kooperatif izleme sisteminin oluşturulması için görüşmeler yapılması, Diğer Kalkınma Ajansları ile işbirliği kurulması, Mentör kuruldan danışmanlık alacak kooperatiflerin belirlenmesi ve pilot çalışmaların gerçekleştirilmesi, Ulusal ve yerel basın ile konuya dikkat çekilmesi,
Hedef Gruplar	Yerel ve Ulusal tüm kooperatifler.

► Tablo 301. Turizmde Kooperatifçiliğin Etkinleştirilmesi Örnek Mali Destek Programı

KOOP 5	Açıklama
Program Adı	Turizmde Kooperatifçiliğin Etkinleştirilmesi Mali Destek Programı
Gerekçe	Güney Ege Bölgesinde Üretim Odaklı Kooperatiflerin Mevcut Durum Analizi ve Gelişme Stratejileri Çalışmasında kırsal kalkınmanın geliştirilmesi ve turizm potansiyelinin kullanılması konusunda büyük bir potansiyel olduğu anlaşılmıştır. Bunlardan birisi de şehirlerin dışındaki yerlerdeki, bireylerin ellerin de bulunan turizme uygun mekan ve alanların değerlendirilmesinin toplumsal ve ekonomik yarara sahip olacağı düşünülmektedir.
Proje Öncelikleri	<ul style="list-style-type: none"> • Yerel yönetimler ve yerli halk ile işbirliğinde bulunarak atıl durumda olan yazlık evlerin turizm konaklamasında kullanılması • Turizm sezonunun uzatabilmek için TR32 bölgesindeki kırsal alanlarda köy turizmi, doğa turizmi vb. geliştirilmesi • Orman köylülerinin turizm yörelerinde istihdamının sağlanması için kurs vs. ile eğitilmesine ilişkin projeler
Hedef Gruplar	Bölgedeki üretim odaklı kooperatifler başvurabilir. <ul style="list-style-type: none"> • Yerel halk • Üye sayısı 1000 üzerinde olanlar • Faaliyet alanı aynı olup mekânsal olarak da yakın kooperatiflerin birleşmesini ya da işbirliğini sağlayanlara Ek 20 puan verilecektir.

► Tablo 302. Kooperatifçilik Teknik İnceleme Ziyaretleri

KOOP 6	Açıklama
Program/Proje Adı	Teknik İnceleme Ziyareti
Gerekçe	TR32 bölgesinde kooperatifler genelde kırsal kesimde bulunmaktadır. Bu nedenle kooperatif yönetici ve üyelerinin başarılı kooperatifleri ziyaret edip örnek çıkarabilmeleri ve bu bilgi ve tecrübeleri kendi kooperatiflerinde uygulayabilmeleri için bu program katkı sağlayacaktır.
Proje Amacı	<ul style="list-style-type: none"> • Kooperatif yönetici ve üyelerinin yurt içi ve yurt dışındaki başarılı kooperatifleri ziyaret ederek tecrübe kazanmalarını sağlamak
Hedef Gruplar	Kooperatif Yöneticileri Kooperatif Üyeleri

KAYNAKLAR

Atik, V.T. (2014), Tekirdağ İlindeki Tarım Kredi Kooperatiflerinin Genel Yapısı, Sorunları ve Bölgedeki Tarımsal Girdi Kullanımındaki Payı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi ABD, Tekirdağ.

(BAKA) Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (2010), Burdur'da Tarım Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı, 13 Ekim 2010, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Burdur, <http://www.baka.org.tr/uploads/1299281308Burdur-Tarim-calistayi-Raporu-Duzenlenmis-hali.pdf> (02.11.2015).

Birey, A.K. (2014), "Japonya'da Tarımsal Kooperatifler", Karınca, 81(936): 33-37.

Bozacı, İ. (2014), "Kooperatiflerin Sorunları ve Çözüm Önerileri", Karınca, 81(936): 40-47.

Çayabatmaz Y. (2014), Kooperatiflerin Finansman Sorunları ve Çözüme Yönelik Alternatifler, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ABD, Kooperatifçilik Bilim Dalı, İstanbul.

Çıkin A. ve A.R. Karacan (1994), Genel Kooperatifçilik, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:511, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.

Cogeca (European agri-cooperatives) (2010), Agricultural Cooperatives in Europe Main Issues and Trends, 15 September 2010, Brussels.

CSB (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) (2015), Kooperatif ve Kooperatifçiliğin Tanımı, <http://www.csb.gov.tr/iller/izmir/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=3660> (28.10.2015).

Das, B., Palai, N.K. ve Das, K. (2006), Problems and Prospects of the Cooperative Movement in India under the Globalization Regime, XIV International Economic History Congress, Session 72, Helsinki, Finland.

DGRV (2013), Başarılı Bir Kooperatif Örneği: Gemüse Reichenau, DGRV-Türkiye Eğitim Ekibi Ankara, 2013 (http://www.amasyadsyb.org/docs/02_Koop_Almanya_Ornegi.pdf, erişim 20.03.2016)

Ertan, A. ve Kaya, M.S. (2012) "Çünür Sulama Kooperatifinde Kooperatif-Ortak İlişkilerinin Analizi", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(16): 127-129.

Esen, F. (2003), Kooperatifler ve Ülkemizdeki Durumu, Karınca, 798: 12-15.

Everest B. (2009), Tarımsal Ürünlerin Pazarlanmasında Çiftçi Örgütlerinin Rolü ve Önemi: Çanakkale Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri Örneği, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi ABD, Çanakkale.

Garnevska, E., Liu, K. ve Shadbolt, N.M. (2011), "Factors for Successful Development of Farmer cooperatives in Northwest China", International Food and Agribusiness Management Review, 14(4): 69-84.

Gray, T.W. ve Kraenzle, C.A. (2002), Problems and Issues Facing Farmer Cooperatives, U.S. Department of Agriculture Rural Development Rural Business-Cooperative Service, RBS Research Report 192, September.

Gülse Bal, H.S. (2003), Orta Karadeniz Bölgesi'nde Ayçiçeği Yetiştire İşletmelerin Ekonomik Analizi ve Kooperatif-Üretici-İşleyici Entegrasyonunu, (Basılmamış Doktora Tezi), GaziOsman Paşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi ABD, Tokat.

Günşen, H.B. (2006), Batı Karadeniz Bölgesi'ndeki Ormancılık Kooperatiflerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri (Kastamonu Örneği), (Basılmamış Yüksek Mühendislik Tezi), Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği ABD, Bartın.

Hong, K. (2005), Korean Agricultural Cooperative Development, Policy Issues And Investment Options to Avert Hunger and Food Insecurity In Asia, Food and Agriculture Organization of the United Nations Regional Office for Asia and the Pacific, Report of the FAO-SEARCA Regional Workshop, RAP PUBLICATION 2005/01, Bangkok.

İnan, İ.H. (2008), Türkiye'de Tarımsal Kooperatifçilik ve AB Modeli, Genişletilmiş II. Baskı, İTO, YAYIN NO: 2008-73, İstanbul.

İnan, İ.H., Başaran, B., Saner, G., Yercan, M., İnan, Ç. ve Özdoğan, Ö. (2012), Türk Tarım Kooperatiflerinin AB Tarım Kooperatiflerine Uyumu ve Tarımsal Sanayiye Etkileri, http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/a845d4d23b883ac_ek.pdf (04.11.2015).

Karademir, M. ve Arat, M.E. (2014) Su Ürünleri Kooperatiflerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: İstanbul İli Örneği, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 11(41): 133-156.

Kendirlioğlu Ö. (2008), TARIŞ Zeytin ve Zeytinyağı Tarım Satış Kooperatifleri Birliği Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi ve Üretici Memnuniyetinin Belirlenmesi: Aydın İli Örneği" (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü ZTE- YL – 2008 – 0001, Aydın.

Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü (2013), Kooperatif Nedir?, <http://koop.gtb.gov.tr/kooperatifler-hakinda/kooperatif-nedir> (28.10.2015).

Köksal K. (2006), Üretim Kooperatiflerinden Arıcılık Kooperatiflerinin İncelenmesi, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ABD, Kooperatifçilik Bilim Dalı, İstanbul.

Koroğlu S. (2003), Avrupa Birliğinde ve Türkiye'de Tarımsal Örgütlenme, T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, AT Uzman Yardımcısı, Ankara.

Kubaş, A. (1992), Anamur Pamuk, Yer fıstığı ve Yağlı Tohumlar Satış Kooperatifinin Ekonomik Yapısı ve Kooperatif Ortak İlişkileri, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi ABD, Tekirdağ.

Kurnaz, N. (2006), Ülkemiz ve Yöremiz Kooperatifçiliği Üzerine Genel Bir Söyleşi, <http://www.niyazi-kurnaz.net/KOOPERATiFcLiK.pdf> (02.11.2015).

Özcan D. (2011), Kooperatifçilik, Tarım Kredi Kooperatiflerinin Gelişim Süreci ve Malatya Bölge Birliği Örneği, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat ABD, Erzurum.

Prout Global, <http://proutglobe.org/2012/10/what-makes-cooperatives-successful/> erişim 20.03.2016

Sağlam U. (2006), Kırsal Bölgelerde Gıda İşletmelerinin Gelişmesinde Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Rolü: Ağrı İli Örneği, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi ABD, Trakya.

Seyfioğlu, M. (2010), Tarım Kredi Kooperatiflerinin Mali Yapısının Tespiti ve Sorunlarının Çözümüne

Yönelik Öneriler, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü İşletme ABD, Muhasebe-Finansman Bilim Dalı, Ankara.

Sürmeli, Y. (2006), Afyon Başmakçı 2 No'lu Tavukçuluk Tarımsal Kooperatifinin Kooperatif İşletmeciliği Yönünden Analizi, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi ABD, Ankara.

Usul, H. ve Ertan, A. (2004), "Fiskobirlik'in Finansal ve Pazarlamaya Yönelik Sorunları ve Çözüm Önerileri", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 9(2):141-156.

Innocent, Y. ve Adefila, J. O. (2014), Farmers' Cooperatives and Agricultural Development in Kwali Area Council Federal Capital Territory Abuja, Nigeria, International Journal of Humanities and Social Science, 4(1): 161-169.

Yıldız R. (2009), Tarım Kooperatiflerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ABD, Kooperatifçilik Bilim Dalı, İstanbul.

Sağlam U. (2006), Kırsal Bölgelerde Gıda İşletmelerinin Gelişmesinde Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Rolü: Ağrı İli Örneği, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi ABD, Tekirdağ.

Yeşilyurt, M. E., Karadeniz, O., Gülel, F. E., Çağlar, A. ve Kangallı-Uyar, S. G. (2016) Türkiye'de İllere Göre Ortalama ve Beklenen Okullaşma Yılı, Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies, 3 (1): 1-7

Zhou Z-Y (2004), China's Experience with Agricultural Cooperatives in the Era of Economic Reforms, in Cooperatives: Issues and Trends in Developing Countries (Ed. Ray Trewin), ACIAR Technical Report No. 53, ss:9-21.

EK-1:

► Güney Ege Bölgesinde Üretim Odaklı Kooperatiflerin Mevcut Durum Analizi ve Gelişme Stratejileri
ANKET FORMU

4	Kooperatif ortaklarının ilk giriş aidatı var mıdır?	1. Var	2. Yok (sonraki soruya geçiniz)
4a	Var ise ne kadardır?		
5	Kooperatif ortaklarının düzenli ödedikleri aidat var mıdır?	1. Var	2. Yok (sonraki soruya geçiniz)
5a	Var ise ne kadardır? (yıl olarak yazınız)		TL/yıl
6	Son yapılan genel kurulun tarihi nedir? (yıl olarak yazınız)		
7	Kooperatif ortaklarının genel kurula katılım düzeyi nedir?	1. Düşük	2. Orta 3. Yüksek
8	Son 5 yılda olağanüstü genel kurul yapıldı mı?	1. Evet	2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)
8b	Nedeni nedir?		
9	Kooperatifin mevcut ortaklık yapısı nedir?	1. Kayıtlı Ortak Sayısı	
		2. Aktif Ortak Sayısı	
		3. Kayıtlı Kadın Ortak Sayısı	
		4. Aktif Kadın Ortak Sayısı	
		5. Kayıtlı Tüzel Ortak Sayısı	
		6. Aktif Tüzel Ortak Sayısı	
10	Faaliyet bölgenizin yaklaşık nüfusu kaçtır?		
11	Faaliyet bölgenizin yaklaşık üretici sayısı kaçtır?		
12	Kooperatif yönetim kurulunun (YK) eğitim ve üyelik durumları nedir?		

Görevi	Cinsiyeti	Yaşı	Mesleği	Eğitim Durumu (lisans, y.lisans, doktora gibi)	Kaçıncı Kez YK'da
A. Başka					
B. Başkan Yardımcısı					
C. Muhasip Üye					
D. Denetim Kurulu Üyesi 1					
E. Denetim Kurulu Üyesi 2					
F. Denetim Kurulu Üyesi 3					

13	Kooperatifinizde profesyonel insan kaynağınız var mı?	1. Evet	2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)
13a	Görevi nedir?		

Pozisyon	Sayısı	Yapılan İşin Özelliği - İş Tanımı
Yönetici		
İdari İşler		
Teknik İşler		
Muhasebe/Finansman		
Mühendis		
Diğer _____		
Diğer _____		
Diğer _____		

13b	İstihdam edilen kişi sayısı?	1. Kadın:	2. Erkek:
-----	------------------------------	-----------	-----------

14	Kooperatifinizde Profesyonel eleman İstihdam etme düşünceniz var mı?	1. Var	2. Yok
----	--	--------	--------

15	Kooperatifinizde muhasebe işlerini kim yapıyor?	1. Kadrolu muhasebeci çalıştırıyoruz
		2. Başkan kendisi yapıyor
		3. Görevlendirilmiş YK üyelerinden biri yapıyor
		4. Üyelerden biri yapıyor
		5. Her işi muhasebeci (SMMM) yapıyor
		6. Düzenli bir iş yapısı yok, bir şekilde bu işler yürüyor
		7. Diğer. Açıklayınız.

16	Kooperatifinizde son 3 yıl içindeki hukuki (mahkeme/soruşturma) sorun oldu mu?	1. Evet	2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)
----	--	---------	-----------------------------------

16a	Bu sorunu çözmek için nasıl bir yol izlediniz?	1. Kooperatif Avukatımız takip etti.
		2. Üst Birlik Avukatı yardımcı oldu.
		3. Sorun ile ilgili Avukat tuttuk o takip etti.
		4. Hukuki olarak bir şey yapmadık.
		5. Barodan Avukat talep ettik o takip etti.
		6. Diğer. Açıklayınız.

No	Konu
1	
2	
3	

17	Kooperatifiniz ilgili bakanlık tarafından Son üç yıl içinde denetlendi mi?	1. Evet	2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)
17a	Denetlenmenin nedeni kısaca nedir?		
18	Kooperatifinizde idari işleri (üye kaydı, evrak takibi, yazışmalar, dosyalama vs. kim yapıyor?	1. İdari işlerden sorumlu birini çalıştırıyoruz 2. Başkan kendisi yapıyor 3. Görevlendirilmiş YK üyelerin biri yapıyor 4. Üyelerden biri yapıyor 5. Düzenli bir iş yapısı yok, bir şekilde bu işler yürüyor. 6. Diğer. Açıklayınız.	

19	Kooperatifinizde iş yoğunluğunuzu önem sırasına göre tanımlar mısınız?		
----	--	--	--

No	İdari İş
1	
2	
3	
4	
5	

20	Kooperatifinizde finansal konularla ilgili önemli kararları kim veriyor?	1. Finansal Yöneticisi 2. Başkan 3. Yönetim Kurulu 4. Genel Kurul 5. Muhasebeci 6. Üst birlik 7. Diğer	
----	---	--	--

21	Kooperatifinizin organizasyon/yönetim şeması var mı?	1. Var	2. Yok
----	--	--------	--------

22	Kooperatifinizin iş tanımları ve planlarına ilişkin dokümantasyon var mıdır ?	1. Var	2. Yok
----	---	--------	--------

23	Kooperatifiniz kalite yönetimi yönetim sistemi (ISO, TSE vb) uyguluyor mu?	1. Evet (bu sütundakileri-aşağıdakileri cevaplayınız)	2. Hayır (bu sütundakileri-aşağıdakileri cevaplayınız)
		23a Belgenin alındığı kurumun adı nedir?	23b Uygulamak ya da almak için çalışmanız var mı? 1.Evet 2.Hayır
		23aa Bu konuda eğitim ya da danışmanlık hizmeti alma ihtiyacı duyduunuz mu? 1. Evet 2. Hayır	23ba Bu konu da eğitim ya da danışmanlık hizmeti alma ihtiyacı duyuyor musunuz? 1.Evet 2.Hayır

24	Kooperatifinizin son 3 yıldaki genel işletme performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?	1. Çok iyi	2. İyi	3. İdare eder	4. Kötü	5. Çok kötü
----	--	------------	--------	---------------	---------	-------------

25	Kooperatifin AR-GE (Proje) faaliyet(ler)i var mı?	1. Var	2. Yok (Sonraki soruya geçiniz)
----	---	--------	---------------------------------

Sıra	Konusu	Bütçesi	Süresi	Çalışan Sayısı	Destekleyen Kurum(lar)

26	Son 3 yılda kooperatifiniz yöntem ve çalışanları için alınan eğitimler var mıdır?	1. Var	2. Yok (Sonraki soruya geçiniz)
----	---	--------	---------------------------------

Konu	Eğitim Alan Kişi Sayısı	Süresi	Eğitimi Düzenleyen Kurum
A. Kooperatifçilik			
B. Yönetim ve Organizasyon			
C. Üretim ve İyileştirme			
D. Pazarlama			
E. Muhasebe ve Finansman			
F. İnsan Kaynakları			
G. Proje Yazma			
H. Bilgisayar/İnternet Kullanımı			
I. Web Tasarımı ve Yönetimi			
J. Diğer _____			
K. Diğer _____			
L. Diğer _____			

- 27 Kooperatifiniz yönetim ve çalışanlarının önümüzdeki 3 yıl içinde ihtiyaç duyduğu eğitim var mıdır? 1. Var 2. Yok (Sonraki soruya geçiniz)

Konu

- 28 Kooperatifiniz için son 3 yılda alınan danışmanlık hizmet(ler)i var mıdır? 1. Var 2. Yok (Sonraki soruya geçiniz)

Danışmanlığın Konusu	Danışman Kişi ya da Kurum	Süresi

- 29 Önümüzdeki 3 yılda alınmasına ihtiyaç duyulan danışmanlık hizmeti var mıdır? 1. Var (aşağıdaki tabloya geçiniz) 2. Yok (Sonraki soruya geçiniz)

Konu

- 30 30a Son 3 yılda Kooperatif ortaklarına (üyelerine) verilen eğitim ve/veya danışmanlık hizmetleri var mıdır? 1. Var (bu soruda aşağıdaki tabloya geçiniz) 2. Yok (Sonraki soruya geçiniz)

Konu	Süresi	Veren Kurum	Düzenleyen/Destek olan Kurum	Sıklığı

- 30b Üyelerden eğitim, danışmanlık vb. destek talebi geliyor mu? 1. Evet 2. Hayır

- 31 Önümüzdeki 3 yılda kooperatif üyelerine/ ortaklarına verilmesi planlanan eğitim ve/veya danışmanlık hizmetleri var mıdır? 1. Var 2. Yok (Sonraki soruya geçiniz)

Konu

- 32 Son 3 yılda kooperatifiniz yöntemi ve ortaklar/üyeler arasında anlaşmazlıklar oldu mu? 1. Oldu 2. Olmadı (Sonraki soruya geçiniz)

32a Sebep(leri) nelerdir?

33	Çalışma bölgesinizde faaliyet konusu aynı olan başka kooperatif(ler) var mıdır?	1.Var	2. Yok (sonraki soruya geçiniz)		
33a	Adı(ları) nedir?				
33b	Bu kooperatif(ler) ile işbirliği yapıyor musunuz?	1.Evet (C şikkına geçiniz)	2.Hayır (D şikkına geçiniz)		
33c	Yaptığınız işbirliğini tanımlayınız.	1.İdari	2.Teknik/Yöntemsel	3.Organizasyonel	4.Diğer
33d	İşbirliği yapmanızın neden(leri) nedir?				

34	Üniversite, araştırma merkezi, kamu kurumu ya da başka bir kuruluşla ortak çalışma(lar)ınız ya da iş birliğiniz var mı?	1.Var	2. Yok (sonraki soruya geçiniz)		
-----------	---	-------	---------------------------------	--	--

İçeriği hakkında kısa bilgi verir misiniz?

Kuruluş	Konu

35	Bölgenizdeki insanların kooperatifçiliğin geleceğine dair genel görüşü nasıldır?	1. Çok Olumlu	2. Olumlu	3. Orta	4. Olumsuz	5. Çok Olumlu
36	Bölgeniz insanlarından üniversite eğitimini tamamladıktan sonra kooperatifte çalışan var mı?	1.Var	2. Yok			
37	Bölgeniz gençlerinin kooperatifçiliğe ilgisi nasıldır?	1. Çok İlgililer	2. İlgililer	3. Orta	4. İlgisizler	5. Çok İlgisizler

38	Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA) ve faaliyetleri hakkında bilginiz var mı?	1.Var	2. Yok (sonraki soruya geçiniz)		
Geka hakkında ne söyleyebilirsiniz?					

39	Kooperatif üyelerinin ürettiği ürünler ve üretim kapasitesi nelerdir?				
-----------	---	--	--	--	--

Sıra	Ürünler/Mallar	Toplam kapasite (miktar/zaman (gün,ay ya da yıl))

40	Ürünleri işlenmiş ürüne dönüştürüyor musunuz?				
1. Evet (Ürünlerin adlarını yazınız ve sonraki soruya geçiniz)					
2. Hayır					

40a	Ürünlerinizi işlenmiş ürüne dönüştürmeyi planlıyor musunuz?	1.Evet (Sonraki soruya geçiniz)	2. Hayır		
40b	Nedenini kısaca açıklayınız				

41	İşlenmiş ürüne dönüştürmek için kullandığınız girdileri (hammadde vs) nasıl temin ediyorsunuz? (Birden çok seçenek seçilebilir)	1. Kendimiz (ortaklardan)	2. Kamu	3. Özel Sektör (yerli)	4. Özel Sektör (yabancı)	5. Diğer
-----------	---	---------------------------	---------	------------------------	--------------------------	----------

42 Üretimde yaşadığınız sorunlar var mıdır? 1.Var 2. Yok (sonraki soruya geçiniz)

Bu sorunlar nelerdir? (birden fazla işaretlenebilir)

1. İzlenen tarım politikaları
2. Maliyet
3. Üretimdeki teknik konular
4. İşgücü niteliği
5. Makine teçhizatı
6. Arazi
7. Diğer _____

43 Üretim yöntemi ve teknolojileri konusunda güncel gelişmeleri takip ediyor musunuz? 1.Evet 2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)

43a Nasıl takip ediyorsunuz?

44 Kooperatifinizin sahip olduğu taşınmaz mallar nelerdir?

Taşınmazlar	Sayısı	Toplam Alanı (m2)
Bina(lar)		
Arazi		
Kapalı Depo		
Açık Depo		
Soğuk Hava Deposu		
Diğer _____		
Diğer _____		
Diğer _____		
Diğer _____		
Diğer _____		
Diğer _____		

45 Kooperatifinizin sahip olduğu taşınabilir mallar nelerdir?

Taşınır	Sayısı	Taşınır	Sayısı
Traktör		Pulluk	
Biçerdöver		Püskürtme Makinesi	
Otomobil		Rotavatör	
Minibüs		Römork	
Midibüs		Saman Atma Makinesi	
Otobüs		Sulama Makinesi	
Kamyon		Su Pompası Motoru	
Tır		Süt Sağma Makinesi	
Çapa Makinesi		Talaş Hazırlama Makinesi	
Çayır Biçme Makinesi		Tırmık	
Diskaro		Tırpan Makinesi	
Ekim Makinesi		Toprak ve Çim Hava. Mak.	
Gübre Dağıtma Makinesi		Toprak Burgu Mak.	
Harman Makinesi		Toprak Öğütme Mak.	
İlaçlama Makinesi		Üfleme Toplama Mak.	
Külvüvator		Yem Karma Mak.	
Orak Makineleri		Yem Kırma Ezme Mak.	
Ot Balya Makinesi		Traktör ve Tarım Ataşmanı	
Ot Silaj Makinesi		Diğer _____	
Pamuk Toplama Makinesi		Diğer _____	
Pancar Motoru		Diğer _____	
Pancar Sökme Makinesi		Diğer _____	
Patates/Soğan Sökme Makinesi		Diğer _____	
Peletleme Makinesi		Diğer _____	
Diğer _____		Diğer _____	
Diğer _____		Diğer _____	
Diğer _____		Diğer _____	

46 Kooperatifinizde aşağıdaki teknoloji teçhizatlarından hangileri vardır?

	Var/Yok	Varsa Sayısı	Amacı
Masaüstü Bilgisayar			
Dizüstü Bilgisayar			
Tablet			
Yazıcı			
Fax			
Diğer _____			
Diğer _____			

47 Diğer kooperatiflere göre üretimde farklı bir yöntem /teknik kullanıyor musunuz? 1. Evet 2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)

47a Kısaca açıklayabilir misiniz?

48 Kooperatifinizde üretimde kullandığınız yöntemlere dair yeni bilgileri takip ediyor musunuz? 1. Evet 2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)

48a En önemli takip yönteminizi açıklayınız

49 Kooperatifinizde ve bölgenizde iyi tarım ya da organik tarım yapılmakta mıdır?

	Var/Yok	Destek Durumu	Açıklama
Kooperatif			
Bölge			

50 Kooperatifinizin en önemli ilk 3 Üretim/faaliyet maliyetini ÖNEM DERECEŚİ bakımından sıralayınız. (en önemli 1,2,3)

Maliyetler	Önem Büyüklüğü
Kira	
Hammadde	
İşgücü	
Makine/Ekipman	
Pazarlama	
Enerji	
Yönetim	
Nakliye	
Depolama	
Eğitim/Danışmanlık	
Teknoloji	
ArGe	
Finansman	
Diğer _____	
Diğer _____	

51 Depolama ihtiyacı duyduğunuz ürünleriniz var mı? 1. Evet 2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)

51a Depolama imkanınız yeterli mi? 1. Evet 2. Hayır

52 Ürünlerinizi soğuk hava depolama ihtiyacınız var mı? 1. Evet 2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)

52a Soğuk hava depolama imkanınız yeterli mi? 1. Evet 2. Hayır

53 Pazarlama faaliyetiniz var mı? 1. Evet 2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)

Aşağıdaki araçlardan kullandıklarınızı işaretleyiniz

Araçlar	Evet
A. Broşür/El İlanı	
B. İnternet	
C. Kişisel İlişkiler	
D. Görsel Medya İlanı	
E. Basılı Medya İlanı	
F. Yurt içi Fuar Katılım	
G. Yurt dışı Fuar Katılım	
Diğer _____	
Diğer _____	

54 Pazarlama faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz? 1. Evet 2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)

Kısaca açıklayınız.

55 Ürünlerin satışını aşağıdakilerden hangi(leri) il gerçekleştiriyorsunuz?

Satış Yöntemi	Evet
A. Doğrudan Tüketicie	
B. İnternet Sitesi (e-ticaret)	
C. Tüccar/Komisyoncu	
D. Üretici	
E. Toptancı	
Diğer _____	
Diğer _____	

56 Satış faaliyetlerinde bir sorun yaşıyor musunuz? 1. Evet 2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)

Kısaca açıklayınız.

57 İnternet ve sosyal medya araçlarını (Twitter, Facebook vb.), takip ve kullanma düzeyiniz nedir? 1. Çok iyi 2. iyi 3. Kötü 4. Çok Kötü 5. Kullanmıyorum

58 İhraçat yapıyor musunuz? 1. Evet 2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)

58a Yıllık cironuzdaki payı nedir? % _____

58b İhracat yönteminizi kısaca açıklayınız.

59 Kooperatifinizin rekabetçiliğindeki en önemli 3 avantajın önem derecesine göre sıralayınız. (en fazla 3 tercih yapınız)

(en birincisine 1 sonraki 2 daha sonraki ise 3 olarak cevaplandırınız)

Rekabet G	Öncelik
Ürün Çeşidi	
Ürün Kalitesi	
Hizmet Kalitesi	
Satış Sonrası Hizmet	
Yönetim Biçimi	
Kaliteli İşgücü	
Pazarlama Stratejisi	
Fiyat Politikası	
Diğer _____	
Diğer _____	

60 Son 5 yılındaki cironuz nedir?

Yıl	Evet
2015	
2014	
2013	
2012	
2011	
2010	

2015* İlk 6 aydaki yazılacak.

61 Devletten aldığınız herhangi bir kredi/teşvik/hibe var mı? 1. Var 2. Yok (sonraki soruya geçiniz)

Aldığınız; kredi (K) / destek (D) / teşvik (T) / hibeyi (H) belirtiniz

	Türü	Kimden? Açıklaması	Miktarı
Altyapı Yatırım			
Makine Ekipman			
Yatırım İndirimi			
Vergi İndirimi			
İhracat Teşviki			
Gümrük Muhafiyeti			
Yerli Makine Teşvik Primi			
Fon Kaynaklı Kredi			
Doğrudan Girdi Desteği			
Fuar Desteği			
Reklam - Tanıtım Desteği			
Diğer _____			
Diğer _____			
Diğer _____			

62 Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nu duydunuz mu? 1. Evet 2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)

62a Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nu duydunuz mu? 1. Evet 2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)

62b Hangi konuda ve ne kadar destek aldınız?

Türü	IPARD Programı Kalemleri	Açıklaması	Miktarı
101-1	Süt Üreten Tarımsal İşletmelere Yatırım		
101-2	Et Üreten Tarımsal İşletmelere Yatırım		
103-1	Süt ve Süt Ürününün İşlenmesi ve Pazarlanması		
103-2	Et ve Et Ürününün İşlenmesi ve Pazarlanması		
103-3	Meyve ve Sebzelerin İşlenmesi ve Pazarlanması		
103-4	Su Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması		
201-1	Tarım Çevre-İklim Organik Tarım Tedbiri		
202-1	Leader Tedbiri		
302-1	Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi		
302-2	Yerel Ürünler ve Mikro İşletmelerin Geliştirilmesi		
302-3	Kırsal Turizm		
302-4	Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesi		
	Diğer _____		
	Diğer _____		

63 Mevcut sermayeniz yeterli mi? 1. Evet 2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)

64 İşletme finansmanınızı nasıl karşılıyorsunuz?

	%
A. Özkaynaklar	
B. Kamu Bankası Kredisi	
C. Özel Banka Kredisi	
D. Tarım Kredi Kooperatifi	
E. Factoring	
F. Kamu Kurumu	
G. Üyelerden Alınan Borç	
H. Gerçek Kişilerden Alınan Borç	
I. Özel Firmadan Alınan Borç	
Diğer _____	
Diğer _____	
Diğer _____	
TOPLAM	100

65 Son 3 yılda banka kredisi kullandınız mı? 1. Evet 2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)

65a Kullandığınız kredinin nedeni ve vadesi nedir?

Kredi ihtiyacı nedeni	Miktarı (TL)	Vadesi
A. İşletme Kredisi		
B. Yatırım Kredisi		
C. İhracat Kredisi		
Diğer _____		
Diğer _____		

65b Bankalarla hangi teminatlarla çalışıyorsunuz?

Teminat Türü	Oranı %
Gayrimenkul İpoteği	
Çek ve Senet	
Ortaklardan alınan kefalet	
Diğer _____	
Diğer _____	
Toplam	100

66 Kooperatifinizin 2015 yılı itibari ile toplam varlıklarının değeri yaklaşık ne kadardır? _____ TL

67 Kooperatifinizin 2015 yılı itibari ile toplam borçlarının değeri yaklaşık ne kadardır? _____ TL

68 Yeni yatırım yapmayı planlıyor musunuz? 1. Evet 2. Hayır (sonraki soruya geçiniz)

68a Hangi konuda yatırım yapmayı planlıyorsunuz. Açıklayınız.

69 Kooperatifinizin çalıştığı bankaların özel/kamu dağılımı nedir? (toplam 100 olacak şekilde)
Özel Banka % _____
Kamu Bankası % _____
Diğer % _____

70 Üyelerinizin satışından kaynaklı tahsilat sorunu yaşıyor musunuz? 1. Evet 2. Hayır

71 Bölgenizde kooperatifçiliğin geleceğini nasıl buluyorsunuz?
1. Zamanla Profesyonel Olacak
2. Aynı Kalacak
3. Kapanacak
4. Diğer

72 Varsa diğer sorunlarınız (yönetim/ organizasyon/ idari/ pazarlama/ finansman vb.) ve çözüm önerileri nelerdir? Kısaca açıklayınız:

73.	Kooperatiflerinizin faaliyet içerisinde				
	1 Kesinlikle Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	3 Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	4 Katılıyorum	5 Kesinlikle Katılıyorum
Girdi temini önemli bir faaliyettir.	()	()	()	()	()
Kredi temini önemli bir faaliyettir.	()	()	()	()	()
Ürün alımı önemli bir faaliyettir.	()	()	()	()	()
Ürün işleme önemli bir faaliyettir.	()	()	()	()	()
Ürün pazarlama önemli bir faaliyettir.	()	()	()	()	()
Teknik bilgi (eğitim) desteği önemli bir faaliyettir.	()	()	()	()	()
Sosyal ve kültürel etkinlikler önemli bir faaliyettir.	()	()	()	()	()
Kırsal turizm faaliyetleri önemli bir faaliyettir.	()	()	()	()	()
Gazete, dergi, kitap temini önemli bir faaliyettir.	()	()	()	()	()

Ayırdığınız zaman ve gösterdiğiniz ilgi için teşekkür ederiz...

Bitiş Saati: _____

EK-2:

KOOPERATİFLER KANUNU

Kabul Numarası : 1163
Kabul Tarihi: 24/4/1969
Yayımlandığı R.Gazete: Tarih : 10/5/1969 Sayı : 13195
Yayımlandığı Düstur: Tertip : 5 Cilt : 8 Sayfa : 1955

Bu Kanun ile ilgili tüzük için, "Tüzükler Külliyesi"nin kanunlara göre düzenlenen nümerik fihristine bakınız.

BİRİNCİ BÖLÜM

Kooperatif ve Kuruluşu

A) Tarif:f

Madde 1 –(Değişik: 21/4/2004 – 5146/ 1 md.)

Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir.

B) Kuruluş, muteberlik şartları, isim kullanma yetkisi :

Madde 2 – Bir kooperatif en az 7 ortak tarafından imzalanacak ana sözleşme ile kurulur. Ana sözleşme-deki imzaların noterce onaylanması gerekir.

Yapı kooperatifleri ile konusuna taşınmaz mal temlik dahil bulunan diğer kooperatiflerin anasözleşmelerinde ortaklara taşınmaz mal temlik edileceği hakkındaki taahhütler başka bir resmi şekil aranmaksızın muteberdir.

Sermaye miktarı sınırlandırılarak kooperatif kurulamaz. Kooperatif adını ancak bu kanuna göre kurulmuş teşekküller kullanabilir.

(Ek: 6/10/1988 - 3476/1 md.) Kooperatifler ve üst kuruluşlarının unvanlarında, kamu kurum ve kuruluşlarının isimlerine yer verilemez.

C) İzin verme, tescil ve ilan:

Madde 3 – Ana sözleşme, Ticaret Bakanlığına verilir. Bakanlığın kuruluşu izin vermesi halinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ve ilan olunur. Tescil ve ilan olunacak hususlar şunlardır:

1. Ana sözleşme tarihi,
2. Kooperatifin amacı, konusu ve varsa süresi,
3. Kooperatifin unvanı ve merkezi,
4. Kooperatifin sermayesi ve bunun nakdi kısmına karşılık olarak ödenen en az miktar ve her ortaklık payının değeri,
5. Ortaklık payı belgelerinin ada yazılı olduğu,
6. Aynı sermaye ve devralınan akçalı kıymetlerle işletmelerin neden ibaret oldukları ve bunlara biçilen değerler,
7. Kooperatifin ne suretle temsil olunacağı ve denetleneceği,
8. Yönetim Kurulu üyeleriyle kooperatifi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları,
9. Kooperatifin yapacağı ilanların şekli ve anasözleşmede de bu hususta bir hüküm varsa yönetim kurulu kararlarının pay sahiplerine ne suretle bildirileceği,
10. Kooperatifin şubeleri: Kooperatifler, lüzum gördükleri takdirde memleket içinde ve dışında şubeler açabilirler. Şubeler, merkezin sicil kaydına atıf yapılmak suretiyle buldukları yer ticaret siciline tescil olunurlar.

Ticaret Bakanlığı, ana sözleşmelerin, kanunun ihtiyari hükümlerinden ayrıldığını ileri sürerek kooperatifleri kuruluşuna izin vermekten kaçınmaz.

Anasözleşmenin değişiklikleri de kuruluştaki usullere bağlıdır.

D) Anasözleşmeye konacak hükümler:

I – Mecburi hükümler:

Madde 4 – Kooperatif anasözleşmesinde aşağıdaki hususlara ait hükümlerin yer olması gerekir.

1. Kooperatifin adı ve merkezi,
2. Kooperatifin amacı ve çalışma konuları,
3. Ortaklık sıfatını kazandıran ve kaybettiren hal ve şartlar,
4. Ortakların pay tutarı ve kooperatif sermayesinin ödenme şekli, nakdi sermayenin en az 1/4 nün

peşin ödenmesi,

5. Ortakların aynı sermaye koyup koymayacakları,
6. Kooperatiflerin yükümlerinden dolayı ortakların sorumluluk durumu ve derecesi,
7. Kooperatifin yönetici ve denetleyici organlarının görev ve yetki ve sorumlulukları ve seçim tarzları,
8. Kooperatifin temsiline ait hükümler,
9. Yıllık gelir gider farklarının, hesaplama ve kullanma şekilleri,
10. Kurucuların adı, soyadı iş ve konut adresleri,

II – İhtiyari hükümler:

Madde 5 – Anasözleşme ayrıca aşağıdaki hususları da kapsıyabilir.

1. Genel kurulun toplantısı, kararların alınması, oyların kullanılması hakkındaki hükümler;
2. Kooperatifin çalışma şekline dair esaslar;
3. Kooperatifin birliklerle olan münasebetleri;
4. Kooperatifin diğer bir kooperatifle birleşmesine ait hükümler;
5. Kooperatifin süresi.

III – Yorumlayıcı hükümler:

Madde 6 – 5 inci maddenin 1 ve 2 nci bentlerinde yazılı hususlar hakkında anasözleşmede hüküm olmadığı takdirde aşağıdaki hükümler uygulanır.

1. Genel kurul, kooperatifi temsile yetkililer tarafından imzalanan taahhütlü mektuplarla veya mahalli gazete ile köylerde ise yazılı olarak imza karşılığı toplantıya çağrılır.
2. Kooperatifin faaliyeti; kooperatifin amacı ve çalışma konusuyla sınırlıdır.

E) Tüzel kişiliğin kazanılması ve sorumluluk:

Madde 7 – Kooperatif ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanır. Tescilden önce kooperatif namına işlem yapanlar bunlardan şahsan ve zincirleme olarak sorumludur.

(1)13/12/1983 tarih ve 183 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 50 nci maddesi hükmü gereğince anılan maddede sayılan kooperatiflerle ilgili olarak Ticaret Bakanlığına ve Bakanına verilmiş olan görev ve yetkiler Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığına ve Bakanına devrolunmuştur.

(2) 11/3/2010 tarihli ve 5957 sayılı Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 18 inci maddesiyle, bu Kanunda 5957 sayılı Kanun hükümlerine aykırılık bulunması durumunda mezkur kanun hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Ortaklık Sıfatının Kazanılması ve Kaybedilmesi

A) Ortaklığa girme şartları ve ek ödemeler:

1. Ortaklığa girme şartları ve ortak sayısı:

Madde 8 – (Değişik: 6/10/1988 - 3476/2 md.)

Kooperatif ortaklığına girmek için gerçek kişilerin medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olmaları gerekir. Ortak olmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler, kooperatif anasözleşmesi hükümlerini bütün hak ve ödevleriyle birlikte kabul ettiklerini belirten bir yazı ile kooperatif yönetim kuruluna başvururlar. Kooperatif, ortaklarına kendi varlığı dışında şahsi bir sorumluluk veya ek ödemeler yükleyebilir ise ortak olmak isteği, bu yükümlerin yazılı olarak kabul edilmesi halinde değer taşır.

Yönetim Kurulu; ortaklar ile ortak olmak için müracaat edenlerin anasözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak zorundadır.

Yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayısı genel kurulca belirlenir. Yönetim Kurulu, genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak kaydedemez.

II – Tüzel kişilerin ortaklığı:

Madde 9 –(Değişik: 21/4/2004 – 5146/ 2 md.)

Kamu ve özel hukuk tüzel kişileri amaçları bakımından ilgilendikleri kooperatiflerin kuruluşlarına yardımcı olabilir, önderlik edebilir ve ortak olabilirler.

B) Ortaklığın sona ermesi:

I – Ortaklıktan çıkma serbestisi - tazminat:

Madde 10 – Her ortağın kooperatiften çıkma hakkı vardır. Çıkma keyfiyetinin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürmesi halinde ayrılmak isteyen ortağın, muhik bir tazminat ödenmesine dahi hüküm anasözleşmeye konulabilir.

II – Ortaklıktan çıkmanın sınırlandırılması:

Madde 11 – Kooperatiften çıkma hakkının kullanılması, anasözleşme ile en çok 5 yıl için sınırlandırılabilir. Haklı ve önemli sebeplerle bu süreden evvel çıkabileceği hususunda Anasözleşmeye hüküm konulabilir. Bir ortağın hiçbir suretle kooperatiften çıkamayacağına dair bağlamalar hükümsüzdür.

III – Bildirme süresi ve çıkma zamanı:

Madde 12 – Çıkış, ancak bir hesap senesi sonu için ve en az 6 ay önceden haber verilerek yapılır. Anasözleşmede daha kısa bir süre belirtilip hesap senesi içinde çıkışa müsaade edilebilir.

IV – Ortaklıktan çıkmayı kabulden kaçınma:

Madde 13 – Yönetim kurulu, anasözleşmeye uygun olarak yapılacak isteğe rağmen, bir ortağın kooperatiften istifasını kabulden kaçınacak olursa, ortak çıkma dileğini noter aracılığı ile kooperatife bildirir. Bildiri tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir.

V – Ortağın ölümü ve ortaklığın devri:

Madde 14 – Ortağın ölümü ile ortaklık sıfatı sona erer.

Anasözleşmede gösterilecek şartlarla ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak kalmaları sağlanabilir.

(Değişik: 6/10/1988 - 3476/3 md.) Ortaklık devredilebilir. Yönetim kurulu, ortaklığı devralan kişinin ortaklık niteliklerini taşıması halinde, bu kişiyi ortaklığa kabul eder.

VI – Görev veya hizmetin bitmesi, taşınmaz mal veya işletme karşılığı ortaklık:

Madde 15 – Ortaklık sıfatı bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağlı ise, bu görev veya hizmetin sona ermesi ile ortaklık sıfatı kalkar. Bu halde Anasözleşmeye hüküm konulmak suretiyle ortaklığın devamı sağlanabilir.

Ortaklık sıfatının kazanılması, Anasözleşme ile bir taşınmaz malın mülkiyetine bağlı hakların kullanılmasına veya bir teşebbüsün işletilmesine bağlanabilir. Bu gibi hallerde taşınmaz malın mülkiyetinin veya işletmenin üçüncü şahıslara devir veya temlik ile ortaklık sıfatının bir hak olarak yeni malike veya işletmeyi alana geçebileceğini anasözleşme hüküm altına alabilir. Taşınmaz mala ait bu şekil iktisabın üçüncü şahıslara karşı muteber olması tapu siciline bu yoldan meşruhat verilmesine bağlıdır.

C) Ortaklıktan çıkarılma esasları ve itiraz:

Madde 16 – [Değişik birinci fıkra: 6/10/1988 - 3476/4 md.] Kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepler anasözleşmede açıkça gösterilir. Ortaklar anasözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamazlar.

Ortaklıktan çıkarılmaya yönetim kurulunun teklifi ile genel kurulca karar verilir. Anasözleşme, çıkarılanın genel kurula başvurma hakkı saklı kalmak üzere, bu hususta yönetim kurulunu da yetkili kılabilir.

Çıkarılma kararı gerekçeli olarak tutanağa geçirileceği gibi, ortaklar defterine de yazılır. Kararın onaylı örneği, çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere, on gün içinde notere tevdi edilir. Bu ortak tebliğ tarihinden itibaren üç ay içinde itiraz davası açabilir. Tebliğ edilen karar, yönetim kurulunca verilmiş ise ortak, üç aylık süre içinde genel kurula da itiraz edebilir. Bu itiraz, ilk toplanacak genel kurula sunulmak üzere, yönetim kuruluna noter aracılığı ile tebliğ ettirilecek bir yazı ile yapılır. Genel kurula itiraz edildiği takdirde, yönetim kurulunun çıkarma kararı aleyhine itiraz davası açılmaz. İtiraz üzerine genel kurulca verilecek karara karşı itiraz davası hakkı saklıdır.

Üç aylık süre içinde, genel kurula veya mahkemeye başvurmak suretiyle itiraz edilmeyen çıkarılma kararları kesinleşir.

[Ek: 6/10/1988 - 3476/4 md.] Haklarındaki çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların yerine yeni ortak alınmaz. Bu kişilerin ortaklık hak ve yükümlülükleri, çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar devam eder.

D) Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortaklarla hesaplama süresi ve yükümlülük:

Madde 17 – Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortakların kendilerinin yahut mirasçılarının kooperatif varlığı üzerinde hakları olup olmadığı ve bu hakların nelerden ibaret bulunduğu anasözleşmede gösterilir. Bu haklar, yedek akçeler hariç olmak üzere, ortağın ayrıldığı yıl bilançosuna göre hesaplanır.

Kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikteki iade ve ödemeler, anasözleşmede daha kısa bir süre tespit edilmiş olsa bile genel kurulca üç yılı aşmamak üzere geciktirilebilir. Bu durumda kooperatifin muhik bir tazminat isteme hakkı saklıdır. Çıkan veya çıkarılan ortaklar ile mirasçılarının alacak ve hakları bunları istiyebilecekleri günden başlayarak beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Çıkan veya çıkarılan ortağın sermaye veya mevduatından kısmen veya tamamen yoksun kalacağı hakkındaki şartlar hükümsüzdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ortakların Hak ve Ödevleri

A) Ortaklık senedi:

Madde 18 – Her ortağın üyelik haklarının, ada yazılı ortaklık senedi ile temsil olunması şarttır. Bu senede kooperatifin unvanı, sahibinin adı ve soyadı, iş ve konut adresi, kooperatife girdiği ve çıktığı tarihler yazılır. Bu hususlar, senet sahibi ile kooperatifi temsile yetkisi olan kimseler tarafından imzalanır. Ortağın yatırdığı veya çektiği paralar tarih sırasıyla kaydedilir. Bu kayıtlar kooperatifin ödediği paralara ait ise ortak imza eder. İmzalı ortak senedi makbuz hükmündedir. Mezkür senet anasözleşmeyi ihtiva etmek şartıyla ortaklık cüzdanı şeklinde de düzenlenebilir. Ortaklık senetleri kıymetli evrak niteliğinde olmayıp sadece beyine vesikası hükmündedir.

B) Ortaklık payları, şahsi alacaklılar: (1)

Madde 19 – Kooperatife giren her şahıstan en az bir ortaklık payı alınması gerekir. Anasözleşme, en yüksek had tespit ederek bir ortak tarafından bu had dahilinde birden fazla pay alınmasına cevaz verebilir.

[Değişik: 28/5/1998 - 4363/1 md.] Bir ortaklık payının değeri 100.000 liradır. Kooperatife giren ortaklar en çok 5 000 pay taahhüt edebilirler. Kooperatifler üst kuruluşuna iştirak edenler ise en az 50 pay taahhüt ederler. Ortaklık payının değeri Bakanlar Kurulu Kararı ile artırılabilir.

[Değişik: 6/10/1988 - 3476/5 md.] Bir kaç pay bir ortaklık senedinde gösterilebilir. Senetle temsil edilmeyen paylar (100.000).- lira itibar olunur.

Her kooperatifin işgal mevzuuna göre kredi talepleri bankalarca, müesseselerce veya şirketlerce öncelikle karşılanır.

[Değişik: 6/10/1988 - 3476/5 md.] Tarımsal amaçlı kooperatiflerin yatırım faaliyetleri, ilgili bakanlıkça düzenlenen yönetmelik esasları dahilinde, bütçeden ayrılacak ödenekler yoluyla verilecek düşük faizli kredilerle desteklenir.

Bir ortağın şahsi alacakları, ancak ortağa ait faiz ve gelir-gider farklarından hissesine düşen miktarı ve kooperatifin dağılmasında ona ödenecek payı haczettirebilirler.

C) Aynı sermaye:

Madde 20 – Aynnevinden sermaye konması veya kooperatifin mevcut bir işletmeyi veya aynları devralması sözleşme ile kabul edilebilir.

1. Değer biçme, bilirkişi:

Madde 21 – Anasözleşmede aynların değeri tespit edilmemiş ise, bu tespit kurucular tarafından toplantıya çağrılacak ilk genel kurulda ortak adedinin 2/3 ünü temsil eden ortakların çoğunluğu ile seçilecek bilirkişi tarafından yapılır.

Kuruluşta sonra girecek ortakların aynnevinden sermaye koymaları halinde bu çağrı yönetim kurulu tarafından yapılır.

Ortakların, 2/3 ünü birleşmesi mümkün olmıyan hallerde bilirkişinin seçimi sulh hukuk mahkemesinden istenir.

Seçilen bilirkişi veya bilirkişiler tarafından verilen rapora karşı tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde mahalli sulh hukuk mahkemesine itiraz edebilirler. Mahkemenin vereceği karar kesindir.

2. Karar nisabı, raporların kabulü:

Madde 22 – 21 inci madde gereğince atanan bilirkişi, gereken raporları düzenleyip verdikten sonra yapılacak genel kurul toplantısında, konu görüşülür. Çağrı mektuplarına bilirkişi raporunun bir örneği eklenir.

Ortak sayısının en az yarısının asaleten ve temsilen toplantıda bulunması şartıyla bilirkişi raporları okunup incelendikten ve gereğinde aynnevinden sermaye koyan kimselerin ve devralınacak işletmenin veya aynların sahibinin açıklamaları dinlendikten sonra değerlerinin aynen kabul veya reddine, yahut ilgililerin muvafakatiyle değerlendirilmesine çoğunlukla karar verilir.

Ç) Hak ve vecibelerde eşitlik:

Madde 23 – Ortaklar bu kanunun kabul ettiği esaslar dahilinde hak ve vecibelerde eşittirler.

1. Bilgi edinmek hakkı, bilanço:

Madde 24 – Yönetim Kurulunun gelir gider farklarının dağıtım şekli hakkındaki tekliflerini ihtiva eden yıllık çalışma raporu ile bilanço ve denetçilerin 66 ncı madde hükümlerine uygun olarak tanzim edecekleri rapor genel kurulun yıllık toplantısından en az 15 gün öncesinden itibaren bir yıl süre ile Kooperatif merkezinde ve varsa şubelerinde ortakların tetkikine amade tutulur.

[1] 14/7/2009 tarihli ve 2009/15233 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ; 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa tabi kooperatiflerde, bir ortaklık payının değerinin 100 (yüz) Türk Lirasına yükseltilmesi kararlaştırılmıştır.

Talep eden ortaklara bilanço ve gelir gider farkı hesaplarının birer suretinin verilmesi mecburidir.

Ortakların bilgi edinmek hakkı, anasözleşme veya kooperatif organlarından birinin kararıyla bertaraf edilemez veya sınırlandırılmaz.

2. Ticari defterler ve sır saklama hükümleri ve ceza:

Madde 25 – Kooperatifin ticari defterleri ve haberleşme ile ilgili hususların tetkiki, genel kurulun açık bir müsaadesi veya yönetim kurulunun kararı ile mümkündür. İncelenmesine müsaade edilen defter ve vesikalar-dan öğrenilecek sırlar hariç olmak üzere, hiçbir ortak kooperatifin iş sırlarını öğrenmeye yetkili değildir. Her ortak ne suretle olursa olsun öğrenmiş olduğu kooperatife ait iş sırlarını, sonradan ortaklık hakkını kaybetmiş olsa dahi daima gizli tutmak zorundadır. Bu mecburiyete uymayan ortak meydana gelecek zararlardan koope-ratife karşı sorumlu olduğu gibi kooperatifin şikayeti üzerine herhangi bir zarar umulmasa dahi bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. (1)

3. Genel kurul toplantılarına katılma hakkı:

Madde 26 – (Değişik: 6/10/1988 - 3476/6 md.)

Üç ay evvel ortak olmayanlar hariç her ortak genel kurula katılma hakkına sahiptir. Yapı kooperatiflerinde genel kurul toplantılarına katılmak için bu şart aranmaz.

D) Ortakların ödev ve sorumlulukları:

I – Süre ve ortaklığın yok olması:

Madde 27 – Ortakların yükledikleri paylar için ödeyebilecekleri para tutarını anasözleşme belirtir. Kooperatif, sermaye yüklemelerinde borçlu veya sair ödemelerle yükümlü bulunan ortaklarından elden yazılı olarak veya taahhütlü mektupla, bu husus mümkün olmazsa ilanla ve münasip bir süre belirterek yükümlerini yerine getirmelerini ister. İlk isteğe uymayan ve ikinci istemeden sonra da bir ay içinde yükümlerini yerine getirmiyenlerin ortaklığı kendiliğinden düşer. Ortaklığın düşmesi alakalının, anasözleşme veya diğer suretlerle doğmuş borçlarının yok olmasını gerektirmez.

II – Kooperatifin sorumluluğu:

Madde 28 – Anasözleşmede aksine hüküm olmadıkça kooperatif, alacaklılarına karşı yalnız mamelekiyle sorumludur.

1. Sınırsız sorumluluk:

Madde 29 – Anasözleşme, kooperatifin varlığı borçlarını karşılamaya yetmediği hallerde, ortaklarının da şahsan ve sınırsız olarak sorumlu tutulacaklarını hüküm altına alabilir. Bu takdirde alacaklılar kooperatifin if-lası veya diğer sebeplerle dağılması halinde alacaklarını tamamen sağlayamazlarsa, kooperatifin borçlarından dolayı, kooperatif ortakları zincirleme ve bütün varlıklarıyla sorumlu olurlar.

2. Sınırlı sorumluluk:

Madde 30 – Anasözleşmeye, kooperatif borçları için her ortağın kendi payından fazla olarak şahsan ve belirli bir miktara kadar kooperatiften sonra sorumlu olacakları hususunda bir hüküm konabilir. Ortakların tek başına sorumlu olacakları miktar kooperatifteki paylarının tutarı ile orantılı olarak da gösterilebilir.

İflasın sonuna kadar bu sorumluluk iflas idaresi tarafından ileri sürülür.

3. Ek ödeme yüklemi:

Madde 31 – Anasözleşme, ortakları ek ödemelerle yükümlendirebilir. Ancak, ek ödemelerin yalnız bilanço açıklarını kapatmada kullanılması şarttır. Ek ödeme yüklemi sınırsız olabileceği gibi belirli miktarlarla veya iş hacmi ile veya paylarla orantılı olarak sınırlandırılabilir.

Kooperatifin iflası halinde ek ödemeleri isteme hakkı iflas idaresindedir.

4. Caiz olmıyan sınırlama:

Madde 32 – Sorumluluğu belirli bir zamana bırakan veya bazı ortak grublarına yükleyen anasözleşme hükümleri muteber değildir.

5. İflas halinde usul:

Madde 33 – Ortakları şahsan sorumlu bulunan veya ek ödemelerle yükümlü olan bir kooperatifin iflası halinde, iflas idaresi sıra cetvelini düzenlemekle beraber ortaklardan her birinin payına düşen borcun ödenme-sini kendilerinden ister.

Tahsil olunamıyan meblağlar diğer ortaklar arasında bölüşülür. Aktif bakiyesi pay cetvellerinin kesin ola-rak tespiti üzerine geri verilir. Ortakların birbirlerine rücu hakları saklıdır. Ortakların geçici olarak tespit olunan borçlarıyla pay cetveli aleyhine İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre itiraz hakları vardır.

6. Sorumluluk hükümlerinin değiştirilmesi:

Madde 34 – Ortakların sorumluluğu ve ek ödemeler yükümleri ile ilgili değiştirmeler ancak anasözleşme-nin tadili ile mümkündür. Sorumluluk ve ek ödeme yükümleri konulması veya bunların artırılması, bu husustaki kararın tescili ile kooperatifin bütün alacakları lehine hüküm ifade eder. Sorumluluğun azaltılması hakkındaki kararlar, tescilden evvel doğmuş borçları kapsamaz.

7. Kooperatife yeni giren ortakların sorumluluğu:

Madde 35 – Ortakları şahsan sorumlu, veya ek ödemelerle yükümlü bir kooperatifte, durumunu bilerek yeni giren kimse, girişinden önce doğmuş olan borçlardan diğer ortaklar gibi sorumlu olur. Buna aykırı muka-vele hükümleriyle ortaklar arasındaki anlaşmalar üçüncü şahıslar hakkında hüküm ifade etmez.

8. Bir ortağın ayrılmasından veya kooperatifin dağılmasından sonra sorumluluk:

Madde 36 – Sınırsız veya sınırlı sorumlu bir ortak ölür veya diğer bir sebeple kooperatiften ayrılışının ke-sinleştiği tarihten başlayarak bir yıl veya anasözleşme ile tespit olunan daha uzun bir süre içinde kooperatif iflas ettiği takdirde, ayrılmasından önce doğmuş olan borçlar için ortak sorumluluktan kurtulamaz.

Aynı şartlar altında veya aynı süre içinde ek ödeme yükümü de mevcut olmakta devam eder.

Bir kooperatif dağılırsa, dağılmanın Ticaret Siciline tescilinden başlayarak bir yıl veya anasözleşmede tespit olunan daha uzun bir süre içinde kooperatifin iflasının açılmasına karar verilmesi halinde ortaklar aynı şekilde ek ödemelerle birlikte sorumludurlar.

9. Sorumlulukta zamanaşımı:

Madde 37 – Alacaklıların, ortakların şahsi sorumluluklarından doğan isteme hakları, daha önce kanuni bir hüküm gereğince düşmedikçe iflas işlemlerinin sona ermesinden başlayarak daha bir yıl süre ile alacaklılardan her biri tarafından ileri sürülebilir.

Ortakların birbirine olan rücu hakları da bu hakka vücut veren ödemenin yapıldığı andan başlamak üzere bir yıl içinde zamanaşımına uğrar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kooperatif Hesapları

A) Gelir gider farkları, bölünmesi ve paylara faiz verilmesi:

Madde 38 – Anasözleşmede aksine hüküm bulunmadığı takdirde ortaklarla yapılan muamelelerden bir yıllık faaliyet sonunda elde edilen hasılanın tamamı gelir gider farkı olarak kooperatifin yedek akçelerine eklenir.

Gelir gider farkının ortaklar arasında bölüşülmesi öngörülmüş ise bu bölünme ortakların muameleleri oranında yapılır.

(Değişik: 6/10/1988 - 3476/7 md.) Gelir-gider farkının en az % 50'si ortaklara dağıtıldıktan sonra, ortakların sermaye paylarına genel kurul kararı ile Devlet Tahvillerine verilen en yüksek faiz haddini geçmemek üzere faiz ödenebileceği anasözleşme ile hükme bağlanabilir.

(Değişik: 6/10/1988 - 3476/7 md.) Ortak dışı işlemlerden elde edilen hasılanın ortaklara sermaye payları oranında dağıtılabileceği anasözleşmede hükme bağlanabilir. Dağıtılmadığı takdirde, bunlar kooperatifin geliş-mesine yarayacak işlerde kullanılmak üzere özel bir fonda toplanır.

(1) 23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanununun 337 nci maddesiyle; bu maddede yer alan "500 liradan 10000 liraya kadar ağır para cezasıyla veya her ikisiyle birlikte cezalandırılır." ibaresi "adlî para cezası ile cezalandırılır." şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

Bir yıllık faaliyet neticeleri menfi olduğu takdirde açık, yedek akçelerden ve bunların kafi gelmemesi halinde ek ödemelerle veya ortak sermaye paylarıyla karşılanır.

Menfi neticeler ortadan kaldırılmadıkça gelir gider farkı ve faiz dağıtımını yapılamaz.

B) Yedek akçe ayırımı:

Madde 39 – (Değişik birinci fıkrası: 6/10/1988 - 3476/8 md.) Gelir-gider farkının en az % 10'u yedek akçeye, kooperatif üst kuruluşlarında ise buna ilaveten en az % 5'i fevkalade yedek akçeye ayrılmadıkça ortaklara dağıtım yapılmaz.

Yedek akçelerin ortaklara dağıtılacağına dair anasözleşmeye konacak hükümler muteber değildir.

C) Ortak ve personel için yardım fonları:

Madde 40 – Anasözleşme gerek kooperatifin memurları ile işçileri, gerekse kooperatifin ortakları için yardım kuruluşları vücuda getirmek ve bunları işletmek amacı ile yardım fonları kurulmasını hüküm altına alabilir.

Yardım amacı için ayrılan kıymetler belirli ise, bunlar kooperatifin mamelekinden ayrılarak tahsis edildiği amaçlar için kullanılmak üzere özel bir hesaba alınır.

D) Gelir gider farkından ilk ayrılacak fonlar:

Madde 41 – Bölünecek gelir gider farkından ilk önce yedek akçe ile kanun veya anasözleşme gereğince kurulan diğer fonlara yatırılacak paralar ayrılır.

Yedek akçelerin ve özel fonların kullanılış şekli ve şartları anasözleşmede gösterilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kooperatif Organları

A) Genel kurul:

I – Yetki:

Madde 42 – Genel Kurul bütün ortakları temsil eden en yetkili organdır.

Genel Kurul, aşağıdaki yetkilerini devir ve terk edemez.

1. Anasözleşmeyi değiştirmek,
2. Yönetim Kurulu ve Denetçiler Kurulu üyeleriyle gerektiğinde tasfiye kurulunu seçmek,
3. İşletme hesabıyla bilanço ve gerektiğinde gelir gider farkının bölüşülmesi hakkında karar almak,
4. Yönetim ve denetçiler kurullarını ibra etmek,
5. Kanun veya anasözleşme ile Genel Kurula tanınmış olan konular hakkında karar vermek.

6. [Ek: 6/10/1988 - 3476/9 md.] Gayrimenkul alımında ve satımında takip edilecek usul ile alınacak gayrimenkulün niteliğini, yerine ve azami fiyatını, satılacak gayrimenkulün asgari fiyatını belirlemek.

7. [Ek: 6/10/1988 - 3476/9 md.] İmalat ve inşaat işlerinin yaptırılma yöntemini belirlemek.

8. [Ek: 6/10/1988 - 3476/9 md.] Yapı kooperatiflerinde; kooperatifin ortak sayısı ile yapılacak konut veya işyeri sayısını tesbit etmek.

II – Çağrı:

1. Çağrıya yetkisi olanlar:

Madde 43 – (Değişik: 6/10/1988 - 3476/10 md.)

Yönetim kurulu veya anasözleşme ile bu hususta yetkili kılınan diğer bir organ ve gerektiğinde denetçiler kurulu, ortağı olduğu üst birlik ve tasfiye memurları genel kurul toplantıya çağırma yetkisine sahiptirler. Ancak genel kurul yukarıda belirttiği şekilde toplanmadığı takdirde ilgili bakanlık genel kurul toplantıya çağırma yetkisine sahiptir.

2. Ortakların isteği, bakanlıkların çağrısı, mahkemenin izni:

Madde 44 – Dört ortaktan az olmamak kaydıyla ortak sayısının en az onda birinin isteği üzerine Genel Kurul toplantıya çağrılır.

Yönetim Kurulu bu isteği en az on gün içinde yerine getirmede takdirde, istek sahiplerinin müracaatı üzerine veya doğrudan doğruya Ticaret Bakanlığı tarafından, yapı kooperatiflerinde de İmar ve İskan Bakanlığı tarafından Genel Kurul toplantıya çağrılabilir.

Çağrılmadığı takdirde istek sahipleri mahalli mahkemeye başvurarak Genel Kurulu bizzat toplantıya çağırma müsaadesini alabilirler.

3. Şekil:

Madde 45 – (Değişik: 4/10/1988 - 3476/11 md.)

Genel kurul olağan ve gerektiğinde olağanüstü olarak toplanır. Olağan toplantının her hesap devresi sonundan itibaren 6 ay içinde ve en az yılda bir defa yapılması zorunludur.

Genel kurul, anasözleşmede gösterilen şekil ve surette toplantıya çağrılır.

Toplantı nisabı anasözleşmede gösterilir. Ancak yapı kooperatiflerinin genel kurul toplantılarında ortakların en az 1/4'ünün şahsen veya temsilen hazır bulunmaları şarttır.

Genel kurul toplantı tarihi, yeri ve gündemi toplantıdan en az 15 gün önce ilgili bakanlığa ve mülki idare amirliğine yazılı olarak bildirilir.

Genel kurulun sevk ve idaresi, ortaklar veya üst kuruluş temsilcileri arasında seçilen başkan ve üyeler tarafından sağlanır.

III – Gündem:

Madde 46 – (Değişik: 6/10/1988 - 3476/12 md.)

Toplantı çağrısına ve ilana gündem yazılır. Anasözleşmenin değiştirilmesi bahis konusu ise, yapılacak ilanda değiştirilecek maddelerin numaralarının yazılması ile yetinilir.

Dörtten az olmamak üzere ortakların en az 1/10'u tarafından genel kurul toplantısından en az 20 gün önce yazılı olarak bildirilecek hususların gündeme konulması zorunludur.

Gündemde olmayan hususlar görüşülemez. Ancak, kooperatife kayıtlı ortakların en az 1/10'unun gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce yazılı teklifte bulunmaları halinde, hesap tetkik komisyonunun seçilmesi, bilanço incelemesinin ve ibranın geriye bırakılması, çıkan veya çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması, genel kurulun yeni bir toplantıya çağırılması ve kanun, anasözleşme ve iyiniyet esasları ile genel kurul kararlarına aykırı olduğu ileri sürülen yönetim kurulu kararlarının iptali, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin azli ve yerlerine yenilerinin seçilmesi ile ilgili hususlar, genel kurula katılanların yarısından bir fazlasının kabulü ile gündeme alınır.

IV – Bütün pay sahiplerinin hazır bulunması hali:

Madde 47 – Kooperatifin bütün ortakları toplantıda hazır bulunduğu sürece ve bir itiraz olmadığı takdirde Genel Kurul toplantılarına dair olan diğer hükümler saklı kalmak şartıyla toplantıya çağrı hakkındaki hükümlere uyulmamış olsa dahi kararlar alınabilir. Bu gibi kararların, ortaklar veya ortakların toplantıda oy birliği ile seçecekleri temsilciler tarafından imzalanması gereklidir.

V – Oy hakkı:

1. Genel olarak:

Madde 48 – Genel Kurulda her ortak yalnız bir oya sahiptir.

[Ek fıkrası: 3/6/2010-5983/1 md.] Esnaf ve sanatkârlar kredi ve kefalet kooperatifleri hariç olmak üzere, ortak sayısı 500'den fazla olan kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının genel kurul toplantılarındaki yönetim ve denetim kurulu belirleme seçimleri, gizli oy açık tasnif esasına göre yapılır. Kooperatiflerin organ seçimlerinde her ortak, en fazla bir ortağı temsilen oy kullanabilir. Anasözleşmelerin bu fıkraya aykırı hükümleri uygulanmaz.

2. Temsil:

Madde 49 – Anasözleşmede açıklama bulunduğu takdirde, bir ortak yazı ile izin vermek suretiyle Genel Kurul toplantısında oyunu ancak başka bir ortağa kullanılabılır. Bir ortak Genel Kurulda birden fazla ortağı temsil edemez.

Üye sayısı 1000 in üstünde olan kooperatiflerde anasözleşme ile her ortağın en çok 9 olmak üzere birden fazla başka ortağı temsil edebileceği öngörülebilir. Eş ve birinci derecede akrabalar için temsilde ortaklık şartı aranmaz.

3. Oya katılamıyacıklar:

Madde 50 – Kooperatif işlerinin görülmesine herhangi bir suretle katılmış olanlar Yönetim Kurulunun ibrasına ait kararlarda oylamaya katılamazlar. Bu hüküm denetçiler hakkında uygulanmaz.

Ortaklardan hiçbiri kendisi veya karı ve kocası yahut usul ve furuu ile kooperatif arasında şahsi bir işe veya davaya dair olan görüşmelerde oy hakkını kullanamaz.

VI – Kararlar:

1. Genel olarak:

Madde 51 – Kanun veya anasözleşmede aykırı hüküm bulunmadıkça Genel Kurul kararlarında ve seçimlerde oyların yarısından bir fazlasına itibar olunur.

Kooperatifin dağılması veya diğer bir kooperatifle birleşmesi ve anasözleşmenin değiştirilmesi kararlarında fiilen kullanılan oyların 2/3 ü çoğunluğu gereklidir. Anasözleşme, bu kararların alınması için oy çoğunluğu hakkında daha ağır hükümler koyabilir.

2. Ortakların paylarının artırılması:

Madde 52 – [Değişik: 8/6/1981 - 2475-1 md.]

Ortakların şahsi sorumluluklarının artırılması veya ek ödeme yükümleri ihdası hakkında alınacak kararlar için bütün ortakların 3/4'ünün rızası gereklidir.

[Değişik: 6/10/1988 - 3476/13 md.] Ancak, kamu kuruluşlarından kredi alan kooperatiflerin kredi miktarının artırılmasından yararlanmak üzere alacakları kararlarda bu şart aranmaz ve 51 inci maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanır.

Kararlar, ilandan başlayarak üç ay içinde kooperatiften çıktıklarını bildirmeleri halinde bunlara katılmayan ortakları bağlamaz. Bu takdirde kooperatiften çıkma beyanı, kararın yürürlüğe girdiği tarihten başlamak üzere hüküm ifade eder.

Bu suretle kooperatiften çıkma hakkının kullanılması, bir ayrılma tazminatı ödenmesine bağlı kılınmaz.

3. Kararların bozulması ve şartlar:

Madde 53 – Aşağıda yazılı kimseler kanuna, anasözleşme hükümlerine ve iyi niyet esaslarına aykırı olduğu iddiası ile Genel Kurul kararları aleyhine, toplantıyı kovalayan günden başlamak üzere bir ay içinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye başvurabilirler.

1. Toplantıda hazır bulunup da kararlara aykırı kalarak keyfiyeti tutanağa geçirten veya oyunu kullanmasına haksız olarak müsaade edilmiyen yahut toplantıya çağırının usulü dairesinde yapılmadığını veyahut gündemin gereği gibi ilan veya tebliğ edilmediğini yahut da Genel Kurul toplantısına katılmaya yetkili olmıyan kimselerin karara katılmış bulduklarını iddia eden pay sahipleri;

2. Yönetim Kurulu;

3. Kararların yerine getirilmesi Yönetim Kurulu üyeleri ile denetçilerin şahsi sorumluluklarını mucip olduğu takdirde bunların her biri;

Bozma davasının açıldığı ve duruşmanın yapılacağı gün, Yönetim Kurulu tarafından usulen ilan olunur.

Birinci fıkrada yazılı bir aylık hak düşüren sürenin sona ermesinden önce duruşmaya başlanılamaz. Birden fazla bozma davası açıldığı takdirde, davalar birleştirilerek görülür.

Mahkeme, kooperatifin isteği üzerine muhtemel zararlarına karşı davacıların teminat göstermesine karar verebilir. Teminatın mahiyet ve miktarını belirtmek mahkemeye aittir.

Bir kararın bozulması bütün ortaklar için hüküm ifade eder.

4. Mektupla oy verme ve temsilciler toplantısı:

Madde 54 – Ortak sayısı 1000 den fazla olan kooperatiflerde, anasözleşmelerine kayıt konulmak suretiyle:

1. Genel Kurula ait kararlardan, hepsinin veya bir kısmının ortakların oylarını mektupla bildirmeleri suretiyle verilmesi,

2. Ortakların gruplara ayrılarak verecekleri kararlarla tespit edecekleri talimat gereğince oy vermek üzere kendi aralarından seçecekleri temsilciler topluluğu,

Genel Kurul sayılabilir.

Mektupla oy bildirme halinde, mektupların, Yönetim Kurulu ve bakanlık temsilcisi önünde incelenmesi sonunda muhtevanın neden ibaret olduğu tespit edilerek tutanağa yazılır. Hazır bulunanlar tarafından imza edilen tutanağa göre verildiği anlaşılan karar yürürlüğe girer.

Grup temsilcileri genel kurulunda her temsilci, temsil ettiği ortakların sayısı kadar oya sahiptir. Temsilcinin aldığı talimata aykırı olarak oy vermesi karara tesir etmez.

B) Yönetim kurulu:

I – Ödevi ve üye sayısı:

Madde 55 – Yönetim Kurulu, kanun ve anasözleşme hükümleri içinde kooperatifin faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır.

Yönetim Kurulu en az üç üyeden kurulur. Bunların ve yedeklerinin kooperatif ortağı olmaları şarttır.

Yönetim Kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişiler, temsilcilerinin isimlerini kooperatife bildirir.

II – Üyelik şartları ve ücret: (1)

Madde 56 – [Değişik: 6/10/1988 - 3476/14 md.]

Yönetim kurulu üyelerinde aşağıdaki şartlar aranır.

1. Türk vatandaşı olmak.

2. Aynı türde başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak.

3.[Değişik: 23/1/2008-5728/338 md.] Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (...) (1) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da bu Kanun hükümlerine göre mahkum olmamak.

Üyelik şartları denetçiler tarafından araştırılır. Bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine yönetim kurulunca son verilir.

Haklarında yukarıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davası açılmış olanların görevleri ilk genel kurul toplantısına kadar devam etmekle beraber, yönetim kurulunca bu durumdaki üyelerin genel kurulca azli veya göreve devamı hakkında karar alınmak üzere yapılacak ilk genel kurul gündemine madde konulur.

Bu veya anasözleşmede gösterilecek diğer bir sebeple yönetim kurulu toplantı nisabını kaybederse, boşalan yönetim kurulu üyeliklerine denetim kurulu üyeleri tarafından gecikilmeksizin yeteri kadar yedek üye çağrılır.

Yönetim kurulu üyelerinden bir veya bir kaç kooperatifi temsil yetkisini haiz murahhas üye seçilebilir. Murahhas üyelerin seçilmesi ve değiştirilmesi Ticaret Siciline tescil ettirilir.

Yönetim kurulu üyelerine genel kurulca belirlenen aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk dışında hiç bir ad altında başkaca ödeme yapılamaz.

(1) Bu maddenin birinci fıkrasının (3) numaralı bendinde yer alan "... milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, ..." bölümü, Anayasa Mahkemesi'nin 25/2/2010 tarihi ve E.: 2008/17, K.: 2010/44 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

III – Üyelik süresi:

Madde 57 – Yönetim Kurulu üyeleri en çok 4 yıl için seçilebilirler. Anasözleşmede aksine hüküm yoksa tekrar seçilmeleri caizdir.

IV – Yönetim ve temsil:

1. Yetkilerin devri:

Madde 58 – Anasözleşme, Genel Kurula veya Yönetim Kuruluna, kooperatifin yönetimini ve temsilini kısmen veya tamamen kooperatif ortağı bulunmaları şart olmayan bir veya birkaç müdüre veya Yönetim Kurulu üyesine tevdi etmek yetkisini verebilir.

2. Şümulü ve sınırlandırılması:

Madde 59 – Temsile yetkili şahıslar kooperatif namına onun amacının gerektirdiği bütün hukuki işlemleri yapabilir.

Bu temsil yetkisinin sınırlandırılması iyi niyet sahibi üçüncü şahıslara karşı hiçbir hüküm ifade etmez. Temsil yetkisinin sadece esas müessesenin veya bir şubenin işlerine hasrolunmasına veya kooperatif unvanının birlikte kullanılmasına dair ticaret siciline tescil edilmiş olan kayıtlar saklıdır.

Yönetime veya temsile yetkili şahısların kooperatife ait görevlerini yürütmeleri esnasında meydana getirdikleri haksız fiillerden doğan zararlardan kooperatif sorumludur.

(Ek: 6/10/1988 - 3476/15 md.) Kooperatiflerce alınması kararlaştırılan gayrimenkullerin alımının, tapu devri veya tapuya şerh verilecek bir satış vaadi sözleşmesi ile yapılması şarttır.

(Ek: 6/10/1988 - 3476/15 md.) Alınacak gayrimenkullün kooperatifin amacına uygun olması gerekir.

(Ek: 6/10/1988 - 3476/15 md.) Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personeli ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapamaz.

(Ek: 6/10/1988 - 3476/15 md.) Kooperatif ve üst kuruluşlarca tanıtma ve ortak kaydetmek amacıyla yapılacak ilan, reklam ve açıklamalar, eksik ve gerçeğe aykırı olamayacağı gibi, yanıltıcı bilgi ve unsurlar taşıyamaz.

(Ek: 6/10/1988 - 3476/15 md.) Yönetim kurulu üyeleri ve temsile yetkili şahıslar, genel kurulun devrede-meyeceği yetkilerini kullanamaz.

3. İmza:

Madde 60 – Kooperatifi temsile yetkili kılınan kişiler imzalarını ancak kooperatifin unvanı altına koymak suretiyle kooperatifi bağlarlar.

4. Tescil:

Madde 61 – Kooperatif Yönetim Kurulu, kooperatifi temsile yetkili kılınan kişilerin isimlerini, imzalarını ve bu yetkiye dayanan kararların noterlikçe tasdikli örneğini ticaret siciline verir.

5. Üyelerin titizlik derecesi ve sorumlulukları:

Madde 62 – Yönetim Kurulu, kooperatif işlerinin yönetim için gereken titizliği gösterir ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf eder.

Yönetim Kurulu, kendi tutanakları ile Genel Kurul tutanaklarının, gerekli defterlerin ve ortak listelerinin muntazam hazırlanıp, tutulup, saklanmasından ve işletme hesabiyle, yıllık bilançonun kanuni hükümlere uygun olarak hazırlanıp tetkik olunmak üzere denetleme kuruluna verilmesinden sorumludur.

Yönetim Kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır. (1)

V – Kooperatifin aczi halinde yapılacak işler:

Madde 63 – Kooperatifin aczi halinde bulunduğunu kabul ettirecek ciddi sebepler mevcut ise yönetim kurulu piyasada cari fiyatlar esas olmak üzere, derhal bir ara bilançosu tanzim eder. Son yılın bilançosu veya daha sonra yapılan bir tasfiye bilançosu veyahut daha yukarda sözü geçen ara bilançosu kooperatif mevcudunun, borçlarını artık karşılamayacağını belirtiyorsa yönetim kurulu, Ticaret Bakanlığına ve yapı kooperatiflerinde İmar ve İskan Bakanlığına da keyfiyeti bildirir ve genel kurulu derhal olağanüstü toplantıya çağırır.

Pay senetleri çıkarılmış olan bir kooperatifte son yılın bilançosunda kooperatif varlığının yarısı karşılıksız kalırsa yönetim kurulu derhal genel kurulu toplantıya çağırarak durumu ortaklara arz eder. Aynı zamanda ilgili mahkemeye, Ticaret Bakanlığına ve yapı kooperatiflerinde İmar ve İskan Bakanlığına da bilgi verir. Ancak, ortakları ek Ödemelerle yükümlü olan kooperatiflerde, bilançoda tespit edilen açık, üç ay içinde ortakların ek ödemeleriyle kapanmadığı takdirde Ticaret Bakanlığı ve yapı kooperatiflerinde İmar ve İskan Bakanlığı da haberdar edilir.

Mali durumun düzeltilmesinin mümkün görülmesi halinde mahkeme yönetim kurulunun veya alacaklılardan birinin isteği üzerine iflasın açılmasını erteliyebilir. Bu takdirde, mevcutlar defterinin tutulması, yönetim memuru atanması gibi kooperatif varlığının korunmasına ve devamına yarıyan tedbirleri alır.

VI – İşten çıkarma:

Madde 64 – Yönetim kurulu, işlerin görülmesi ile görevlendirdiği kişileri ve atadığı müdürleri ve diğer temsilci ve vekilleri her zaman azledebilir.

İşten çıkarılan kişilerin tazminat isteme hakları saklıdır.

C) Denetçiler:

I – Seçim:

Madde 65 – Denetçiler, genel kurul namına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını tetkik eder.

Genel kurul, denetleme organı olarak en az bir yıl için bir veya daha çok denetçi seçer. Genel kurul yedek denetçiler de seçebilir. Denetçilerin ve yedeklerinin kooperatif ortaklarından olması şart değildir.

(Ek: 6/10/1988 - 3476/16 md.) 56 ncı maddenin birinci fıkrasının birinci ve üçüncü bentlerinde yer alan hükümler denetçiler hakkında da uygulanır.

II – Çalışma:

I. İnceleme yükümlülüğü:

Madde 66 – Denetçiler, işletme hesabiyle bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını, defterlerin düzenli bir surette tutulup tutulmadığını ve işletmenin neticeleriyle mameleki hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapıp yapılmadığını incelemekle yükümlüdürler. Ortakların şahsan sorumlu veya ek ödeme ile yükümlü olan kooperatiflerde denetçiler, ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını da incelemek zorundadırlar.

Yöneticiler, bu maksatla denetçilere defterleri ve belgeleri verirler. Denetçilerin istekleri üzerine müfredat defteri ve bu defterin hangi esaslara göre düzenlendiği ve istenilen her konu hakkında bilgi verirler.

Ortaklar gerekli gördükleri hususlarda denetçilerin dikkatini çekmeye ve açıklama yapılmasını istemeye yetkilidirler.

2. Rapor düzenlenmesi:

Madde 67 – Denetçiler her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula sunmaya mecburdurlar.

Denetçiler, görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanlıkları, kanun veya anasözleşmeye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı oldukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler.

Denetçiler yönetim ve genel kurul toplantılarına katılırlar. Ancak, yönetim kurulunda oy kullanamazlar.

(1) 23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanunun 339 uncu maddesiyle; bu fıkrada yer alan "Devlet memurları gibi ceza görürler." ibaresi "kamu görevlisi gibi cezalandırılır." şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

3. Sır saklama yükümlülüğü:

Madde 68 – Denetçiler, görevleri sırasında öğrendikleri ve açıklanmasında kooperatifin veya ortakların şahısları için zarar umulan hususları kooperatif ortaklarına ve üçüncü şahıslara açıklayamazlar.

III – Özel hükümler:

Madde 69 – Anasözleşme ve genel kurul kararı ile denetleme teşkilatı hakkında daha geniş hükümler koymak, denetçilerin görev ve yetkilerini artırmak ve özellikle ara denetlemeleri öngörmek mümkündür.

ALTINCI BÖLÜM

Kooperatif Birlikleri, Kooperatifler Merkez Birlikleri,

Türkiye Milli Kooperatifler Birliği ve Danışma Kurulu

Görev ve sorumluluk:

Madde 70 – Kooperatiflerin müşterek menfaatlerini korumak, amaçlarını gerçekleştirmek için iktisadi faaliyette bulunmak, faaliyetlerini koordine etmek ve denetlemek, dış memleketlerle olan münasebetlerini düzenlemek, kooperatifçiliği geliştirmek ve eğitim yapmak, kooperatifçilik konularında tavsiyelerde bulunmak gibi hizmetlerin yerine getirilmesi için, Kooperatif birlikleri, kooperatifler merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği kurulur.

Kooperatif birlikleri, kooperatifler merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği Yönetim Kurulu üyeleriyle memurları haklarında 62 nci madde hükmü uygulanır.

Yükümlülük:

Madde 71 – Birliklere katılan kooperatifin ortaklarına, birliğe girmekle kanun veya kendi kooperatiflerin anasözleşmesindeki yükümlülüklerden fazlası yüklenemez.

A) Kooperatif birlikleri:

Madde 72 – Konuları aynı veya birbiriyle ilgili nitelikte olan 7 veya daha çok kooperatif tarafından birlikler kurulabileceği anasözleşmelerinde tesbit edilebilir.

Bu birlikler kooperatif şeklinde kurulur.

(Ek: 6/10/1988 - 3476/17 md.) İlgili bakanlık tarafından bölgeler belirlendiği takdirde, bu bölgelerde aynı çalışma konularına sahip birden fazla kooperatif birliği kurulamaz.

1. Genel kurul:

Madde 73 – Kooperatif birliklerinin en yetkili organı anasözleşmede aksine hüküm bulunmadığı takdirde kooperatif temsilcilerinden teşekkül eden genel kuruldur.

Yönetim kurulu üyelerinin temsilci seçilmesi mümkündür.

2. Yönetim kurulu:

Madde 74 – Birlik yönetim kurulu, birlik genel kuruluna dahil temsilciler arasından seçilir.

Yönetim kuruluna seçilecek üyelerin aynı kooperatifin temsilcilerinden olmaması şarttır.

3. Denetim ve eğitim:

Madde 75 – (Değişik: 6/10/1988 - 3476/18 md.)

Kooperatif merkez birlikleri kendisine bağlı birlik ve kooperatifleri denetler ve bunların eğitim ve öğretim ihtiyaçlarını karşılar. Merkez birliği kuruluşu tamamlanmadığı hallerde, birlikler kendisine bağlı kooperatifleri denetler. Üst kuruluşlarca yapılan denetim sonuçları ilgili bakanlığa bildirilir.

Kooperatif ve Üst kuruluşları, Üst kuruluşunun tespit edeceği esaslara göre, kendilerine yönelik denetim ve eğitim hizmetlerine ait giderlere iştirak ederler.

B) Kooperatifler merkez birlikleri:

Madde 76 – Kooperatif birlikleri kendi aralarında kooperatif şeklinde merkez birlikleri kurabilirler.

Merkez birliklerinin genel kurulları bu birliğe dahil kooperatifler birliklerinin genel kurulları tarafından seçilecek temsilcilerden kurulur.

Kooperatifler birliklerinin yönetim kurulları üyeleri merkez birlikleri genel kurullarına üye seçilebilirler.

(Ek: 6/10/1988 - 3476/19 md.) Aynı çalışma konularına sahip kooperatif birlikleri birden fazla kooperatif merkez birliği kuramazlar.

C) Türkiye Milli Kooperatifler Birliği:

Madde 77 – Birlikler veya merkez birlikleri kooperatif şeklinde Türkiye Milli Kooperatifler Birliğini kurabilirler. (Ek cümle: 8/3/2011-6172/21 md.) Sulama Birlikleri Kanunu ile 29/6/2004 tarihli ve 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununa göre kurulmuş birlik ve merkez birlikleri de Türkiye Milli Kooperatifler Birliğine üye olabilirler.

Katılma şartları, Türkiye Milli Kooperatifler Birliği Anasözleşmesinde belirtilir.

Türkiye Milli Kooperatifler Birliği Genel Kurulu bu Birliğe dahil birlikler ve merkez birlikleri genel kurullarınca seçilecek temsilcilerden kurulur. Bu Kurulun kooperatif, birlik ve merkez birlikleri yönetim kurullarından teşkil olunacağı anasözleşme ile hüküm altına alınabilir.

D) Temsilcilerin belirtilmesi:

Madde 78 – Birlikler, merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği Anasözleşmelerinde bunların genel kurullarını teşkil edecek kooperatifler, birlikler ve merkez birlikleri temsilcilerinin adedi, ortak sayısına göre 5 kişiyi geçmemek üzere belirtilir.

Madde 79 – Birlikler Milli Kooperatifler Birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği Anasözleşmelerini bu kanun hükümlerine göre hazırlarlar.

E) Danışma Kurulu:

Madde 80 – Türkiye Milli Genel Kooperatifler Birliği Genel Yönetim Kurulu ile Devlet Planlama Teşkilatı, Ticaret, Tarım, Maliye, Köy İşleri, İmar ve İskan, Milli Eğitim ve Sanayi Bakanlıkları, kooperatifleri finanse eden bankalar ve Türkiye Kooperatifçilik Kurumunun birer mümessilinin iştirakiyle "Türkiye Kooperatifleri Danışma Kurulu" kurulur.

Bu kurulun görev ve yetkileri çalışma şekil ve şartları Ticaret Bakanlığınca hazırlanacak bir tüzükle tespit olunur.

YEDİNCİ BÖLÜM

Kooperatiflerin Dağılması

A) Dağılma sebepleri:

Madde 81 – (Değişik: 6/10/1988 - 3476/20 md.)

Kooperatif:

1. Anasözleşme gereğince,
2. Genel Kurul kararı ile,
3. İflasın açılmasıyla,
4. Kanunlarda öngörülen diğer hallerde, ilgili bakanlığın mahkemeden alacağı karar üzerine,
5. Diğer bir kooperatifle birleşmesi veya devralınması suretiyle,
6. Üç yıl olağan genel kurulunu yapmaması halinde,
7. Amacına ulaşma imkanının bulunmadığının ilgili Bakanlıkça tespiti halinde mahkemeden alacağı kararla,

Dağılır.

Konut yapı kooperatifleri, anasözleşmede gösterilen işlerin tamamlanması ve ferdi mülkiyete geçilip konutların ortaklar adına tescil edilmesiyle amacına ulaşmış sayılır ve dağılır. Ancak tescil tarihinden itibaren 6 ay içerisinde usulüne uygun şekilde anasözleşme değişikliği yapılarak kooperatifin amacının değiştirilmesi halinde dağılmaya ilişkin hüküm uygulanmaz. (Ek cümle:3/6/2010-5983/2 md.) Amacına ulaşarak dağılma sürecine girmiş olan kooperatiflerden çıkan veya çıkarılan ortağın konutu veya işyeri çıkma veya çıkarılma sebebiyle geri alınmaz; ancak, bu eski ortaklar daha sonra oluşabilecek tasfiye masraflarına katılırlar. Konut kooperatiflerinde yapı kullanma izninin alınmasını müteakip en geç bir yıl içinde ortakların Kat Mülkiyeti Kanununa göre ferdi münasebet işleri sonuçlandırılır.

Mahkemece veya genel kurulca tasfiye memurları seçilmediği takdirde tasfiye işlerini yönetim kurulu yapar, Tasfiye kurulu üyelerine, atamayı yapan merci tarafından tespit edilecek miktarda ücret ödenir.

Anasözleşme ile özel bir nisap belirlenmemiş ise, tasfiye halinde kooperatiflerin genel kurul toplantılarında nisap aranmaz. Kararlar oy çokluğu ile verilir.

Tasfiye kurulunun görevleri anasözleşmede gösterilir,

Tasfiye kurulu üyeleri, tasfiye işlerinin biran önce bitirilmesi için çalışmakla yükümlüdür.

56 ncı maddenin 1 inci fıkrasının 3 üncü bendi ile 62 nci madde hükümleri tasfiye kurulu üyeleri hakkında da uygulanır.

B) Ticaret siciline bildirme:

Madde 82 – İflastan gayri hallerde kooperatifin dağılması, yetkili organlar tarafından Ticaret Siciline tescil ile ilan ettirilir. Yetkili organların kimler olacağı Anasözleşmede gösterilir.

C) Tasfiye mamelekin paylaşılması:

Madde 83 – Tasfiye haline giren kooperatifin bütün borçları ödendikten ve ortak pay bedelleri geri verildikten sonra kalan mallar ancak Anasözleşmede bu husus öngörülmüş olduğu takdirde, ortaklar arasında paylaşılır.

Anasözleşmede başka bir hal tarzı kabul edilmiş olmadıkça paylaşım, dağılma anında kayıtlı ortaklar veya hukuki halefleri arasında eşit olarak yapılır.

Ortaklara paylaşım yapılacağına dair Anasözleşmede açıklama olmadığı takdirde tasfiye neticesinden arta kalan miktar, kooperatifleşme amacına uygun olarak harcanmak üzere Türkiye Milli Kooperatifler Birliğine bırakılır.

(Son fıkra mülga: 21/2/2001 - 4629/1 md.)

D) Birleşme suretiyle dağılma:

Madde 84 – Bir kooperatif bütün aktif ve pasifleriyle diğer bir kooperatif tarafından devralınmak suretiyle dağıldığı takdirde aşağıdaki hükümler uygulanır:

1. Devralan kooperatifin yönetim kurulu, dağılan kooperatifin tasfiye hakkındaki hükümlere göre alacaklarını bildirmeye çağırır.
2. Dağılan kooperatifin mameleki, borçları tediye veya teminata bağlanıncaya kadar ayrı olarak idare edilir. Yönetimi devralan kooperatifin yönetim kurulu üyeleri üzerine alır.
3. Devralan kooperatifin yönetim kurulu üyeleri alacaklılara karşı yönetimin ayrı olarak yürütülmesinden şahsan ve zincirleme sorumludurlar.
4. Mameleki ayrı olarak yönetildiği süre içinde, dağılan kooperatife karşı açılacak davalara dağılmadan önceki yetkili mahkeme bakar.
5. Dağılan kooperatif alacaklılarının devralan kooperatif ve onun alacaklıları ile olan münasebetlerinde, devralınan mallar aynı süre içinde dağılan kooperatife ait sayılır. Devralan kooperatifin iflası halinde ise bu mallar ayrı bir masa teşkil eder. Gerekirse yalnız dağılan kooperatifin borçlarının ödenmesinde kullanılır.

6. Her iki kooperatifin mameleki, ancak dağılan kooperatifin malları üzerinde tasarruf etmek caiz olduğu andan itibaren birleştirilebilir.

7. Kooperatifin dağılmasının tescili Ticaret Sicili memurluğundan istenir. Borçları ödendikten veya teminata bağlandıktan sonra kooperatifin kaydı sildirilir.

8. Kooperatifin dağılmasının tescili ile ortakları da bütün hak ve borçları ile birlikte devralan kooperatife katılmış olurlar.

9. Mameleki ayrı idare edildiği sürece dağılan kooperatifin ortakları yalnız onun borçları için ve o zamana kadar sorumluluklarının bağlı olduğu esaslar dairesinde takip olunabilirler.

10. Aynı süre esnasında, dağılan kooperatifin ortaklarının sorumlulukları veya ek ödeme yükümlülükleri birleşme neticesinde hafiflemeye uğradığı ölçüde, bu hafifleme dağılan kooperatifin alacaklılarına karşı ileri sürülemez.

11. Birleşme neticesinde dağılan kooperatifin ortakları için şahsi sorumluluk veya ek ödeme yükümlülüğü doğduğu veya ağırlaştığı takdirde birleşme kararı, ancak bütün ortakların 3/4 ünün çoğunluğu ile verilebilir. Sorumluluğa ve ek ödeme yükümlülüğüne mütedair hükümler birleşme kararına katılmamış olan ve bundan başka kararın ilanı tarihinden başlamak üzere üç ay içinde kooperatiften çıkacağını bildiren ortaklara uygulanmaz.

E) Bir kamu tüzel kişiliği tarafından devralınmak:

Madde 85 – Bir kooperatifin varlığı, belediye, ekonomik bir Devlet kuruluşu, kamu müessesesi veya kamuya yararlı dernek veya cemiyetler tarafından da devralınabilir. Bu takdirde genel kurulca alınacak kararın dağılmaya ait hükümlere göre tescil ve ilan ettirilmesi gerekir.

Bu gibi kooperatif varlığının, Devlete ait ekonomik kuruluş veya herhangi bir ekonomik kuruluş veya herhangi bir dernek veya cemiyet tarafından devralınması hallerinde genel kurul tasfiye yapılmamasına karar verebilir.

Devir kararının ilan edildiği tarihten itibaren kooperatifin aktif ve pasifi devralana intikal etmiş olur. Dağılan kooperatifin adı ticaret sicilinden sildirilir. Bu husus ayrıca ilan ettirilir.

Birleşen müessese ile kooperatifin alacaklılarından her biri ilan tarihinden itibaren üç ay içinde yetkili mahkemeye başvurmak suretiyle birleşmeye itiraz edebilir. İtiraz hakkından vazgeçilmedikçe yahut bu husustaki itirazın reddine dair mahkemece verilen karar kesinleşmedikçe veyahut mahkemece takdir edilecek teminat, müessese veya kooperatif tarafından verilmedikçe birleşme hükmü ifade etmez.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Ticaret Bakanlığının Görev ve Yetkileri

A) Genel olarak Bakanlığın görev ve yetkileri:

Madde 86 – Ticaret Bakanlığının kooperatifleri ilgilendiren başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

1. Kooperatiflere, kooperatif birliklerine, merkez birliklerine, Türkiye Milli Kooperatifler Birliğine kuruluş ve organizasyonlarında yol göstermek, öğütleriyle yönetimlerinde ve çalışmalarında yardımcı olmak,
2. Kooperatifleri, birlikleri, merkez birliklerini ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğini teftiş etmek, denetlemek veya denetlettirmek,
3. Kooperatiflerin, birliklerin, merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin dağılmasını gerektiren sebepleri mahkemeye bildirmek,
4. Kooperatiflerin, bilhassa istihsale yararlı kooperatiflerin kuruluşu, öncelikle kredilenmesi ve memleket yararına faaliyette bulunmaları hususunda ilgili bakanlıklar ve kuruluşlar nezdinde gerekli teşebbüsleri yapmak ve koordinatör olarak vazife görmek.
5. (Ek: 6/10/1988 - 3476/21 md.) Kooperatifler mevzuatının uygulanmasında ve kooperatiflerle üst kuruluşlara yapılacak desteklemelerle ilgili kamu ve sosyal güvenlik fonları konusunda düzenleyici tasarruflarda bulunmak.

B) Ticaret Bakanlığı temsilcileri ve kararların yürürlük şartı:

Madde 87 – Ticaret Bakanlığı, kooperatiflerle, kooperatif birlikleri, merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin, genel kurul toplantılarında temsilci bulundurur.

Genel kurul toplantıları Bakanlık temsilcisinin huzuru ile açılır ve devam eder.

İdare, bildirilen günde temsilci bulunmasını sağlar.

[Değişik: 6/10/1988 - 3476/22 md.] Temsilciler, toplantının kanunlara, anasözleşmeye ve gündeme göre yürütülmesini denetleme ve temin ile görevlidirler. Temsilcilerden her birine birinci derece kadrolu memur için tesbit edilen en yüksek yurt içi harcırahının bir günlük tutarının iki katını geçmemek üzere ilgili bakanlıkça tespit edilen tutarda ücret ödenir. Bu ücret görevli temsilciye ödenmek üzere kooperatif ve üst kuruluşlarınca genel kurul öncesinde maliye veznesine yatırılır.

Genel kurul kararlarını muhtevi tutanaklar ile toplantıya katılanların listesi temsilciler tarafından imzalanır. Temsilci, genel kurulda, kanun ve anasözleşmeye aykırı olarak alınan kararlar hakkındaki görüşünü tutanakla belirtmeye mecburdur.

Temsilcinin niteliği ve görevi tüzükte belirtilir.

Ancak usulüne uygun müracaat yapıldığı halde, temsilci toplantıya gelmez ise toplantı icrasını temin etmek üzere, mahalli idare amirine durum bildirilir. Temsilci yine gelmez ise bir saat sonunda toplantıya başlanır.

C) Örnek anasözleşme hazırlanması:

Madde 88 – Ticaret Bakanlığı, kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği için bu teşekküllerin mütalaasının da alınmak kaydıyla örnek anasözleşmeler hazırlar, yapı kooperatifleri için bu görev Ticaret ve İmar ve İskan Bakanlığınca müştereken kullanılır.

D) Muhasebe usulü ve defterler:

Madde 89 – Kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin muhasebe usulleri ve mecbur olarak tutacakları defterler Ticaret Bakanlığınca belirtilebilir.

Vergi Usul Kanununun bu hususlarla ilgili hükümleri saklıdır.

E) Teftiş ve denetleme:

Madde 90 – [Değişik: 3/6/2010-5983/3 md.]

İlgili bakanlık; kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin işlem ve hesaplarını ve varlıklarını müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine veya denetim için görevlendirilecek olan personele denettirebilir.

[İptal ikinci fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 19/1/2012 tarihli ve E.: 2010/79, K.: 2012/9 sayılı Kararı ile.]

Birinci fıkradaki teşekküller, denetim sonuçlarına göre ilgili bakanlıkça verilecek talimata uymak zorundadırlar. Yapılan denetimler sonucunda, kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin, Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin ve bunların iştiraklerinin yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilerinin, hukuka açıkça aykırı eylem ve işlemlerinin tespit edilmesi durumunda, ilgili Bakanlık, kamu yararı ve hizmet gerekleri dikkate alınarak gecikmesinde sakınca görülen hallerde ileride telafisi güç veya imkansız zararlara yol açılmasının engellenmesi amacıyla bu kişilerin görevlerine tedbiren son verebilir. Bu durumda ilgili Bakanlık, bir yıl içerisinde olağanüstü genel kurul toplantısının yapılması için gerekli tedbirleri alır.

Kooperatifler ve üst kuruluşlarına kredi veren kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve ilgili bakanlıklar; verilen kredilerin açılış gayesine uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını, plan ve projesine uygunluğu, teknik özellikleri ve kalite açısından denetleyebilirler.

Kooperatiflerde ve üst kuruluşlarında görevli bulunanlar bu kuruluşlara ait mal, para ve para hükmündeki kağıtları ve gizli de olsa bunlarla ilgili defter ve belgeleri istenildiğinde müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine, denetimle görevlendirilen personele ve kredi kuruluşlarının denetim görevlilerine göstermek, saymasına ve incelemesine yardımda bulunmak, istenilen bilgileri gerçeğe uygun ve eksiksiz olarak vermek ve doğru beyanda bulunmakla yükümlüdürler.

Birinci fıkradaki teşekküller, ilgili Bakanlıkça teşekküle ilişkin olarak istenilen her türlü bilgi, belge ve kayıtları, tanınan süre içinde tam olarak vermek zorundadır.

F) Teftiş ve denetleme ile görevlendirme:

Madde 91 – [Değişik birinci fıkra: 6/10/1988 - 3476/24 md.] İlgili bakanlık; kooperatif üst kuruluşlarını, ilgili müesseseleri ve bağımsız denetim kuruluşlarını denetleme işleri için görevlendirebilir.

Bunlara mütaallik esaslar 90 ıncı madde gereğince hazırlanacak tüzükle belirtilir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

A) Siyasi faaliyet yasağı:

Madde 92 – (Mülga: 12/6/1997 - 4274/1 md.)

B) Muafliklar:

Madde 93 – 1. Kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği;

a) Birbirlerinden ve ortaklarından aldıkları faiz ve komüsyonlar ile ortaklarına kefalet etmeleri dolayısıyla bunlardan aldıkları paralar, banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden,

b) Her nevi defterlerin ve anasözleşmelerin tasdiki ve açılış tasdiklerinde sayfalarının mühürlenmesi her nevi harçtan ve Damga Vergisinden,

c) Kiraya verilmediği veya irat getirmiyen bir cihete tahsis edilmediği müddetçe sahip oldukları gayrimenkul mallar üzerinden alınacak her türlü vergilerden,

d) Ortakların temlik edecekleri gayrimenkuller her türlü vergi ve harcıdan, Muafıtır.

e) 13 üncü madde gereğince verilecek bildiri Damga Vergisine, diğer harç ve resimlere tabi değildir.

2. Gayrimenkullerin irtifak haklarının ve gayrimenkul mükellefiyetinin kooperatiflere, kooperatif birliklerine, kooperatif merkez birliklerine, Türkiye Milli Kooperatifler Birliğine sermaye konulması halinde bunlar Emlak Alım Vergisi Kanununun 9 uncu maddesindeki indirimli nispetten,

3. 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 199 sayılı Kanunla değişik 7 nci maddesinin 16 ncı bendindeki esaslar dahilinde Kurumlar Vergisi muaflığından,

Faydalanırlar.

4. Kooperatifler, kooperatif birlikleri ve kooperatifler merkez birlikleri faaliyete geçen üst kuruluşlara girmedikleri takdirde, bu maddenin 1 nolu fıkrasının (b) bendi ile 2 nolu fıkrasından gayri fıkralarında yazılı muafliklardan istifade edemezler.

C) Tanıtma ve eğitim hizmetlerini sağlayacak fon:

Madde 94 – (Mülga: 21/2/2001 - 4629/1 md.)

D) Uyuşmazlıklar, hakem kurulları:

Madde 95 – Kooperatif organları ile kooperatifler, kooperatiflerle bağlı buldukları kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği arasında işgal konularına giren hususlardan dolayı çıkan anlaşmazlıklar, genel hükümler saklı kalmak şartıyla anasözleşmelerinde öngörülen hakem kurullarınca da halledilebilir.

E) Saklı hükümler:

Madde 96 – 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu ile 2836 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu hükümleri ve 7116 sayılı Kanunun yapı kooperatiflerine ait hükümleri saklıdır. Şu kadar ki, yukarıda zikredilen kanunlarda açıklık olmıyan hallerde bu kanun hükümleri uygulanır.

Madde 97 – 2834 ve 2836 sayılı kanunlarla kurulan kooperatif ve kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri halinde teşkilatlanabilecekleri gibi Türkiye Milli Kooperatifler Birliğine de girebilirler.

F) Anonim şirket hükümlerine atıf:

Madde 98 – Bu kanunda aksine açıklama olmıyan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki Anonim şirketlere ait hükümler uygulanır.

G) Davaların niteliği ve muhakeme usulü:

Madde 99 – Bu kanunda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davaları, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayılır.

Bu davalarda basit muhakeme usulü uygulanır.

H) Kaldırılan hükümler:

Madde 100 – Türk Ticaret Kanununun kooperatiflere ait 6 ncı faslını teşkil eden 485 - 502 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

İlgili Bakanlık:

Ek Madde 1 – (Ek: 6/10/1988 - 3476/26 md.)

Bu Kanunda geçen Bakanlık isimleri "İlgili bakanlık" olarak değiştirilmiştir.

[Değişik ikinci fıkra: 3/6/2010-5983/4 md.] İlgili bakanlık deyiminden, bu Kanun kapsamındaki tarımsal amaçlı kooperatifler ve üst kuruluşları için Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, yapı kooperatifleri ve üst kuruluşları için Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ve diğer kooperatifler ve üst kuruluşlar için ise Sanayi ve Ticaret Bakanlığı anlaşılır.

Cezai sorumluluk:

Ek Madde 2 – (Ek: 6/10/1988 - 3476/26 md.; Değişik: 23/1/2008-5728/340 md.)

1. 8 inci maddenin üçüncü fıkrasına, 16 ncı maddenin beşinci fıkrasına, 56 ncı maddenin altıncı fıkrasına, 59 uncu maddenin dördüncü, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarına ve 90 ıncı maddenin beşinci fıkrasına aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ve memurları üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beşyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

2. Genel kurulu olağan toplantıya çağırılmayan yönetim kurulu üyeleri ile 2 nci maddenin dördüncü fıkrasına, 8 inci maddenin ikinci fıkrasına, 16 ncı maddenin birinci fıkrasına, 66 ncı maddenin ikinci fıkrasına ve 90 ıncı maddenin üçüncü fıkrasına aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

3. 56 ncı maddenin ikinci ve dördüncü fıkralarına, 66 ve 67 nci maddeye aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının denetim kurulu üyeleri bir aydan altı aya kadar hapis ve otuz günden üçyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

İlgili bakanlık, kooperatifler ve üst kuruluşlarının yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile memurları hakkında görevlerine ilişkin olarak işledikleri suçlardan dolayı açılan kamu davalarına katılma talebinde bulunabilir.

Bağdaşmayan görevler

Ek Madde 3 – (Ek: 29/3/2011-6215/18 md.)

Kooperatifler ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ve denetçileri; bu kooperatiflerin ve üst kuruluşlarının hissedarı oldukları şirketlerde, katıldıkları vakıflarda ve diğer teşekküllerde yönetim kurulu üyesi veya denetçi olamazlar, personel olarak yahut başka bir şekilde ücretli görev alamazlar.

Birinci fıkrada belirtilen diğer görevleri bulunmasına rağmen kooperatif ve üst kuruluşlarında yönetim kurulu üyesi veya denetçi olarak seçilenler, seçildikleri tarih itibarıyla diğer görevlerinden ayrılmak zorundadırlar. Bu görevlerinden ayrılmayanların yönetim kurulu üyeliğine veya denetçiliğe seçilmelerine ilişkin işlemler hükümsüzdür. Seçildikten sonra birinci fıkradaki diğer görevleri edinen kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerinin sonradan edindikleri görevlere ilişkin seçilme veya görevlendirme işlemleri ile sözleşmeler de hükümsüzdür. Yönetim kurulu üyeliğine veya denetçiliğe seçilme işlemleri bu şekilde hükümsüz olanların yerlerine yedekleri çağrılır.

Kooperatifler ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerinin fiilen bu görevleri yürüttükleri dönemde; bunların eş ve ikinci derece dâhil kan ve kayın hısımları, bu kooperatifler ve üst kuruluşları ile % 50'den fazla hissedarı oldukları şirketlerde, katıldıkları vakıflarda ve diğer teşekküllerde yönetim kurulu üyesi veya denetçi olamazlar, personel olarak veya başka bir şekilde ücretli olarak işe alınamazlar.

Bu madde hükümlerine aykırı uygulamalar denetçiler tarafından araştırılır.

Birinci fıkraya aykırı olarak görev yapmakta olanlar, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içerisinde bu görevlerinden sadece birisini tercih ederek diğerlerinden ayrılırlar. Süresi içerisinde tercihte bulunmayanların seçilmiş oldukları kooperatif veya üst kuruluşlarındaki yönetim kurulu üyeliği veya denetçilik görevleri dışındaki diğer görevlerinin tamamı kendiliğinden sona erer.

Üniversitelerin yönetim kurulunda üye bulundurma hakkı

Ek Madde 4 – (Ek: 20/2/2014-6525/9 md.)

Üniversiteler bu Kanunun 9 uncu maddesine göre ortak oldukları kooperatiflerin yönetim kurullarında üye tam sayısının çoğunluğunu geçmemek üzere üye bulundurabilirler. Bu hakkını kullanmak isteyen üniversiteler, yönetim kurulu üyelerinin seçileceği genel kurula adaylarını önerir. Genel kurul, bu şekilde seçilecek üyeleri üniversitelerce önerilen adaylar arasından seçer. Üniversitenin önerileceği adaylarda kooperatife ortaklık şartı aranmaz.

Bu şekilde seçilen yönetim kurulu üyeleri, genel kurul tarafından seçilen diğer üyelerin hak, yetki ve görevlerini haizdir. Üniversiteler, bu üyelerin kooperatif yönetim kurulu üyesi sıfatıyla işledikleri fiillerden ve yaptıkları işlemlerden dolayı kooperatife ve onun alacaklılarıyla ortaklarına karşı sorumludur. Üniversitenin rücu hakkı saklıdır.

Geçici Hüküm:

Geçici Madde 1 – (24/4/1969 - 1163 sayılı Kanunun kendi numarasız geçici maddesi olup teselsül için numaralandırılmıştır; Değişik: 16/11/1971 - 1496/1 md.)

Halen kuruluş ve faaliyette bulunan kooperatifler sözleşmelerini üç sene içinde bu kanun hükümlerine intibak ettirmek zorundadırlar. Bu hususa riayet etmeyen kooperatifler dağılmış sayılırlar. Kanunen tasfiye ile vazifelendirilmiş kimseler tarafından dağılmadan başlayarak iki ay içinde tasfiyeye geçilmediği takdirde Ticaret Bakanlığı veya Hazine tarafından mahkemeden tasfiye memuru atanması istenebilir.

Anasözleşmelerini bu kanuna intibak ettirmek için kooperatiflerin yapacakları genel kurullar, olağan genel kurulların usul ve çoğunluğuna göre toplanır ve karar verilir.

Geçici Madde 2 – (Ek: 8/6/1981 - 2475/2 md. ile gelen geçici md. hükmü olup madde numarası teselsül ettirilmiştir.)

Bu Kanunun yayımından önce kurulmuş bulunan ve Kamu Kuruluşlarından kredi alan yapı kooperatiflerinin anasözleşmelerindeki 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun bu Kanunla değişik 52 nci maddesine aykırı hükümler, herhangi bir işlem yapılmaksızın anılan maddeye göre düzeltilmiş sayılır.

Geçici Madde 3 – (Ek: 3/6/2010-5983/5 md.)

1163 sayılı Kooperatifler Kanununun ek 1 inci maddesi uyarınca Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca yapı kooperatifleri ve üst kuruluşları ile ilgili başlatılmış veya planlanmış iş ve işlemler ile bunlara dair her türlü hak, yetki ve görevler Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca devredilmiştir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca başlatılmış veya planlanmış iş ve işlemleri yürütmeye, bunlar hakkında yeni iş ve işlemler yapmaya, gerekli görülenleri tasfiye etmeye yetkilidir.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı; Kooperatifler Kanununun ek 1 inci maddesi uyarınca yapılan iş ve işlemlerden dolayı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının taraf olduğu işlemlerde ve sözleşmelerde taraf olur ve bu Bakanlık

leh ve aleyhine açılmış ve bu maddenin yürürlüğe girmesinden önce bu Bakanlık tarafından yapılmış olan iş ve işlemler sebebiyle açılacak olan davalarda kendiliğinden taraf sıfatını kazanır.

Bu madde ile devredilmesi öngörülen her türlü işleme ilişkin evrak ile dava dosyaları ve sair malzemenin devri, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca müştereken belirlenecek usul ve esaslara göre gerçekleştirilir.

Geçici Madde 4 – (Ek: 3/6/2010-5983/5 md.)

Bayındırlık ve İskan Bakanlığının personel ve teşkilat yapısı, yapı kooperatifleri ile ilgili olarak bu Kanun ile verilen görevleri yürütmeye hazır hâle getirilinceye kadar, hizmetine ihtiyaç duyulan personel, her türlü özlük hakları saklı kalmak kaydıyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı emrinde bu maddenin yürürlük tarihinden itibaren bir yıl süre ile geçici olarak görevlendirilir.

Geçici Madde 5 – (Ek: 20/2/2014-6525/10 md.)

Bu Kanunun ek 4 üncü maddesi hükmüne göre ortağı olduğu kooperatifin yönetim kurulunda üye bulundurmak isteyen üniversitenin, kooperatife yazılı talebini izleyen iki ay içinde toplanacak şekilde genel kurul, yönetim kurulunca toplantıya çağrılır. Bu süre içinde genel kurul toplanmadığı takdirde, ilgili üniversite tarafından Bakanlığa yapılacak başvuru üzerine, genel kurulu çağrı yetkisi başvuru sahibine verilebilir. Bu toplantı gündeminde, kooperatif ana sözleşmesinin bu Kanunun ek 4 üncü madde hükmüne intibakının ve yönetim kurulu üye seçiminin bulunması zorunludur. Mevcut yönetim kurulu üyelerinin görevi bu genel kurulun toplantı tarihinde sona erer.

Kooperatiflerin birinci fıkra uyarınca yapacakları genel kurul, olağan genel kurulların usul ve çoğunluğuna göre toplanır ve karar verir.

İ) Yürürlüğe girme:

Madde 101 – Bu kanun yayımlandığı tarihten 3 ay sonra yürürlüğe girer.

İ) Kanunu yürütecek makam:

Madde 102 – Bu kanun hükümlerini Bakanlar kurulu yürütür.

24/4/1969 TARİH VE 1163 SAYILI KANUNA İŞLENEMEYEN HÜKÜMLER:

1 – 6/10/1988 tarihli ve 3476 sayılı Kanunun Geçici Maddeleri:

Geçici Madde 1 – Unvanlı 1 inci maddede belirlenen esasa uymayan kooperatifler ve üst kuruluşları, ana sözleşme değişikliği yapmak suretiyle unvanlarını altı ay içinde bu Kanuna uygun hale getirerek tescil ettirmek zorundadırlar.

Bu Kanunun 14 üncü maddesiyle değiştirilen 56 ncı maddenin birinci fıkrasının (2) numaralı bendine göre, aynı türde birden fazla kooperatifte yönetim kurulu üyesi olanlar, Kanunun yürürlüğe girmesini takip eden 3 ay içerisinde bu üyeliklerinden yalnız birini tercih ederek diğerlerinden ayrılırlar.

Geçici Madde 2 – Bu Kanunun yürürlük tarihinden önce tüzelkişilik kazanmış olan kooperatif üst kuruluşları bu Kanun hükümlerine göre kurulmuş sayılır.

Geçici Madde 3 – Halen kurulmuş ve faaliyette bulunan kooperatifler, ana sözleşmelerini iki yıl içerisinde bu Kanun hükümlerine intibak ettirmek zorundadırlar. Bu hususa riayet etmeyen kooperatifler dağılmış sayılır. Kanunen tasfiye ile görevlendirilmiş kişiler tarafından dağılmadan başlayarak iki ay içerisinde tasfiyeye geçilmediği takdirde, ilgili bakanlık veya Hazine tarafından mahkemeden tasfiye memuru atanması istenebilir.

Anasözleşmelerini bu Kanuna intibak ettirmek için kooperatiflerin yapacakları genel kurullar, olağan genel kurulların usul ve çoğunluğuna göre toplanır ve karar verirler.

**1163 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN
MEVZUATIN VEYA ANAYASA MAHKEMESİ TARAFINDAN İPTAL
EDİLEN HÜKÜMLERİN YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİNİ
GÖSTERİR LİSTE**

Değiştiren Kanunun/KHK'nin/İptal Eden Anayasa Mahkemesi Kararının Numarası	1163 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
1496	—	10/8/1971
2475	—	10/6/1981
3381	—	25/6/1987
3476	Ek 2. maddenin 4 numaralı bendinin ikinci fıkrası Diğer hükümleri	25/4/1989 25/10/1988
4274	—	17/6/1997
4363	—	2/6/1998
4629	—	1/1/2002 tarihinden geçerli olmak üzere 3/3/2001
5146	1, 9	7/5/2004
5728	25, 56, 62, Ek Madde 2	8/2/2008
5983	48, 81, 90	13/6/2010
6172	Ek Madde 1, Geçici Madde 3 ve 4 77	13/12/2010 22/3/2011
6215	Ek Madde 3	12/4/2011
6525	Ek Madde 4, Geçici Madde 5	27/2/2014

EK-3:

KALKINMA KOOPERATİFLERİ YÖNETMELİĞİ

T.C.

GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü

TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ

ANASÖZLEŞMESİ

SINIRLI SORUMLU

.....
.....

TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ ANASÖZLEŞMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KURULUŞ VE AMAÇ

KURULUŞ:

Madde 1-Bu anasözleşme hükümlerini kabul ederek ortaklığa giren ve girecek olan gerçek ve tüzel kişiler arasında değişir ortaklı değişir sermayeli sınırlı sorumlu tarımsal

kalkınmakooperatifi kurulmuştur.

Madde 2- Kooperatifin adı sınırlı sorumlu

..... Tarımsal Kalkınma Kooperatifidir.

SÜRE:

Madde 3-Kooperatifin süresi 49 yıldır. Bu süre genel kurul kararı ile uzatılabilir.

YÖNETİM MERKEZİ VE ÇALIŞMA BÖLGESİ:

Madde 4-

Kooperatifin yönetim merkezi ili

..... ilçesidir.

Madde 5- Kooperatifin çalışma bölgesi

.....

.....dir.

AMAÇ:

Madde 6-Kooperatifin amacı:

a)Ortakların her türlü bitkisel, hayvancılık, ormancılık konularındaki istihsalini geliştirmek ve ihtiyaçları ile ilgili temin, tedarik, işletme, pazarlama, değerlendirme faaliyetlerinde bulunmak,

b)Ortakların ekonomik ve sosyal yönden gelişmelerine yardımcı olmak, iş sahası temin etmek,

c)Ortakların ekonomik gücünü arttırmak için tabii kaynaklardan faydalanmak, el ve ev sanatları ile tarımsal sanayinin gelişmesini sağlayıcı tedbirler almaktır.

ÇALIŞMA KONULARI:

Madde 7-Kooperatif, kuruluş amacına uygun olarak aşağıda belirtilen konularda gerekli gördüklerini seçer.

a)Tarımda her türlü verimliliği artırıcı tedbirleri almak,

b)Bitki, hayvan, orman, su, arıcılık, meyvecilik, bağcılık, sebzeçilik, çiçekçilik ve diğer ürünlerin rantabl bir şekilde yetiştirilmesi ile ilgili her türlü teknik faaliyetlerde bulunmak.

c)Ortaklarının her türlü ürün ve mamullerinin kalitesini yükseltecek tedbirleri almak, hastalık ve haşerelerle mücadele yapmak ve yaptırmak,

d)Ortaklarının üretimle ilgili araç, gereç ve diğer tarımsal girdi ihtiyaçlarını temin etmek, ayrıca, ortakların tarımsal makine, alet ve ekipman ihtiyaçlarına yönelik makine parkını satın alma veya kiralama suretiyle oluşturmak. Kooperatif mülkiyetinde veya ortakların makinelerini ortaklara veya üçüncü kişilere kullandırmak.

e)Bitkisel ve hayvansal mahsulleri değerlendirme, işleme, muhafaza ve pazarlama ile ilgili her türlü fonksiyonları yerine getirmek için gerekli çalışmaları yapmak, yaptırmak.

f)Her çeşit orman ürününün istihsal, imal, nakil, depolama ve istif işlerinin yapılmasında ortaklarına yardımcı olmak veya bu işleri yapmak, orman idaresince verilecek aslı ve talî orman ürünleri ve orman artıklarını değerlendirmek, Orman Kanunu ve ilgili mevzuata göre ortaklarına ormanda iş sağlamak, kredi vermek, özel ağaçlandırma yapmak, yaptırmak,

g)Çay ziraatında verimliliği artırmak amacıyla ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak,

h)Tabii kaynaklardan faydalanmak, el ve küçük sanatlarla ilgili muhtelif çalışmalarda bulunmak ve bunların pazarlamasını sağlamak,

ı)Ortakların finansman ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmak ve teslim ettikleri mal oranında ve kooperatifin mali imkanları ile orantılı avanslar vermek,

j)Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile diğer bakanlıklar, teşekküller ve bankalar tarafından yapılacak teknik ve mali yardımların ortaklara intikalini sağlamak,

k)Özel ve Resmi kuruluşlardan temin edilen kredi, hibe ve borç parayı gayeye uygun hizmetlerde kullanmak,

l)Kredi alınan banka, kurum ve kuruluşlara kooperatif tüzel kişiliğine ait taşınır ve taşınmaz malları ipotek ettirmek ve ortakları adına kefalette bulunmak,

m)Taşınmaz ve taşınır mallar, aylar edinmek, yaptırmak veya gerektiğinde satmak, işletmeleri devralmak, kooperatifin yatırımları için gerekli tesislerin yapılmasına karar vermek,

n)Kooperatifin ithalat ve ihracatla ilgili işlemlerini yapmak veya yaptırmak,

o)Bina, arazi, arsa vb. alım ve satımı ile kooperatifin mülkiyeti ve tasarrufunda bulunan makine, alet ve malzemeyi kira karşılığı her türlü tarımsal işlerde kullandırmak, bunların bakım ve onarımını sağlamak,

p)İşletme araçları, canlı, cansız demirbaşlarla, ortakların gıda maddeleri, ev ve giyim eşyası, yakıt ve akaryakıtlarının alım ve satımını yapmak ve bayiliğini almak,

r)Ortaklara her türlü sigorta hizmetlerinin sağlanmasında aracılık etmek,

s)Kooperatif çalışmaları ile ilgili kiralama işlerini yapmak.

t)Kırsal turizm faaliyetinde bulunmak,

u)Ortakların sosyal, kültürel ve ulaşım konularındaki ihtiyaçlarına yönelik faaliyette bulunmak, (Ortakların birinci derece yakınları olan anne, baba, eş ve çocukları bu hizmetlerden yararlanır.)

v)Çevre korumaya yönelik faaliyetlerde bulunmak,

y)Çalışma konularıyla ilgili şirket kurmak ve kurulmuş olan şirketlere iştirak etmek,

z)Amaç ve çalışma konularında gazete, dergi, kitap çıkarmak ve her türlü yayın faaliyetlerinde bulunmak ve gerektiğinde seminer, sempozyum, panel, konferans gibi toplantılar düzenlemek.

İKİNCİ BÖLÜM

ORTAKLIK İŞLERİ

ORTAKLIK:

Madde 8-Kooperatifin kuruluşundaki ortak sayısı en az 7 kişidir. Çalışma bölgesi içine girmesi mümkün, üretim ve geçim kaynakları bakımından aynı veya benzer nitelikte olan, aralarında ortak fayda ve hizmet ilişkileri kurulabilen yerleşim merkezlerinde oturanlardan ortak alınır.

ORTAKLIĞA GİRME ŞARTLARI VE EK ÖDEMELER:

Madde 9-Aşağıdaki şartları haiz ve bu şartları yerine getiren medeni haklarını kullanma yeterliliğine sahip gerçek kişilerle, tüzel kişiler kooperatife ortak olabilir.

a)Türk vatandaşı olmak,

b)5. Maddede belirtilen çalışma bölgesi içinde ikamet etmek veya nüfus kütüğüne kayıtlı olmak, (Tüzel kişiler için bu fıkra uygulanmaz.)

c)Aynı bölgede başka bir tarımsal kalkınma kooperatifinin ortağı olmamak,

d)Kuruluştaki bu anasözleşmeyi imzalamış olmak veya sonradan kooperatife girişte bu anasözleşme hükümlerini bütün hak ve ödevleri ile birlikte kabul ettiğine dair bir ortaklık dilekçesi vermiş olmak,

Madde 10-Kooperatif, ortaklarına kendi varlığının dışında şahsi bir sorumluluk veya ek ödemeler yükliyorsa bu halde ortak olmak isteğinde bulunan kişi bu yükümlülüklerini açıkça yazılı olarak bildirdiği takdirde değer taşır.

BAŞVURMA ŞEKLİ VE ORTAKLIĞA KABUL

Madde 11-Ortaklığa alınmak için anasözleşme hükümlerinin kabul edildiğini gösteren bir ortaklık dilekçesi düzenleyerek yönetim kurulu başkanlığına başvurmak gerekir. Yönetim kurulu giriş isteğinde bulunanların ana sözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırarak uygun olanların ortaklık dilekçesine istinaden kabul kararını yazar. Giriş istekleri en çok bir ay içerisinde cevaplandırılır. Yönetim kurulunun kabul kararı karar defterine geçirilir. Ortağın taahhüt ettiği nakdi sermaye payının 1/4'ünün karşılığı olan miktar tahsil edilir. Girişte ortaklık vecibesini yerine getirmeyenlerin ortaklık hakkı doğmaz.

GÖREV VEYA HİZMET İLE TAŞINMAZ MAL VE İŞLETME

KARŞILIĞI ORTAKLIK:

Madde 12-Kooperatife bir görev veya hizmetin yerine getirilmesinde, ortaklığa alınmasında fayda umulan kişiler, ilgililerin yazılı isteği, yönetim kurulunun teklifi ve genel kurulun onayı ile ortaklığa alınabilir. Bu görev veya hizmetin sona ermesi ile ortaklık sıfatı kalkar. Ancak ortağın isteği ve genel kurulun kabulü ile ortaklığa devam edebilir. Bu şekilde alınacak ortakların ortaklık niteliklerini taşıması şarttır.

Madde 13-Yönetim kurulunun teklifi ve genel kurulun kararı ile bir taşınmaz malın mülkiyeti veya işletmenin üçüncü şahıslara devir veya taşınmaz malın mülkiyetine bağlı hakların kullanılmasını devretmek suretiyle ortak olmak isteyen kişiler ortaklığa alınabilir. Bu gibi hallerde, temlik ile ortaklık sıfatı, başka hiçbir muameleye gerek kalmaksızın yeni sahibine veya işletmeyi alana geçer. Taşınmaz malın devri ile ortaklığın intikal edeceği hususundaki hükmün üçüncü şahıslara karşı geçerli olması için tapu siciline şerh verilmesi gerekir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ORTAKLARIN HAK VE GÖREVLERİ

ORTAKLARIN GÖREVLERİ:

Madde 14-Ortakların görevleri şunlardır:

a)İlgili kanunlar, anasözleşme ve yönetmelik hükümlerine uymak,

b)Kooperatifin çıkarlarına ve alınan kararlara aykırı davranışlarda bulunmamak, kooperatifin bütün hizmetlerine yardımcı olmak.

c)Yüklendiği ortaklık paylarını, varsa ek ödemelerini, kredi ve avanslardan doğan ve vadesi gelen borcunu zamanında ödemek,

d)Kooperatife olan her türlü vecibelerini yerine getirmek,

e)Finansman müesseselerinden kooperatif adına ortakların müteselsil kefaletiyle kredi alınması sonucunda bu teşekküllere karşı doğan borçların yerine getirilmesinde payına düşeni zamanında yerine getirmek,

ORTAKLARIN HAKLARI:

Madde 15-Ortakların hakları şunlardır:

a)Genel kurul toplantısına katılmak,

b)Genel kurul toplantılarından önce bilanço, gelir gider hesapları yıllık çalışma raporu ve kooperatifin bir yıl sonra yapacağı çalışmaya ait iş programlarını incelemek, denetçilerin yaptığı denetlimlere ait sonuçları yazılı olarak istemek,

c)Gerektiğinde ilgili makamlara başvurarak görev ve hakları ile ilgili konularda yardımcı olunmasını istemek,

d)Kanun ve anasözleşmede yazılı her türlü haklardan faydalanmak,

e)Gerektiğinde, yönetim kurulunun kararlarına karşı deneticilere, genel kurul kararlarına karşı da yargı organlarına itiraz hakkını kullanmak,

f)Kooperatif hakkında bilgi edinmek.

ORTAKLARIN HAKLARINI KULLANMA ŞEKLİ:

Madde 16-Ortakların haklarını kullanma şekilleri:

a)Ortakların eşit oldukları hakları (bizzat oy kullanmak, iptal davası açmak, gelir- gider farkı almak gibi) aleyhinde değişiklik yapılamaz.

b)Ortaklar, Kooperatif faaliyetleri ve yönetim kurulu üyeleri hakkında denetçilere her zaman başvurabilirler.

c)Her ortak kendi isteği ile kooperatiften çıkabilir, ancak temsil yolu ile kooperatiften çıkamaz. Çıkma isteği yönetim kurulunca karara bağlandığı andan itibaren ortakların çıkması kabul edilmiş sayılır. Yönetim kurulu anasözleşmeye uygun olarak yapılacak isteğe rağmen bir ortağın kooperatiften istifasını kabulden kaçınacak olursa, ortak çıkma dileğini noter aracılığı ile kooperatife bildirir. Bildiri tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir.

d)Kooperatif ortaklarından herhangi birisi, genel kurulda tespit ettiği usulsüzlüklere genel kurulda itiraz edebileceği gibi itirazını genel kurul tutanağına da yazdırabilir.

ORTAKLIĞIN SONA ERME ŞEKLİ:

Madde 17-Ortaklık, aşağıdaki hallerde sona erer;

a)Ortağın çıkması isteğinin kabulü,

b)Ortağın ölümü,

c)Ortaklığın devredilmesi

ORTAĞIN ÇIKMA İSTEĞİNİN KABULÜ:

Madde 18-Ortakların çıkma isteği yönetim kuruluna yazılı olarak yapılır. Yönetim kurulu bu isteği reddedemez ve ilk toplantısında görüşür. Ortağın, ortaklıktan çıkması kooperatifin varlığını tehlikeye düşürebilecek nitelik taşıması halinde yönetim kurulu belirli bir tazminatın ödenmesini isteyebilir. Genel kurulun tasfiyeye karar verdiği tarihten 6 ay öncesine kadarki zaman içerisinde çıkma isteğinde bulunan ortakların bu istekleri dikkate alınmaz.

ORTAĞIN ÖLÜMÜ VE ORTAKLIĞIN DEVRİ:

Madde 19-Ortağın ölümü halinde ortaklık kanuni mirasçılara geçer. Mirasçılar aralarında anlaşarak paylarını içlerinden birine veya birkaçına 9. maddedeki şartları taşımak kaydıyla devrini isteyebilir. Bu durumda ölen

ortakların mali hakları da aynen devredilmiş olur. Miras yoluyla ortaklık haklarını devir alan ortak eski ortağın tüm hak ve vecibelerinden yararlanır. Ölen ortakların mirasçıları ayrılmak istedikleri zaman hesaplaşmada ödeme önceliğinden faydalanırlar.

ORTAKLIK PAYLARININ DEVRİ:

Madde 20-Ortaklık payları, yönetim kurulu tarafından onaylanmak şartı ile ortak olmayan ve yeterli ödeme gücüne ve ortaklık şartlarına sahip olan gerçek ve tüzel kişilere devredilebilir. Anlaşan kişiler arasında düzenlenen temlik senedi bir dilekçe ile yönetim kurulu başkanlığına sunulur. Buna olumlu cevap verildiği ve devralanın ortaklık defteri ile ilgili işlemleri tamamlandığı tarihten itibaren ortaklık payları ile diğer tüm hakları devredilmiş sayılır.

ORTAKLIKTAN ÇIKARILMA KARARININ VERİLMESİ VE İTİRAZ:

Madde 21-Ortaklıktan çıkarılma şartları;

a) Kooperatifçe kendisine verilen her çeşit üretim ve tüketim maddelerini yapılan ihtara rağmen verilmiş amacı dışında kullananlar, başkasına devredenler veya satanlar.

b) 14'üncü maddede belirtilen görevleri yerine getirmeyenler,

c) Anasözleşmenin 9. maddesinde kayıtlı şartların yitirilmesi, (Üst birliklere seçilerek görevlendirilenlerden ikametgâhlarını taşıyan üst birlik yöneticileri hariç,)

d) Üç defa arka arkaya genel kurul toplantısına katılmayanlar,

e) Ortak alınmış kimsenin ortaklık şartlarına sahip olmadığı kooperatife girdikten sonra meydana çıkmış bulunanlar. Ortaklıktan çıkarıldıktan sonra tekrar ortaklığa alınanlar, ikinci defa ortaklıktan çıkarıldıkları zaman tekrar alınma haklarını kaybeder.

Madde 22-Ortaklıktan çıkarılmaya yönetim kurulunun teklifi ile genel kurulca karar verilir. Ortaklar anasözleşmede gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamaz. Kooperatiften çıkarma gerekçeli olarak yönetim kurulu karar defterine ve ortaklar defterine işlenir. Yönetim kurulunun kendi hakkında çıkarılma kararı aldığı ortak, genel kurulun bu konuyla ilgili olarak alacağı kararda oyunu kullanamaz, ancak karşı görüşünü genel kurul tutanağına geçirir. Genel kurulca çıkarılma kararının onaylı örneği, çıkarılan ortağa on gün içinde tebliğ edilmek üzere notere verilir. Bu ortak tebliğ tarihinden itibaren üç ay içinde itiraz davası açabilir. Üç aylık süre içinde mahkemeye başvurarak itiraz edilmeyen çıkarılma kararları kesinleşir. Haklarındaki çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların, ortaklık hak ve yükümlülükleri çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar devam eder.

KOOPERATİFTEN ÇIKAN VEYA ÇIKARILAN ORTAKLARLA

HESAPLAŞMA SÜRESİ VE YÜKÜMLÜLÜK:

Madde 23-Çıkan ve çıkarılan ortakların kendilerinin veya mirasçılarının kooperatifin yedek akçeleri, malları üzerinde hiç bir hakları yoktur. Mevcut olan haklar ise, ortağın ayrıldığı yılsonu bilançosuna göre hesaplanır. Ortağın ayrılmasıyla kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek bir durumun mevcut olması halinde kooperatifin tazminat isteme hakkı saklıdır. Çıkan ve çıkarılan ortaklara yapılacak iade ve ödemeler kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek nitelik taşıyorsa, iade ve ödemeler süresi genel kurulca 3 yılı aşmamak üzere geciktirilebilir. Çıkan veya çıkarılan ortaklar ile mirasçıların alacak ve hakları: bunları isteyebilecekleri günden itibaren 5 yıllık süre sonunda zaman aşımına uğrar. Ancak, genel kurul yetkisine bağlı olarak alınan kredilerde, ortakların sorumluluğu geri ödeme süresince devam eder. Kooperatiften çıkan, çıkarılan ve ölen ortakların, ortaklık zamanlarına ait zararlardan dolayı sorumlulukları ayrıldıkları yıla ait bilançonun genel kurulca kabulünden başlayarak iki bilanço yılı devam eder. Çıkan veya çıkarılan ortaklar tarafından o güne kadar gerek sermaye payı olarak ve gerekse mevduat olarak kooperatife yatırılmış bulunan paralar, tahakkuk eden zarar karşılığı düşüldükten sonra faizsiz olarak ilgililere geri verilir.

Madde 24-Çıkan ve çıkarılanlara yapılacak ödemeler toplamı, ödenmiş kooperatif sermayesinin tutarının 1/10'unun geçmez. Bu miktarı geçen ödemeler ertesi yıla aktarılır. Bu aktarmalar ortak alacağının 5 yıllık zaman aşımına kadar bekletilemez. Çıkarılanlara yapılacak ödemelerin sırası ölenlere ve ayrılanlara ait ödemelerden sonra başlar.

ORTAKLIĞA TEKRAR ALINMA ŞARTLARI

Madde 25-Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortakların ayrılma sebepleri ortadan kalkınca kooperatife tekrar alınmalarında 9. maddedeki kooperatife giriş işlemleri uygulanır. Çıkarılan ortakların tekrar kooperatif ortaklığına kabul edilmeleri konusundaki yazılı istekleri ile toplanacak genel kurul onayına sunulur. Genel kurulca kabulünden sonra ortaklık işlemleri tamamlanarak ortaklığa kabul edilmiş olur. Çıkan ve çıkarılan ortak yeniden ortaklığa kabul edildiğinde evvelce kooperatife ödediği paraları geri almışsa bu parayı tekrar ödemek zorundadır.

ORTAKLIK SENEDİ

Madde 26-Her ortağın ortaklık haklarının ada yazılı ortaklık senedi ile temsil olunması şarttır. Bu senede kooperatifin unvanı, senet sahibinin adı ve soyadı, iş ve ev adresi, kooperatife giriş tarihi yazılır. Bu senet kooperatifi temsile yetkisi olan kişiler ve ortak tarafından imzalanır. Ortaklığın yatırdığı veya çektiği paralar tarih sırası ile kaydedilir. Bu kayıtlar kooperatifin ödediği paralara ait ise ortak imza eder. İmzalı ortak senedi makbuz hükmündedir. Ortaklık senetleri kıymetli evrak niteliğinde olmayıp sadece ortağa ait bir vesika hükmündedir.

ORTAKLIK PAYLARI, ŞAHSİ ALACAKLILAR:

Madde 27-Kooperatife giren her şahsın en az 1 ortaklık payı alması gereklidir. Bir ortak en çok 5000 payı geçmemek üzere istediği miktarda sermaye payına sahip olabilir. Bir ortaklık payının değeri 100 Türk Lirasıdır. Bir kaç pay bir ortaklık senedinde gösterilebilir. Önceden alınması taahhüt edilen pay miktarı tamamen ödenmedikçe pay artırılması yapılamaz.

Madde 28-Bir ortağın şahsi alacaklıları, ancak ortağa ait faiz ve gelir-gider farklarından hissesine düşen miktarı ve kooperatifin dağılmasında ona ödenecek payı haczettirebilir.

SERMAYE:

Madde 29-Kooperatifin sermayesi değişebilir olup, ortakların taahhüt ettikleri ortaklık payları tutarından ibarettir. Kooperatif sermayesinin en az haddidir. Bunun 1/4'ü olannın kuruluşta peşin ödenmesi gerekir.

PAYLARIN ÖDENME ŞEKLİ:

Madde 30-Ortaklar, yükledikleri nakdi sermayenin 1/4'ünü ilk girişte peşin, geri kalanını da en geç 2 yılda ve eşit taksitlerle ödemek zorundadırlar.

Madde 31-Kooperatif, genel kurulca kabul edilecek aynnevinden sermaye karşılığı ile de ortak kabul edebilir. Ayrıca kendisi mevcut bir işletmeyi veya aynları tüzel kişi adına devralabilir.

DEĞER BİÇME, BİLİRKİŞİ:

Madde 32-Aynların değerinin tespiti kurucular tarafından toplantıya çağırılacak ilk genel kurulda ortak adedinin 2/3'ünü temsil eden ortakların çoğunluğu ile seçilecek bilirkişi tarafından yapılır. Kuruldan sonra girecek ortakların aynnevinden sermaye koymaları halinde değer tespiti için yapılacak genel kurul, yönetim kurulu toplantıya çağırır. Ortakların 2/3'ünün toplanması mümkün olmayan hallerde bilirkişinin seçimi Sulh Hukuk Mahkemesinden istenir. Seçilen bilirkişi veya bilirkişiler tarafından verilen rapora aynnevinden sermaye koyan kişiler tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde Mahalli Sulh Hukuk Mahkemesine itiraz edebilir. Mahkemenin vereceği karar kesindir.

KARAR NİSABI, RAPORLARIN KABULÜ:

Madde 33-32'inci madde gereğince atanan bilirkişi, gereken raporları düzenleyip verdikten sonra yapılacak genel kurul toplantısında konu görüşülür. Çağrı ilanlarına bilirkişi raporunun bir örneği eklenir. Ortak sayısının en az yarısının genel kurul toplantısında bulunması şartı ile bilirkişi raporları okunup, incelendikten ve gereğinde aynnevinden sermaye koyan kişilerin ve devralınacak işletmenin veya aynların sahibinin açıklamaları dinlendikten sonra değerlerinin aynen kabul veya reddine yahut ilgililerin muvafakatı ile değerlendirilmesine çoğunlukla karar verilir.

HAK VE VECİBELERDE EŞİTLİK:

Madde 34-Ortaklar bu anasözleşmenin kabul ettiği esasları içinde hak ve vecibelerde eşittirler.

BİLGİ EDİNMEK HAKKI, BİLANÇO

Madde 35-Yönetim kurulunun gelir-gider farklarının dağıtım şekli hakkındaki tekliflerin ihtiva eden yıllık çalışma raporu ile bilanço ve denetçilerin 90'ncı madde hükümlerine uygun olarak düzenleyecekleri rapor genel kurulun yıllık toplantısından en az 15 gün öncesinden başlayarak bir yıl süre ile kooperatif merkezinde ortakların incelenmesine hazır tutulur. Talep eden ortaklara bilanço ve gelir-gider farkı hesaplarının bir suretinin verilmesi gerekir. Ortakların bilgi edinmek hakkı kooperatif organlarından birinin kararı ile yok edilemez veya sınırlandırılmaz.

TİCARİ DEFTERLER VE SIR SAKLAMA:

Madde 36-Kooperatifin ticari defter ve belgeleri ile ilgili konularının incelenmesi genel kurulun açık bir izni veya yönetim kurulunun kararı ile olur. İncelenmesine izin verilen defter ve belgelerden öğrenilecek sırlar hariç olmak üzere hiç bir ortak kooperatif iş sırlarını öğrenmeye yetkili değildir. Her ortak ne şekilde olursa olsun öğrenmiş olduğu kooperatife ait iş sırlarını sonradan ortaklık haklarını kaybetmiş olsa dahi daima gizli tutmak zorundadır.

GENEL KURUL TOPLANTILARINA KATILMA HAKKI:

Madde 37-Genel kurul toplantısına katılmak için; Genel kurul toplantı tarihinden itibaren en az 3 ay önce kooperatife ortak olmak şarttır. Üç ayını doldurmayan ortaklar yönetim ve denetim kurullarına seçilemezler.

SÜRE VE ORTAKLIĞIN DÜŞMESİ:

Madde 38-Kooperatif, sermaye yükümlerinden borçlu veya sair ödemelerle yükümlü bulunan ortaklardan elden yazılı olarak veya taahhütlü mektupla, bu husus mümkün olmazsa ilanla ve münasip bir süre belirterek yükümlülüklerini yerine getirmelerini ister. İlk isteğe uymayan ve ikinci istemeden sonra da bir ay içinde yükümlerini yerine getirmeyenlerin ortaklığı genel kurul kararına gerek kalmadan kendiliğinden düşer. Düşme işleminin kesinleşmesi için Yönetim Kurulunun bu hususta alacağı kararın ilgililere tebliği şarttır. Ortaklığın düşmesi alâkalının, anasözleşme veya diğer suretlerle doğmuş borçların yok olmasını gerektirmez.

KOOPERATİFİN SORUMLULUĞU:

Madde 39-Kooperatif alacaklarına karşı mal varlığı ve ortaklarının sermaye yüklenmesinin 50 katı ve ek ödeme yükümleri ile sorumludur.

ORTAKLARIN SORUMLULUĞU:

Madde 40-Kooperatif ortaklarının sorumluluğu, yüklenmiş oldukları sermaye paylarının 100 katı ve ek ödeme yükümleri ile sınırlıdır.

EK ÖDEME:

Madde 41-Bilanço açıklarını kapatmada kullanılmak üzere ortaklardan ek ödemeler istenebilir. Ek ödemelerde her bir ortağın hissesine düşecek miktar genel kurul kararı ile sermayesi veya alış-veriş oranına göre hesaplanır. Ek ödemeler toplamı o yılın bilanço açığı miktarını geçemez.

İFLAS HALİNDE USUL:

Madde 42-Kooperatifin iflası halinde, iflas idaresi ortaklardan her birinin payına düşen borcun ödenmesini kendilerinden istedikleri zaman ortaklar bu borçlarını öderler. Aktif bakiyesi, pay cetvellerinin kesin olarak tespiti üzerine geri verilir. Ortakların birbirlerine rücu hakları saklıdır. Ortakların geçici olarak tespit olunan borçları ile pay cetveli aleyhine İcra ve İflas Kanunu'nun hükümlerine göre itiraz hakları vardır.

KOOPERATİFE YENİ GİREN ORTAKLARIN SORUMLULUĞU:

Madde 43-Kooperatifin durumunu bilerek yeni giren ortak, girişinden önce doğmuş olan borçlardan diğer ortaklar gibi sorumlu olur. Buna aykırı anlaşma hükümleri ile ortaklar arasındaki anlaşmalar üçüncü şahıslar hakkında hüküm ifade etmez.

KOOPERATİFİN DAĞILMASINDAN SONRA SORUMLULUK:

Madde 44-Kooperatifin dağılması halinde, dağılmanın Ticaret Siciline tescilinden başlayarak bir yıl içinde kooperatifin iflasının açılmasına karar verildiği takdirde ortaklar ek ödemelerle birlikte sorumludurlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KOOPERATİFİN HESAPLARI

GELİR-GİDER FARKLARI VE BÖLÜNMESİ:

Madde 45-Kooperatif münhasıran ortakları ile işlem yapar. Ortaklarla işlem sonucu müspet veya menfi gelir-gider farkları meydana gelir. Müspet gelir-gider farkı, gayri safi hasıladan her türlü masraflar, faiz ve amortisman karşılıkları çıktıktan sonra kalan kısımdır. Bu miktardan vergiler ve geçen yıllara ait zararlar düşüldükten sonra geri kalan kısım aşağıdaki oranlar üzerinden bölünür.

a)% 10 yedek akçeye;

b)% 5 Yatırım ve geliştirme fonuna,

c)% 8 Sosyal hizmetler fonuna,

d)% 7 Birlik ve merkez birliğine yardım fonuna (Birlik ve merkez birliğine ortak olunması halinde).

e)% 70 risturn (ortakların işlemleri oranında dağıtılmak üzere) ayrılır Müspet gelir-gider farkından, yönetim kurulu başkanı ve üyelerine pay ayrılmayacağı gibi, ortaklara sermaye üzerinden kazanç da verilemez. Ayrılan yedek akçeler, kooperatifin çalışma anında veya dağılmasında ortaklara dağıtılmaz. Bir yıllık çalışma sonucu gelir-gider farkı menfi olduğu takdirde, açık yedek akçelerden ve bunların yeterli olmaması halinde ek ödemelerle veya ortak sermaye payları ile karşılanır. Menfi sonuçlar ortadan kaldırılmadıkça, gelir-gider farkı dağıtımı yapılamaz.

KOOPERATİFİN FONLARI:

Madde 46-Yatırım ve geliştirme fonu, üretimi ve satışları artırıcı yönde yapılacak yatırımlarda kullanılır. Kooperatifin girdiği birlik, kooperatif menfaati ile ilgili üretim ve satışları artırıcı yönde yatırımlar yapıyorsa, kooperatif genel kurul kararı ile birliğin konu ile ilgili yatırımlarında kullanılmak üzere bu fonun kısmen veya tamamen bu işte kullanılmasını karar altına alabilir. Kooperatifler birliği ve merkez birliğine ayrılan fonun % 5'i birlik hissesi olarak ödenir. % 2'si merkez birliğine gönderilir. Kooperatif bölgesinde birlik yoksa veya birliğe girmemişse yukarıdaki, % 7 miktar kooperatifin yatırım ve geliştirme fonuna eklenir. Kooperatif birliğe ortak olup da, birlik merkez birliğine ortak değilse % 2 merkez birliği hissesi kooperatifin yatırım ve geliştirme fonuna eklenir.

Madde 47-Sosyal hizmetler fonu, 45. maddede belirtilen oranda müspet gelir- gider farkından ayrılacak orandan meydana gelir.

Madde 48-Sosyal hizmetler fonu, ortakların sosyal ve kültürel ihtiyaçları ile kooperatif memur ve işçileri için ölüm, sigorta veya yardımlaşma maksadıyla kullanılır.

Madde 49-Gerçek ve tüzel kişilerce yatırım ve geliştirme amacı ile yapılacak her türlü yardımlar ve ortakların yatırım için yaptıkları bağışlar, yatırım ve geliştirme fonuna eklenir.

YEDEK AKÇELERİN KULLANILMASI:

Madde 50-Kanuni yedek akçe ortaklara dağıtılmayıp bilanço sonucunda ortaya çıkacak menfi fiyat farkının kapatılmasında kullanılır. Toplanacak yedek akçe miktarı kooperatif sermayesinin %20'sini geçemez. %20'nin üzerinde olan yedek akçe miktarı yatırım ve geliştirme fonuna eklenir.

YEDEK AKÇELERİN DAĞITILMA DURUMU:

Madde 51-Kooperatifin dağıtılmasına karar verildiği zaman yedek akçelerin kooperatifin zararlarının karşılanmasında kullanılan miktardan artan kısmı kooperatifin bağlı olduğu birliğe devredilir. Yahut köyde kurulacak kooperatiflere devredilmek üzere köy sandığına yatırılır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİFİN ORGANLARI

GENEL KURUL, YÖNETİM KURULU VE DENETÇİLER

GENEL KURUL:

YETKİ:

Madde 52-Genel kurul bütün ortakları temsil eden en yetkili organdır. Genel kurul yetkilerinden aşağıda gösterilenleri devir ve terk edemez.

- a)Anasözleşmeyi değiştirmek,
- b)Yönetim Kurulu üyeleri, denetçiler ve gerektiğinde tasfiye kurulunu seçmek,
- c)İşletme hesabıyla bilanço ve gerektiğinde gelir-gider farkının bölüşülmesi hakkında karar almak,
- d)Yönetim Kurulu ve denetçileri ibra etmek,
- e)Kanun veya anasözleşme ile genel kurula tanınmış olan konular hakkında karar vermek,
- f)Gayrimenkul alımında ve satımında takip edilecek usul ile alınacak gayrimenkulün niteliğini, yerine ve azami fiyatını, satılacak gayrimenkulün asgari fiyatını belirlemek,
- g)İmalat ve inşaat işlerinin yaptırılma usulünü belirlemek.
- h)Yönetim Kurulu üyelerine ve denetçilere verilecek ücret, huzur hakkı ve yollukları belirlemek, yönetim kurulunca teklif edilen kooperatif personel kadrolarını, ücretlerini ve yolluklarını tespit etmek.
- ı)Yeniden değerlendirme yapıp yapılmayacağına karar vermek.
- j)Kiralama işlerinde takip edilecek usul ve esasları belirlemek.

GÖREV:

Madde 53-Genel kurulun görevleri şunlardır:

- a)Ortaklar veya bağlı olduğu üst birlik temsilcileri arasında genel kurul başkanlık divanını seçmek,
- b)Bilanço, gelir-gider farkı hesapları ve yıllık çalışma raporlarını incelemek ve onaylamak,
- c)Yönetim Kurulu ve denetçiler, gerektiğinde tasfiye kurulu ve ortakları tarafından yapılan teklifleri incelemek ve yerine getirilmesi uygun görülenlerin iş programına alınmasına ve uygulanmasına karar vermek,
- d)Yönetim Kurulu ve denetçileri seçmek, hizmetini tamamlayan kuralları ibra etmek veya etmemek,
- e)Kooperatif anasözleşmesinde yapılan değişiklikleri kararlaştırmak,
- f)Gerektiği takdirde yönetim kurulu ve denetçiler ile tasfiye kurulu üyelerinin işlerine son vermek,
- g)Kooperatifin başka bir kooperatifle birleşmesi, ayrılması kooperatifin dağılması, sürenin uzatılması hakkında karar vermek,
- h)Kooperatifin, amacına uygun teşekküllerin kuruluşlarına katılmasına karar vermek ve bunların yatırımlarına katılma payını belli etmek,
- ı)Taşınmaz ve taşınır mallar, aylar edinmek, yaptırmak veya gerektiğinde satmak, işletmeleri devralmak, kooperatifin yatırımları için gerekli tesislerin yapılmasına yetki vermek,
- i)Ortakların her türlü ihtiyaçları ile ilgili araç, gereç canlı cansız demirbaşlar ile üretim ihtiyaçlarına cevap verecek maddelerin sağlanması için karar almak, kooperatifçe ortaklara verilecek aynî ve nakdî kredi ve avansın ödeme şekli ve miktarını belirlemek,

j)Gerektiğinde yönetim kuruluna anasözleşme hükümleri içerisinde yetkiler tanımak,

k)Yönetim kurulunun hazırlanmış olduğu iş programı ve bütçe teklifini onaylamak,

l)Şubeler, alım ve satım merkezleri açmak için yönetim kuruluna yetki vermek,

m)Kooperatifin birliğe katılması hakkında karar vermek ve katılma payının kaynağı ile ödeme şeklini belirlemek, birlik temsilcilerini seçmek,

n)Ortak alınacak yerleşim merkezlerini belirlemek,

o)Gerektiğinde kayıtların incelenmesi için hesap tetkik komisyonu seçmek,

ö)Yönetim Kurulu tarafından verilen ortaklıktan çıkarılma kararlarını inceleyip onaylamak veya onaylamamak,

p)Proje konusu ve keşif bedeli de göz önünde tutulmak suretiyle yönetim kuruluna borçlanma yetkisi vermek, yatırım yapılması ve ortaklara birlikte müteselsilen borçlanmaya karar almak,

GENEL KURUL TOPLANTILARI:

Madde 54-Genel Kurul;

- 1- Kuruluş,
- 2- Olağan,
- 3- Olağanüstü olmak üzere 3 şekilde toplanır.

KURULUŞ GENEL KURUL TOPLANTISI:

Madde 55-Kuruluş genel kurulu, anasözleşmenin ilanından sonra en geç bir ay içerisinde kurucu ortaklardan birinin daveti üzerine toplanır. Toplantı tarihine kadar kaydedilmiş bütün ortaklar toplantıya katılma hakkına sahiptir.

OLAĞAN GENEL KURUL TOPLANTISI:

Madde 56-Olağan genel kurul toplantısı, yönetim kurulunun daveti ile her yıl, hesap devresinin sona erdiği günü takip eden günden itibaren en geç 6 ay içinde yapılır.

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL TOPLANTISI VE ÇAĞRI:

Madde 57-Olağanüstü genel kurul toplantısı, yönetim kurulu, denetçiler, ortağı olduğu üst birlik ve tasfiye memurları tarafından toplantıya çağrılır. Ancak genel kurul yukarıda belirtildiği şekilde toplanamadığı takdirde Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı genel kurulu toplantıya çağırma yetkisine sahiptir.

Madde 58-Dört ortaktan az olmamak kaydıyla ortak sayısının en az onda birinin isteği üzerine genel kurul olağanüstü toplantıya çağrılır. Toplantı talebinin haklı bir gerekçeye dayanması gerekir. Yönetim kurulu, denetçiler, ortağı olduğu üst birlik bu isteği sırasıyla onar gün içinde yerine getirmede toplantı talebinin haklı bir gerekçeye dayandığının bakanlıkça tespiti halinde istek sahiplerinin müracaatı üzerine veya doğrudan doğruya Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından genel kurul toplantıya çağırılabilir. Çağrılmadığı takdirde istek sahipleri mahalli mahkemeye başvurarak genel kurulu bizzat toplantıya çağırma izni alabilirler.

ŞEKİL VE GÜNDEM:

Madde 59-Yönetim kurulu o yıla ait ilk genel kurul toplantısının yapılacağı tarihten 15 gün önce ortakların en kolay ve en emin şekilde haber almalarını sağlamak üzere mahalli örf ve adetlerin gerektirdiği duyurma usullerine göre toplantı çağrısı ve ilanını yapar. İlanda, çoğunluğun sağlanamaması halinde ikinci toplantının tarihi de belirlenir. Bu süre 15 günden az 30 günden fazla olamaz. Bu çağrı yazılı olarak imza karşılığında olabilir. Toplantı ilanını ihtiva eden yazıya gündemi de ekleyerek ilan ve toplantının başlama günü hariç 15 gün önceden kooperatifin kapısına; ortakların bulunduğu yerleşim merkezinin muhtarlık ilan yerine asılır. İlanın yapıldığına dair düzenlenen tutanak mahalli muhtarlıkça onaylanır. Anasözleşmenin değiştirilmesi söz konusu ise yapılacak ilanda değiştirilecek madde numaralarının yazılması ile yetinilir. İlanların bir örneği toplantıdan en az 15 gün evvel Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Mahalli Teşkilatına ve Mülki İdare Amirliğine gönderilir. Ayrıca, bakanlık temsilcisine ödenmek üzere bakanlıkça tespit edilecek ücret maliye veznesine yatırılır. Dörtten az ol-

mamak üzere, ortakların en az 1/10'u tarafından genel kurul toplantısından en az yirmi gün önce yazılı olarak bildirilecek hususların gündeme konulması zorunludur. Toplantı için bakanlık temsilcilerinin atanması Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'ndan yazılı olarak istenir. Bakanlık temsilcisi toplantıya gelmez ise mahalli idare amirine durum bildirilir. Temsilci yine gelmez ise bir saat sonunda toplantıya başlanır ve bu durum bir tutanakla belirlenir. Gündemde olmayan hususlar görüşülemez. Ancak, kooperatife kayıtlı ortakların en az 1/10'unun başkanlık divanı oluşumundan sonra gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce yazılı teklifte bulunmaları halinde hesap tetkik komisyonunun seçilmesi, bilanço incelenmesinin ve ibranın geriye bırakılması, çıkan veya çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması, genel kurulun yeni bir toplantıya çağırılması ve kanun, ve iyi niyet esasları ile genel kurul kararlarına aykırı olduğu ileri sürülen yönetim kurulu kararlarının iptali, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin azli ve yerlerine yenilerinin seçilmesi ile ilgili hususlar, genel kurula katılanların yarısından bir fazlasının kabulü ile gündeme alınır.

TOPLANTIYA BAŞLAMA:

Madde 60-Toplantı, yönetim kurulu başkanı veya üyeleri, bulunmadıkları zaman denetçilerden biri veya olmadıkları zaman genel kurulca gösterilecek bir ortak tarafından yoklamayı müteakip açılır. Toplantının gerçekleştirildiği tarihten 3 ay evvel kooperatife kaydolmuş olan ortakların 1/4' ü, ortak sayısı 5.000'in üzerinde olan kooperatiflerde ortakların 1/50'sinin bulunduğu anlaşılınca başkanlık divanı seçimine geçilir. Toplantıya katılan ortakların çoğunluğu ile toplantıyı idare edecek bir başkan, bir başkan vekili, en az birer kâtip ve oy ayırıcısı seçilerek başkanlık divanı oluşturulur ve gündemin diğer maddelerine geçilir. Başkanlık divanı kooperatif başkanı, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerden herhangi biri ile kooperatif ortağı memurlar seçilemez. Başkanlık divanı ortaklar veya üst kuruluş temsilcileri arasından seçilir. Toplantının açılıp gündem maddelerinin görüşmelerine başladıktan sonra herhangi bir sebeple toplantının devamına imkân görülmemesi veya divanın çekilmesi halinde, müteakip gündem maddelerini görüşmek üzere, ibraya ait madde görüşülmemişse yönetim kurulu, görüşülmüşse Bakanlık veya yetkili mahkemece atanacak yönetici kurul (Kayyum) tarafından yapılacak çağrı üzerine genel kurul yeniden toplanır. Çağrıya ilgili olarak 59. madde uygulanır. Birinci toplantıda çoğunluk sağlanamadığı takdirde, ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak ikinci toplantının yapılabilmesi için asgari ilgili Kanunda belirtilen kurucu ortak sayısı kadar ortağın katılımı şarttır, Şayet toplantıda kooperatifin dağılmasına veya diğer bir kooperatifle birleşmesine dair gündem maddelerinin görüşülmesi söz konusu ise bu takdirde toplantıda tüm ortakların asgari 1/4 katılımı zorunludur. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı temsilcisi, toplantının kanun, anasözleşme ve gündemde belirtildiği şekilde yürütülmesini denetleme ve temin ile görevlidir. Bakanlık temsilcisi bütün genel kurul belgelerini imzalamakla yükümlüdür.

HAZIR BULUNANLAR LİSTESİ:

Madde 61-Genel kurul toplantısına katılan ortaklar için önceden "hazır bulunanlar listesi" ismi altında 4 adet olmak üzere bütün ortakların ortak numarası ortaklığa kabul tarihi, adı ve soyadı, taahhüt ve ödenmiş sermayesi, ikamet adresi ile imza hanelerini ihtiva eden liste hazırlanır. Bu liste toplantıya katılan ortaklara toplantı başlamadan evvel imzalatılır.

KARAR NİSABI:

Madde 62-Kararlar hazır bulunan ortakların çoğunluğu ile alınır. Oyların eşitliği halinde tekrar oylama yapılır. Vekâleten oy kullanılmaz. Ancak birliklere girme veya birlikten ayrılma, anasözleşme değişikliği, dağılma, birleşme ve ayrılma hakkındaki kararlarda hazır bulunan listesini imzalayan ortakları 2/3 nisabı aranır. Ortakların şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme yükümlükleri hakkında alınacak kararlar için bütün ortakların 3/4'ünün rızası gereklidir. Anasözleşmenin 27. ve 41. maddelerindeki şahsi sorumlulukların ağırlaştırılmasıyla ilgili değişiklikler için de aynı oran aranır. Genel kurulda verilen kararlar hazır bulunmayan veya olumlu oy kullanmayan bütün ortaklar için de geçerlidir. Ancak, kamu kuruluşlarından kredi alındığı takdirde kredi miktarının artırılmasından yararlanmak üzere alınacak kararlar çoğunlukla verilir.

BÜTÜN ORTAKLARIN HAZIR BULUNMASI HALİ:

Madde 63-Kooperatifin bütün ortakları toplantıda hazır bulunduğu sürece ve bir itiraz olmadığı takdirde genel kurul toplantılarına ait olan diğer hükümler saklı kalmak şartı ile toplantıya çağrı hakkındaki hükümlere uyulmamış olsa dahi kararlar alınabilir. Bu gibi kararların, ortaklar veya ortakların toplantıda oy birliği ile seçecekleri temsilciler tarafından imzalanması gereklidir.

OY HAKKI:

Madde 64-Genel kurul toplantı tarihinden üç ay evvel ortak olmayanlar hariç her ortak genel kurula katılma hakkına haizdir. Miras veya devir yoluyla ortak olanlar eski ortağın hak ve yükümlülüklerini aynen taşır. Genel kurulda her ortak, payı ne olursa olsun yalnız bir oya sahiptir.

OYA KATILAMAYACAKLAR:

Madde 65- Kooperatif işlerinin yürütülmesinde yönetim kurulunca görevlendirilenler yönetim kurulunun ibrasına ait kararlarda oylamaya katılamazlar. Bu hükümler denetçiler hakkında uygulanmaz. Ortaklardan hiç birisi kendisi veya karı ve kocası yahut usul ve furuu ile kooperatif arasında şahsi bir işe veya davaya dair olan görüşmelerde oy hakkını kullanamazlar.

YÖNETİM KURULU VE DENETÇİLERİN SEÇİMİ:

Madde 66-Genel kurulca verilecek karara göre secimler açık veya gizli oyla yapılır. Gizli oy, açık tasnifle yapılan yönetim kurulu ve denetçiler seçimlerinde kooperatifin mühürlü seçim kâğıtları kullanılır. Bunlar "hazır bulunanlar listesi" ni imza eden ortaklara verilir. Gizli oylamada, kooperatif mührü ile mühürlenmiş boş oy pusulalarının kullanılması esastır. Ancak, genel kurulca karar alınmak kaydıyla ayrıca basılı oy pusulası da kullanılabilir. Genel kurulun yalnızca basılı oy pusulası kullanılması yolunda alacağı karar geçersizdir. Genel kurulda kooperatif mührü ile mühürlenmiş boş oy pusulaları ve basılı oy pusulalarından başkaca bir pusula seçim için kullanılmaz. Matbaada basılmış veya yazı makinesi ile yazılmış ya da çoğaltılmış oy pusulaları basılı oy pusulası sayılır. Seçimlerde oy pusulalarına yönetim kurulu, denetim kurulu ve birlik temsilcisi kadar asil ve aynı sayıda yedek üye adayları ortak numaraları ile birlikte ayrı ayrı bölümler halinde yazılır. Oy pusulalarına organlar ve birlik temsilcileri için seçilecek üye sayısından fazla isim yazılır ise fazla isim yazılı bölüm iptal olunur. Oy pusulalarındaki isimlerin üzeri çizilerek yerlerine yenilerinin yazılması mümkündür. Seçimlerde en çok oy alanlar seçilmiş sayılır. Oyların eşitliği halinde Divan Başkanının uygun göreceği şekilde kura çekimi yapılır. Seçilmiş olan yedeklerin sıralaması oy sayısına göre yapılır. Oylarda eşitlik halinde listedeki sıralama esas alınır. Basılı oy pusulaları için de aynı şartlara uyulur. Ortaklar oylarını tasnif heyetinin önünde seçim sandığına atarlar. Tasnife başlanıldığında oy sayıları ortak sayısı ile kontrol edilir. Fazla çıktığı zaman oy pusulaları açılmadan fazlalıklar iptal edilir. Yönetim kurulu üyeleri, denetçiler ve birlik temsilcisi seçiminde bir tek oy sandığı kullanılır. Sandık açılıp oy ayırımı bittikten sonra sonuçlar tutanağa yazılır.

GENEL KURUL TOPLANTISINA AİT BELGELERİN

RESMİ MAKAMLARA GÖNDERİLMESİ:

Madde 67-Genel kurul görüşmeleri tutanağa bağlanır. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı temsilcisi ile başkan ve kâtipler tarafından imzalanan bu tutanaktan, toplantıya katılan ortak sayıları gösterilir. Yeni seçilip göreve başlayan yönetim kurulu tarafından en geç toplantı gününden itibaren 15 gün içinde gündem, toplantı çağrısı ve ilanı, tutanağı, yönetim kurulu ve denetçiler raporu, bilanço, kâr, zarar cetveli, genel kurul toplantısında hazır bulunan ortaklar listesi ile genel kurul toplantı tutanağı ve üst kuruluş paylarının ödeme makbuzlarının her birisinden birer adet olmak üzere hazırlanan evraklar Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı mahalli teşkilatına verilir. Bu evrakların birer adedi aynı zamanda kooperatifin bağlı bulunduğu birliğe de gönderilir. Ayrıca, alınan genel kurul kararlarından tescil ve ilanı gerektirenler kanuni süresi içinde tescil ve ilan edilir.

KARARLARIN BOZULMASI VE ŞARTLARI:

Madde 68-Aşağıda belirtilen kimseler; kanuna, anasözleşme hükümlerine ve iyi niyet esaslarına aykırı olduğu iddiası ile genel kurul kararları aleyhine, toplantıyı takip eden günden başlamak üzere bir ay içinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye başvurabilirler.

1-Toplantıda hazır bulunup ta kararlara katılmayarak karşı görüşlerini tutanağa geçirten, oyunu kullanmasına haksız olarak izin verilmeyen, toplantı çağrısının usulüne uygun yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan veya tebliğ edilmediğini, genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmayan kimselerin karara katılmış bulduklarını iddia eden ortaklar,

2-Yönetim kurulu,

3-Kararların yerine getirilmesi yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin şahsi sorumluluklarını gerektirdiğinde bunların her biri, Ayrıca, bozma davasının açıldığı ve duruşmanın yapılacağı gün, yönetim kurulu tarafından usulen ilan olunur. Genel kurulda alınan bir kararın mahkeme tarafından bozulması bütün ortaklar için hüküm ifade eder.

YÖNETİM KURULU:

Ödevi ve Üye Sayısı:

Madde 69-Yönetim kurulu, kanun ve anasözleşme hükümleri içinde kooperatifin çalışmasını yöneten ve onu temsil eden yürütme organıdır. Yönetim kurulu kooperatif hükmü şahsiyetinin kanuni temsilcisi olup, kooperatif idaresinde işletme sahibi gibi bir yer tutar. Yönetim kurulu üyeleri ve yedekleri genel kurul toplantısında ortaklar arasından 3 asıl 3 yedek olmak üzere en az bir, en fazla dört yıl için seçilirler. Genel kurulca böyle bir süre tespiti yapılmaması halinde bir yıl seçilmiş sayılır. Görev süresi sona eren üyelerin seçilme hakkı vardır. Tüzel kişiler de yönetim kurulu üyeliğine seçilebilirler. Yönetim kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişiler, temsilcilerinin isimlerini kooperatife bildirir. Bu genel kurulda ibra edilmeyen yönetim kurulu üyeleri gündemde seçim maddesi var ise tekrar yönetim ve denetim kurulu üyeliklerine seçilemezler. Şayet gündemde seçim maddesi yok ise yapılacak ilk genel kurul toplantısı gündemine seçim maddesi konması zorunludur.

TEMSİL:

Madde 70-Yönetim kurulu üyeleri, seçilmelerini müteakip yapacakları ilk toplantıda gizli oyla görev bölümü yaparak başkan, başkan yardımcısı ve muhasip üyeyi tespit eder. Aynı toplantıda, yönetim kurulunun yapacağı mutata toplantı tarihlerini ve yerini belirler. Bu toplantıda ayrıca, lüzumu halinde yapılması zorunlu olan mutata dışı toplantılara çağrının nasıl ve kimler tarafından yapılacağına dair karar alınır. Yönetim kurulu başkanı, olmadığı zaman yardımcısı kooperatifi temsilen birinci derecede imzaya yetkilidir. İkinci imza yetkisi yönetim kurulunca muhasip üyeye verilir. Kooperatifin hukuken bağlanabilmesi için kooperatif unvanının yazılıp altının imzaya yetkili olan iki kimse tarafından imzalanması gerekir. Kooperatifi temsile yetkili olanlar kooperatifin konularının sınırları içerisinde çeşitli işleri hukuki işlemleri, kooperatif adına yapmak ve kooperatifin unvanını kullanmak hakkına sahiptirler. Yönetim kurulu üyeleriyle kooperatifi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları tescil ve ilana tabidir.

YÖNETİM KURULUNUN ÜYELİK ŞARTLARI:

Madde 71- Yönetim kurulu üyeliğine seçilebilmek için;

a)Türk vatandaşı olmak,

b)Aynı türde başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak,

c)Türk Ceza Kanunundaki zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, görevi suistimal, sahtekarlık, hırsızlık, dolandırıcılık, hileli iflas, emniyeti suistimal ve Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlardan veya 1163 sayılı Kanuna göre mahkum olmamak,

d)Orman Kanununa muhalefet suçundan hapis cezasıyla mahkûm olmamak,

e)Birbirleriyle ve denetleme kurulu üyeleriyle üçüncü dereceye kadar (üçüncü derece dâhil) akraba olmamak,

f)Aralarında herhangi bir iş ortaklığı bulunmamak,

g)Hacir altında bulunmamak,

h)18 yaşından küçük olmamak,

ı)En az ilkokul mezunu olmak,

j)Kooperatifin çalışma konuları ile ilgili işlerin ticaret ve komisyonculuğunu yapmamak, gerekmektedir. Üyelik şartları denetçiler tarafından araştırılır. Bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine yönetim kurulunca son verilir. Haklarında yukarıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davası açılmış olanların görevleri ilk genel kurul toplantısına kadar devam etmekle beraber, yönetim kurulunca bu durumdaki üyelerin genel kurulca azli veya göreve devamı hakkında karar alınmak üzere yapılacak ilk genel kurul gündemine madde konulur. Genel kurulda en çok oy alan ortaklar aldıkları oy sayısına göre yönetim kurulu asıl ve

yedek üyeliğine seçilmiş olurlar. Oylar eşit gelirse kuraya başvurulur. Yönetim kurulundan ayrılan bir üyenin yerine yedek üyelerden, alınan oy sırasına göre biri geçer. Herhangi bir sebeple, yönetim kurulu toplantı nisabını kaybederse boşalan yönetim kurulu üyeliklerine denetim kurulu üyeleri tarafından gecikilmeksizin yeteri kadar yedek üye çağrılır. Yönetim kurulu üyelerinden biri veya bir kaç kooperatifi temsil yetkisine sahip murahhas üye seçilebilir. Murahhas üyelerin seçilmesi, değiştirilmesi Ticaret Siciline tescil ettirilir. Yönetim kurulu en az iki üyenin katılımı ile toplanır ve kararları çoğunlukla alır. Yönetim kurulu üyeliğine seçilenler, denetçiliğe, hakem kurallarına hesap tetkik komisyonuna seçilemezler. Yönetim kuruluna seçilenler ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapamaz.

ÇALIŞMA ŞEKLİ:

Madde 72-Yönetim kurulu toplantılarında üyeler, vekalet veya temsil yoluyla oy veremezler. Yönetim kurulu ayda en az bir defa toplanır. Birbiri ardına üç defa mazeretsiz olarak mutata toplantıya gelmeyen üye istifa etmiş sayılır

Madde 73-Yönetim kurulu üyeleri her zaman görevinden ayrılabilir. Ancak ayrılan üyenin görevli olduğu zamana ait sorumluluğu zararın ve bunun sorumluluklarının öğrenildiği tarihten itibaren iki yıl, her halükarda zararı doğuran fiilin oluş tarihinden itibaren tazminat davası açma hakkı beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Madde 74-Yönetim kurulu üyeleri topluca istifa ettikleri ve yedekler istifa eden üyelerin yerini dolduramadığı takdirde, kooperatif denetçilerce, olmadığı takdirde Bakanlıkça olağanüstü genel kurul toplantısına çağrılarak, yeniden yönetim kurulu üyelerini seçer. Yönetim kurulundan bir üye istifa edipte, yerine geçecek yedek üye yoksa yönetim kurulu, ortaklar arasından birisini yönetim kurulu üyeliğine seçerek yeni üyeyi toplanacak ilk genel kurulun onayına sunar. Yeni üyeler seçilip göreve başlayıncaya kadar eskileri göreve devam eder. Eski yönetim kurulu görevi devretmemiş ise devredene kadar, genel kurulca karara bağlanmış ödemeler ile önceden ödeme planına bağlanmış ödemeler, vergi, resim ve harç ödemesiyle görevleri sınırlıdır.

ÜCRET:

Madde 75-Yönetim kurulu üyelerine genel kurulca belirlenen aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk dışında hiçbir ad altında başkaca ödeme yapılamaz.

Madde 76-Yönetim kurulu üyeleri ve temsile yetkili şahıslar genel kurulun devredemeyeceği yetkilerini kullanamaz.

YÖNETİM KURULUNUN GÖREVLERİ:

Madde 77-Yönetim kurulunun görevleri şunlardır.

a)Genel kurul tarafından verilen kararları yerine getirmek ve kooperatif işlerini ortakların yararına uygun şekilde yürütmek,

b)Defter, hesap ve kayıtları kanun ve anasözleşmeye uygun olarak tutmak.

c)Kooperatifin nakit varlığı ile menkul ve gayrimenkullerini gereği gibi kullanmak, işletmek ve korumak.

d)İmkânlarla orantılı olarak şubeler, alım ve satım merkezleri açılmasını genel kurula teklif etmek,

e)Kooperatifin varlığından, ortakların üretim kapasitelerini arttırmak için durumlarına göre bilanço yılı içinde tahsil edilmek üzere avans vermek,

f)Genel Kurulu olağan ve olağanüstü toplantıya çağırarak,

g)Genel kuruldan alınan yetki ile işlerin görülmesi için gerektiğinde ortakları görevlendirmek, müdür, memur müstahdem ve işçi çalıştırmak,

h)Kanunlara aykırı olarak alınan genel kurul kararları aleyhine iptal davası açmak,

ı)Genel kurul toplantısından otuz beş gün önce çalışma raporu, bilanço, gelir-gider cetvelini ve bütçe teklifini hazırlayıp denetçilere vermek ve genel kurul toplantısından on beş gün önce ortakların incelenmesine sunmak,

k)Kooperatifin aczi veya mali durumunun bozulması halinde genel kurulu toplantıya davet etmek,

l)Kanun ve anasözleşmedeki ortaklık hak ve ödevlerinin yerine getirmeyen ortaklar hakkında karar alarak durumu genel kurulun onayına sunmak,

- m)Denetçilerin seçim ve görevden alınmalarını Ticaret Siciline tescil ve ilan ettirmek,
- n)Gerektiğinde tasfiye işlerini yürütmek,
- o)Kooperatifi temsile yetkili şahısları tescil ve ilan ettirmek,
- p)Eski yönetim kurulu üyeleri ile kooperatif memurlarının sonradan tespit edilen yolsuzluklarını ilgili mercilere bildirmek,
- r)Kooperatifin amacına uygun gayrimenkul alımlarında, tapu devri veya tapuya şerh verilerek bir satış vaadi sözleşmesi yapmak,
- s)Tanıtma ve ortak kaydetmek amacıyla yapılacak ilan, reklam ve açıklamaları eksik ve gerçeğe aykırı olmayacak şekilde yapmak, bunların yanıltıcı bilgi ve unsurlar taşımamasını sağlamak,
- t)Kooperatife ait mal, para ve para hükmündeki kağıtları ve gizlide olsa bunlarla ilgili defter ve belgeleri istenildiğinde müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine ve kredi kuruluşlarının denetim görevlilerine göstermek, saymasına ve incelenmesine yardımcı bulunmak, istenilen bilgileri gerçeğe uygun ve eksiksiz olarak vermek ve doğru beyanda bulunmak,
- u)Ortaklar ile ortak olmak için müracaat edenlerin anasözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak, uygun olanları ortak olarak kaydetmek.
- v)Mal beyanında bulunmak.
- y)Denetim amacıyla denetçilerin 92. madde doğrultusunda talebi halinde kooperatife ait her türlü defter ve belgeleri vermek,
- z)Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığıınca yaptırılacak denetim neticesi verilecek talimatlara uymaktır.

Madde 78-Görevi son bulan yönetim kurulu, yeni yönetim kuruluna seçim gününden başlayarak bir hafta içinde bütün hesapları bilgi ve belgeleri devretmek zorundadır.

Madde 79-Yönetim kurulunun kararları, sayfeleri noterce tasdik edilmiş, "karar defteri"ne sıra numarası ve tarihiyle yazılır ve toplantıda hazır bulunan üyeler tarafından toplantıda alınan kararlar imzalanır. Verilen karara karşı görüşlü veya çekimser kalanlar, muhalefet veya çekinme sebeplerini kararın altına yazarak imzalamak zorundadırlar. Bunu yapanlar kararın uygulanması sırasında doğacak zararlardan dolayı diğer üyelerle birlikte sorumlu olmazlar. Böyle hareket etmeyenler sorumluluğa katılırlar. Kararların geçerliliği yazılıp imza edilmiş olmasına bağlıdır.

YÖNETİM KURULUNUN SORUMLULUKLARI:

Madde 80-Yönetim kurulu; genel kurul tutanaklarının gerekli defterlerin ve ortak listelerinin düzenli tutulup saklanmasından ve işletme hesabıyla yıllık bilançonun kanuni hükümlere uygun olarak hazırlanmasından, incelenmek üzere denetleme kuruluna verilmesinden, kooperatife, ortaklara ve kooperatif alacaklılarına karşı ortaklaşa sorumludurlar. Ortaklaşa sorumluluğu gerektiren işlerden bir eksikliği olmadığını ispat eden, özellikle bu işlere karşı oy vermiş olup durumu görüşme tutanağına yazdırmakla beraber denetleme kuruluna hemen yazılı olarak bildiren özrüne dayanarak o işlemlerin görüşmelerinde hazır bulunmayan üye, sorumluluktan kurtulur. Görevleri gereği gibi yapmadığı anlaşılan yönetim kurulu üyelerinin genel kurul her zaman işine son ve haklarında soruşturma kararı verebilir. Her ortağın veya işten el çektirilenlerin dava açma hakkı saklıdır. Bu kararın gereğini denetleme kurulu yargı organları vasıtasıyla uygular.

Madde 81-Yönetim kurulu üyeleri ortaklık işlemleri dışında kooperatif ile ticari işlemlerde bulunamazlar. Yönetim kurulu üyelerinden her biri, genel kurulun kararı kişisel sorumluluklarını gerektirdiği durumlarda karar aleyhine iptal davası açabilir. Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları kasıtları bulunsun veya bulunmasın kendi kusurlarından doğan zararlardan sorumludurlar. Bunların suç sayılan fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeler üzerinde işledikleri suçlarından dolayı devlet memurları gibi ceza görürler. Yönetim kurulu, tescile bağlı konuları sicil memurlarının isteği üzerine yerine getirmemesi, tescil ve kayıta kötü niyetle gerçeğe ters beyanda bulunulması, hallerinde cezai sorumluluk taşır. Kuruluş sırasında kurucu ortaklar tarafından resmi makamlara verilen kooperatif anasözleşmesi, nakdi sermayenin tescil ve ilandan sonra kooperatif hesaplarına aktarılacak üzere kurucu ortaklarca geçici yönetim kurulu üyelerinden birisine ödendiğine dair dilekçe; aynnevinden sermaye ve kooperatifçe devralınan işletmeye ait değer biçme raporu gibi vesikaların gerçeğe uygun olmayan şekilde düzenlenmesinden kooperatifin kurucu ortakları sorumludurlar.

Madde 82-Yönetim kurulu veya temsile yetkili şahısların kooperatife ait görevlerini yürütmeleri anında şahsı kurları olmaksızın meydana getirdikleri haksız fiillerden doğan zararlardan kooperatif sorumludur.

TESCİL:

Madde 83- Kooperatifi temsile yetkili kılınacak kimseleri yönetim kurulu tayin eder. Yönetim kurulu, bu kimsele- rin, isimlerini imzalarını ve bu yetkiye dayanan karar suretini notere tasdik ettirdikten sonra ticaret siciline verir.

KOOPERATİFİN ACZE DÜŞMESİ HALİNDE YAPILACAK İŞLER:

Madde 84-Kooperatifin acze düşmesini kabul ettirecek önemli sebepler mevcut ise yönetim kurulu piyasadaki cari fiyatlar esas olmak üzere, derhal bir ara bilançosu tanzim eder. Son yılın bilançosu veya daha sonra yapılan bir tasfiye bilançosundaki mevcutların, kooperatif borçlarını artık karşılayamayacağını gösteriyorsa yönetim kurulu, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na keyfiyeti bildirir ve genel kurulu derhal olağanüstü toplantıya çağırır. Pay senetleri çıkarılmış olan bir kooperatifte son yılın bilançosunda kooperatif varlığının yarısı karşılıksız kalırsa yönetim kurulu derhal genel kurulu toplantıya çağırarak durumu ortaklara arz eder. Aynı zamanda ilgili mahkemeye ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bilgi verir. Ancak, ortakları ek ödemeleri yükümlü olan kooperatiflerde, bilançoda tespit edilen açık, üç ay içinde ortakların ek ödemeleriyle kapanmadığı takdirde Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı haberdar edilir. Mali durumun düzeltilmesinin mümkün görülmesi halinde mahkeme yönetim kurulunun veya alacaklılardan birinin isteği üzerine iflasın açılmasını erteleyebilir. Bu takdirde, mevcutlar defterinin tutulması, yönetim memuru atanması gibi kooperatif varlığının korunmasına ve devamına yarayan tedbirleri alır.

İŞTEN ÇIKARMA:

Madde 85-Yönetim kurulu, genel kuruldan aldığı yetki ile işlerin görülmesi ile görevlendirdiği kimseleri ve atadığı müdürü ve diğer temsilci ve vekilleri her zaman işten çıkarabilir. İşten çıkarılan kimselerin tazminat isteme hakları saklıdır. Ancak, ortaklar arasından seçilen müdür sebepsiz işten çıkarılma iddiası ile tazminat isteyemez.

DENETÇİLER:

Seçim:

Madde 86-Denetçiler, genel kurul adına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını tetkik eder. Denetçiler ortaklar arasından en az bir, en fazla dört yıl için seçilirler. Genel Kurulca böyle bir süre tespiti yapılmaması halinde bir yıl için üç asil ve üç yedek olmak üzere genel kurul tarafından seçilmiş sayılırlar. Denetçilerden bir tanesi kooperatif ortaklarından olmayabilir. Bu genel kurulda ibra edilmeyen denetçiler gündemde seçim maddesi var ise tekrar yönetim ve denetim kurulu üyeliklerine seçilemezler. Şayet gündemde seçim maddesi yok ise yapılacak ilk genel kurul toplantısı gündemine seçim maddesi konması zorunludur. Süreleri biten denetçiler tekrar seçilebilir. Denetçiler birbirleriyle ve yönetim kurulu üyeleriyle 3. dereceye kadar (bu derece dâhil) akraba olamazlar ve kooperatifte idari görev alamazlar. Görevi biten yönetim kurulu üyeleri genel kurulca ibra edilmedikçe denetçiliğe seçilemezler. Denetçilerin Türk vatandaşı olmaları ve Türk Ceza Kanunundaki zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, görevi suistimsalshaktekarlık, hırsızlık, dolandırıcılık, hileli iflas, emniyeti suistimal ve devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlardan veya 1163 sayılı Kanuna göre mahkum olmamaları şarttır. Görev kusurlarından veya suç teşkil eden fiillerinden dolayı yönetim kurulu ve denetçilikten uzaklaştırılanlar denetçiliğe seçilemezler.

GÖREVE SON VERME:

Madde 87-Genel kurul, denetçilerin görevlerine her zaman son verebilir. Ortaklar arasından seçilen denetçiler görevlerine son verilmesinden dolayı tazminat isteyemezler.

BİR ÜYELİĞİN AÇILMASI:

Madde 88-Denetçilerden birinin ölümü, çekilmesi, bir engelden dolayı görevlerini yapamayacak halde bulunması, iflas veya hacir altına alınması gibi bir sebeple görevlerinin sona ermesi ve yüz kızartıcı bir suçtan dolayı mahkumiyetlerinin kesinleşmesi halinde diğer denetçiler, genel kurulun ilk toplantısına kadar görev yapmak üzere yerine yedeklerden birini çağırırlar.

SORUMLULUK:

Madde 89-Denetçiler, kanun veya anasözleşme ile verilen görevlerini hiç veya gereği gibi yapmamalarından doğan zararlardan dolayı kusursuz olduklarını ispat etmedikçe ortaklaşa sorumludurlar.

ÇALIŞMA DÜZENİ VE GÖREV, İNCELEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

VE DENETÇİLİKTE ÇEKİLME:

Madde 90-Denetçiler yılda en az dört defa toplanarak kooperatifin işlemlerini ve hesaplarını denetler, malları ve kasayı sayar ve görülen noksanlıkları, düzensizlikleri inceleyerek bunları birer rapora bağlayarak "Denetçiler Denetim Raporları" dosyasında saklarlar. Denetçiler, yıllık genel kurul toplantısından 35 gün önce bilanço, yönetim kurulunun hazırladığı yıllık çalışma raporu ve bütçeyi inceleyerek gerekli gördüğü işlemleri, hesap ve mevcutları elden geçirir ve düşüncesini açık olarak belirterek yıllık rapor hazırlar. Denetçiler, yapacağı toplantılarda yönetim kurulunun çalışma düzenini ve başarı derecesini takip ederek gerekli uyarılarda bulunurlar.

Madde 91-Denetçilerin görevleri; kooperatifin iş ve işlemlerini kontrol etmektir. Denetçiler şu görevlerle yükümlüdürler:

- Kooperatifin işlem ve hesaplarının incelenmesi sonunda buldukları noksan ve yanlışların giderilmesi için gerekli tedbirleri almak ve ilgili makam ve organlara haber vermek,
- Bilançonun Türk Ticaret Kanunu ile Vergi Usul Kanunu esaslarına göre hazırlanıp hazırlanmadığına bakmak,
- Yönetim Kurulu üyelerinin üyelik şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak, bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine son verilmesi için keyfiyeti yönetim kuruluna bildirmek,
- Muhtelif sebeplerle yönetim kurulu toplantı nisabını kaybetmesi halinde boşalan yönetim kurulu üyeliklerine gecikilmeksizin yeteri kadar yedek üye çağırarak,
- Üç ayda bir ara denetimi yaparak ve ansızın kooperatif veznesini denetlemek, inceleme sonuçları olumsuz çıktığı takdirde düzenlenecek raporun birer örneğini yönetim kuruluna vermek,
- Bütçeyi kontrol etmek,
- Tasfiye işlemlerini denetlemek,
- Ortaklarla veya kendileriyle kooperatif yöneticileri arasındaki anlaşmazlıkla ilgili konuları genel kurul gündemine aldirmek ve gerektiğinde olağanüstü olarak genel kurulu toplantıya çağırarak,
- Genel kurul toplantılarında hazır bulunmak,
- Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin ve memurlarının cezayı gerektiren fiillerini savcılığa bildirmek,
- Anasözleşmede ortakların genel kurul toplantılarına katılmaları için gerektiği belirtilen şartları yerine getirilip getirilmediğini incelemek.

l)Yapılacak denetim sonucunda düzenlenecek rapora göre hukuki sorumluluğu tespit edilen yönetim kurulu ve memurlar hakkında genel kurul kararına istinaden gerekli hukuk davalarını açmak, Denetçilerin yukarıda yazılı kontrol yetkileri genel kurul kararı ile sınırlandırılmaz. Denetçiler ayrıca, kooperatif zararlarını kapatmak için genel kurula sunulacak teklifleri hazırlayarak toplantı gündemine aldirmek.

Madde 92-Denetçiler, işletme hesabıyla bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını, defterlerin düzenli bir suretle tutulup tutulmadığını ve işletmelerin neticeleri ile mameleki hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapılıp yapılmadığını incelemekle yükümlüdürler. Ortakları şahsen sorumlu veya ek ödeme ile yükümlü olan kooperatiflerde denetçiler, ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını da incelemek zorundadırlar. Yöneticiler, bu maksatla denetçilere defterleri ve belgeleri verirler. Denetçilerin istekleri üzerine müfredat defteri ve bu defterin hangi esaslara göre düzenlendiği ve istenilen her konu hakkında bilgi verilir. Ortaklar, gerekli gördükleri hususlarda denetçilerin dikkatini çekmeye ve açıklama yapılmasını istemeye yetkilidirler.

Madde 93-Denetçiler yönetim kuruluna yazılı olarak başvurmak suretiyle her zaman görevden çekilebilir. Açılan üyeliğe yedek üye getirilir, bir üyelik açık kalıp da yerine geçecek üye bulunmazsa genel kurul olağanüstü toplantıya çağırılmadan mevcut denetçiler tarafından kooperatif ortakları dışından bir asil bir yedek üye seçilir.

Ancak, denetçilerin toptan çekilmesi veya denetçi sayısının bir kişiye düşmesi halinde yönetim kurulu acilen denetçi seçimini yapmak üzere genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırılır. Yenileri seçilene kadar eski denetçiler görevlerine devam etmek zorundadır.

TOPLANTI VE RAPORLAR:

Madde 94-Denetçiler her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula sunmak zorundadırlar. Denetçiler, görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri eksiklikleri, kanun veya anasözleşmeye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı buldukları organa ve gerekli hallerde genel kurula haber vermekle yükümlüdürler. Denetçiler, yönetim kurulu ve genel kurul toplantılarına katılırlar. Ancak, yönetim kurulunda oy kullanamazlar,

Madde 95-Denetçi raporları üç üye tarafından imzalanır. Raporla katılmayan üye çekilme sebeplerini belirterek imzalar. Yıllık genel kurul toplantısında "denetçiler raporu" okunmadan bilanço ve dolayısıyla ibralar konusunda karar alınmaz. Denetçiler azledilmiş olursa, yeni denetçiler düzenleyecekleri raporda bu olayı da açıklamak ve sebeplerini belirtmek zorundadırlar.

SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ:

Madde 96-Denetçiler, görevleri sırasında öğrendikleri ve açıklanmasında kooperatif veya ortaklarının zarara uğrayacağı konularda kooperatif ortaklarına ve üçüncü şahıslara açıklama yapamazlar.

HESAP TETKİK KOMİSYONU SEÇİMİ:

Madde 97-Genel kurul bazı konuların incelenmesi için lüzumu halinde hesap tetkik komisyonu seçebilir. Mevcut ortakların dörtten az olmamak üzere en az 1/10'u, son iki yıl içinde kooperatifin kuruluşuna veya idari işlemlerine ait bir yolsuzluğun olduğunu, kanun veyahut anasözleşme hükümlerine önemli bir şekilde aksi hareket edildiğini iddia ettikleri takdirde, bunları soruşturmak için hesap tetkik komisyonu teşkilini genel kuruldan isteyebilirler. Bu istek kabul edilmediğinde gerekli masrafları peşin ödeme şartı ile mahkemeye başvurma hakkına sahiptirler. Komisyona seçilen ortaklar gerekli incelemeleri yapacak bilgi ve beceriye sahip olmadıkları takdirde; ücreti kooperatifçe karşılanmak üzere dışarıdan uzman kişiler görevlendirerek gerekli raporları düzenletir. Soruşturma sonuçlarına göre iddia doğru görülmediği takdirde veya denetçilerin vereceği raporda bu talebin haklı sebebe dayanmadığı anlaşılırsa kötü niyetle hareket ettiği ispat edilen ortaklar kooperatifin bu yüzden gördüğü zarardan sorumludurlar.

MÜDÜR:

Seçimi ve Tayini:

Madde 98-Kooperatif Müdürü yönetim kurulu kararı ile ortaklar arasından, tüzel kişi temsilcilerinden veya dışarıdan azami yönetim kurulu görev süresiyle sınırlı olmak kaydıyla düzenlenecek sözleşmeye dayalı olarak tayin edilir. Müdür, kendiliğinden müdürlük görevini devredemez ve yerine vekil bırakamaz. Gerektiğinde müdürün görevine son verilme işlemi yönetim kurulunca karara bağlanarak yapılır. Yönetim kurulu ayrı bir müdür atayınca kadar, yönetim kurulu üyeleri kendi aralarından bir veya birkaç üyeyi murahhas üye olarak görevlendirebilir. Bu durumda murahhas üyeye müdürün tabi olduğu hükümler uygulanır.

MÜDÜRLÜK ŞARTLARI:

Madde 99-Müdürlük şartları şunlardır.

- Kooperatifçilik bilgilerine sahip olmak.
- Siyasi bir partinin üyesi olmamak,
- Hukuken memuriyete mani hali bulunmamak,
- En az lise mezunu olmak.

MÜDÜRLÜK ÜCRETLERİ:

Madde 100-Kooperatif müdürü ve hizmet personelinin ücretleri genel kurulca kabul edilen bir kadro ve yıllık tahmini bütçeye göre kararlaştırılır.

MÜDÜRÜN GÖREVLERİ:

Madde 101-Müdürün görevleri şunlardır:

- Yönetim Kurulu kararlarını, yıllık çalışma programlarını göz önünde tutarak uygulamak,
- Kooperatifin işlerini yürütmek, işlerin uyumu ve düzenini sağlamak,
- Yönetim Kurulu toplantılarında oy kullanmamak şartı ile hazır bulunmak.

İDARİ VE TEKNİK PERSONEL:

Madde 102-Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'ndan bir projeye dayalı olarak kredi veya yardım alan Kooperatifler Bakanlığın istediği şartlara uygun idari ve teknik personeli atamak mecburiyetindedir.

MÜDÜRÜN YETKİ VE SORUMLULUĞU:

Madde 103-Kooperatif müdürü, kooperatif hizmet personelinin amiridir. Denetçiler ve yönetim kurulu üyelerinden başkasına kooperatifin işleri ile ilgili bilgi veremez. Kooperatif hizmet personeli müdüre karşı sorumludur. Kooperatif müdürü kendine verilen görevleri gereği gibi veya hiç yerine getirmese yönetim kuruluna karşı sorumludur.

PERSONELİN İŞTEN ÇIKARILMASI:

Madde 104-Yönetim Kurulu, müdür ve hizmet personelinin işine son verebilir. Çıkarılma işlerinde yönetim kurulu kararı gereklidir. Müdür ve personelin işten çıkarılması teklifi denetçilerce yapıldığı takdirde, Yönetim kurulu başkanı, derhal toplantı yapar ve gerekli kararı verir. Şayet çıkma kararı verilmemişse denetçiler, genel kurulu toplantıya çağırabilir ve konu orada karara bağlanır.

ALTINCI BÖLÜM

KOOPERATİF BİRLİKLERİ İLE İLİŞKİLER

BİRLİĞE GİRİŞ, BAŞVURMA ŞEKLİ VE İTİRAZ:

Madde 105-Genel kurul kararı ile kooperatifin gelişmesi amaçlarının gerçekleşmesi, menfaatlerinin korunması, eğitim yapılması ve kooperatifçilik konularında tavsiyeler alınması gibi hizmetlerin yerine getirilmesi için o bölgede kurulmuş ve faaliyet konuları aynı nitelikte olan 7 veya daha çok kooperatif tarafından kurulan ihtisas birliklerine ortak olabilir veya bu özellikte birlikler kurulabilir.

Madde 106-Kooperatif, birlik kurar veya kurulmuş birliğe girmeye karar verirse birliğe taahhüt edilecek iştirak sermayesinin miktarı ve ödeme şekli birlik anasözleşmesi hükümleri çerçevesinde genel kurulca belirlenir. Kooperatif çalışma konuları ile ilgili olarak birliğin yapacağı tesislere taahhüdü dışında genel kurulca belirlenecek miktar üzerinden katılabilir.

Madde 107-Kooperatif, kooperatifler birliğine girmekle ortaklarına bu anasözleşmedeki yükümlülüklerden fazlasını yükleyemez.

TEMSİLCİLİK:

Madde 108-Birlik genel kurullarında kooperatifi temsil etmek üzere kooperatif genel kurulunca ortaklar arasından ortağı olduğu üst kuruluş anasözleşmesinde belirtilen sayıda temsilci seçilir. Temsilcilerin görev süresi en az bir en fazla 4 yıldır. Genel kurulca böyle bir süre tespiti yapılmaması halinde bir yıldır. Seçilen temsilcilerin her birinin birlik genel kurulunda kooperatifi temsilen bir oy kullanma hakkı vardır. Seçilen temsilciler kadar yedek üye de seçilir. Yetkili temsilcilerin uygun bir mazerete bağlı olarak birlik genel kuruluna katılmaması durumunda ve yönetim kurulunca verilecek oy kullanma izin belgesi karşılığında sırasıyla yedeklere de oy kullanma yetkisi verilir.

DENETİM VE EĞİTİM:

Madde 109-Kooperatif, bağlı bulunduğu üst birlikler tarafından eğitilebilir ve denetlenebilir. Kooperatif, üst birliklerince kendilerine yönelik ve eğitim hizmetlerine ait giderlere iştirak eder.

YEDİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİFİN DAĞILMASI

DAĞILMA SEBEPLERİ:

Madde 110-Kooperatif;

a)Anasözleşmede belirtilen süre genel kurul kararı ile uzatılmadığı takdirde, (bunun için genel kuruldan fiilen kullanılan oyların 2/3 çoğunluğu gereklidir)

b)Genel kurul kararı ile,

c)İflasın açılması ile,

d)Diğer bir kooperatifle birleşmesi veya devralınması suretiyle (bunun için genel kurulda fiilen kullanılan oyların 2/3 çoğunluğu gereklidir),

e)Kanunlarda ön görülen diğer hallerde (ortak adedinin yasal kurucu ortak adedinden aşağı düşmesi ile kooperatif organlarının kurulamaması, kooperatifin çalışma konusu dışında veya amme kanunlarına karşı çalışma göstermesi, kooperatifin kanuni tanımı dışına çıkması ve kâr peşinde koşan bir ticari şirket hüviyetine girmesi, acze düşmesi gibi hallerde) Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının mahkemedan alacağı karar üzerine,

f)Üç yıl üst üste olağan genel kurulunu yapmaması halinde,

g)Amacına ulaşma imkânının bulunmadığının Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca tespiti halinde mahkemedan alacağı kararla dağılır.

Madde 111-Mahkeme veya genel kurulca tasfiye memurları seçilmediği takdirde tasfiye işlerini yönetim kurulu yapar. Tasfiye kurulu üyelerine, atamayı yapan merci tarafından tespit edilecek miktarda ücret ödenir.

TİCARET SİCİLİNE BİLDİRME:

Madde 112-İflasın dışında kooperatifin dağılması, yönetim kurulu veya denetçilerce ticaret siciline tescil ve en çok birer hafta ile üç defa ilan ettirilir. İlan kooperatif alacaklarının belgeleri ile beraber bir yıl içinde başvuruları gereği yazılır. Bu sürenin başlangıcı üçüncü ilan tarihidir. Tasfiyenin bir yılda tamamlanması esastır. Bakanlığın uygun görmesi halinde bu süre uzatılabilir. Süre ise üçüncü ilandan sonra başlar.

TASFİYE MAMELEKİNİN PAYLAŞTIRILMASI:

Madde 113-Tasfiye halinde giren kooperatifin bütün borçları ödendikten ve ortak pay bedelleri geri verildikten sonra kalan mallar genel kurul kararıyla ortağı bulunduğu üst birliğe veya ortaklar arasında bölüştürülür. Paylaşım, dağılma anında kayıtlı ortaklar veya hukuki halefleri arasında eşit olarak yapılır

TASFİYE HALİ:

Madde 114-Kooperatifin diğer bir kooperatifle birleşmesi hali hariç olmak üzere dağılan kooperatif tasfiye haline girer. Tasfiye haline giren kooperatif ortaklarla olan ilişkilerinde dahi tasfiye sonuna kadar tüzel kişiliğini korur ve unvanını (tasfiye halinde) ibaresini eklemek suretiyle kullanmakta devam eder.

AZİL:

Madde 115-Genel kurul kararı ile atanmış olan tasfiye memurları yahut bu görevi yapan yönetim kurulu üyesi, genel kurul tarafından her zaman azledilebilir ve yerlerine yenileri atanabilir. Ortaklardan birinin isteği ile de mahkeme, haklı sebepler dolayısıyla tasfiye işlemi durdurabilir. Tasfiyeyi yürütmeye memur kimseleri azil ve yerlerine yenilerini atayabilir.

AKTİFLERİ SATMA YETKİSİ:

Madde 116-Genel kurul aksine karar vermedikçe tasfiye memurları kooperatifin aktiflerini pazarlık suretiyle de satabilirler. Aktiflerin toptan satılabilmesi için genel kurulun kararı gereklidir. Bu karar genel kurulun 2/3 çoğunluğu ile alınır.

TASFİYE İŞLERİ

İLK ENVANTER VE BİLANÇO:

Madde 117-Tasfiye memurları görevlerine başlar başlamaz kooperatifin tasfiyesinin başlangıcındaki durumunu inceleyerek buna göre envanter defterleri ile bilançosunu düzenler ve genel kurulun onayına sunarlar. Tasfiye halinde genel kurul toplantılarında nisap aranmaz. Kararlar oy çokluğu ile verilir. Tasfiye memurları, kooperatif yönetim kurulu ve denetçileri davet ederek kooperatifi mali durumunu gösteren bir envanter ile bir bilançoğu birlikte düzenler. Bu düzenleme işinde sözü edilen organ üyelerinden çalışmaya katılmayanları beklemek zorunda değildir. Tasfiye memurları, lüzum görürlerse kooperatif mallarına değer biçmek için eksperlere başvurabilirler. Düzenlenen envanter ile bilanço tasfiye memurlarının huzurunda yönetim kurulu tarafından imzalanır. Envanter ve bilançonun imzalanmasından sonra tasfiye memurları dağılma halinde bulunan kooperatifin envanterde yazılı bütün malları ile evrak ve defterlerine el koyar.

ALACAKLILARI DAVET VE KORUMA:

Madde 118-Alacaklı oldukları kooperatif defterleri veya diğer belgelerden anlaşılan ve ikametgâhları bilinen şahıslara duyurma işlemi mahalli örf ve adetlerine göre, diğer alacaklılar ise Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan suretiyle kooperatifin dağılmasından haberdar edilerek alacaklarını beyana çağırılırlar. Alacaklı oldukları belli olanlar beyanda bulunmazlarsa alacaklılarının tutarı notere verilir. Kooperatifin henüz vadesi dolmayan borçları ve ihtilaflı bulunan borçlarının karşılığı olan para notere verilir.

DEFTERLERİN SAKLANMASI:

Madde 119-Tasfiyenin sonunda evrak ve defterler on yıl saklanmak üzere notere verilir.

KOOPERATİFİN ÜNVANININ TİCARET SİCİLİNDEN ÇIKARILMASI

Madde 120-Tasfiyenin sona ermesi üzerine kooperatife ait unvanın ticaret sicilinden çıkarılması tasfiye memurları tarafından sicil memurluğundan talep olunur. Bu talep üzerine sicilden çıkarılma durumu tescil ve ilan ettirilir.

TASFİYE KURULUNUN SORUMLULUĞU:

Madde 121-Tasfiye kurulu üyeleri, tasfiye işlerinin bir an önce bitirilmesi için, çalışmakla yükümlüdür. Tasfiye kurulu üyeleri yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu taşır. Tasfiye kurulu üyelerinin anasözleşmenin 71. maddesinin c fıkrasındaki niteliklere haiz olması şarttır.

BİRLEŞME SURETİYLE DAĞILMA:

Madde 122-Kooperatif, bütün pasif ve aktifleri ile diğer bir kooperatif tarafından devralınmak suretiyle dağıldığı takdirde sicilden çıkarma işlemi 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 84. maddesi uyarınca yapılır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

MALİ HÜKÜMLER

USUL:

Madde 123-Kooperatif, muhasebe usulünü bilanço esasına göre kurar ve kanunen tutulması gerekli defterleri tutar ve çalışmalarını iş prensipleri esaslarına uygun olarak düzenler. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca örnek muhasebe ve bilanço kabul edildiği takdirde bunun uygulanması sağlanır.

HESAP YILI:

Madde 124-Maliye Bakanlığınca özel hesap dönemi alınmadıkça hesap yılı Ocak ayının birinci günü başlar. Aralık ayının son gününde biter.

DEFTER TUTMA MÜKELLEFİYETİ:

Madde 125-Kooperatif, ekonomik ve mali durumunu borç ve alacak ilişkilerini ve her iş yılı içinde elde edilen neticeleri belirlemek amacıyla kooperatifin nitelik ve önemini gerektirdiği bütün defterleri, (yevmiye defteri, defter-i kebiri, envanter defteri, ortaklık defteri ve karar defteri gibi) tutmaya mecburdur.

TASDİK ETTİRME VE BEYANNAME VERME MÜKELLEFİYETİ:

Madde 126-125'inci maddede belirtilen defterler yönetim kurulunca kullanılmaya başlanılmadan önce kooperatifin bulunduğu yerin noterine tasdik ettirilir.

TİCARET KANUNU HÜKÜMLERİNE ATIF:

Madde 127-Bu anasözleşmede aksine açıklama olmayan hususlarda 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu ile bu kanunun 98. maddesine atfen Türk Ticaret Kanununun genel hükümleri ile Anonim Şirket Hükümleri uygulanır.

UYUŞMAZLIK:

Madde 128-Ortaklarla kooperatif arasında ve ortakların kendi aralarında doğacak olan uyuşmazlıklar, öncelikle kooperatif genel kuruluna aksettirilir. Genel kurulca halline imkân bulunmayan uyuşmazlıklar Kooperatifler Kanununun 95. maddesine göre halledilir. Hakem yolu ile de giderilemeyen uyuşmazlıklar için kazai mercilere başvurulur. Üçüncü şahıslarla kooperatif arasında çıkacak uyuşmazlıklar ise kazai mercilerce çözümlenir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

YÜRÜRLÜK HÜKÜMÜ

Madde 129-Sınırlı Sorumlu Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Örnek Anasözleşmesi Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının 29/05/2012 tarih 53 sayılı onayı ile yürürlüğe konulmuştur.

KOOPERATİF KURUCU ORTAKLARI:

Kooperatif kurucu üyelerinin soyadı, adı, adresi ve imzaları aşağıdadır. Peşin ödedikleri payların tutarı TL'dir.

ORTAK NO

SOYADI,

ADI

İMZA

SERMAYE

İKAMET ADRESİ

TAAHHÜT

EDİLEN

ÖDENEN

1

2

3

4

5

6

7

GEÇİCİ YÖNETİM KURULU

Kooperatif kuruluş işleminin tescil ve ilanı ile kuruluş genel kurul toplantısına kadar görev yapmak üzere kurucu ortaklar arasında seçilen yönetim kuruludur.

1-Geçici Başkan:

2-Geçici Başkan Yardımcısı:

3-Geçici Muhasip Üye:

GEÇİCİ DENETİM KURULU

1-

2-

3

EK-4:

SULAMA KOOPERATİFLERİ YÖNETMELİĞİ

T.C.

GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü

SINIRLI SORUMLU

SULAMA KOOPERATİFİ ANASÖZLEŞMESİ

SINIRLI SORUMLU

..... SULAMA

KOOPERATİFİ ANASÖZLEŞMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KURULUŞ VE AMAÇ

KURULUŞ:

Madde 1-Bu anasözleşme hükümlerini kabul ederek ortaklığa giren ve girecek olan gerçek ve tüzel kişiler arasında ve ilişik haritada gösterilen bölge ve sınırlar içinde Sınırlı Sorumlu Sulama Kooperatifi kurulmuştur.

Madde2-Kooperatifin

Adı:

Sınırlı

Sorumlu

.....

Sulama Kooperatifidir.

SÜRE:

Madde 3-Kooperatifin süresi 30 yıldır. Bu süre genel kurul kararı ile uzatılabilir.

YÖNETİM MERKEZİ VE ÇALIŞMA BÖLGESİ:

Madde4-Kooperatifin yönetim merkezi İli İlçesidir.

Madde5- Kooperatifin çalışma bölgesi dir.

Çalışma bölgesi içerisinde yer alan mahalle/köy vb. yerleşim yerlerinin ayrılmasında ve birleşmesinde ilgili kuruluşların görüşü alınır.

AMAÇ VE ÇALIŞMA KONULARI

Madde 6-Kooperatifin Amacı; Devletçe ikmal edilmiş veya edilecek sulama tesislerinden alınacak veya her ne suretle olursa olsun tarım sahalarından çıkarılacak suyun ziraatta kullanılması ile ilgili arazi tesviyesi, tarla başı kanalları, tarla içi sulama ve drenaj gibi zirai sulama tesislerini kurmak veya kurulmuş olan sulama tesislerini işletmek, işlettmek ve bakımını yapmak ve yaptırmak.

Madde 7-Bu amacın gerçekleştirilmesi için aşağıda belirtilen konularda faaliyet gösterir;

- a)Toprak muhafaza ve zirai sulama tekniğinin zaruri kıldığı hallerde ilgili kuruluşların teknik yardımından faydalanmak,
- b)Arazi ıslahını yapmak veya yaptırmak,
- c)Ortaklarına sulama ve tarla içi faaliyetler hakkında öğretici ve eğitici hizmetlerde bulunmak,
- d)Ortaklarına mevzuat ve protokol hükümlerine göre tesis ve işletme kredisi sağlamak,
- e)Sulama hizmetlerinin gerektirdiği elektrik enerjisini temin etmek ve bununla ilgili tesisleri kurmak ve işletmek,
- f)Kooperatif hizmetleri ve faaliyetleri ile ilgili sigortalama işlerinde aracılık etmek,
- g)Kooperatif hizmetleri ile ilgili her çeşit alet ve ekipmanları temin etmek,
- h)Ortakların temini, tedarik ve pazarlama faaliyetlerine yardımcı olmak,
- ı)Kooperatif ortaklarına ve ortak olmayan çiftçilere sulama konularında kamu ve özel kuruluşlarla işbirliği sağlayarak teknik yardım yapmak ve münavebe bitkilerinin ekimi için yardımcı olmak,
- j)Üretim, pazarlama, üretim- tüketim maddelerini sağlama, konularla ilgili işletme ve müesseselere katılmak.
- k)Kırsal turizm faaliyetinde bulunmak,
- l)Ortakların sosyal, kültürel ve ulaşım konularındaki ihtiyaçlarına yönelik faaliyette bulunmak, (Ortakların birinci derece yakınları olan anne, baba, eş ve çocukları bu hizmetlerden yararlanır.)
- m)Çevre korumaya yönelik faaliyetlerde bulunmak,
- n)Çalışma konularıyla ilgili şirket kurmak ve kurulmuş olan şirketlere iştirak etmek,
- o)Amaç ve çalışma konularında gazete, dergi, kitap çıkarmak ve her türlü yayın faaliyetlerinde bulunmak ve gerektiğinde seminer, sempozyum, panel, konferans gibi toplantılar düzenlemek.

İKİNCİ BÖLÜM

ORTAKLIK İŞLERİ

ORTAKLIK ŞARTLARI:

Madde 8-Ortaklarda aranacak şartlar şunlardır;

- a)Türk vatandaşı olmak,
- b)Kanuni ve medeni haklarını kullanma ehliyetin sahibi olmak,
- c)Ekliharitada gösterilen alan içinde kendi veya eşi adına arazi sahibi olmak ve arazi üzerinde bizzat tarım üretimi yapmak veya kiracı yahut ortakçı vasıtasıyla yaptırmak. (Mal sahibi yerine ortakçı veya kiracı da sulama hizmetlerine münhasır olmak üzere ortaklık hak ve vecibelerine vekaleten haiz olur.)
- d)Bu anasözleşmede yazılı ortaklık görev, hak ve sorumluluğunu yazılı olarak kabul etmiş olmak, Kooperatife; bu anasözleşmenin 8. maddesinin c fıkrasındaki ortaklık şartlarına haiz kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ortak olabilir. Tüzel kişiler, kooperatifle olan ilişkilerini ortaklık vecibelerini ve anasözleşme hükümlerinin gereğini kanuni temsilcisi vasıtasıyla yerine getirirler. Her tüzel kişi ancak bir oyla ortaklığını temsil eder.

ORTAK SAYISI:

Madde 9-Kooperatifin ortak sayısı, ekli haritada hudutları belirtilen sahada arazi işletme hakkına sahip olabilecekler ile sınırlıdır. Ancak, kuruluşta en az 7 ortak aranır. İlgili kamu kuruluşu yatırımlarından faydalanabilmek için yapılacak kuruluş genel kurulunda en az 15 ortak olması gerekir.

ORTAKLIĞA KABUL:

Madde 10-Kooperatife girmek isteyenler, (Tüzel kişilerde kanuni temsilciler) müteşebbis heyet veya yönetim kurulu başkanlığına kooperatif anasözleşmesi hükümlerini bütün hak ve ödevleri ile birlikte kabul ettiğini belirten bir ortaklık taahhünamesi doldurarak müracaat etmeleri icap eder. Yönetim Kurulu giriş isteğinde bulunanların anasözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırarak uygun olanların ortaklık

dilekçesine istinaden kabul kararını yazar. Giriş istekleri müracaat tarihinden itibaren en çok bir ay içinde incelemeye ve cevap vermeye mecburdur. Kurucu ortaklar, kuruluşta bu sözleşmeyi imzalamak suretiyle, ortaklık hak ve ödevlerini bütünüyle kabul etmiş olurlar. Ortaklığa kabul, yönetim kurulunun onayı ile birlikte peşin alınması gereken ortaklık paylarının ödenmesi ve ortaklık defterinin imzalandığı tarihten itibaren tamam olur. Yönetim kurulu giriş isteğinde bulunanların anasözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak uygun görülenleri ortaklığa kabul etmek zorundadır. Ortaklığa kabul edilmeyenlerin, denetçiler vasıtası ile ilk genel kurula itirazda bulunmaya hakları vardır. Genel Kurulun kararına göre işlem yapılır.

ORTAKLIK GÖREVLERİ:

Madde 11-Ortakların görevleri şunlardır;

- a)İlgili kanunlar, anasözleşme ve yönetmelik hükümlerine uymak,
- b)Kooperatifin çıkarlarına ve alınan kararlara aykırı davranışlarda bulunmamak, kooperatifin tüm hizmetlerine yardımcı olmak,
- c)Yüklendiği ortaklık paylarını, varsa ek ödemelerini, kredi ve avanslardan doğan ve vadesi gelen borcunu zamanında ödemek,
- d)Kooperatife olan her türlü vecibelerini yerine getirmek,
- e)Finansman müesseselerinden kooperatif adına ortakların müteselsil kefaleti ile kredi alınması sonucunda bu teşekküllere karşı doğan borçların yerine getirilmesinde payına düşeni zamanında yerine getirmek,

ORTAKLIKTAN ÇIKMA:

Madde 12-Her ortağın kooperatiften çıkma hakkı vardır. Ancak ortaklar;

- a)Tesisler ikmal edilip işletmeye açılmadan,
- b)Tesisler için yapılmış olup, kendi hisselerine düşen masrafları ödemededen ortaklıktan ayrılamazlar. Ortağın kooperatiften çıkma işinin kesinleşmesi için taahhütlerini tamamlamış olması şarttır. Yukarıda sayılan şartlar yerine getirildikten sonra proje sahası içerisindeki arazinin satan veya devreden ortaklar, bir hesap devresi sonunda en az 6 ay evvel bir dilekçe ile yönetim kuruluna haber vermek şartıyla bilançonun genel kurulda tasvibini müteakip kooperatiften çıkabilirler. Yönetim kurulu, anasözleşmeye uygun olarak yapılacak isteğe rağmen, bir ortağın kooperatiften istifasını kabulden kaçınacak olursa, ortak çıkma dileğini noter aracılığı ile kooperatife bildirir. Bildiri tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir. Şayet ortağın çıkması kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikte ise, ayrılmak isteyen ortağın belirli bir tazminat ödemesi genel kurulca hükme bağlanabilir. Ortağın ölümü ile ortaklık sıfatı sona erer. Ölen ortakların mirasçılarından birisi veya birkaçı 8. maddedeki şartları taşımak koşuluyla kooperatife ortak olabilir.

ORTAKLIKTAN ÇIKARILMA:

Madde 13-Ortaklıktan çıkma şartları;

- a)8. maddede sayılan ortaklık niteliğini sonradan yitirenler,
- b)İmzaladığı taahhünameye aykırı hareket edenler,
- c)11. madde de belirtilen görevleri yerine getirmeyenler,
- d)2 yıl üst üste sulama ücretini ödemeyenler,
- e)Ortak alınmış kimsenin ortaklık şartlarına sahip olmadığı kooperatife girdikten sonra meydana çıkmış bulunanlar,
- f)Üç defa arka arkaya genel kurul toplantısına katılmayanlar. Yönetim kurulu kararıyla kooperatiften çıkarılmaları için genel kurula teklif edilir.

Madde 14-Ortaklıktan çıkarılmaya yönetim kurulunun teklifi ile genel kurulca karar verilir. Ortaklar anasözleşmede gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılmaz. Kooperatiften çıkarma gerekçeli olarak yönetim kurulu karar defterine ve ortaklar defterine işlenir. Yönetim Kurulunun kendisi hakkında çıkarılma kararı aldığı ortak genel kurulun bu konu ile ilgili olarak alacağı kararda oyunu kullanamaz, ancak karşı görüşü genel kurul tanağına geçirir. Genel kurulca verilen çıkarılma kararının onaylı örneği, çıkarılan ortağa on gün içinde tebliğ

edilmek üzere notere verilir. Bu ortak tebliğ tarihinden itibaren üç ay içerisinde itiraz davası açabilir. Ortak hakkında genel kurulca verilecek karara karşı ortağın itiraz davası hakkı saklıdır. Üç aylık süre içinde mahkemeye başvurarak itiraz edilmeyen çıkarılma kararları kesinleşir. Haklarında çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların, ortaklık hak ve hükümlülükleri çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar devam eder.

ÇIKAN VEYA ÇIKARILAN ORTAKLARLA HESAPLAŞMA

SÜRESİ VE YÜKÜMLÜLÜK:

Madde 15-Çıkan veya çıkarılan ortakların kendilerinin veya mirasçılarının kooperatifin yedek akçeleri, malları üzerinde hiç bir hakları yoktur. Mevcut olan haklar, ise ortağın ayrıldığı yılsonu bilançosuna göre hesaplanır. Ortağın ayrılmasıyla kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek bir durumun mevcut olması halinde kooperatifin tazminat isteme hakkı saklıdır. Çıkan ve çıkarılan ortaklara yapılacak iade ve ödemeler kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek nitelik taşıyorsa, iade ve ödemeler süresi genel kurulca 3 yılı aşmamak üzere geciktirilebilir. Çıkan veya çıkarılan ortaklar ile mirasçılarının alacak ve hakları; bunları isteyebilecekleri günden itibaren 5 yıllık süre sonunda zaman aşımına uğrar. Ancak, genel kurul yetkisine bağlı olarak alınan kredilerde, ortakların sorumluluğu geri ödeme süresince devam eder. Kooperatiften çıkan, çıkarılan ve ölen ortakların, ortaklık zamanlarına ait zararlardan dolayı sorumlulukları ayrıldıkları yıla ait bilançonun genel kurulca kabulünden başlayarak iki bilanço yılı devam eder. Çıkan veya çıkarılan ortaklar tarafından o güne kadar gerek sermaye payı olarak ve gerekse mevduat olarak kooperatife yatırılmış bulunan paralar, tahakkuk eden paralar karşılığı düşüldükten sonra faizsiz olarak ilgililere geri verilir.

Madde 16-Çıkan veya çıkarılanlara yapılacak ödemeler toplamı, ödenmiş kooperatif sermayesinin tutarının 1/10'unu geçemez. Bu miktarı geçen ödemeler ertesi yıla aktarılır. Bu aktarmalar ortak alacağının 5 yıllık zaman aşımı süresine kadar bekletilemez. Çıkarılanlara yapılacak ödemenin sırası ölenlere ve ayrılanlara ait ödemelerden sonra başlar.

ORTAKLIĞA TEKRAR ALINMA ŞARTLARI:

Madde 17-Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortakların ayrılma sebepleri ortadan kalkınca kooperatife tekrar alınmalarında 8. maddedeki kooperatife giriş işlemleri uygulanır. Çıkarılan ortakların tekrar kooperatif ortaklığına kabul edilmeleri konusundaki yazılı istekleri ilk toplanacak genel kurul onayına sunulur. Genel kurulca kabulünden sonra ortaklık işlemleri tamamlanarak ortaklığa kabul edilmiş olur. Çıkan veya çıkarılan ortak yeniden ortaklığa kabul edildiğinde evvelce kooperatife ödediği paraları geri almışsa bu parayı tekrar ödemek zorundadır.

ORTAKLARIN HAKLARI, ORTAKLIĞIN DEVRİ, ORTAKLIĞIN

SONA ERME ŞEKLİ VE ORTAKLIK SENEDİ:

Madde 18-Ortakların hakları şunlardır:

- a)Kooperatifin genel kurul toplantısına katılmak,
- b)Genel kurul, toplantılarından önce bilanço, gelir-gider hesapları yıllık çalışma rapor ve kooperatifin bir yıl sonra yapacağı çalışmaya ait iş programlarını incelemek, denetçilerin yaptığı denetimlere ait sonuçları yazılı olarak istemek,
- c)Gerektiğinde ilgili makamlara başvurarak görev ve hakları ile ilgili konularda yardımcı olunmasını istemek.
- e)Kanun ve anasözleşmede yazılı her türlü haklardan faydalanmak.
- f)Kooperatif hakkında bilgi edinmek,

ORTAKLARIN HAKLARINI KULLANMA ŞEKLİ:

Madde 19-Ortakların haklarını kullanma şekilleri:

- a)Ortakların eşit oldukları haklar (bizzat oy kullanmak, iptal davası açmak, gelir- gider farkı almak gibi) aleyhinde değişiklik yapılamaz.
- b)Ortaklar, kooperatif faaliyetleri ve yönetim kurulu üyeleri hakkında denetçilere her zaman başvurabilirler.

c)Her ortak kendi isteği ile kooperatiften çıkabilir, ancak temsil yolu ile kooperatiften çıkamaz. Çıkma isteği yönetim kurulunca karara bağlandığı andan itibaren ortaklıktan çıkması kabul etmiş sayılır. Yönetim Kurulu anasözleşmeye uygun olarak yapılacak isteğe rağmen bir ortağın kooperatiften istifasını kabulden kaçınacak olursa, ortak çıkarma dileğine noter aracılığı ile kooperatife bildirir. Bildiri tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir.

d)Kooperatif ortaklarından herhangi birisi, genel kurulda tespit ettiği usulsüzlüklere genel kurulda itiraz edileceği gibi itirazının genel kurul tutanağına da yazdırabilir.

ORTAKLIĞIN SONA ERME ŞEKLİ:

Madde 20-Ortaklık aşağıdaki hallerde sona erer;

- a)Ortağın çıkma isteğinin kabulü,
- b)Ortağın ölümü,
- c)Ortaklığın devredilmesi,

ORTAĞIN ÖLÜMÜ VE ORTAKLIĞIN DEVRİ:

Madde 21-Ortağın ölümü halinde ortaklık kanuni mirasçılara geçer. Mirasçılar aralarında anlaşarak paylarını işlerinden birine veya birkaçına 8. maddedeki şartları taşımak kaydıyla devrini isteyebilir. Bu durumda ölen ortakların mali hakları da aynen devredilmiş olur. Miras yoluyla ortaklık haklarını devir alan ortak eski ortağın tüm hak ve vecibelerinden yararlanır. Ölen ortakların mirasçıları da ayrılmak istedikleri zaman hesaplaşmada ödeme önceliğinden faydalanırlar.

ORTAKLARIN PAYLARININ DEVRİ:

Madde 22-Ortaklık payları, yönetim kurulu tarafından onaylanmak şartıyla, ortak olmayan ve yeterli ödeme gücüne ortaklık şartlarına sahip olan gerçek ve tüzel kişilere devredilebilir. Anlaşan kişiler arasında düzenlenen temlik senedi bir dilekçe ile yönetim kurulu başkanlığına sunulur. Bunu olumlu cevap verildiği ve devralanın ortaklık defteri ile ilgili işlemleri tamamladığı tarihten itibaren ortaklık payları ile diğer tüm hakları devredilmiş sayılır.

ORTAKLIK SENEDİ:

Madde 23-Her ortağın ortaklık haklarının ada yazılı ortaklık senedi ile temsil olunması şarttır. Bu senede kooperatifin unvanı, senet sahibinin adı ve soyadı, iş ve ev adresi, kooperatife giriş tarihi yazılır. Bu senet kooperatife temsile yetkisi olan kişiler ve ortak tarafından imzalanır. Ortağın yatırdığı veya çektiği paralar tarih sırası ile kaydedilir. Bu kayıtlar kooperatifin ödediği paralara ait ise ortak imza eder. İmzalı ortak senedi makbuz hükmündedir. Ortaklık senetleri kıymetli evrak niteliğinde olmayıp sadece ortağa ait bir vesika hükmündedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SERMAYE, ORTAKLIK PAYLARI, SİR SAKLAMA VE SORUMLULUK:

SERMAYE:

Madde 24-Kooperatifin sermayesi değişebilir olup, ortakların taahhüt ettikleri ortaklık payları tutarından ibarettir. Kooperatif sermayesinin en az haddi Türk Lirasıdır. Bunun 1/4'ü olan Türk Lirasının kuruluşunda peşin ödenmesi gerekir

ORTAKLIK PAYLARI VE ŞAHSİ ALACAKLILARI:

Madde 25-Kooperatife giren her şahsın en az 1 ortaklık payı alması gereklidir. Bir ortaklık payının değeri 100 Türk Lirasıdır. Birkaç pay bir ortaklık senedinde gösterilebilir. Önceden alınması taahhüt edilen pay miktarı tamamen ödenmedikçe pay arttırılması yapılamaz. Ayrıca, ortaklar proje sahası içinde sahip oldukları arazinin her 20 dekarı için 1'er ortaklık payı yüklenmeleri gerekir. Ancak proje sahası içerisinde yer alan ortalama arazi büyüklükleri dikkate alınarak bir paya karşılık arazi miktarı genel kurul kararıyla yükseltilebilir. Küsurat, paya tekabül eden arazinin %50'si veya daha fazlası ise bunun için de ayrıca bir pay yüklenir. Ancak, ortaklardan bir veya birkaçının arazisinin bir kısmı kooperatifin kuruluş maksadına uygun değilse bu kısım sermaye taahhüt-

lerine karşılık olarak alınmaz. Bir ortak en çok 5000 payı geçmemek üzere istediği miktarda sermaye payına sahip olabilir. Ortaklardan her hangi biri, kooperatife pay taahhüdünü temsil eden arazisinden bir kısmını ortaklığını devretmeden elden çıkarırsa, bu kısma isabet eden tesis masraflarını hemen ödemesi icap eder. Bu takdirde ortağın pay taahhüdü elden çıkardığı arazi miktarına tekabül eden sermaye payları kadar indirilebilir. Bu indirmeler genel kurula arz olunur. Bir ortağın şahsi alacaklıları, ancak ortağa ait gelir-gider farklarından hissesine düşen miktarı ve kooperatifin dağılmasında ona ödenecek payı haczettirebilirler.

PAYLARIN ÖDENME ŞEKLİ:

Madde 26-Ortaklar, yüklendikleri nakdi sermayenin 1/4'ünün ilk girişte peşin, geri kalanını da en geç 2 yılda ve eşit taksitlerle ödemek zorundadır.

Madde 27-Kooperatif, genel kurulca kabul edilecek aynnevinden sermaye karşılığı ile de ortak kabul edebilir. Ayrıca kendisi mevcut bir işletmeyi veya aynları tüzel kişiliği adına devralabilir.

PAYLARIN DEVRİ:

Madde 28-Paylarını tamamen ödemiş olan bir ortak, çıkmasına müsaade edilmesi veya çıkarılması suretiyle kooperatiften ayrılmasına; kooperatife yeni giren bir başka ortağa yönetim kurulunun müsaadesi ile sahip olduğu payları devredebilir. Bu husus dışında ortaklık payları hiç bir suretle başkalarına devir olunamaz, satılamaz.

PARALARIN MUHAFAZA ŞEKLİ:

Madde 29-Kooperatifin bilumum paralarından haftalık ihtiyacına yetecek miktarı kasasında, fazlası borçlandığı kredi müessesinde veya mahalli Devlet bankalarından birinde saklanır.

DEĞER BİÇME, BİLİRKİŞİ:

Madde 30-Aynların değerinin tespiti kurucular tarafından toplantıya çağrılacak ilk genel kurulda ortak adedinin 2/3'ünü temsil eden ortakların çoğunluğu ile seçilecek bilirkişi tarafından yapılır. Kuruluştan sonra girecek ortakların aynnevinden sermaye koymaları halinde değer tespiti için yapılacak genel kurulu, yönetim kurulu toplantıya çağırır. Ortakların 2/3'ünün toplanması mümkün olmayan hallerde bilirkişinin seçimi Sulh Hukuk Mahkemesinden istenir. Seçilen bilirkişiler veya bilirkişiler tarafından verilen rapora aynnevinden sermaye koyan kişiler tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde Mahalli Sulh Hukuk Mahkemesine itiraz edebilir. Mahkemenin vereceği karar kesindir.

KARAR NİSABI, RAPORLARIN KABULÜ:

Madde 31-30. madde gereğince atanan bilirkişi, gereken raporları düzenleyip verdikten sonra yapılacak genel kurul toplantısında konu görüşülür. Çağrı ilanlarına bilirkişi raporunun bir örneği eklenir. Ortak sayısının en az yarısının genel kurul toplantısında bulunması şartı ile bilirkişi raporları okunup, incelendikten ve gereğince aynnevinden sermaye koyan kişilerin ve devralınacak işletmenin veya aynların sahibinin açıklamaları dinlendikten sonra değerlerinin aynen kabul veya reddine yahut ilgililerin muvafakati ile değerlendirilmesi çoğunlukla karar verilir.

HAK VE VECİBELERDE EŞİTLİK:

Madde 32-Ortaklar bu anasözleşmenin kabul ettiği esaslar içinde hak ve vecibelerde eşittirler.

BİLGİ EDİNMEK HAKKI, BİLANÇO:

Madde 33-Yönetim kurulunun gelir-gider farklarının dağıtım şekli hakkındaki tekliflerini ihtiva eden yıllık çalışma raporu ile bilanço ve denetçilerin 91. Madde hükümlerine uygun olarak düzenleyecekleri rapor genel kurulun yıllık toplantısından en az 15 gün öncesinden başlayarak bir yıl süre ile kooperatif merkezinde ortakların incelenmesine hazır tutulur. Talep eden ortaklara bilanço ve gelir-gider farkı hesaplarının birer suretinin verilmesi gerekir. Ortakların bilgi edinmek hakkı kooperatif organlarından birinin kararı ile yok edilemez veya sınırlandırılmaz.

TİCARİ DEFTERLER VE SIR SAKLAMA:

Madde 34-Kooperatifin ticari defter ve belgeleri ile ilgili konularının incelenmesi genel kurulun açık bir izni veya yönetim kurulunun kararı ile olur. İncelenmesine izin verilen defter ve belgelerden öğrenilecek sırlar hariç olmak üzere hiçbir ortak kooperatif iş sırlarını öğrenmeye yetkili değildir. Her ortak ne şekilde olursa olsun öğrenmiş olduğu kooperatife ait iş sırlarını sonradan ortaklık haklarını kaybetmiş olsa dahi daima gizli tutmak zorundadır.

GENEL KURUL TOPLANTILARINA KATILMAK HAKKI:

Madde 35-Genel kurul toplantısına katılmak için; genel kurul toplantı tarihinden itibaren en az 3 ay önce kooperatife ortak olmak şarttır. Üç ayını doldurmayan ortaklar yönetim ve denetim kurullarına seçilemezler.

SÜRE VE ORTAKLIĞIN DÜŞMESİ:

Madde 36-Kooperatif, sermaye yükümlülüklerinden borçlu veya sair ödemelerle yükümlü bulunan ortaklarından elden yazılı olarak veya taahhütlü mektupla, bu husus mümkün olmazsa ilanla ve münasip bir süre belirterek yükümlülüklerini yerine getirmelerini ister. İlk isteğe uymayan ve ikinci istemeden sonra da bir ay içinde yükümlerini yerine getirmeyenlerin ortaklığı genel kurul kararına gerek kalmaksızın kendiliğinden düşer. Düşme işleminin kesinleşmesi için Yönetim Kurulunun bu hususta alacağı kararın ilgiliye tebliği şarttır. Ortaklığın düşmesi alakalının, anasözleşme veya diğer suretlerle doğmuş borçlarının yok olmasını gerektirmez.

KOOPERATİFİN SORUMLULUĞU:

Madde37-Kooperatif borçlarından dolayı alacaklılarına karşı, kooperatif bölgesindeki arazi kıymetleri toplamı ve mameleki kadar sorumludur.

ORTAKLARIN SORUMLULUĞU:

Madde 38-Ortakların sorumluluğu; kooperatif işlerinden, taahhüt ve mesuliyetinden dolayı taahhüt ettikleri ortaklık paylarının 100 katı tutarı ve proje bedeli ile sınırlı olarak ortaklar arasında müşterek borçluluk ve müteselsil kefillik esaslarına göredir.

EK ÖDEME:

Madde 39-Bilanço açıklarını kapatmada kullanılmak üzere ortaklardan ek ödemeler istenebilir. Ek ödemelerde her bir ortağın hissesine düşecek miktar genel kurul kararı ile sermayesi veya alış-veriş oranına göre hesaplanır. Ek ödemeler toplamı o yılın bilanço açığı miktarını geçemez.

İFLAS HALİNDE USUL:

Madde 40-Kooperatifin iflası halinde, iflas idaresi ortaklardan her birinin payına düşen borcun ödenmesini kendilerinden istediği zaman ortaklar bu borçlarını öderler. Aktif bakiyesi pay cetvellerinin kesin olarak tespiti üzerine geri verilir. Ortakların birbirlerine rücu hakları saklıdır. Ortakların geçici olarak tespit olunan borçları ile pay cetveli aleyhine İcra ve İflas Kanunu'nun hükümlerine göre itiraz hakları vardır.

KOOPERATİFE YENİ GİREN ORTAKLARIN SORUMLULUĞU:

Madde 41-Kooperatifin durumunun bilerek yeni giren ortak, girişinden önce doğmuş olan borçlardan diğer ortaklar gibi sorumlu olur. Buna aykırı anlaşma hükümleri ile ortaklar arasındaki anlaşmalar üçüncü şahıslar hakkında hüküm ifade etmez.

KOOPERATİFİN DAĞILMASI VE ORTAĞIN ÖLÜMÜ HALİNDE SORUMLULUK:

Madde 42-Kooperatifin dağılması halinde, dağılmanın ticaret siciline tescilinden başlayarak bir yıl içinde kooperatifin iflasının açılmasına karar verildiği takdirde ortaklar ek ödemelerle birlikte sorumludurlar. Ortağın ölmesi veya başka bir sebeple ortaklıktan ayrılırsa, ayrılış tarihinden başlayarak iki yıl süre içinde kooperatifin iflas etmesi durumunda önceden doğmuş olan borçlar için ortak, sorumluluktan kurtulamaz.

SORUMLULUKTA ZAMAN AŞIMI:

Madde 43-Alacaklıların, ortakların şahsi sorumluluklarından doğan hakları, daha önce kanuni bir hüküm gereğince düşmedikçe iflas işlemlerinin sona ermesinden başlayarak bir yıl süre ile alacaklılardan her biri tarafından ileri sürülebilir. Ortakların birbirine olan rücu hakları da bu hakka vücut veren ödemenin yapıldığı andan başlamak üzere bir yıl içinde zaman aşımına uğrar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KOOPERATİF HESAPLARI

GELİR-GİDER FARKLARI VE BÖLÜNMESİ:

Madde 44-Kooperatif münhasıran ortakları ile işlem yapar. Ortaklarla işlem sonucu müspet veya menfi gelir-gider farkları meydana gelir. Müspet gelir-gider farkı, gayri safi hasıladan her türlü masraflar, faiz ve amortisman karşılıkları çıktıktan sonra kalan kısımdır. Bu miktardan vergiler ve geçen yıllara ait zararlar düşüldükten sonra geri kalan kısım aşağıdaki oranlar üzerinden bölünür.

a)% 10 yedek akçeye,

b)% 5 Yatırım ve geliştirme fonuna,

c)% 8 Sosyal hizmetler fonuna,

d)% 7 Birlik ve merkez birliğe yardım fonuna (Birlik ve merkez birliğine ortak olunması halinde)

e)% 70 Risturn (ortakların işlemleri oranında dağıtılmak üzere ayrılır) Müspet gelir-gider farkından, yönetim kurulu başkanı ve üyelerine pay ayırlamayacağı gibi ortaklara sermaye üzerinden kazanç da verilmez. Ayrılan yedek akçeler, kooperatifin çalışma anında veya dağıtılmasında ortaklara dağıtılmaz. Bir yıllık çalışma sonucu gelir-gider farklı menfi olduğu takdirde, açık yedek akçelerden ve bunların yeterli olmaması halinde ek ödemelerle veya ortak sermaye payları ile karşılanır. Menfi sonuçlar ortadan kaldırılmadıkça gelir-gider farkı dağıtımı yapılamaz.

KOOPERATİFİN FONLARI:

Madde 45-Yatırım ve geliştirme fonu, üretimi ve satışları artırıcı yönde yapılacak yatırımlarda kullanılır. Kooperatifin girdiği birlik, kooperatif menfaati ile ilgili üretim ve satışları artırıcı yönde yatırımlar yapıyorsa, kooperatif genel kurulu kararı ile birliğin konu ile ilgili yatırımlarında kullanılmak üzere bu fonun kısmen veya tamamen bu işte kullanılmasını karar altına alabilir. Kooperatifler birliği ve merkez birliğine ayrılan fonun %5'i birlik hissesi olarak ödenir. % 2'si birlik kanalıyla merkez birliğine gönderilir. Kooperatif birliğe ortak olup da, birlik merkez birliğine ortak değil ise; %2 merkez birliği hissesi kooperatifin yatırım ve geliştirme fonuna eklenir.

Madde 46-Sosyal hizmetler fonu, 44. maddede belirtilen oranda müspet gelir- gider farkından ayrılacak orandan meydana gelir.

Madde 47-Sosyal hizmetler fonu ortakların sosyal ve kültürel ihtiyaçları ile kooperatif memur ve işçileri için ölüm, sigorta veya yardımlaşma maksadıyla kullanılır.

Madde 48-Tüzel ve gerçek kişilerce yatırım ve geliştirme amacı ile yapılacak her türlü yardımlar ve ortakların yatırım için yaptıkları bağışlar, yatırım ve geliştirme fonuna eklenir.

YEDEK AKÇELERİN KULLANILMASI:

Madde 49-Kanuni yedek akçe ortaklara dağıtılmayıp bilanço sonunda ortaya çıkacak menfi fiyat farkının kapatılmasında kullanılır. Toplanacak yedek akçe miktarı kooperatif sermayesinin %20'sini geçemez. %20'nin üzerinde olan yedek akçe miktarı yatırım ve geliştirme fonuna eklenir.

YEDEK AKÇELERİN DAĞITMA DURUMU:

Madde 50-Kooperatifin dağıtılmasına karar verildiği zaman yedek akçelerin kooperatifin zararlarının karşılanmasında kullanılan miktardan artan kısmı kooperatifin bağlı olduğu birliğe devredilir. Yahut köydeki kurulacak kooperatiflere devredilmek üzere köy sandığına yatırılır.

YARDIMLARIN KULLANILMA TARZI:

Madde 51-Devlet veya diğer kamu tüzel kişilerin yaptığı yardımların kullanma biçimi, ilgili Devlet dairesi veya diğer kamu tüzel kişi temsilcileri ile kooperatif temsilcileri arasında düzenlenecek protokole uygun olarak genel kurulca belirlenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİF ORGANLARI

Madde 52-Kooperatif organları;

a)Genel kurul,

b)Yönetim kurulu,

c)Denetçilerden meydana gelir.

GENEL KURUL:

Yetki:

Madde 53-Genel Kurul bütün ortakları temsil eden en yetkili organdır. Genel kurul yetkilerinden aşağıda gösterilenleri devir ve terk edemez.

a)Anasözleşmeyi değiştirmek,

b)Yönetim Kurulu üyeleri, denetçiler ve gerektiğinde tasfiye kurulunu seçmek,

c)İşletme hesabıyla bilanço ve gerektiğinde gelir-gider farkının bölüşülmesi hakkında karar almak,

d)Yönetim Kurulu ve denetçileri ibra etmek,

e)Kanun veya anasözleşme ile genel kurula tanınmış olan konular hakkında karar vermek,

f)Gayrimenkul alımında ve satımında takip edilecek usul ile alınacak gayrimenkulün niteliğini, yerini ve azami fiyatını-satılacak gayrimenkulün asgari fiyatını belirlemek,

g)İmalat ve inşaat işlerinin yaptırılma usulünü belirlemek.

h)Kooperatifte istihdam edilecek personel kadro ve ücretleriyle geçici görevlendirmelerde ödenecek yolluk ve harcırahlarını belirlemek.

ı)Yeniden değerlendirme yapıp yapılmayacağı hususunda karar almak.

i)Kiralama konusunda karar vermek.

GÖREV:

Madde 54-Genel kurulun görevleri şunlardır:

a)Ortaklar veya bağlı olduğu üst birlik temsilcileri arasından genel kurul başkanlık divanını seçmek,

b)Bilanço gelir-gider farkı hesapları ve yıllık çalışma raporlarını incelemek ve onaylamak,

c)Yönetim Kurulu ve denetçiler, gerektiğinde tasfiye kurulu ve ortaklar tarafından yapılan teklifleri incelemek ve yerine getirilmesi uygun görülenlerin iş programına alınmasına ve uygulanmasına karar vermek,

d)Yönetim Kurulu ve denetçileri seçmek, hizmetini tamamlayan kurulları ibra etmek veya etmemek,

e)Kooperatif anasözleşmesinde yapılan değişiklikleri kararlaştırmak,

f)Gerektirdiği takdirde yönetim kurulu ve denetçiler ile tasfiye kurulu üyelerinin işlerine son vermek

g)Kooperatifin başka bir kooperatifle birleşmesi, ayrılması, kooperatifin dağılması, sürenin uzatılması hakkında karar vermek,

h)Kooperatifin amacına uygun teşekküllerin kuruluşlarına katılmasına karar vermek ve bunların yatırımlarına katılma payını belli etmek,

l)Taşınmaz ve taşınır mallar, aylar edinmek, yaptırmak veya gerektiğinde satmak, işletmeleri devralmak, kooperatifin yatırımları için gerekli tesislerin yapılmasına yetki vermek,

l)Ortakların her türlü ihtiyaçları ile ilgili araç, gereç, canlı-cansız demirbaşlar ile üretim ihtiyaçlarına cevap verecek maddelerin sağlanması için karar almak, kooperatifçe ortaklara verilecek aynı ve nakdi kredi ve avansın ödeme şekli ve miktarını belirlemek,

j)Gerektiğinde yönetim kuruluna anasözleşme hükümleri içerisinde yetkiler tanımak,

k)Yönetim kurulunun hazırlamış olduğu iş programı ve bütçe teklifini onaylamak,

l)Şubeler, alım ve satım merkezleri açmak için yönetim kuruluna yetki vermek,

m)Kooperatifin birliğe katılması hakkında karar vermek ve katılma payının kaynağı ile ödeme şeklini belirlemek, birlik temsilcilerini seçmek,

n)Çalışma bölgesine dahil edilecek yerleşim merkezlerini belirlemek,

o)Gerektiğinde hesapların incelenmesi için hesap tetkik komisyonu seçmek,

p)Yönetim Kurulu tarafından verilen ortaklıktan çıkarılma kararlarını inceleyip onaylamak veya onaylamamak,

r)Proje konusu ve keşif bedeli de göz önünde tutulmak suretiyle yönetim kuruluna borçlanma yetkisi vermek, yatırım yapılması ve ortaklarla birlikte müteselsilen borçlanmaya karar almak,

GENEL KURUL TOPLANTILARI:

Madde 55- Genel kurul:

- 1)Kuruluş,
- 2)Olağan,
- 3)Olağanüstü olmak üzere 3 şekilde toplanır.

KURULUŞ GENEL KURUL TOPLANTISI

Madde 56-Kuruluş genel kurulu, anasözleşmenin ilanından sonra en geç bir ay içerisinde kurucu ortaklardan birinin daveti üzerine toplanır. Toplantı tarihine kadar kaydedilmiş bütün ortaklar toplantıya katılma hakkına sahiptir.

OLAĞAN GENEL KURUL TOPLANTISI:

Madde 57-Olağan genel kurul toplantısı, yönetim kurulunun daveti ile her yıl, hesap devresinin sona erdiği günü takip eden günden itibaren en geç 6 ay içinde yapılır.

OLAĞAN ÜSTÜ GENEL KURUL TOPLANTISI VE ÇAĞRI:

Madde 58-Olağanüstü genel kurul toplantısı, yönetim kurulu, denetçiler, ortağı olduğu üst birlik ve tasfiye memurları tarafından toplantıya çağırılır. Ancak genel kurul yukarıda belirtildiği şekilde toplanmadığı takdirde Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı genel kurulu toplantıya çağırma yetkisine sahiptir.

Madde 59-Dört ortaktan az olmamak kaydıyla ortak sayısının en az onda birinin isteği üzerine genel kurul olağanüstü toplantıya çağırılır. Toplantı talebinin haklı bir gerekçeye dayanması gerekir. Yönetim kurulu, denetçiler, ortağı olduğu üst birlik bu isteği sırasıyla onar gün içinde yerine getirmediği takdirde toplantı talebinin haklı bir gerekçeye dayandığının Bakanlıkça tespiti halinde istek sahiplerinin müracaatı üzerine veya doğrudan doğruya Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından genel kurul toplantıya çağırılabilir. Çağırılmadığı takdirde istek sahipleri mahalli mahkemeye başvurarak genel kurulu bizzat toplantıya çağırma izni alabilirler.

ŞEKİL VE GÜNDEM:

Madde 60-Yönetim kurulu o yıla ait ilk genel kurul toplantısını yapılacağı tarihten 15 gün önce ortakların en kolay ve emin şekilde haber almalarını sağlamak üzere mahalli örf ve adetlerin gerektirdiği duyurma usullerine göre toplantıya çağrı ve ilanını yapar. İlanda, çoğunluğun sağlanmaması halinde ikinci toplantının tarihi de belirlenir.

Bu süre en az 15 en çok 30 günü geçemez. Bu çağrı yazılı olarak imza karşılığında olabilir. Toplantı ilanını ihtiva eden yazı önceden kooperatifin kapısına, ortakların bulunduğu yerleşim merkezinin muhtarlık ilan yerine asılır. İlanın yapıldığına dair düzenlenen tutanak mahalli muhtarlıkça onaylanır. Anasözleşmenin değiştirilmesi söz konusu ise yapılacak ilanda değiştirilerek madde numaralarının yazılması ile yetinilir. İlanların bir örneği toplantıdan en az 15 gün evvel Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı mahalli teşkilatına gönderilir. Ayrıca, bakanlık temsilcisine ödenmek üzere Bakanlıkça tespit edilecek ücret Maliye veznesine yatırılır. Dörtten az olmamak üzere, ortakların en az 1/10'u tarafından genel kurul toplantısından en az yirmi gün önce yazılı olarak bildirilecek hususların gündeme konulması zorunludur. Toplantı için Bakanlık temsilcisinin atanması Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı mahalli teşkilatı veya mülki idare amirliğinden yazılı olarak istenir. Bakanlık temsilcisi toplantıya gelmez ise mahalli idare amirine durum bildirilir. Temsilci yine gelmez ise bir saat sonunda toplantıya başlanır ve bu durum bir tutanak ile belirlenir. Gündemde olmayan hususlar görüşülemez. Ancak, kooperatife kayıtlı ortakların en az 1/10'unun başkanlık divanı oluşumundan sonra gündemin diğer maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce yazılı teklifte bulunmaları halinde, hesap tetkik komisyonunun seçilmesi, bilanço incelenmesinin ve ibranın geriye bırakılması, çıkan ve çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması genel kurulun yeni bir toplantıya çağırılması ve kanun, anasözleşme ve iyi niyet esasları ile genel kurul kararlarına aykırı olduğu ileri sürülen yönetim kurulu kararlarının iptali, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin azli ve yerlerine yenilerinin seçilmesi ile ilgili hususlar, genel kurula katılanların yarısından bir fazlasının kabulü ile gündeme alınır.

TOPLANTIYA BAŞLAMA

Madde 61-Toplantı, yönetim kurulu başkanı veya üyeleri, bulunmadıkları zaman denetçilerden biri veya olmadıkları zaman genel kurulca gösterilecek bir ortak tarafından yoklamayı müteakip açılır. Toplantının gerçekleştirildiği tarihten 3 ay evvel kooperatife kaydolmuş olan ortakların 1/4'ü, ortak sayısı 5000'in üzerinde olan kooperatiflerde ortakların 1/50'sinin bulunduğu anlaşılınca başkanlık divanı seçimine geçilir, toplantıya katılan ortakların çoğunluğu ile toplantıyı idare edecek bir başkan, bir başkan vekili, bir kâtip ve bir oy ayıracısı seçilerek başkanlık divanı oluşturulur ve gündemin diğer maddelerine geçilir. Başkanlık divanı kooperatif başkanı, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerden herhangi biri ile kooperatif ortağı memurlar seçilemez. Başkanlık divanı ortaklar veya üst kuruluş temsilcileri arasından seçilir. Toplantının açılıp gündem maddelerinin görüşülmesine başlandıktan sonra herhangi bir sebeple toplantının devamına imkân görülmemesi veya divanın çekilmesi halinde, müteakip gündem maddelerini görüşmek üzere ibraya ait madde görüşülmemişse yönetim kurulu, görüşülmüşse Bakanlık veya yetkili mahkemece atanacak yönetici kurul (Kayyum) tarafından yapılacak çağrı üzerine genel kurul yeniden toplanır. Çağrıyla ilgili olarak 60.madde hükümleri uygulanır. Birinci toplantıda çoğunluk sağlanmadığı takdirde, ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak ikinci toplantının yapılabilmesi için asgari ilgili kanunda belirtilen kurucu ortak sayısı kadar ortağın katılımı şarttır. Şayet toplantıda kooperatifin dağılmasına veya diğer bir kooperatifle birleşmesine dair gündem maddelerinin görüşülmesi söz konusu ise bu takdirde toplantıda tüm ortakların asgari 1/4 katılımı zorunludur. Bakanlık temsilcileri, toplantının kanun, anasözleşme ve gündemde belirtildiği şekilde yürütülmesini denetleme ve temin ile görevlidir. Bakanlık temsilcisi bütün genel kurul belgelerini imzalamakla yükümlüdür.

HAZIR BULUNANLAR LİSTESİ:

Madde 62-Genel kurul toplantısına katılan ortaklar için önceden "Hazır bulunanlar listesi" ismi altında 4 adet olmak üzere bütün ortakların ortak numarası, ortaklığa kabul tarihi, adı ve soyadı, taahhüt ve ödenmiş sermayesi, ikamet adresi ile imza hanelerini ihtiva eden liste, toplantıya katılan ortaklara toplantı başlamadan evvel imzalatılır.

KARAR NİSABI:

Madde 63-Kararlar hazır bulunan ortakların çoğunluğu ile alınır. Çekimser oylar ret oyu olarak değerlendirilir. Oyların eşitliği halinde tekrar oylama yapılır. Vekaleten oy kullanılmaz. Ancak birliklere girme veya birlikten ayrılma anasözleşme değişikliği, dağılma, birleşme ve ayrılma hakkındaki kararlarda hazirun listesini imzalayan ortakların 2/3 nisabı aranır. Ortakların şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme yükümlülükleri hakkında alınacak kararlar için bütün ortakların 3/4'ünün rızası gereklidir. Anasözleşmenin 25. ve 39. maddelerindeki şahsi sorumlulukların ağırlaştırılmasıyla ilgili değişiklikler için de aynı oran aranır. Genel kurulda verilen kararlar hazır bulunmayan veya olumlu oy kullanmayan bütün ortaklar için de geçerlidir. Ancak, kamu kuruluşlarından kredi alındığı takdirde kredi miktarının artırılmasından yararlanmak üzere alınacak kararlar çoğunlukla verilir.

BÜTÜN ORTAKLARIN HAZIR BULUNMASI HALİ:

Madde 64-Kooperatifin bütün ortakları toplantıda hazır bulunduğu sürece ve bir itiraz olmadığı takdirde genel kurul toplantılarına ait olan diğer hükümler saklı kalmak şartı ile toplantıya çağrı hakkındaki hükümlere uyulmamış olsa dahi kararlar alınabilir. Bu gibi kararların, ortaklar veya ortakların toplantıda oy birliği ile seçecekleri temsilciler tarafından imzalanması gereklidir.

OY HAKKI:

Madde 65-Genel kurul toplantı tarihinden üç ay evvel ortak olmayanlar hariç her ortak genel kurula katılma hakkına haizdir. Miras veya devir yoluyla ortak olanlar eski ortağın hak ve yükümlülüklerini aynen taşır. Genel kurulda her ortak, payı ne olursa olsun yalnız bir oya sahiptir.

OYA KATILMAYACAKLAR:

Madde 66- Kooperatif işlerinin yürütülmesinde yönetim kurulunca görevlendirilenler yönetim kurulunun ibrasına ait kararlarda oylamaya katılamazlar. Bu hüküm denetçiler hakkında uygulanmaz. Ortaklardan hiçbirisi kendisi veya karı ve kocası yahut usul ve furu ile kooperatif arasında şahsi bir işe veya davaya dair olan görüşmelerde oy hakkını kullanamazlar.

YÖNETİM KURULU VE DENETÇİLERİN SEÇİMİ:

Madde 67-Genel kurulca verilecek karara göre seçimler açık veya gizli oyla yapılır. Gizli oy, açık tasnifle yapılan yönetim kurulu ve denetçiler seçimlerinde kooperatifin mühürlü seçim kâğıtları kullanılır. Bunlar "Hazır Bulunanlar Listesini imza eden ortaklara verilir. Gizli oylamada, kooperatif mührü ile mühürlenmiş boş oy pusulalarının kullanılması esastır. Ancak, genel kurulca karar alınmak kaydıyla ayrıca basılı oy pusulası da kullanılabilir. Genel kurulun yalnızca basılı oy pusulası kullanılması yolunda alacağı karar geçersizdir. Genel kurulda kooperatif mührü ile mühürlenmiş boş oy pusulaları ve basılı oy pusulalarından başkaca bir pusula seçim için kullanılmaz. Matbaada basılmış veya yazı makinesi ile yazılmış ya da çoğaltılmış oy pusulaları basılı oy pusulası sayılır. Seçimlerde oy pusulalarına yönetim kurulu, denetim kurulu ve birlik temsilcisi kadar asil ve aynı sayıda yedek üye adayı ortak numaraları ile birlikte ayrı ayrı bölümler halinde yazılır. Oy pusulalarına organlar ve birlik temsilcileri için seçilecek üye sayısından fazla isim yazılır ise fazla isim yazılı bölüm iptal olunur. Oy pusulalarındaki isimlerin üzeri çizilerek yerlerine yenilerinin yazılması mümkündür. Seçimlerde en çok oy alanlar seçilmiş sayılır. Oyların eşitliği halinde Divan Başkanının uygun göreceği şekilde kura çekimi yapılır. Seçilmiş olan yedeklerin sıralaması oy sayısına göre yapılır. Oylarda eşitlik halinde listedeki sıralama esas alınır. Basılı oy pusulaları için de aynı şartlara uyulur. Ortaklar oylarını tasnif heyetinin önünde seçim sandığına atarlar. Tasnife başlanıldığında oy sayıları ortak sayısı ile kontrol edilir. Fazla çıktığı zaman oy pusulaları açılmadan fazlalıklar iptal edilir. Sandık açılıp oy ayırımı bittikten sonra sonuçlar tutanağa yazılır.

GENEL KURUL TOPLANTISINA AİT BELGELERİN RESMİ

MAKAMLARA GÖNDERİLMESİ:

Madde 68-Genel kurul görüşmeleri tutanağa bağlanır. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı temsilcisi ile başkan, katip ve varsa oy tasnifçisi tarafından imzalanan bu tutanakta, toplantıya katılan ortak sayıları gösterilir. Yeni seçilip göreve başlayan yönetim kurulu tarafından en geç toplantı gününden itibaren 15 gün içinde gündem, toplantı çağrısı ve ilanı, tutanağı, yönetim kurulu ve denetçiler raporu, bilanço, kar-zarar cetveli, genel kurul toplantısında hazır bulunan ortaklar listesi ile genel kurul toplantı tutanağı ve üst kuruluş paylarının ödeme makbuzlarının her birisinden birer adet olmak üzere hazırlanan evraklar Bakanlığın mahalli teşkilatına verilir. Bu evrakların birer takımı da kooperatifin bağlı bulunduğu birliğe gönderilir. Ayrıca, genel kurul kararlarından tescil ve ilanı gerektirenler kanuni süresi içinde tescil ve ilan edilir. Bu evrakların birer takımı da kooperatifin bağlı bulunduğu birliğe gönderilir.

KARARLARIN BOZULMASI VE ŞARTLARI:

Madde 69-Aşağıda belirtilen kimseler; kanuna, anasözleşme hükümlerine ve iyi niyet esaslarına aykırı olduğu iddiası ile genel kurul kararları aleyhine, toplantıyı takip eden günden başlamak üzere bir ay içinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye başvurabilirler.

1-Toplantıda hazır bulunup da kararlara katılmayarak karşı görüşlerini tutanağa geçirten, oyunu kullanmasına haksız olarak izin verilmeyen, toplantı çağrısının usulüne uygun yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan ve tebliğ edilmediğini, genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmayan kimselerin karara katılmış bulduklarını iddia eden ortaklar.

2-Yönetim Kurulu,

3-Kararların yerine getirilmesi yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin şahsi sorumluluklarını gerektirdiğinde bunların her biri. Ayrıca, bozma davasının açıldığı ve duruşmanın yapılacağı gün, yönetim kurulu tarafından usulen ilan olunur. Genel kurulda alınan bir kararın mahkeme tarafından bozulması bütün ortaklar için hüküm ifade eder.

YÖNETİM KURULU ÖDEVİ VE ÜYE SAYISI:

Madde 70-Yönetim Kurulu, kanun ve anasözleşme, hükümleri içinde kooperatifin çalışmasını yöneten ve onu temsil eden yürütme organıdır. Yönetim kurulu kooperatif hükmü şahsiyetinin kanuni temsilcisi olup, kooperatif idaresinde işletme sahibi gibi bir yer tutar. Yönetim kurulu üyeleri ve yedekler genel kurul toplantısında ortaklar arasında 3 asil 3 yedek olmak üzere en az bir en fazla dört yıl için seçilirler. Genel kurulca böyle bir süre tespiti yapılmaması halinde bir yıl seçilmiş sayılır. Görev süresi sona eren üyelerin seçilme hakkı vardır. Tüzel kişiler de yönetim kurulu üyeliğine seçilebilirler. Yönetim kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişiler, temsilcilerinin isimlerini kooperatife bildirir. Bu genel kurulda ibra edilmeyen yönetim kurulu üyeleri gündemde seçim maddesi var ise tekrar yönetim ve denetim kurulu üyeliklerine seçilemezler. Şayet gündemde seçim maddesi yok ise yapılacak ilk genel kurul toplantısı gündemine seçim maddesi konması zorunludur.

TEMSİL:

Madde 71-Yönetim Kurulu üyeleri, seçilmelerini müteakip yapacakları ilk toplantıda gizli oyla görev bölümü yaparak başkan, başkan yardımcısı ve muhasip üyeyi tespit eder. Aynı toplantıda, yönetim kurulunun yapacağı mutata toplantı tarihlerini ve yerini belirler. Bu toplantıda ayrıca, lüzumu halinde yapılması zorunlu olan mutata dışı toplantılara çağrının nasıl ve kimler tarafından yapılacağına dair karar alınır. Yönetim kurulu başkanı olmadığı zaman yardımcısı kooperatifi temsilen birinci derecede imzaya yetkilidir. İkinci imza yetkisi yönetim kurulunca muhasip üyeye verilir. Kooperatifin hukuken bağlanabilmesi için kooperatif unvanının yazılıp, altının imzaya yetkili olan iki kimse tarafından imzalanması gerekir. Kooperatifi temsile yetkili olanlar kooperatifin konularının sınırları içerisinde çeşitli işleri, hukuki işlemleri, kooperatif adına yapmak ve kooperatifin unvanını kullanmak hakkına sahiptirler. Yönetim kurulu üyeleri ile kooperatifi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları tescil ve ilana tabidir.

YÖNETİM KURULUNUN ÜYELİK ŞARTLARI:

Madde 72-Yönetim kurulu üyeliğine seçilebilmek için.

a)Türk vatandaşı olmak,

b)Aynı türde başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak

c)Türk Ceza Kanunundaki zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, görevi suistimal, sahtekarlık, hırsızlık, dolandırıcılık, hileli iflas, emniyeti suistimal ve Devletin Şahsiyetine karşı işlenen suçlardan veya 1163 Sayılı Kanuna göre mahkum olmamak,

d)Birbirleri ve denetleme kurulu üyeleri ile üçüncü dereceye kadar (üçüncü derece dâhil) akraba olmamak.

e)Aralarında herhangi bir iş ortaklığı bulunmamak,

f)Hacir altında bulunmamak,

g)18 yaşından küçük olmamak,

h)En az ilkökul mezunu olmak gerekmektedir.

l)Kooperatifin çalışma konuları ile ilgili işlerin ticaret ve komisyonculuğunu yapmamak, Üyelik şartları denetçiler tarafından araştırılır. Bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine yönetim kurulunca son verilir. Haklarında yukarıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davası açılmış olanların görevleri ilk genel kurul toplantısına kadar devam etmekle beraber, yönetim kurulunca bu durumdaki üyelerin genel

kurul tarafından azli veya göreve devamı hakkında karar alınmak üzere yapılacak ilk genel kurul gündemine madde konur. Genel kurulda en çok oy alan ortakların aldıkları oy sayısına göre yönetim kurulu asil ve yedek üyeliğine seçilmiş olurlar. Oylar eşit gelirse kuraya başvurulur. Yönetim kurulundan ayrılan bir üyenin yerine yedek üyelerden alınan oy sırasına göre biri geçer. Herhangi bir sebeple yönetim kurulu toplantı nisabını kaybederse boşalan yönetim kurulu üyeliklerine denetim kurulu üyeleri tarafından gecikmeksizin yeteri kadar yedek üye çağrılır. Yönetim kurulu üyelerinden biri veya birkaçı kooperatifi temsil yetkisine sahip Murahhas üye seçilebilir. Murahhas üyelerin seçilmesi, değiştirilmesi, ticaret siciline tescil ettirilir. Yönetim kurulu en az iki üyenin katılımı ile toplanır. Kararlar çoğunlukla alınır. Yönetim kurulu üyeliğine seçilenler, denetçiliğe, hakem kuruluna hesap tetkik komisyonuna seçilemezler. Yönetim kuruluna seçilenler ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapamaz.

ÇALIŞMA ŞEKLİ:

Madde 73-Yönetim Kurulu toplantılarında üyeler, vekalet veya temsil yolu ile oy veremezler. Yönetim kurulu ayda en az bir defa toplanır. Birbiri ardına üç defa mazeretsiz olarak mutat toplantıya gelmeyen üye istifa etmiş sayılır.

Madde 74-Yönetim kurulu üyeleri her zaman görevinden ayrılabilir. Ancak ayrılan üyenin görevli olduğu zamana ait sorumluluğu zararın ve bunun sorumluluklarının öğrenildiği tarihten itibaren iki yıl, her halükarda zararı doğuran fiilin oluş tarihinden itibaren tazminat davası açma hakkı 5 yıl geçmekle zaman aşımına uğrar.

Madde 75-Yönetim kurulu üyeleri topluca istifa ettikleri ve yedekler istifa eden üyelerin yerini doldurmadığı takdirde, kooperatif denetçileri, toplanmadığı takdirde Bakanlıkça olağanüstü genel kurul toplantısına çağrılarak, yeniden yönetim kurulu üyelerini seçer. Yönetim kurulundan bir üye istifa edipte, yerine geçecek yedek üye yoksa yönetim kurulu, ortaklar arasından birisini yönetim kurulu üyeliğine seçerek yeni üyeyi toplanacak ilk genel kurulun onayına sunar. Yeni üyeler seçilip göreve başlayıncaya kadar eskileri göreve devam eder. Eski yönetim kurulu görevi devretmemiş ise devredene kadar genel kurulca karar bağlanmış ödemeler ile önceden ödeme planına bağlı ödemeler, vergi, resim ve harç ödemeleri ile sınırlıdır.

ÜCRET:

Madde 76-Yönetim kurulu üyelerine genel kurulca belirlenen aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk dışında hiç bir ad altında başkaca ödeme yapılamaz.

Madde 77-Yönetim kurulu üyeleri ve temsile yetkili şahıslar genel kurulun devredemeyeceği yetkilerini kullanamaz.

YÖNETİM KURULUNUN GÖREVLERİ:

Madde 78-Yönetim kurulunun görevleri şunlardır:

- a)Genel Kurul tarafından verilen kararları yerine getirmek ve kooperatif işlerini ortakların yararına uygun şekilde yürütmek,
- b)Defter, hesap ve kayıtları kanun ve anasözleşmeye uygun olarak tutmak.
- c)Kooperatifin nakit varlığı ile menkul ve gayrimenkullerini gereği gibi kullanmak, işletmek ve korumak.
- d)İmkânlarla orantılı olarak şubeler, alım ve satım merkezleri açılmasını genel kurula teklif etmek,
- e)Kooperatifin varlığından, ortakların üretim kapasitelerini artırmak için durumlarına göre bilanço yılı içinde tahsil edilmek üzere avans vermek,
- f)Genel Kurulu olağan ve olağanüstü toplantıya çağırarak,
- g)Genel kuruldan alınan yetki ile işlerin görülmesi için gerektiğinde ortakları görevlendirmek, müdür, memur müstahdem ve işçi atamak,
- h)Kanunlara aykırı olarak alınan genel kurul kararları aleyhine iptal davası açmak,
- ı)Genel kurul toplantısından otuz beş gün önce çalışma raporu, bilanço, gelir-gider cetveli ve bütçe teklifini hazırlayıp denetçilere vermek ve Genel Kurul toplantısından on beş gün öncede ortakların incelemesine sunmak,
- j)Kooperatifin aczi veya mali durumunun bozulması halinde genel kurul toplantıya davet etmek,

k)Kanun ve anasözleşmedeki ortaklık hak ve ödevlerini yerine getirmeyen ortaklar hakkında karar alarak durumu genel kurulun onayına sunmak,

l)Denetçilerin seçim ve görevden alınmalarını Ticaret Siciline tescil ve ilan ettirmek,

m)Gerektiğinde tasfiye işlerini yürütmek,

n)Kooperatifi temsile yetkili şahısları tescil ve ilan ettirmek,

o)Eski yönetim kurulu üyeleri ile kooperatif memurlarının sonradan tespit edilen yolsuzluklarını ilgili mercilere bildirmek,

p)Kooperatifin amacına uygun gayrimenkul alımlarında, tapu devri veya tapuya şerh verdirilerek bir satış vaadi sözleşmesi yapmak,

r)Tanıtma ve ortak kaydetmek amacıyla yapılacak ilan, reklam ve açıklamaları eksik ve gerçeğe aykırı olmayacak şekilde yapmak, bunların yanıltıcı bilgi ve unsurlar taşımamasını sağlamak,

s)Kooperatife ait mal, para ve para hükmündeki kâğıtları ve gizlide olsa bunlarla ilgili defter ve belgeleri istenildiğinde müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine ve kredi kuruluşlarının denetim görevlilerine göstermek, saymasına ve incelenmesine yardımda bulunmak, istenilen bilgileri gerçeğe uygun ve eksiksiz olarak vermek ve doğru beyanda bulunmak,

t)Ortaklar ile ortak olmak için müracaat edenlerin anasözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak,

u)Mal beyanında bulunmak,

v)Denetim amacı ile denetçilerin 93. madde doğrultusunda talebi halinde kooperatife ait her türlü defter ve belgeleri vermek,

y)Genel kurulun kararları doğrultusunda ilgili kamu ve özel kuruluşlarla teknik seviyede işbirliği yapmak suretiyle kooperatif işlerini yürütmek,

z)Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca yaptırılacak denetim neticesi verilecek talimatlara uymaktır.

Madde 79-Görevi son bulan yönetim kurulu, yeni yönetim kuruluna seçim gününden başlayarak bir hafta içinde bütün hesapları bilgi ve belgeleri devretmek zorundadır.

Madde 80-Yönetim Kurulunun kararları, sahifeleri noterce tasdik edilmiş, "Karar Defterine sıra numarası ve tarihi ile yazılır ve toplantıda hazır bulunan üyeler tarafından toplantıda alınan kararlar imzalanır. Verilen karara karşı görüşlü veya çekimser kalanlar, muhalefet veya çekinme sebeplerini kararın altına yazarak imzalamak zorundadırlar. Bunu yapanlar kararın uygulanması sırasında doğacak zararlardan dolayı diğer üyeler ile birlikte sorumlu olmazlar. Böyle hareket etmeyenler sorumluluğa katılırlar. Kararların geçerliliği yazılıp imza edilmiş olmasına bağlıdır.

YÖNETİM KURULUNUN SORUMLULUKLARI:

Madde 81-Yönetim kurulu; Genel kurul tutanaklarının gerekli defterlerin ve ortak listelerinin düzenli tutulup saklanması ve işletme hesabıyla yıllık bilançonun kanuni hükümlere uygun olarak hazırlanmasından, incelemek üzere denetleme kuruluna verilmesinden, kooperatife, ortaklara ve kooperatif alacaklılarına karşı ortaklaşa sorumludurlar. Ortaklaşa sorumluluğu gerektiren işlerden bir eksikliği olmadığını ispat eden, özellikle bu işlere karşı oy vermiş olup durumu görüşme tutanağına yazdırmakla beraber denetleme kuruluna hemen yazılı olarak bildiren özrüne dayanarak o işlemlerin görüşmelerinde hazır bulunamayan üye, sorumluluktan kurtulur. Görevlerini gereği gibi yapmadığı anlaşılan yönetim kurulu üyelerinin genel kurul her zaman işine son ve haklarında soruşturma kararı verebilir. Her ortağın veya işten el çektirilenlerin dava açma hakkı saklıdır. Bu kararın gereğini denetleme kurulu yargı organları vasıtasıyla uygular.

Madde 82-Yönetim Kurulu üyeleri ortaklık işlemleri dışında kooperatif ile ticari işlemlerde bulunamazlar. Yönetim kurulu üyelerinden her biri, genel kurulun kararı şahsi sorumluluklarının gerektirdiği durumlarda karar aleyhine iptal davası açabilir. Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları kasıtları bulunsun veya bulunmasın kendi kusurlarından doğan zararlardan sorumludurlar. Bunların suç sayılan fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları, bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeler üzerinde işledikleri suçlarından dolayı Devlet Memurları gibi ceza görürler. Yönetim Kurulu, tescile bağlı konuları sicil memurlarının isteği üzerine yerine getirmemesi, tescil ve kayıt için kötü niyetle gerçeğe ters beyanda bulunması, hallerinde cezai

sorumluluk taşır. Kuruluş sırasında kurucu ortaklar tarafından resmi makamlara verilen kooperatif anasözleşmesi, nakdi sermayenin tescil ve ilandan sonra kooperatif hesaplarına aktarılacak üzere kurucu ortaklarca geçici yönetim kurulu üyelerinden birine ödendiğine dair dilekçe, aynnevin'den sermaye ve kooperatifçe devralınan işletmeye ait değer biçme raporu gibi vesikaların gerçeğe uygun olmayan şekilde düzenlenmesinden kooperatifin kurucu ortakları sorumludurlar.

Madde 83-Yönetim kurulu veya temsile yetkili şahısların kooperatife ait görevlerini yürütmeleri anında şahsi kusurları olmaksızın meydana getirdikleri haksız fiillerden doğan zararlardan kooperatif sorumludur.

TESCİL:

Madde 84-Kooperatifi temsile yetkili kılınacak kimseleri yönetim kurulu tayin eder. Yönetim kurulu bu kimsele- rin, isimlerini, imzalarını ve bu yetkiye dayanan karar suretini notere tasdik ettirdikten sonra ticaret siciline verir.

KOOPERATİFİN ACZE DÜŞMESİ HALİNDE YAPILACAK İŞLER:

Madde 85-Kooperatifin acze düşmesini kabul ettirecek önemli sebepler mevcut ise yönetim kurulu piyasadaki cari fiyatlar esas olmak üzere, derhal bir ara bilançosu tanzim eder. Son yılın bilançosu veya daha sonra yapı- lan bir tasfiye bilançosundaki mevcutların, kooperatif borçlarını artık karşılamayacağını gösteriyorsa yönetim kurulu, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına keyfiyeti bildirir ve genel kurulu derhal olağanüstü toplantıya çağırır. Pay senetleri çıkarılmış olan bir kooperatifte son yılın bilançosunda kooperatif varlığının yarısı karşılık- sız kalırsa yönetim kurulu derhal genel kurulu toplantıya çağırarak durumu ortaklara arz eder. Aynı zamanda ilgili mahkemeye ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bilgi verir. Ancak, ortakları ek ödemelerle yükümlü olan kooperatiflerde, bilançoda tespit edilen açık, üç ay içinde ortakların ek ödemeleriyle kapandığı takdirde Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı haberdar edilir. Mali durumun düzelmesinin mümkün görülmesi halinde mahkemeye yönetim kurulunun veya alacaklılarından birinin isteği üzerine iflasın açılmasını erteleyebilir. Bu takdirde, mevcutlar defterinin tutulması, yönetim memuru ataması gibi kooperatif varlığının korunmasına ve devamına yarayan tedbirleri alır.

İŞTEN ÇIKARMA:

Madde 86-Yönetim kurulu, genel kuruldan aldığı yetki ile işlerin görülmesi ile görevlendirdiği kimseleri ve ata- dığı müdürü ve diğer temsilci ve vekilleri her zaman işten çıkarabilir. İşten çıkarılan kimselerin tazminat isteme hakları saklıdır. Ancak, ortaklar arasında seçilen müdür sebepsiz işten çıkarılma iddiası ile tazminat isteyemez.

DENETÇİLER:

Seçim:

Madde 87-Denetçiler, genel kurul adına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını tetkik eder. Denetçiler ortaklar arasından en az bir, en fazla dört yıl için seçilirler. Genel kurulca böyle bir süre tespiti yapılmaması halinde bir yıl için üç asil ve üç yedek olmak üzere genel kurul tarafından seçilir. Denetçilerin asil üyelerinden ve yedek üye- lerden birisi dışarıdan seçilebilir. Süreleri biten denetçiler tekrar seçilebilir. Denetçiler birbirleriyle ve yönetim kurulu üyeleriyle 3. derecede kadar (bu derece dâhil) akraba olmazlar ve kooperatifte idari görev alamazlar. Görevi biten yönetim kurulu üyeleri genel kurulca ibra edilmedikçe denetçiliğe seçilemezler. Bu genel kurulda ibra edilmeyen denetim kurulu üyeleri gündemde seçim maddesi var ise tekrar yönetim ve denetim kurulu üye- liklerine seçilemezler. Şayet gündemde seçim maddesi yok ise yapılacak ilk genel kurul toplantısı gündemine seçim maddesi konması zorunludur. Denetçilerin Türk vatandaşı olmaları ve Türk Ceza Kanunundaki zimmet; ihtilas, irtikâp, rüşvet, görevi suistimal, sahtekârlık, hırsızlık, dolandırıcılık, hileli iflas, emniyeti suistimal ve dev- letin şahsiyetine karşı ilenen suçlardan veya 1163 sayılı Kanuna göre mahkum olmamaları şarttır.

GÖREVE SON VERME:

Madde 88-Genel kurul, denetçilerin görevlerine her zaman son verebilir. Seçilen denetçiler görevlerine son verilmesinden dolayı tazminat isteyemezler.

BİR ÜYELİĞİN AÇILMASI:

Madde 89-Denetçilerden birinin ölümü, çekilmesi, bir engelden dolayı görevlerini yapamayacak halde bulunması, gibi bir sebeple görevlerinin sona ermesi ve yüz kızartıcı bir suçtan dolayı mahkûmiyetlerinin kesinleşmesi halinde diğer denetçiler, genel kurulun ilk toplantısına kadar görev yapmak üzere yerine yedeklerinden birini çağırırlar.

SORUMLULUK:

Madde 90-Denetçiler, kanun veya anasözleşme ile verilen görevlerini hiç veya gereği gibi yapmamalarından doğan zararlardan dolayı kusursuz olduklarını ispat etmedikçe ortaklaşa sorumludurlar.

ÇALIŞMA DÜZENİ VE GÖREV, İNCELEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE DENETÇİLİKTE ÇEKİLME:

Madde 91-Denetçiler yılda en az dört defa toplanarak kooperatifin işlemlerini ve hesaplarını denetler, malları ve kasayı sayar ve görülen noksanlıkları, düzensizlikleri inceleyerek bunları birer rapora bağlayarak "Denetçiler De- netim Raporları" dosyasında saklarlar. Denetçiler, yıllık genel kurul toplantısından 35 gün önce bilanço, yönetim kurulunun hazırladığı yıllık çalışma raporu ve bütçeyi inceleyerek gerekli gördüğü işlemleri, hesap ve mevcutları elden geçirir ve düşüncesini açık olarak belirterek yıllık rapor hazırlar. Denetçiler, yapacağı toplantılarda yönetim kurulunun çalışma düzenini ve başarı derecesini takip ederek gerekli uyarıda bulunurlar.

Madde 92-Denetçilerin görevleri, kooperatifin iş ve işlemleri kontrol etmektedir. Denetçiler şu görevlerle yüküm- lüdürler;

a)Kooperatifin işlem ve hesaplarının incelenmesi sonunda buldukları noksan ve yanlışların giderilmesi için gerekli tedbirleri almak ve ilgili makam ve organlara haber vermek.

b)Bilançonun Türk Ticaret Kanunu ile Vergi Usul Kanununa göre hazırlanıp hazırlanmadığına bakmak,

c)Yönetim Kurulu üyelerinin üyelik şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak, bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerini son verilmesi için keyfiyeti yönetim kuruluna bildirmek.

d)Muhtelif sebeplerle yönetim kurulu toplantı nisabını kaybetmesi halinde boşalan yönetim kurulu üyelerine geci- kilmeksizin yeteri kadar yedek üye çağırarak,

e)Üç ayda bir ara denetimi yaparak ve ansızın kooperatif veznesini denetlemek, inceleme sonuçları olumsuz çıktığı takdirde düzenlenecek raporun birer örneğini yönetim kuruluna vermek,

f)Bütçeyi kontrol etmek,

g)Tasfiye işlemlerini denetlemek,

h)Ortaklarla veya kendileriyle kooperatif yöneticileri arasındaki anlaşmazlıkla ilgili konuları genel kurul gündemi- ne aldırarak ve gerektiğinde olağanüstü olarak genel kurulu toplantıya çağırarak,

i)Genel kurul toplantılarından hazır bulunmak,

j)Kooperatif yönetim kurulu üyelerinin ve memurlarının cezayı gerektiren fiillerini savcılığa bildirmek,

k)Anasözleşmede ortakların genel kurul toplantılarına katılmaları için gerektiği belirtilen şartları yerine getirilip getirilmediğini incelemek,

l)Yapılacak denetim sonucunda düzenlenecek rapora göre hukuki sorumluluğu tespit edilen yönetim kurulu ve memurlar hakkında genel kurul kararına istinaden gerekli hukuk davalarını açmak, Denetçilerin yukarıda yazılı kontrol yetkileri genel kurul kararı ile sınırlandırılmaz. Denetçiler, ayrıca kooperatif zararlarını kapatmak için genel kurula sunulacak teklifleri hazırlayarak toplantı gündemine aldırır.

Madde 93-Denetçiler, işletme hesabıyla bilançonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını, defter- lerin düzenli bir surette tutulmadığını ve işletmenin neticeleri ile mameleki hakkında uyulması gerekli olan hü- kümlere göre işlem yapıp yapılmadığını incelemekle yükümlüdür. Ortakları şahsen sorumlu veya ek ödeme ile yükümlü olan kooperatiflerde denetçiler, ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını da incele- mek zorundadırlar. Yöneticiler, bu maksatla denetçilere defterleri ve belgeleri verirler. Denetçilerin istekleri üye- rine müfredat defteri ve bu defterin hangi esaslara göre düzenlendiği ve istenilen her konu hakkında bilgi verilir. Ortaklar, gerekli gördükleri hususlarda denetçilerin dikkatini çekmeye ve açıklama yapılmasını istemeye yetkilidir.

Madde 94-Denetçiler yönetim kuruluna yazılı olarak başvurmak suretiyle her zaman görevden çekilebilir. Açılan üyeliğe yedek üye getirilir, bir üyelik açık kalıpta yerine geçecek üye bulunamazsa genel kurul olağanüstü toplantıya çağrılmadan mevcut denetçiler tarafından kooperatif ortakları dışından bir asil bir yedek üye seçilir. Ancak, denetçilerin toptan çekilmesi veya denetçi sayısının üçten aşağı düşmesi halinde yönetim kurulu acilen denetçi seçimini yapmak üzere genel kurul olağanüstü toplantıya çağırılır.

TOPLANTI VE RAPORLAR:

Madde 95-Denetçiler her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula sunmak zorundadırlar. Denetçiler, görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri eksiklikleri, kanun veya anasözleşmeye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı oldukları organa ve gerekli hallerde genel kurula haber vermekle yükümlüdürler. Denetçiler, yönetim kurul ve genel kurul toplantılarına katılırlar. Ancak, yönetim kurulunda oy kullanamazlar.

Madde 96-Denetçi raporları üç üye tarafından imzalanır. Rapora katılmayan üye çekinme sebeplerini belirterek imzala. Yıllık genel kurul toplantısında "Denetçi Raporu" okunmadan bilanço ve dolayısıyla ibralar konusunda karar alınmaz. Denetçiler azledilmiş olursa, yeni denetçiler düzenleyecekleri raporda bu olayı da açıklamak ve sebeplerini belirtmek zorundadırlar.

SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ:

Madde 97-Denetçiler, görevleri sırasında öğrendikleri ve açıklanmasında kooperatif veya ortaklarının zarara uğrayacağı konularda kooperatif ortaklarına ve üçüncü şahıslara açıklama yapamazlar.

HESAP TETKİK KOMİSYONU SEÇİM:

Madde 98-Genel kurul bazı konuların incelenmesi için lüzumu halinde hesap tetkik komisyonu seçebilir. Mevcut ortaların dörtten az olmamak üzere en az 1/10'u, son iki yıl içinde kooperatifin kuruluşuna veya idari işlemlerine ait bir yolsuzluğun olduğunu, kanun veyahut anasözleşme hükümlerine önemli bir şekilde aksi hareket edildiğini iddia ettikleri takdirde, bunları soruşturmak için hesap tetkik komisyonu teşkilini genel kuruldan isteyebilir. Bu istek kabul edilmediğinde gerekli masrafları peşin ödeme şartı ile mahkemeye başvurma

MÜDÜR:

Seçim ve Tayini:

Madde 99-Kooperatif müdürü yönetim kurulu kararı ile ortaklar arasından, tüzel kişi temsilcilerinden veya dışarıdan azami yönetim kurulu görev süresi ile sınırlı olmak kaydıyla düzenlenecek sözleşmeye dayalı olarak tayin edilir. Müdür, kendiliğinden müdürlük görevini devredemez ve yerine vekil bırakamaz. Gerektiğinde müdürün görevine son verilme işlemi yönetimi kurulunca karara bağlanarak yapılır. Yönetim kurulu ayrı bir müdür atayınca kadar, yönetim kurulu üyeleri kendi aralarından bir veya bir kaç üyeyi murahhas üye olarak görevlendirir. Bu durumda murahhas üyeye müdürün tabi olduğu hükümler uygulanır.

MÜDÜRLÜK ŞARTLARI:

Madde 100-Müdürlük şartları şunlardır:

- Kooperatifçilik bilgilerine sahip olmak,
- Siyasi bir partinin üyesi olmamak,
- Hukuken memuriyete mani hali bulunmamak,
- En az lise mezunu olmak,

MÜDÜRLÜK ÜCRETLERİ:

Madde 101-Kooperatif müdürü ve hizmet personelinin ücretleri genel kurulca kabul edilen bir kadro ve yıllık tahmini bütçeye göre kararlaştırılır.

MÜDÜRÜN GÖREVLERİ:

Madde 102-Müdürün görevleri şunlardır:

- Yönetim Kurulu kararlarını, yıllık çalışma raporlarını göz önünde tutarak uygulamak,
- Kooperatifin işlerini yürütmek, işlerin uyumunu ve düzenini sağlamak,
- Yönetim Kurulu toplantısında oy kullanmamak şartıyla hazır bulunmak,

İDARİ VE TEKNİK PERSONEL:

Madde 103-Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı veya ilgili kuruluştan bir projeye dayalı olarak kredi alan Kooperatifler, bu kuruluşların istediği şartlara uygun idari ve teknik personeli atamak mecburiyetindedir.

MÜDÜRÜN YETKİ VE SORUMLULUKLARI:

Madde 104-Kooperatif müdürü, kooperatif hizmet personelinin amiridir. Denetçiler ve yönetim kurulu üyelerinden başkasına kooperatifin işleri ile ilgili bilgi veremez. Kooperatif hizmet personeli müdüre karşı sorumludur. Kooperatif müdürü kendine verilen görevleri gereği gibi veya hiç yerine getirmese yönetim kuruluna karşı sorumludur

PERSONELİN İŞTEN ÇIKARILMASI:

Madde 105-Yönetim Kurulu, müdür ve hizmet personelinin işine son verebilir. Çıkarılma işlerinde yönetim kurulu kararı gereklidir. Müdür ve personeli işten çıkarılması teklifi denetçilerce yapıldığı takdirde, Yönetim kurulu başkanı, derhal toplantı yapar ve gerekli kararı verir. Şayet çıkarma kararı verilmemiş ise denetçiler, genel kurul toplantıya çağırabilir ve konu orada karara bağlanır.

ALTINCI BÖLÜM

TESİSLERİN YAPIMI VE ÇALIŞTIRILMASI İLE İLGİLİ HÜKÜMLER ORTAKLARASAĞLANAN HAK VE MENFAATLER İLE ORTAKLARIN KOOPERATİFE KARŞIYECİBELERİ

Madde 106-Aşağıdaki umumi kaidelere uygun olarak kooperatif, çalışma sahası ekli haritada gösterilen arazi parçalarına su temin etmek, bu arazileri sulamak, arazi ıslahı yapmak ve toprak muhafazası ile ilgili tedbirleri almak için bunlarla ilgili her nevi tesislerin bir kısmını veya tamamını inşa eder. Suyun dağıtılma ve kullanılmasına ait esaslar şunlardır;

- Bölgenin zirai karakterine ve su rezervlerine göre bütün kooperatif bölgesini içine alan veya bu bölgede genişliği ilgili kuruluşlar tarafından tespit edilecek muayyen bir arazi parçası için sulama projesi yapmak,
- Arazisi çok parçalanmış bölgelerde dahi kooperatif bütün arazi sahiplerine yetecek kapasitede ve sulama yerlerine suyun miktarını ölçen bir savak koymak,
- Kooperatif ana ve tali kanalları ile diğer sulama tesislerinin (Arazinin topografik durumuna göre ilgili kuruluşlarca hazırlanmış sulama projesi esasları dahilinde) yapılabilmesi için arazilerinden geçit hakkı verilmesi ve üzerinde proje ile gerekli tesis inşasını ortaklarca kabul etmek, Ortaktan geçit hakkının alınması veya tesislerin yapılması, ortağın önemli derecede maddi zararını icap ettiriyorsa, ilgiliye yönetim kurulunca takdir edilen münasip bir tazminat ödenir. Tazminat miktarı ve ödeme şekli konusunda uyuşmazlık olması hallerinde ilgili teşkilatin görüşü esas alınır. Şahıs arazisi içindeki suyun, su kaynaklarının, tesislerinin ve geçit haklarının kooperatifinin kendi imkânları ile satın alınması ve kooperatif adına ayrıca tapuya tescil ettirilmesi veya bunlar üzerinde usulü dairesinde tesis edilecek irtifak yahut intifa veya benzeri haklarının kooperatif adına sağlanması şarttır.

TESİS TAMAMLANDIKTAN SONRA DAĞITIMSİSTEMİNDE YAPILAN İLAVELER VE DEĞİŞİKLİKLER:

Madde 107-Bir arazi parçası herhangi bir sebeple bölündüğü zaman, arazi sahibi yeni ortağın, yazılı müracaatı üzerine bütün inşaat masrafları ve değişiklikler için ödenen paralar yeni arazi sahibine ait olmak üzere arazi parçaları için gerekli sulama tesisleri kooperatif tarafından yapılır.

SİSTEMİN ÇALIŞMA VE DEVAM ETTİRİLMESİ:

Madde 108-

a)Sulama sistemi ve kooperatifin çalışmaları, yönetim kurulu tarafından görevlendirilmiş yeterli sayıda memur vasıtasıyla idare ve kontrol edilir. Kooperatifin müracaatı üzerine bu sulama sistemine ve onun çalışmalarına ancak ilgili kuruluşun kontrolünde müdahale edilebilir.

b)Görevli sulama ustası ve yardımcılarının, özel kanalların kapasite ve şartlarını düzenlemek üzere arazi sahiplerinin mülklerine girme hakları mevcuttur.

c)Bütün tarla içi kanallar ve arazi sulama için yapılan bütün tesisler bakımlı ve temiz bulundurulacak ve tarla içi kanalların tamiri ilgili ortağa ait olacaktır. Kooperatifçe, bu şart yerine getirilinceye kadar ilgiliye su verilemez. Ortakların sorumluluğunu gerektiren işleri kooperatif yapmak mecburiyetinde kaldığı takdirde bedelini ilgili ortak tahsil eder. Anasözleşmedeki ortaklık şartlarını yerine getirmemesi sebebi ile kendisine su verilmeyen ortak tesislerin yıllık amortismanına ve kooperatifin idare ve işletme masraflarına iştirak ettirilir. Ancak mücbir sebepler dolayısıyla tesisten istifade edemeyen ortak tesislerin yıllık amortismanına iştirak eder, işletme ve idare masraflarına iştirak ettirilmez. Bu şekilde tahakkuk edecek masrafların tahsili için zamanında kooperatif gerekli kanuni yollara başvurabilir.

d)Ortağa verilmeye başlanan su, sulama bitinceye kadar gece ve gündüz kullanılacaktır.

e)Sulamanın hangi tarihte başlayacağını yönetim kurulu tarafından tespit edilir.

f)Ortaklar, sulamanın başlayacağı tarihten en az bir ay önce arazinin durumunu, dönüm miktarını, ekilecek mahsul nev'ini her mahsulün ekileceği arazi sahasını ve yönetim kurulunun istediği diğer bilgileri ihtiva eden bir beyanname doldurup yönetim kuruluna verir. Yönetim kurulu, verilen beyannamelerdeki bilgileri dikkate alarak ilgili kuruluşun teknik rehberliği altında, ortakların su alabileceği tarih ve saatleri belli eden bir cetvel hazırlar (sulama cetveli) ve bu cetvel sulama başlangıcından en az 15 gün önce ilan edilir. On beş gün içinde yapılacak itirazlar yönetim kurulunca yeniden değerlendirilir. Su isteyen bir ortağa su dilediği tarihe mümkün olduğu kadar yakın bir tarihte verilir. Fevkalade durumlar neticesi sulama cetvellerinde yapılan değişiklik ortaklara ayrıca ve mümkün olduğu kadar süratle duyurulur. Sırası geldiği halde suyu kullanmayan kimsenin sırası kaybolur.

g)Sulama bittiği zaman, sulama ustası suyun verilmeye başladığı ve sulamanın bittiği tarihi ile saatlerini, kullanılan suyun miktarını bildiren bir form doldurur. Bunun iki nüshası kooperatifte muhafaza edilir ve birer nüshaları da sulama ustasında ve ilgili ortakta kalır.

h)Tarla içi kanallarda akan suyun ihmali neticesi kötü kullanılması veya sulayanların yapacağı herhangi bir hata-dan doğan zarardan, kooperatif mesul değildir. Kooperatifin mesuliyeti suyun kooperatife ait kanalları terk ettiğinde nihayet bulur.

ı)Ortaklar, suyun kooperatifin yaptırdığı yol ve kanallara zarar vermeden akıp gitmesi için gerekli boşaltma kanalları ve yollarını ilgili teşkilatın tavsiyesi dâhilinde yapmak zorundadır.

j)Yönetim kurulunun özel müsaadesi olmadan kooperatife ait kanallar içine veya kanalların geçiş yolu üzerine çift veya herhangi bir engel yerleştirilemez. Kanal boyunca yapılan bu özel kanala bitişik geçiş ve giriş yolları bitişik arazi sahipleri tarafından kanal ve yollara hasar vermeyecek bir zamanda ve şekilde kullanılır.

k)Hayvanlar kooperatif kanalları üzerinde otlatılamaz ve hiç bir zaman kanalları geçmesine müsaade edilmez.

l)Her arazi sahibi veya sulayan kimse kooperatif emlakine kendisinin veya adına hareket eden kimsenin ihmali veya dikkatsizlik neticesi yaptığı bütün zarardan kooperatife karşı sorumludur. Bu hasarlar kooperatif tarafından tamir edilir ve masrafı sorumlulardan tahsil edilir.

m)Kooperatifin kanal ve arklarına hiçbir süprüntü, artık, gübre, ağaç ve asma budakları, yabancı ot, çayır veya emsal maddeler dökülmez veya rüzgarla kayma ve düşme suretiyle kanallara gidebilecek herhangi bir madde kanal sırtlarına bırakılamaz.

n)Kooperatif görevlerinden başka hiç bir kimse kanal veya diğer tesisler üzerinde faaliyette bulunamaz, gedikler açamaz.

Madde 109-Suyun fiyatı; tesislerin idare ve işletme masrafları ile kooperatifin genel masraflarını karşılayacak ve kooperatif öz kaynaklarının gelişmesine imkan verecek bir seviyede ve ilgili kuruluşça hazırlanacak esaslar dâhilinde yönetim kurulunca ayarlanır.

Madde 110-Sulama ücretleri prensip itibarıyla peşin ödenir. Ancak, ortağın mali durumu müsait olmazsa yapacağı müracaat üzerine yönetim kurulu, kendisine mahsulü idrak ve satış mevsimine kadar vade verebilir. Bu takdirde borcun tahsiline kadar, ortaktan kooperatifin borçlandığı kredi müessesine ödediği nispette uygun faiz ve masraf karşılığı alınır. Sulama ücretini vadesinde ödemeyenler hakkında, kooperatif alacağını tahsil edebilmek için kanuni yollara müracaat eder. Bu takdirde, ortak kendisine su verilmesini veya diğer menfaatlerden istifade ettirilmesini talep edemez.

Madde 111-Su kullananlar, sulama ustasına sulamanın biteceği zamanı önceden bildirirler. Eğer böyle bir beyanda bulunmamışsa ve sulama ustası suyu isteyen başka birini de bulamamışsa ilgili ortak ya suyu kullanmaya devam etmek veya boşa akıtılan suyun parasını ödemek zorundadır.

Madde 112-Kendisine verilen suyu kullanmayan bir ortak, suyun kullanıldığı ana kadar akan ve kaybolan suyun ücretini de öder. Eğer bu anda suyu isteyen bir başkası varsa su ona verilir ve su isteyen ortak ikinci bir sefer için sıra gelinceye kadar bekler.

YEDİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİF BİRLİKLERİ İLE İLİŞKİLERİBİRLİĞE GİRİŞ, BAŞVURMA ŞEKLİ VE İTİRAZ;

Madde 113-Genel kurul kararı ile kooperatifin gelişmesi, menfaatlerinin korunması, eğitim yapılması ve kooperatifçilik konularında tavsiyeler alınması gibi hizmetlerin yerine getirilmesi için o bölgede kurulmuş, faaliyet konuları aynı nitelikte olan 7 veya daha çok kooperatif tarafından kurulan birliğe ortak olabilir veya bu özellikte birlik kurulabilir.

Madde 114-Kooperatif, birlik kurar veya kurulmuş birliğe girmeye karar verirse birliğe taahhüt edilecek iştirak sermayesinin miktarı ve ödeme şekli birlik anasözleşmesi hükümleri çerçevesinde genel kurulca belirlenir. Kooperatif, çalışma konuları ile ilgili olarak birliğin yapacağı tesislere taahhüdü dışında genel kurulca belirlenecek miktar üzerinden katılabilir.

Madde 115-Kooperatif, kooperatifler birliğine girmekle ortaklarına bu anasözleşmedeki yükümlülüklerinden fazlasını yükleyemez.

TEMSİLCİLİK:

Madde 116-Birlik genel kurullarında kooperatifi temsil etmek üzere kooperatif genel kurulunca ortaklar arasından ortağı olduğu üst kuruluş anasözleşmesinde belirtilen sayıda temsilci seçilir. Temsilcilerin görev süresi en az bir en fazla 4 yıldır. Genel kurulca böyle bir süre tespiti yapılmaması halinde bir yıldır. Seçilen temsilcilerin her birinin birlik genel kurulunda kooperatifi temsilen bir oy kullanma hakkı vardır. Seçilen temsilciler kadar yedek üye de seçilir. Yetkili temsilcilerin uygun bir mazerete bağlı olarak birlik genel kuruluna katılmaması durumunda ve yönetim kurulunca verilecek oy kullanma izin belgesi karşılığında sırasıyla yedeklere de oy kullanma yetkisi verilir.

DENETİM VE EĞİTİM:

Madde 117 -Kooperatif, bağlı bulunduğu üst birlikler tarafından eğitilebilir ve denetlenebilir. Kooperatif, üst birliklerince kendilerine yönelik denetim ve eğitim hizmetlerine ait giderlere iştirak eder.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİFİN DAĞILMASI

DAĞILMA SEBEPLERİ:

MADDE 118-Kooperatif;

a)Anasözleşmede belirtilen süre genel kurul kararı ile uzatılmadığı takdirde, (bunun için genel kurulda fiilen kullanılan oyların 2/3 çoğunluğu gereklidir.)

b)Genel Kurul kararı ile,

c)İflasın açılması ile,

d)Diğer bir kooperatifle birleşme veya devralınması suretiyle (Bunun için genel kurulda fiilen kullanılan oyların 2/3 çoğunluğu gereklidir.)

e)Kanunlarda ön görülen diğer hallerde (Ortak adedinin yasal kurucu ortak adedinden aşağı düşmesi ile kooperatif organlarının oluşturulamaması, kooperatifin çalışma konusu dışında veya amme kanunlarına karşı çalışma göstermesi, kooperatifin kanuni tanımını dışına çıkması ve kar peşinde koşan ticari bir şirket hüviyetine girmesi, acze düşmesi gibi hallerde) Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının mahkemen alacağı karar üzerine,

f)Üç yıl üst üste olağan gelen kurulunu yapmaması halinde,

g)Amacına ulaşma imkânının bulunmadığının Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca tespiti halinde mahkemen alacağı kararla dağılır.

Madde 119-Mahkeme veya genel kurulca tasfiye memurları seçilmediği takdirde tasfiye işlerini yönetim kurulu yapar. Tasfiye kurulu üyelerine, atamayı yapan merci tarafından tespit edilecek miktarda ücret ödenir.

TİCARET SİCİLİNE BİLDİRME:

Madde 120-İflasın dışında kooperatifin dağılması, yönetim kurulu veya denetçilerce ticaret siciline tescil ve en çok birer hafta ara ile üç defa ilan ettirilir. İlan kooperatif alacaklılarının belgeleri ile beraber bir yıl içinde başvuruları gereği yazılır. Bu sürenin başlangıcı üçüncü ilan tarihidir. Tasfiyenin bir yılda tamamlanması esastır. Bakanlığın uygun görmesi halinde bu süre uzatılabilir. Süre ise üçüncü ilandan sonra başlar.

TASFİYE MAMELEKİNİN PAYLAŞTIRILMASI:

Madde 121-Tasfiye halinde giren kooperatifin bütün borçları ödendikten ve ortak pay bedelleri geri verildikten sonra kalan mallar genel kurul kararıyla ortağı bulunduğu üst birliğe veya ortaklar arasında bölüştürülür. Paylaşım, dağılma anında kayıtlı ortaklar veya hukuki halefleri arasında eşit olarak yapılır

TASFİYE HALİ:

Madde 122-Kooperatifin diğer bir kooperatifle birleşmesi hali hariç olmak üzere dağılan kooperatif tasfiye haline girer. Tasfiye haline giren kooperatif ortaklarla olan ilişkilerinde dahi tasfiye sonuna kadar tüzel kişiliğini korur ve unvanını (tasfiye halinde) ibaresini eklemek suretiyle kullanmakta devam eder.

AZİL:

Madde 123-Genel kurul kararı ile atanmış olan tasfiye memurları yahut bu görevi yapan yönetim kurulu üyesi, genel kurul tarafından her zaman azledilebilir ve yerlerine yenileri atanabilir. Ortaklardan birinin isteği ile de mahkeme haklı sebepler dolayısıyla tasfiye işlemini durdurabilir. Yürütmeye memur kimseleri azil ve yerlerine yenilerini atayabilir.

AKTİFLERİ SATMA YETKİSİ:

Madde 124-Genel kurul aksine karar vermedikçe tasfiye memurları kooperatifin aktiflerini pazarlık suretiyle de satabilirler. Aktiflerin toptan satılabilmesi için genel kurulun kararı gereklidir. Bu karar genel kurulun 2/3 çoğunluğu ile alınır.

TASFİYE İŞLERİ

İLK ENVANTER VE BİLANÇO:

Madde 125-Tasfiye memurları görevlerine başlar başlamaz kooperatifin tasfiyesinin başlangıcındaki durumunu inceleyerek buna göre envanter defterleri ile bilanço düzenler ve genel kurulun onayına sunarlar. Tasfiye memurları, kooperatif yönetim kurulu ve denetçileri davet ederek kooperatifin mali durumunu gösteren bir envanter ile bir bilanço birlikte düzenler. Bu düzenleme işinde sözü edilen organ üyelerinden çalışmaya katılmayanları beklemek zorunda değildir. Tasfiye memurları, lüzum görürlerse kooperatif mallarına değer biçmek için eksperlere başvurabilirler. Düzenlenen envanter ile bilanço tasfiye memurlarının huzurunda kooperatif yönetim kurulu tarafından imzalanır. Envanter ve bilançonun imzalanmasından sonra tasfiye memurları dağılma halinde bulunan kooperatifin envanterde yazılı bütün malları ile evrak ve defterlerine el koyar.

ALACAKLILARI DAVET VE KORUMA:

Madde 126-Alacaklı oldukları kooperatif defterleri veya diğer belgelerden anlaşılan ve ikametgâhları bilinen şahıslara duyurma işlemi mahallin örf ve adetlerine göre, diğer alacaklılar ise Ticaret Sicili Gazetesinden ilan suretiyle kooperatifin dağılmasından haberdar edilerek alacaklarını beyana çağırılırlar. Alacaklı oldukları belli olanlar beyanda bulunamazlarsa alacaklarının tutarı notere verilir. Kooperatifin henüz vadesi dolmayan borçları ile ihtilafli bulunan borçlarının karşılığı olan para notere verilir.

DEFTERLERİN SAKLANMASI:

Madde 127-Tasfiyenin sonunda evrak ve defterler on yıl saklanmak üzere notere verilir.

KOOPERATİFİN ÜNVANININ TİCARET SİCİLİNDEN ÇIKARILMASI

Madde 128-Tasfiyenin sona ermesi üzerine kooperatife ait unvanının ticaret sicilinden çıkarılması tasfiye memurları tarafından sicil memurluğundan talep olunur. Bu talep üzerine sicilden çıkarılma durumu tescil ve ilan ettirilir.

TASFİYE KURULUNUN SORUMLULUĞU:

Madde 129-Tasfiye kurulu üyeleri, tasfiye işlerinin bir an önce bitirilmesi için çalışmakla yükümlüdür. Tasfiye kurulu üyeleri yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu taşır. Tasfiye kurulu üyelerinin anasözleşmenin 72. maddesinin c fıkrasındaki niteliklere haiz olması şarttır.

BİRLEŞME SURETİYLE DAĞILMA:

Madde 130-Kooperatif, bütün pasif ve aktifleri ile diğer bir kooperatif tarafından devralınmak suretiyle dağıldığı takdirde sicilden çıkarma işlemi 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 84.ncu maddesi uyarınca yapılır. Ayrıca sulama tesislerini yapan ilgili teşkilatın görüşü alınır.

DOKUZUNCU BÖLÜM

MALİ HÜKÜMLERUSUL:

Madde 131-Kooperatif, muhasebe usulünü bilanço esasına göre kurar ve kanunen tutulması gerekli defterleri tutar ve çalışmalarının iş prensipleri esaslarına uygun olarak düzenler. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca örnek muhasebe ve bilanço kabul edildiği takdirde bunun uygulanması sağlanır.

HESAP YILI:

Madde 132-Maliye Bakanlığınca özel hesap dönemi istenmedikçe hesap yılı Ocak ayının birinci günü başlar. Aralık ayının son gününde biter.

DEFTER TUTMA MÜKELLEFİYETİ:

Madde 133-Kooperatif, ekonomik ve mali durumunu borç ve alacak ilişkilerini ve her iş yılı içinde elde edilen neticeleri belirlemek amacıyla kooperatifin nitelik ve önemini gerektirdiği bütün defterleri, (yevmiye defteri, defteri kebir, envanter defteri, ortaklık defteri ve karar defteri gibi) tutmaya mecburdur.

TASDİK ETTİRME VE BEYANNAME VERME MÜKELLEFİYETİ:

Madde 134-133. maddede belirtilen defterler yönetim kurulunca kullanılmaya başlanılmadan önce kooperatifin bulunduğu yerin noterine tasdik ettirilir.

ONUNCU BÖLÜM

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

TİCARET KANUNU HÜKÜMLERİNE ATIF:

Madde 135-Bu anasözleşmede aksine açıklama olmayan hususlarda 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ile bu kanunun 98. maddesine atfen Türk Ticaret Kanununun genel hükümleri ile anonim şirket hükümleri uygulanır.

UYUŞMAZLIK

Madde 136-Ortaklarla kooperatif arasında ve ortakların ve kendi aralarında doğacak olan uyuşmazlıklar, öncelikle kooperatif genel kuruluna aksettirilir. Genel kurulca halline imkân bulunmayan uyuşmazlıklar Kooperatifler Kanununun 95 maddesine göre halledilir. Hakem yolu ile de giderilemeyen uyuşmazlıklar için kazai mercilere başvurulur. Üçüncü şahıslarla kooperatif arasında çıkacak uyuşmazlıklar ise kazai mercilerce çözümlenir.

ONBİRİNCİ BÖLÜM

YÜRÜRLÜK HÜKÜMLERİ

Madde 137-Sınırlı Sorumlu Sulama Kooperatifi örnek anasözleşmesi Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın 29/05/2012 tarih 53 sayılı onayı ile yürürlüğe konulmuştur

KOOPERATİF KURUCU ORTAKLARI:

Kooperatif kurucu üyelerinin soyadı, adı, adresi ve imzaları aşağıdadır. Peşin ödedikleri payların tutarı.....TL'dir.

ORTAK NO

SOYADI,

ADI

İMZA

SERMAYE

İKAMET ADRESİ

TAAHHÜT

EDİLEN

ÖDENEN

1

2

3

4

5

6

7

GEÇİCİ YÖNETİM KURULU

Kooperatif kuruluş işleminin tescil ve ilanı ile kuruluş genel kurul toplantısına kadar görev yapmak üzere kurucu ortaklar arasından seçilen yönetim kuruludur.

1-Geçici Başkan:

2-Geçici Başkan Yardımcısı:

3-Geçici Muhasip Üye:

GEÇİCİ DENETİM KURULU

1-

2-

3-

NOTLAR

GÜNEY EGE BÖLGESİ'NDE ÜRETİM ODAKLI KOOPERATİFLERİN MEVCUT DURUM ANALİZİ VE GELİŞME STRATEJİLERİ

NOTLAR

www.geka.gov.tr

